

T.C.  
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ İMAJLARINA İLİŞKİN  
GÖRÜŞLERİ VE MESLEKİ İMAJA ETKİ EDEN  
FAKTÖRLER

DOKTORA TEZİ

SERKAN ÜNSAL

GAZİANTEP  
EKİM 2015

T.C.  
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ İMAJLARINA İLİŞKİN  
GÖRÜŞLERİ VE MESLEKİ İMAJA ETKİ EDEN  
FAKTÖRLER

DOKTORA TEZİ

SERKAN ÜNSAL

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Birsen BAĞÇECİ

GAZİANTEP  
EKİM 2015

## ÖZET

### ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ İMAJLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE MESLEKİ İMAJA ETKİ EDEN FAKTÖRLER

ÜNSAL, Serkan

Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Birsen BAĞÇECİ

Ekim 2015, 232 sayfa

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin mesleki imajlarına ilişkin görüşlerinin ve mesleki imaja etki eden faktörlerin neler olduğunun belirlenmesidir. Bu genel amaç çerçevesinde öğretmenlerin mesleki imaj, mesleki imaja etki eden faktörler, mesleğin statüsü, mesleğin saygınlığı, öğretmenlerin niteliği ve kişisel imaj hakkındaki görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Karma yöntemin kullanıldığı bu çalışmada, nicel kısımda, iletişim, sosyal ve kişisel imaj olmak üzere üç faktörden oluşan mesleki imaj ölçeği nitel kısımda ise yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda örneklem 2014–2015 Eğitim-Öğretim yılında Gaziantep, Adıyaman, Kahramanmaraş illerinde görev yapan 802 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın nitel boyutunda ise değişik görüşlere yer verebilmek ve farklı bakış açılarını yansıtabilmek için maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak 25 katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre öğretmenler, mesleki imaj ölçeğinin sosyal boyutunda yer alan

maddelere “katılmıyorum” düzeyinde cevap vermişlerdir. Mesleki imajı etkileyen faktörlere yönelik öğretmen görüşleri, siyasi aktör alt teması altında; hükümetlerin öğretmeni sahipsiz ve yalnız bırakması, öğretmene değer vermemesi yönünde tespit edilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı alt teması altında ise; Milli Eğitimin öğretmene yüklediği anlam ve roller, eğitim politikalarındaki tutarsızlıklar, yapılan çalışmalarda öğretmenlerin görüş ve düşüncelerinin alınmaması, veli ve öğrenci her zaman haklıdır anlayışı doğrultusunda öğretmenin pasif bir konuma itilmesi olarak belirtilmiştir. Görüşmelerde katılımcılar öğretmenlerin niteliğini yetersiz bulmakta, öğretmenlik mesleğinin statüsünü ve saygınlığını ise düşük değerlendirmektedir. Mesleki imaj ölçeğinin iletişim boyutunda yer alan maddelere öğretmenler kısmen katılmıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Araştırmada demografik değişkenlere ilişkin elde edilen bulgularda; cinsiyet, okul türü, mesleki kıdem, öğrenim durumu değişkenlerine göre öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

**Anahtar kelimeler:** Mesleki İmaj, Öğretmenlik Mesleği, Öğretmenin Niteliği, Öğretmenin Saygınlığı

**ABSTRACT****TEACHERS' OPINIONS ABOUT THEIR PROFESSIONAL IMAGE And  
THE FACTORS AFFECTING THE PROFESSIONAL IMAGE**

ÜNSAL, Serkan

PhD. Dissertation, Department of Educational Sciences

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Birsen BAĞÇECİ

October 2015, 232 pages

The aim of this research is to state teachers' opinions about their Professional Images as well as the factors affecting Professional Image. In this context, the researcher tried to determine the teachers' opinions about the professional image, the factors affecting the professional image, status and prestige of the profession, teachers' quality and personal image. In the research method, the "Mixed Method" is used. For the quantitative part, Professional Image Scale is used and the scale is consisted of three parts as Communication, Social and Personal Image. For the qualitative part, a semi-structured interview form is used. In the quantitative part; sample of the research constitute of 802 teachers work in the provinces of Gaziantep, Adiyaman and Kahramanmaraş in the 2014-2015 academic year. In the qualitative part, in order to allow for different views, maximum diversity sampling is used and the semi-structured interview is applied to 25 attendants. According to the research results, teachers replies for the social dimension of the Professional Image Scale are found to be at the level of "I disagree". Teachers' replies for the factors affecting Professional image under the political actor theme of the scale are as: governments' not appreciating the teachers and leaving them alone and unclaimed. Teachers' replies under the Ministry of National Education are as follow: Roles and meaning which the Ministry of National Education load on teachers, the inconsistency on the educational policies, teachers' views and thoughts

are not being evaluated, teachers are forced to have a passive condition as a result of the understanding that the students and the parents are always right. In the interviews, participants do not find the teacher quality adequate and they evaluate the teachers' professional status and prestige to be at a low level. Teachers also replied the communication dimension at the level of "I partly agree". Regarding the demographic variables as gender, type of school, seniority and educational background no meaningful difference is found within the teachers' opinions.

**Keywords:** Professional Image, Teaching Profession, Teacher Quality, Teacher Prestige



## ÖNSÖZ

Akademik çalışmanın yorucu temposunda bizleri sürekli motive eden, kendisinden bilimsel etik ve insani olarak çok şey öğrendiğim, değerli hocam, danışmanın Doç. Dr. Birsen BAĞÇECİ' ye,

Derslerinden çok istifade ettiğim değerli hocalarım Prof. Dr. Hikmet YILDIRIM CELKAN, Doç. Dr. Bayram ÇETİN ve Doç Dr. Servet DEMİR, Doç. Dr. Erdal BAY ve Doç. Dr. Güzide Öner'e,

Tezimin her aşamasında yardımcı olan tez izleme komitesi üyeleri Yrd. Doç. Dr. Yeşim Özer ÖZKAN'a ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet AYTEKİN Bey'e,

Görüş ve önerileri ile destek sağlayan Doç. Dr. İbrahim KIR'a,

Tezimi baştan sona büyük bir titizlikle inceleyen Ersoy ZEYBEK'e, yazım ve grafikler konusunda yoğun emek sarfeden Ebubekir YILDIZ' a, Abdulaziz ALPTEKİN'e,

İngilizce çevirileri konusunda yardımlarını esirgemeyen, Muradiye DEMİRTAŞ'a, Fazlı KURT'a ve Ali DEMİRHAN'a,

Akademik hayatın zorlukluklarını beraber yaşadığım ve bana destek olan değerli eşime ve oğullarım Mert Eren'e ve Mustafa Esad 'a,

Sürekli beni destekleyen anne ve babama,

Anketlerin ve görüşmelerin yapılmasında bizlere yardımcı olan müdür ve öğretmenlere, özellikle Ali PARLAR'a, beraber keyifli bir doktora öğrenciliği yaşadığım, değerli dostlarım, Fahrettin KORKMAZ ve Nafiye Nur MEŞE'ye

sonsuz teşekkür ederim.

Serkan ÜNSAL

Ekim 2015

## İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	İ
ABSTRACT.....	İİİ
ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	Vİİİ
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	Xİ
KISALTMALAR.....	Xİİ
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. PROBLEM DURUMU.....	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	6
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	7
1.4. SAYILTILAR.....	9
1.5. SINIRLILIKLAR.....	9
1.6. TANIMLAR.....	9
İKİNCİ BÖLÜM.....	11
KAYNAK ÖZETLERİ.....	11
2.1. İMAJ.....	11
2.1.1. İmajın Oluşum Süreci.....	14
2.1.2. İmajın İşlevleri.....	17
2.2. MESLEK.....	19
2.2.1. Meslek imajı.....	22
2.3. ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİN İMAJI.....	27
2.3.1. Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri.....	32
2.3.2. Öğretmenlik Mesleğinin Statüsü.....	44
2.3.3. Öğretmenlik Mesleğin Statüsünü Belirleyen Faktör.....	49
2.3.4. Öğretmen Niteliği.....	63
2.3.5. Öğretmenlerin Mesleğe Yönelik Tutumu.....	72
2.3.6. Okul İmajı.....	78
2.3.6.1. Çalışanların profesyonelliği.....	83
2.3.7. Kişisel imaj.....	90
2.4. İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	93
2.4.1. Yapılan Yurt Dışı Çalışmalar.....	93
2.4.2. Yapılan Yurt İçi Çalışmalar.....	100
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	107
MATERYAL VE YÖNTEM.....	107
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	107
3.2. ÇALIŞMA GRUBU.....	108
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	112
3.3.1. Araştırmanın Nicel Boyutunda, Kullanılan Veri Toplama Araçları.....	112
3.3.2. Araştırmanın Nitel Boyutunda Kullanılan Veri Toplama Araçları.....	122
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	126
BULGULAR VE TARTIŞMA.....	126
4.1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN NİCEL BULGULAR VE TARTIŞMA.....	126



4.2.	İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN	.....
	NİTEL BULGULAR VE TARTIŞMA	129
4.3.	ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN	.....
	NİTEL BULGULAR VE TARTIŞMA	131
	4.3.1. Üçüncü Alt Probleme Nitel İlişkin Bulgular ve Tartışma	141
4.4.	DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN	.....
	NİTEL BULGULAR VE TARTIŞMA	144
4.5.	BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN OLARAK	.....
	NİTEL BULGULAR VE TARTIŞMA	149
4.6.	ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN	.....
	BULGULAR VE TARTIŞMA	155
4.7.	YEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN OLARAK	.....
	NİCEL BULGULAR VE TARTIŞMA	168
	4.7.1. Yedinci Alt Probleme İlişkin Nitel Bulgular ve Tartışma	173
4.8.	SEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN OLARAK	.....
	NİCEL BULGULAR VE TARTIŞMA	177
	4.8.1. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Olarak	.....
	Nitel Bulgular ve Tartışma	179
4.9.	DOKUZUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN	.....
	NİTEL BULGULAR VE TARTIŞMA	183
	4.9.1. Öğretmenlerin Yapması Gerekenler	183
	4.9.2. Toplumun Yapması Gerekenler	185
	4.9.3. MEB, Siyaset ve Diğer Aktörlerin Yapması Gerekenler	187
4.10.	ALT PROBLEME İLİŞKİN OLARAK	.....
	NİCEL BULGULAR VE TARTIŞMA	190
	BEŞİNCİ BÖLÜM	199
	SONUÇ VE ÖNERİLER	199
	5.1. SONUÇLAR	199
	5.1.1. Birinci Alt Problemlere İlişkin Sonuçlar	199
	5.1.2. İkinci Alt Problemlere İlişkin Sonuçlar	199
	5.1.3. Üçüncü Alt Problemlere İlişkin Sonuçlar	200
	5.1.4. Dördüncü Alt Problemlere İlişkin Sonuçlar	200
	5.1.6. Altıncı Alt Problemlere İlişkin Sonuçlar	201
	5.1.7. Yedinci Alt Problemlere İlişkin Sonuçlar	202
	5.1.8. Sekizinci Alt Problemlere İlişkin Sonuçlar	202
	5.1.9. Dokuzuncu Alt Problemlere İlişkin Sonuçlar	203
	5.1.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Olarak Sonuçlar	204
	5.2. ÖNERİLER	206
	5.2.1. Araştırmacılar İçin Öneriler	212
	KAYNAKLAR	213
	EK.1. GÖRÜŞME FORMU	227
	EK 2. ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ İMAJ ÖLÇEĞİ	228
	EK.3. DOLAR BAZINDA ÖĞRETMEN MAAŞLARI	231
	ÖZGEÇMİŞ/ CURRICULUM VITAE	232

## TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Öğretmenlik mesleğinin özelliği .....	42
Tablo 2.2. Öğretmenlerin ülkeler bazında statü sıralaması .....	46
Tablo 2.3. Meslekler sıralaması .....	48
Tablo 2.4.. Öğretmenlikle benzer statüdeki meslekler.....	50
Tablo 2.5. Öğretmenlerin ülkeler bazında değer sıralaması .....	51
Tablo 2.6. Öğretmen nitelikleri.....	67
Tablo 3.1. Nicel verilerin toplandığı öğretmenlerin demografik özellikleri.....	109
Tablo 3.2. Nitel çalışma grubundaki öğretmenlerin demografik özellikleri.....	111
Tablo 3.3. Uygulama yapılan gruba ilişkin betimsel veriler.....	113
Tablo 3.4. KMO and Bartlett's testleri .....	114
Tablo 3.5. Döndürülmüş faktörler için yük değerleri .....	115
Tablo 3.6. DFA. uyum indeksleri .....	119
Tablo 3.7. Öğretmenlik imaj ölçeği'nin ve ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık ve iki yarı güvenirlik katsayısı .....	120
Tablo 3.8. Madde-toplam test korelasyonları değerleri .....	121
Tablo 4.1. Öğretmenlerin mesleki imaj ölçeğinin sosyal boyutuna ilişkin görüşlerinin ortalama ve standart sapma değerleri.....	126
Tablo 4.2. Öğretmenlerin mesleki imajlarına yönelik görüşleri .....	129
Tablo 4.3. Öğretmenlerin mesleki imajını etkileyen faktörlere yönelik görüşleri... ..	132
Tablo 4.4. Öğretmenlerin mesleki imajının geçmişe göre durumu.....	141
Tablo 4.5. Öğretmenlerin niteliği hakkındaki görüşleri.....	144
Tablo 4.6. Öğretmenlerin mesleğin statüsü hakkındaki görüşleri.....	150
Tablo 4.7. Öğretmenlerin mesleğin saygınlığı hakkındaki görüşleri.....	156

Tablo 4.8. Öğretmenlerin mesleki imaj ölçeğinin, iletişim boyutuna ilişkin görüşlerinin ortalama ve standart sapma değerleri.....	168
Tablo 4.9. Öğretmenlerin iletişim becerileri hakkındaki görüşleri.....	173
Tablo 4.10. Öğretmenlerin mesleki imaj ölçeğinin kişisel imaj boyutuna ilişkin görüşlerinin ortalama ve standart sapma değerleri.....	177
Tablo 4.11. Öğretmenlerin kişisel imajları hakkındaki görüşleri.....	179
Tablo 4.12. Öğretmenlerin yapması gerekenler hakkındaki görüşleri.....	184
Tablo 4.13. Toplumun yapması gerekenler hakkındaki görüşleri.....	185
Tablo 4.14. MEB, siyaset ve diğer aktörlerin yapması gerekenler hakkındaki görüşleri.....	187
Tablo 4.15. Öğretmenlerin, mesleki imaj ölçeğine ilişkin görüşlerinin cinsiyete değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçları.....	190
Tablo 4.16. Öğretmenlerin, mesleki imaj ölçeğine ilişkin görüşlerinin okul türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçları.....	191
Tablo 4.17. Öğretmenlerin, mesleki imaj ölçeğine ilişkin görüşlerinin pozisyon değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçları.....	192
Tablo 4.18. Öğretmenlerin, mesleki imaj ölçeğine ilişkin görüşlerinin kıdem değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	192
Tablo 4.19. Öğretmenlerin, mesleki imaj ölçeğine ilişkin görüşlerinin branş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	193
Tablo 4.20. Öğretmenlerin, mesleki imaj ölçeğine ilişkin görüşlerinin il değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	195

Tablo 4.21. Öğretmenlerin, mesleki imaj ölçeğine ilişkin görüşlerinin öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları ..... 196

Tablo 4.22. Öğretmenlerin, mesleki imaj ölçeğine ilişkin görüşlerinin okul değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları ..... 197



## ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Öğretmenlerin imajını belirleyen faktörler .....	30
Şeki 2. Öğretmenlerin mesleki imajı.....	31
Şekil 2.3 Öğretmenlerin sosyal statülerinin yıllara göre dağılımı (1-5 En düşükten- En yükseğe göre).....	47
Şekil 2.4. Öğretmenlik mesleğinin statüsünü belirleyen faktörler.....	49
Şekil 2.5. INES öğretmen nitelikleri .....	69
Şekil 2.6. Öğretmenlik mesleği imaj ölçeği'nin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları .....	118

**KISALTMALAR**

AFA: Açıklayıcı Faktör Analizi

Akt.: aktarma

DFA: Doğrulayıcı Faktör Analizi

KMO: Kaiser-Meyer-Oklin

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

NCATE: (National Council for Accreditation of Teacher Education) Ulusal Öğretmen Eğitimi Akreditasyon Konseyi

OECD: Ekonomik Kalkınma Ve İşbirliği Örgütü

ÖSYM: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi

TEOG: Temel Eğitimden Orta Öğretime Geçiş sınavı

Vd.: ve diğeleri

## BİRİNCİ BÖLÜM

### GİRİŞ

#### 1.1. PROBLEM DURUMU

21. yüzyılın eşiğindeki Türkiye’ de insanlar, siyasetten daha demokratik ve daha adil olmalarını, hukuktan daha şeffaf olmalarını, bürokrasiden daha insan merkezli uygulamalar yapmalarını, yerel yönetimlerden daha yaşanabilir bir çevre oluşturmalarını talep etmektedir. Tüm kurum ve yapılarda daha nitelikli ve insan odaklı hizmet beklentisi hiç şüphesiz eğitim kurumunu da etkilemiştir.

Dünya; siyasal, ekonomik, toplumsal yönden büyük bir değişim yaşamakta, nereden bakılırsa bakılsın değişimin odak noktasında birey bulunmaktadır. Bu değişim sürecinde birey iki şekilde yer almaktadır. Birincisi değişim bireyi hedeflemektedir. İkincisi ise değişimi gerçekleştiren bireydir. Değişim geleceğe ilişkin belirsizlikleri ile zor bir süreç, eğitimse bu zorlu süreçten insanı ve toplumu çıkartacak en önemli araç olarak karşımıza çıkmaktadır (Yiğit, 2005).

Eğitimden beklentilerin artmasında ve bu beklentilerin daha nitelikli olarak karşılanması gerçeğinde Karslı (2005)’ ya göre iki önemli faktör ile karşılaşmaktadır.

1- Demokratikleşme, küreselleşme, insana verilen önemin/değerin artması, hukukun üstünlüğü, yaşam standartlarının yükselmesi vs.

2- Toplumsal değişimin artan hızı ve kestirilemeyen yönü. Bu toplumsal değişimin hızından tüm kesimler etkilenmekle beraber en çok okul çağındaki, çocuklar ve gençler etkilenmektedir. Bağımlılık yapan madde kullanma yaşının

düşmesi ve madde bağımlılığının yaygınlaşması, evlilik öncesi cinsel deneyim, evden kaçmalar, sapkın toplumsal gruplara üyelik, amaç eksikliği ve değer yoksunluğu toplumsal değişme sürecinde genç ve çocukların yaşadığı sorunlar olarak değerlendirilebilir.

Huzurun, barışın, kalkınmanın, sanayileşmenin, demokratikleşmenin, refahın, terörizmle ve suçla mücadelenin eğitimle sağlanabileceği, sorunların çözümünün, toplumun ve bireyin gelişiminin eğitim ile gerçekleşebileceği düşüncesi, eğitim hizmetlerinin niteliğini daha da önemli hale getirmiştir (Karacaoğlu, 2008).

İçinde bulunulan yüzyıl farklı kavram ve özelliklerle ifade edilse de ortak nokta insan ve insanın potansiyelidir. İnsanın potansiyelini ekonomik, kültürel, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin bir gücü haline getirmenin yolu onu nitelikli olarak yetiştirmekten geçmektedir. İnsanı nitelikli olarak yetiştirmenin yolu eğitimden geçmektedir (Can, 1987).

Türkiye’de de toplumsal, siyasal, kültürel, ahlaki sorunların çözümünün eğitim aracılığıyla gerçekleşeceği bilinen bir gerçektir. Ancak Türk Eğitim Sistemi’nin mevcut durumu ile bu sorunları çözebilmesi mümkün görünmemektedir. Eğitim kurumunun kendisinden beklenen işlevleri gerçekleştirme nitelikli bir eğitim sistemiyle mümkündür. Eğitim kurumunun nitelikli eğitim hizmetini yerine getirmesinde en büyük görev öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenlerin bu sorumluluk ve beklentileri yerine getirme sürecinde mevcut rollerine yeni roller eklenmiş, bazı rollerinde ise değişiklikler olmuştur.

Öğretmenlerin değişen rolleri ise (OECD, 2005) anne ve babalara profesyonel destek sağlamak, öğrenme sürecinde toplumun desteğini almak, öğrencilerin bireysel gelişimini sağlamak, okulu öğrenen kurumlar haline getirmek, öğrencilerin toplumla ve dünya ile bağlantı kurmasını gerçekleştirmek, öğrencileri toplumsal ve ekonomik hayata hazırlamak olarak sıralanabilir.

Lin Ching (1994) geleneksel toplumdan modern topluma geçişte sadece ekonomik değil, sosyal, kültürel ve politik anlamda önemli değişikliklerin olduğunu belirtmektedir. Geleneksel anlamda sadece kültürü ve bilgiyi aktaran öğretmen rolü yerini toplumsal, kültürel ve ekonomik kalkınmanın aktörü öğretmen rolüne bırakmıştır. Öğretmenin kendisinden beklenen bu rolleri yerine getirmesi ise öğretmenin donanımına, niteliğine, yeterliliğine ve performansına bağlıdır.



Birey ve toplum modern dönemin hızlı değişiminden kurumsal, kültürel, ekonomik ve bilimsel anlamda etkilenmiştir. Tüm toplumsal kurumlar gibi eğitim kurumunda değişime uğramış bu değişim sonucunda eğitimde yeni arayışlara gidilmiştir. Bu arayışların başında ise öğretmenlik mesleği ve mesleğin sorunları gelmektedir. Yapılan araştırmalarda toplumsal ve ekonomik kalkınmada önem taşıyan kaliteli insan gücünün ve meslek elemanların başında öğretmenlerin yer alması gerektiği belirlenmiştir. Gerek nitelikli bir eğitimin gerçekleşmesinde gereksede insanların başarısı ve toplumların geleceği açısından öğretmenin birçok önemli rolü bulunmaktadır (Güdek, 2007).

Modern dünyanın hızla gelişen ve değişen şartlarında insanların yaşam ve düşünme biçimleri, davranış biçimleri değişmiş ve bu değişimlerden başta eğitim olmak üzere tüm toplumsal kurumlar ve yapılar etkilenmiştir. Bu etkilenme süreci kurumsal ve mesleki anlamda yeni gelişmelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu süreçlerden başta öğretmenlik olmak üzere tüm meslek gurupları etkilenmiştir. Bu nedenle kamusal nitelikli, toplumsal bir meslek olan öğretmenliğin sorunlarının tespiti ve çözüm önerileri çok önemli bir olgu olmaya devam etmektedir (Arı ve Demir, 2013).

Günümüz dünyasında kurumlar, şirketler, organizasyon ve meslekler için imaj ve halkla ilişkiler oldukça önemli iki kavramdır. Bu iki kavram her ne kadar sadece özel sektör için geçerli gözükmesine rağmen özellikle Türkiye’de kamudaki mesleklerin imaj araştırmalarına daha çok önem vermeleri gerekmektedir (Taslak ve Akın, 2005).

Modern dünyada imaj o kadar etkili ve önemlidir ki mesleklerin başarısı çalışanların niteliği, performans, teknik bilgisi, donanımı ve yetenekleri kadar imajlarına da bağlıdır. Jean Baudrillard söylemlerinde ifadesini bulan bireylerin algılanan gerçeği asıl gerçek olarak benimsediği günümüzde (Peltekoğlu, 2006: 586) kamuya yönelik hizmet veren mesleklerin olumlu bir imaja sahip olması gerekmektedir. Öğretmenlik mesleğinin öğrenciler ve toplum üzerindeki etkisi düşünüldüğünde, öğretmenlik mesleğinin imajı daha fazla önem kazanmaktadır (Bağçeci, Çetin, Ünsal, 2013). Türkiye’de mesleki imaj konusunda, kamuya dayalı meslekler içerisinde polisler, imamlara, hemşirelere, doktorlara yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Ancak sekiz yüz binin üzerinde çalışanı ve toplumdaki eğitim ve

öğretim hizmetinin yerine getirilmesinde, birinci derece sorumlu olan öğretmenlerle ilgili mesleki imaj çalışması yok denecek kadar azdır.

Yapılan çalışmalar ise doğrudan öğretmenlik mesleğinin imajını bütünlüklü olarak ölçmekten daha çok, okulların kurumsal imajı (Bahçeci, 2009; Kılıçaslan, 2011; Çobanoğlu, 2011) öğretmenlik mesleğinin özelliği (Çelikten, vd., 2005) mesleğinin statüsü (Özpolat, 2002; Ocak, 2005; Torun, 2010) öğretmenlerin ekonomik problemleri (Yaman, vd.,2001; Erdem, 2010; Daşdan, 2008) öğretmenlerin niteliği (Yetim ve Köktaş, 2004; Taşkaya, 2007) ve mesleğe yönelik tutum (Semerci, 2004; İlter, 2009; Kara, 2009) gibi mesleki imajı etkileyen faktörlere yöneliktir. Oysa öğretmenlik mesleğinin imajı planlı ve sistemli olarak sürekli incelenmesi gereken önemli bir konudur.

İnsanlar üzerinde olumlu imaj oluşturmak kurumlar ve meslekler için çok önemli olmasına rağmen fazla önemsenmemiş veya belli alanlarla sınırlı tutulmuştur. Bunun nedeni ise imaj kavramının büyük ölçüde yanlış anlaşılmasından veya imajın iyi anlaşılmasından kaynaklanmaktadır. Ülkesi ve toplumu için büyük fedakârlıklar gösteren, birçok zorluğa katlanan, kendisini mesleğine adanmış öğretmenlerin, giyim kuşamıyla, dış görünüşleriyle, etkili iletişim becerileriyle, duruşlarıyla ve konuşmalarıyla profesyonel bir meslek icra ettiklerini göstermenin yolunun imajdan geçtiğinin farkına varmaları, öğretmenlerin ve mesleklerinin sorgulandığı günümüzde, bu sorgulama ve eleştiri için önemli bir bariyer oluşturacaktır.

Diğer taraftan imaj bir iletişim aracı olarak kim olduğumuzu, ne yaptığımızı nasıl yaptığımızı, doğru ve etkileyici bir şekilde anlatmamızı sağlar (Harmancı, 2009). Kişiden kişiye değişebilen bir kavram olan imajı, araştırma yapılan alan, meslek, kurum, marka, ürün gibi unsurlara göre genellemek mümkündür (Gemlik ve Sığı, 2007).

Bilinçli bilinçsiz birçok çabanın sonucunda oluşan imaj yönetilmekte ve yönlendirilmektedir. Bu bize aynı zamanda imajın değişebilir bir özellik taşıdığını gösterir. Özellikle, yeni bir yaşantı, değişik kaynaklardan gelen yeni bilgi ve değişen koşullar var olan imajı olumlu veya olumsuz etkiler (Türkkahraman, 2004).

İmajın bu özelliği göz önüne alındığında mesleki, kurumsal ve okul imajına yönelik yapılacak araştırmaların, bireysel yargı, eleştiri ve değerlendirmeler yerine

sürekli bütünlükçü, sistemli ve bilimsel çalışmalar neticesinde edinilmiş veriler göz önünde bulundurulurken yapılması gerekmektedir.

Türkiye’de toplumun genel anlamda kamu hizmetlerinden memnuniyet düzeyinin düşük olması, kamu kurumları hakkında olumsuz bir imajın söz konusu olabileceğine dair tahminde bulunmak için önemli bir göstergedir. Ortaya çıkan bu olumsuz imajın düzeltilmemesi durumunda ise yapılan işin kalitesi daha da azalmakta ve buna bağlı olarak memnuniyetsizlik artmaktadır. Bu sebeple Türkiye’de özellikle kamu kurumlarının imajlarının ölçülmesi ve bu imajlarda pozitif anlamda değişiklikleri yapmaya yönelik programların geliştirilmesine öncelikle ihtiyaç vardır (Taslak ve Akın, 2005).

Öğretmelerin genel olarak mesleğe yönelik imaj konusunda neler düşündüğünün bilinmesi, mesleki ve akademik anlamda da katkı sağlayacaktır. Öğretmenlerin mesleki imajının farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi neticesinde, eğer çıkan sonuç olumsuz ise olumlu yöne dönüştürülerek kabul edilebilir, benimsenebilir bir meslek imajının olabilmesi için nelerin yapılabileceğine dair bir referans çerçevesi oluşmuş olacaktır.

Türk Eğitim sisteminin gerek imajın ölçülmesi, gerekse de imaj geliştirmeye ilişkin düzenli ve bilinçli programa sahip olmaması bir eksiklik olarak kabul edildiğinde, bu çalışma bu eksikliğin giderilmesi adına bir başlangıç oluşturacaktır (Bahçeci, 2009).

Judge (1995) göre öğretmenlerin imajı ile ilgili yapılan analizler sonucunda öğretmenler hakkında daha fazla bilgi elde edilecek ve öğretmenlerle ilgili zengin bir veri setine ulaşılabilecektir. Bireyin, mesleğini algılama ve değerlendirme biçimi yani imajı, kendisi için bir duygu, davranış, tutum ve genel olarak bir dünya görüşü oluşturur.

Öğretmenlerin mesleki imajı ölçüldüğünde, mesleğe yönelik tutumu, meslektaşlarına bakış açısı ve mesleğe yönelik davranış ve normları içselleştirme düzeyi hakkında da bilgi sahibi olunacaktır (İlhan, 2004).

Bir meslek mensubunun mesleği ve kendisi hakkındaki algılamaları o kişinin davranışlarını biçimlendirmekte, mesleğine yönelik tutumunu ve motivasyonunu etkileyebilmektedir (Akyüz, 1997). Öğretmenliğin statüsünün toplum tarafından yüksek algılanması ne kadar önemli ise, öğretmenlerin, mesleklerinin

statüsünü ve saygınlığını olumlu değerlendirmesi bir o kadar önemlidir. Öğretmenlerin kendilerini ne kadar saygın gördükleri, toplumun kendilerine olan bakış açılarını nasıl algıladıkları da, mesleki imaj, mesleki statü, mesleki saygınlık, mesleğin geleceği ve mesleki tatmin açısından önem taşımaktadır (Özoğlu, Gür, Altunoğlu, 2013).

Bu araştırmada mesleğin imajını gerçekte olduğundan farklı, etkileyici göstermek veya ideal olanı yansıtmak değil, mevcut real şartlar itibariyle, mesleğin imajının ne olduğunu ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. İmaj oluşturma çalışmasına başlamadan önce eğer mevcut durumda bir imaj varsa öncelikle onun tespit edilmesi ve çıkan sonuca göre nasıl hareket edileceğine karar verilmesi gerekir. Diğer bir anlatımla nereye gidileceğine karar vermeden önce hangi noktada bulunduğu tanımlamak gerekir (Peltekoğlu, 2006).

Mesleki imaj, toplum ile mesleği icra edenler arasında bir döngü şeklinde birbirini etkileyerek devam eden bir süreçtir. Kısaca toplumun bir mesleğine ilişkin imajı, profesyoneller olarak öğretmenlerin kendilerini ve toplumun öğretmenleri nasıl gördüğünün birleşimi şeklinde gerçekleşmektedir (Sabancıoğulları ve Doğan, 2011).

“Başkalarının kafasındaki meslek imajını biçimlendirmenin ilk yolu, mesleği icra edenler tarafından mesleğin imajının nasıl algılandığını anlamak ve ölçmektir” (Bağçeci, Çetin, Ünsal, 2013:37). Çünkü toplumda etkileyici olumlu ve güçlü bir imaj oluşturma yolu, mesleği icra eden insanların o mesleğin imajını güçlü ve olumlu olarak algılamasından geçmektedir. İmaj la ilgili yapılacak çalışmalarda göz önünde bulundurulması gereken en önemli kural imajın içten dışa doğru olduğudur. “Başkalarının bizi algılama şekli bizim kendimizi algılama şekline bağlıdır. Kendimizi nasıl algıladığımız, başkalarının da bizi nasıl algılayacağını tayin eder. Başkalarının gözünde saygınlık kazanmanın yolu kendi gözümüzde saygınlığımızı korumak ve güçlendirmektir” (Çakır, 2013: 23).

Bu çalışmanın problem cümlesi; öğretmenlerin mesleki imajlarına ilişkin görüşleri nelerdir ve mesleki imajı hangi faktörler etkilemektedir?

## 1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, sürekli yenilenmenin, değişimin ve mükemmeli arayışın söz konusu olduğu günümüzde, kamu ve özel okullarda görev yapan

öğretmenlerin mesleki imajlarına ilişkin görüşlerini belirlemek ve mesleki imaja etki eden faktörlerin neler olduğunun tespit etmektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1-Öğretmenlerin mesleki imaj ölçeğindeki sosyal boyuta ilişkin görüşleri nelerdir?

2- Öğretmenlerin mesleki imaj konusundaki görüşleri nelerdir?

3-Öğretmenlerin mesleki imajının oluşmasında hangi faktörler etkilidir?

4- Öğretmenlerin mesleğin niteliği konusundaki görüşleri nelerdir?

5- Öğretmenlerin mesleğin statüsü konusundaki görüşleri nelerdir?

6- Öğretmenlerin mesleğin saygınlığı konusundaki görüşleri nelerdir

7-Öğretmenlerin mesleki imaj ölçeğinin iletişim boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?

8- Öğretmenlerin kişisel imaj konusundaki görüşleri nelerdir?

9-Öğretmenlerin mesleki imajının daha iyi seviyede olması için;

a) Öğretmenlerin,

b) Toplumun,

c) MEB ve siyasi aktörlerin yapması gerekenler nelerdir?

10- Öğretmenlerin mesleki imaj konusundaki görüşleri arasında

a. Cinsiyet

b. Okul türü

c. Okul kademesi

d. Branş

e. İl

f. Mezuniyet durumu

g. Mesleki kıdem ve

h. Okuldaki pozisyona (yönetici- öğretmen) göre bir farklılık var mıdır?

### 1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Öğretmenlik mesleğine ve öğretmenlere çeşitli açılardan yaklaşan ve araştırma gündemine getiren çeşitli bilimsel çalışmaların farklı kavramsal

çerçevelere dayansalar da ortak noktaları, öğretmenlerin kendi seslerinden kendi deneyimlerini gerçeklik temelli ifade etmelerine olanak vermeleri, yani öğretmenin sesini bilimsel araştırmanın odağına çekmeleridir (Esen, 2005). Bu çalışmada bu anlayıştan yola çıkarak öğretmenlerin sesi olmayı amaçlamış ve araştırmanın önemi ise maddeler halinde aşağıda ifade edilmiştir.

1-Eğitim sisteminin en önemli ve en dinamik unsuru olan öğretmenler için yapılacak olumlu çalışmalar öğrencilere, topluma ve tüm ülkeye pozitif bir değer kazandıracaktır (Güdek, 2007).

2- Öğretmenlik mesleğinin imajı sadece dışsal faktörlerle değil, mesleği icra edenlerin her türlü tutum ve davranışlarından, performansından, niteliğinden, kişisel imajından, iletişim becerilerinden etkilendiğinin öğretmenler tarafından fark edilmesini sağlayarak bu konuda öğretmenlerin kendilerine dönük bir sorgulama sürecine girmelerine katkı sağlayacağı

3-Öğretmenlik mesleğinin imajının ne olduğu, hangi değişkenlerden oluştuğu hakkında fikir verebilecek; eğitim alanındaki çalışmalar için öncü olabilecek, kavramsal bir zenginlik sağlayacağı,

4-Öğretmenlerin mesleki imaj konusunda kendi deneyimleri, algıları ve kavramsallaştırmaları bağlamında edinilen bilgiler doğrultusunda mevcut imajı iyileştirmek ve geliştirmek için öneriler sunabileceği,

5- Eğitim bilimi alanında yapılan çalışmaların bir kısmı sadece akademik alanı ve bazı öğretmen gruplarını ilgilendirirken, bu çalışma öğretmenlerin tamamını ilgilendiren konu başlıklarından olduğundan farklı branş ve kademedeki görev yapan tüm öğretmenlerin ilgisini çekeceği,

6- Mesleki imajın öneminin anlaşılması ve bunun neticesinde öğretmenlerde bir farkındalığın oluşması amaçlanmıştır. Bu farkındalık neticesinde öğretmenler kendi davranışlarını, performanslarını, kişisel imajlarını, niteliklerini değerlendirdikleri gibi mesleklerini de daha eleştirel ve daha analitik bir şekilde değerlendireceklerdir. İmaj sosyal bilimlerin değişik alanlarında ve günlük yaşamda farklı anlamlara gelecek şekilde kullanılmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin imajının incelenmesi ve hangi boyutları içerdiğinin belirlenmesi sonucu alan yazına da önemli katkılar sağlanmış olacaktır.

7-Araştırmadan elde edilen bulguların, ilgililer tarafından öğretmenlerin meslek imajını olumlu yönde geliştirmeye yönelik yapılacak düzenlemelere kaynaklık edebileceği,

8-Bu araştırma, başta siyasal otoriteler olmak üzere, Milli Eğitim Bakanlığı, ilgili kuruluşların, sivil toplum örgütlerinin, sendikaların öğretmenler ve öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşlerini yeniden değerlendirme fırsatı sağlayabilir. Ortaya çıkan bulgular son dönemlerde öğretmenlik mesleğine yönelik artan eleştiri ve değerlendirmelere çözümler sunabilecek içeriğe sahip olabileceği ve

9- Konuyla ilgili mevcut bilgilere yeni bilgiler katabileceği umulmaktadır.

#### 1.4. SAYILTILAR

1. Öğretmenlerin görüşme ve anket sorularına verdikleri cevaplar onların samimi görüşlerini yansıtmaktadır.
2. Araştırmaya katılan öğretmenler evreni yeteri kadar temsil etmektedir.

#### 1.5. SINIRLILIKLAR

1-Araştırma öğretmenlerin mesleki imajını belirlemek amacıyla hazırlanmış kişisel bilgi formu, öğretmenlik mesleği imaj ölçeği, görüşme formu ve literatür değerlendirilmesi ile sınırlıdır.

2- Bu araştırma öğretmenlere uygulanan ölçek maddeleriyle sınırlıdır.(yılları sor)

3-Bu araştırma öğretmenlerle yapılan görüşmeyle sınırlıdır.

#### 1.6. TANIMLAR

**İmaj:** İmaj; kişi, kuruluş ya da durum hakkında tüm görüşlerin toplamı olarak açıklanabilir (Peltekoğlu, 2001). İmaj, bir olgunun bireylerin zihin dünyası ve algılayışına göre anlamlandırılmasıdır.

**Meslek:** Özel bir uzmanlık alanı bilgisi, akademik bir hazırlığı gerektiren bir takım becerilere dayalı, karşılığında para kazanılan bir iş olarak tanımlanabilir.

**Meslek imajı:** Bir mesleğin hem iç paydaşlar hem de dış paydaşlar tarafından algılanışını ifade eder. Diğer bir ifade ile meslek imajı, mesleğin insanlar

üzerinde bıraktığı izlenim veya bir mesleğin insanlar tarafından algılanması yorumlanması ve değerlendirilmesi olarak tanımlanabilir.

**Öğretmenlik Mesleği:** Toplumun ve insanların geleceğini şekillendiren, tüm toplumlar tarafından belirli düzeyde önem atfedilen, sertifika ve diploma ekseni formel bir eğitimi gerektiren, bireysel, toplumsal, bilimsel ve etik boyutlu, bir eğitim ve öğretim mesleğidir. Öğretmenliğin profesyonel bir meslek olup olmadığı farklı açılardan değerlendirilse de, kabul edilmesi gereken şey öğrenenlik mesleğinin meslek gurupları içerisinde, en eski bir meslek gurubu olduğudur.

**Kişisel İmaj:** Kişisel imaj başkaları tarafından nasıl algılandığımız, nasıl bilindiğimiz ve nasıl hatırlandığımızdır.





## İKİNCİ BÖLÜM

### KAYNAK ÖZETLERİ

Bu bölümde ilk olarak araştırma problemi ile ilgili olarak kuramsal çerçeve sunulmuştur. Daha sonra konu ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

#### 2.1. İMAJ

Meslekler, kurumlar, örgütler, sahip oldukları imajları, değerleri, neticesinde rakiplerine fark atmakta veya daha fazla öne çıkmaktadırlar. 20. yüzyıldan itibaren teknoloji ve kitle iletişim araçlarının hızlı gelişim göstermesiyle imaj oluşturma ve yönetme kavramları günlük hayata daha sık yansımış ve insanlar olumlu ve iyi bir imajın gerek kendileri gerekse de kurum, örgütler ve meslekler açısından ne kadar önem ifade ettiğinin farkına varmışlardır. İmaj, günümüzde birçok alanı ilgilendiren ve tanımı kişiden kişiye farklılaşan bir kavram olarak kullanılmaktadır (Aydınlıoğlu, 2014).

İşletmeden halkla ilişkilere, eğitim yönetimden siyaset bilimine, reklamcılıktan sosyal psikolojiye varıncaya kadar her alanda dolaşıma giren imaj kavramı artık hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Walhout (2013) göre, son dönemlerde imaj kavramıyla ilgili sosyolojide ve psikolojide önemli çalışmalar bulunmaktadır.

Kavramın çok boyutlu yapısına uygun olarak imajın pek çok çeşidi olduğu söylenebilir. Kişilerin, mesleklerin, ürünlerin ve olguların olumlu veya olumsuz bir imajı vardır. Bunun yanı sıra organizasyonların hem kurum içinde çalışanların hem

de kurum dışı hedef kitleler gözünde ve bu hedef kitlelerin içerisindeki her birey veya grupta farklı bir imajı olacaktır (Peltekoglu, 2004; Okay, 2005).

Genellikle modern toplumunun yarattığı bir olgu olarak değerlendirilen ve son yıllarda oldukça popüler bir hale gelen imaj kavramı, esas itibariyle insanların kendilerine yönelik algıyı belirleme isteğine bağlı olarak geçmişten günümüze var ola gelmiştir (Peltekoglu, 2007).

İmaj kavramının nötr bir anlamı vardır. İmaj kavramının olumlu veya olumsuz çağrışımı, durum ve sonuçlarına göre değişir (Walhout, 2013). İmaj, algılamalar yoluyla zihinde canlandırılan resim, harita ve sembollerdir. İmaj, zihinde canlandırılan bir kroki, plan, kavram, durum, sembol, harita veya resimdir (Küçük Kurt, 1988: 155).

İmaj, algılamalar yoluyla zihinde canlandırılan resim, harita ve sembollerdir. İmaj, zihinde canlandırılan bir kroki, plan, kavram, durum, sembol, harita veya resimdir (Küçük Kurt 1988: 155).

İmaj, bir olgunun bireylerin zihin dünyası ve algılayışına göre anlamlandırılmasıdır. Başka bir deyişle, bir kişi veya kurumun diğer kişi ve kurumların zihinlerinde bırakmış olduğu izlenimdir. İmaj, bireyin zihninde belli faktörlerin etkisiyle sürece bağlı olarak gerçekleşir (Dinçer, 2001). İmaj; meslek, kişi, kurum ya da durum hakkında çeşitli faktörlerin bir araya gelmesiyle oluşan, algılamaların toplamı olarak açıklanabilir (Peltekoğlu, 2001).

İmaj her hangi bir objeye ilişkin zihinde canlandırılan bir kroki, plan, kavram, durum, sembol, harita veya resimdir. İmaj kavramı var olan önyargılardan, tutumlardan, bilgilerden ve inançlardan etkilenmektedir. İmaj kavramı, ilk kez 1955 yılında Sidney Levy tarafından ortaya konmuştur. Sidney Levy imajı, “kişi ve grupların belli varlıklar hakkındaki algılarının toplamı olarak tanımlamıştır (akt.: Kurtuldu ve Keskin, 2002).

Literatürde farklı imaj tanımları yapılsa da genel anlamda; bir objenin insanlar tarafından bilinmesini, anımsanmasını sağlayan ve insanlar tarafından o obje ile ilişkilendirilen kavramlar ve imgelerdir (Erdoğan, vd., 2006).

Sözlük anlamıyla imaj, bir kimse, kurum veya ülkenin kendisini anlatma tanıtma şekli (Turizm Bakanlığı, 1999:107) kişilerin, kurumların, organizasyonların,

halkın üzerinde bıraktığı etki (<http://www.definitions.net>) toplumun belirli şeyler hakkındaki görüşü veya kavramsallaştırmasıdır (<http://www.thefreedictionary.com>).

Kökeni sosyal psikolojiye dayanan imaj kavramı, insanların, kurum, meslek, toplumlar hakkındaki izlenimidir. İmaj, insanların kendilerine ulasan iletiler ve elde ettikleri bilgileri, bu bilgiler sınırlı da olsa, önceden sahip oldukları yargıların da etkisiyle yorumlayarak yaptıkları değerlendirmeleri ifade eder (Yonca, 2011: 8).

İmaj kitle iletişim araçları, çevrenin özellikleri, sosyal ortam, sahip olunan ön yargılar gibi pek çok kanal aracılığıyla elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi yorumlanması sonucunda oluşur (Uzoğlu, 2001). İmaj kitle iletişim araçları, çevrenin özellikleri, sosyal ortam, sahip olunan ön yargılar gibi pek çok kanal aracılığıyla elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi yorumlanması sonucunda oluşur (Uzoğlu, 2001).

Bireyler ve kurumlar insanlar üzerinde olumlu veya olumsuz belli bir imaj bırakırlar. Bu bakımdan imajın, bir şeyin nasıl hatırlandığı ve insanlar tarafından nasıl açıklandığı ve kendisiyle nasıl ilişki kurulduğuyula ilgili olduğu söylenebilir. Kevin Robins' in "İmaj" adlı eserinde imaj, bir kişi ya da nesnenin zihindeki görüntüsel ya da resimsel benzeri olarak tanımlanmaktadır (Robins, 1999:21). "Benzer bir tanımlamada ise, imaj, "bir kimsenin, bir topluluğun veya kurumun kendisine ilişkin olarak başkalarında bıraktığı veya yaratmak istediği izlenimdir" (Çelik ve Akgemci, 1998:222). İmaj aslında kişinin bir diğeri hakkında yargıda bulunma sürecidir. Diğeri ifadesinin içeriğinde, kişiler, kurumlar, meslekler, sivil toplum örgütleri, gruplar, hatta devletler bile yer almaktadır.

İmaj, "bir kişinin bir obje hakkındaki tecrübelerinin tümüdür" (Williamson 2001:15). İmaj, bir kişi ya da kurumun diğeri kişi ve kurumlar üzerinde isteyerek ya da istemeyerek bırakmış olduğu, verilen hizmetler ile ilgili çalışan, kullanılan araç-gereçler ve çevresi hakkında fikirler, anlayış ve değerlerdir. İmaj, bireyin zihninde bazı öğelerin etkileşimi sonucunda yavaş bir süreç içerisinde oluşan bir imge olarak değerlendirilebilir. Sözü edilen bu öğeler ise; bilgilenme düzeyinde, sahip olunan düşünceler, olanaklar ve hizmetlerdir (Dinçer, 2001: 2).

İmaj konusunda yapılan tanımlara bakıldığında, "bir varlığın insan zihninde oluşturduğu izlenim ve yaptığı etki" şeklinde yoğunlaştığı görülmektedir. Yapılan tanımlar arasında çeşitli açılardan benzerlikler ve farklılıklar olmasına rağmen, imajla ilgili yapılan bütün tanımlarda ortak olan tek unsur "insan"dır. İmaj, insanın

kişilik özelliklerine göre algılamasına bağlıdır. İmajın, ölçülebilmesi için insan faktörünün göz önünde bulundurulması gerekir.

Constantin Lougovoy ve Denis Huisman da imajı tanımlarken, topluluğun, ürünle ilgili duygusal değerlendirmeleri ile temel değerlendirmelerinin tamamı, bir diğer anlamıyla, ürünün kişide bıraktığı duygu ve düşüncelerin tamamı şeklinde değerlendirmektedir (Loguovoy vd., 1981;akt. : Öztürk, 2012:8).

İmaj en geniş anlamda; herhangi bir kişi ya da kurum hakkındaki görüşlerin toplamı olarak ifade edilir. Kişi ya da kurum ile ilişkili görüş ve düşüncelerin oluşturulması çabası olarak tanımlanabilen imaj yaratma, davranış ve düşünce biçimi ile tamamlanan bir süreçtir. Bir kurumun yönetim anlayışı, tutumu, iletişim biçimi, halkla ilişkiler çalışması kurum imajını oluşturur. Dış görünüm, beden dili, davranış biçimi ve fiziksel ortam ise kişi imajını oluşturan unsurlardır. İmaj oluştururken temel amaç, kurumsal ve kişisel tanınırlığın artırılmasıdır (Baştak, 2010).

“İmaj, insanların kendilerine ulaşan iletiler ve elde ettikleri bilgileri, bu bilgiler sınırlı da olsa, önceden sahip oldukları yargıların da etkisiyle yorumlayarak yaptıkları değerlendirmeleri ifade eder” (Yonca, 2011:8). “İmaj, çeşitli kanallar aracılığıyla elde edilen bilgi ve verilerin değerlendirilmesi sonucunda oluşan izlenimlerdir. Bu noktada bilgi ve veriler, reklamlar, içinde yaşanan çevrenin özellikleri, sahip olunan ön yargılar gibi pek çok kanal aracılığıyla elde edilebilir” (Uzoğlu, 2001: 345) .

### **2.1.1. İmajın Oluşum Süreci**

“İnsanların kendilerini çeşitli işaret ve sembollerle ifade etmeye başladığı günden bu yana imaj oluşturma çabası hep olmuştur” (Emir, 2003:74). Erdoğan (2006:225), “imaj oluşturmaya bireylerin beyinlerinde bir ürün, kişi veya organizasyon hakkında olumlu düşünceler yerleştirme” şeklinde tanımlamaktadır.

Safir ve Tarrant’a (akt. Bakan, 2005:12-13) göre imaj oluşturma manipülasyon değil, bir portre sunumu işlemidir. İmaj oluşturma, algıların yoğunlaştırılmasını, genişletilmesini veya bazı durumlarda değiştirilmesini içermektedir. Yine aynı anlayışa göre; imaj oluşturma, illüzyonlar meydana getirmek veya zihinleri bulandırmak, böylece gerçeklerin algılanmasını önlemek değildir.

“İster olumlu, ister olumsuz acılardan yaklaşılsın, günümüzde imaj kavramı artık hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Hangi faaliyet alanında olurlarsa

olsunlar, iş dünyasının içinde yer alan kuruluşlar, mevcut konumlarını korumak ya da daha iyi bir yere gelebilmek için sürekli olarak olumlu bir imaj oluşturma çabası içindedir” ( Bakan, 2005: 14-15).

Kişilerin bilgilenme süreci kitle iletişim araçları, deneyimler, anlatılanlar, okudukları gibi farklı kaynaklardan elde ettikleri veriler aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bu bilgiler bireyin zihinsel yapısından geçerek kişileri belli bir davranışa yönlendirir. Kişi dış dünyayla ilgili değerlendirmelerde bulunurken kendi psikolojik durumundan da etkilenir. Dolayısıyla imaj, içsel ve dışsal faktörlerin etkileşimiyle oluşur (Gemlik ve Sığırı, 2007).

İnsanların konu ile ilgili bilgi ve deneyimine bağlı olan imaj; iyi, kötü, olumlu olumsuz olabilir ama bir imaj konusunda en belirgin özellik onun kazanıldığıdır. Ancak bu kazanma süreci ün, şekil ve deneyimle bilinçli bir şekilde kazanılabildiği gibi çoğu zaman bilinçsizce hatta kazara oluşabilmektedir (Peltekoğlu, 2001).

İmaj sosyal hayatın kendi dinamiği içerisinde iletişim ve etkileşime dayalı olarak oluşmaktadır. Etkileşim ve iletişim sürecine bağlı olarak gerçekleşen imajda temelde iki öge bulunur. Bu ögelerin birincisi algılanan, diğeri ise algılayandır. Algılanan kurum, kuruluş, okul, meslek, sivil toplum örgütleri, birey olabilirken, algılayan ise bireyden oluşmaktadır. İmaj süreci algılayanın algılanan için yaptığı yorum ve değerlendirmeleri içerir. Algılayan birey toplumsal hayat içinde kurumlarla, mesleklerle, bireylerle iletişim halindedir. Bu iletişim sürecinde kurumlar, meslekler, örgütler bürokratik yapılar vs. bireyler üzerinde bir etki bırakır ve bu etkiye bağlı olarak da imaj gerçekleşmiş olur.

İmaj çeşitli uyarıcılar aracılığıyla (reklam, propaganda, başkalarının anlattıkları ve yapılan araştırmalar) oluşabildiği gibi hayatın farklı zamanlarında doğrudan veya dolaylı yaşantıların bireyde bıraktığı etki neticesinde oluşur. Bu tanımdan yola çıkarsak imajın oluşmasında birden çok faktör etkili olmaktadır. Bu faktörler arasında sosyo-kültürel ve çevresel faktörler, önyargılar, deneyimler, sosyal ilişkiler, kişisel özellikler, psikolojik durum vb. sayılabilir.

Kişilerin bilgilenme süreci kitle iletişim araçları, deneyimler, anlatılanlar, okudukları gibi farklı kaynaklardan elde ettikleri veriler aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bu bilgiler bireyin zihinsel yapısından elenerek kişileri belli bir davranışa yönlendirir. Kişi dış dünya değerlendirmelerde bulunurken psikolojik

dünyasından da etkilenir. Dolayısıyla imaj, içsel ve dışsal faktörlerin birlikte etkili olmasıyla oluşmaktadır (Gemlik ve Sığı, 2007).

İmajın, üretilen bir yapı mı, yoksa birey eksenli belirlenen bir yapı mı olduğu sosyal bilimlerin önemli tartışmalarından birisidir. Başlangıçta imajın tek yönlü olduğu iddia edilirken sonraki çalışmalarda imaj oluşumunun çift yönlü bir süreç olduğu kabul edilmiştir (Yonca, 2011).

“İmaj esnek ve her zaman değişebilen veya alıcıların bir organizasyona karşı kendi bilgi, tutumlar ve davranışlarını ifade etmelerine göre değişebilen bir kavramdır. Kurumsal, sosyal ve kişisel faktörlerin etkisiyle oluşan imaj, güçlü-zayıf, pozitif-negatif-nötr olabilir. İmajı oluşturan çoklu faktörler şunlardır; çevresel faktörler (izleyicilerin demografik özellikleri gibi), kişisel faktörler (personelin pekiştirilmiş hislerinin boyutu gibi), sosyal faktörler (kurumu temsil eden kişilerle sürdürülebilir dostluk gibi) ve işle ilgili faktörler (firmanın müşterilerinin varlığı gibi)” (Williams ve Moffitt, 1997:240).

İmaj, bireyin zihninde süreç içerisinde ve bir takım öğelerin etkisiyle oluşur. İnsanlar, amaçlı veya tesadüfen, çeşitli kurum tarafından veya kitle iletişim araçları gibi dış faktörler tarafından kendilerine iletilen bilgileri, kişisel özellikler, kültürel ortam ve çevresel faktörlerinde etkisiyle değerlendirerek bir imaj oluştururlar. İmajı oluşturan bu unsurlar Bakan (2005)’a göre, üç başlık altında sıralanabilir:

**Bilgilenme Düzeyi:** Bireyin bilgilenme düzeyi, değişik kaynak ve kanallardan bireye ulaşan bilgilerden oluşur.

**Sahip Olunan Yargılar:** Yargılar, bireyin belirli bir kişi ya da kuruma yönelik olumlu ya da olumsuz değerlendirmeleridir. Her zaman somut gerçeklere dayalı ve objektif olmayabilir.

**Sunulan Olanak ve Hizmetler:** Olanak ve hizmetler ise, içinde bulunulan kültürel ortam, toplumsal koşullar siyasal yapı ve ekonomik şartlar gibi pek çok unsur tarafından şekillendirilir. İşte bu üç öge algılama süzgecinden geçerek imajı oluşturur. Birey tarafından isteyerek veya istemeden elde edilen bilgilerin, önceden sahip olunan yargılar ve içinde bulunulan çevresel faktörlerin etkisi altında değerlendirilmesiyle imaj oluşmaktadır. Görüldüğü gibi bu unsurlardan sadece “bilgilenme düzeyi” önemli ölçüde ilgili kurumun kontrolündedir. “Sahip olunan yargılar” ve “olanak ve hizmetler” ise daha çok kurum dışı faktörlerden oluşmaktadır.

Mardin (1985) imaj yaratmayı, ressamın elindeki fırçayla noktalardan oluşturduğu resme benzetir. Tıpkı her noktanın o resmi biraz daha tamamladığı gibi imajın da ufak ayrıntılardan, noktalardan yavaş yavaş oluşmakta olduğunu ifade eder.

İmaj, insanların bir nesne hakkındaki, fikirleri, duygu ve izlenimler arasındaki etkileşiminin bir sonucudur. Sosyal etkinlikler, reklam ve tanıtım faaliyetleri, deneyimler, öğrenme araçlarının sunduğu bilgi ve verilerin, zihinde harmanlanması sonucu oluşan imaj, insanları belli tutum ve davranışlara yönlendirir. Bu nedenle imaj, bir kurum için bireyler tarafından kuruma kazandırılan izlenimlerin (algıların) toplamı olarak da bilinir (Peltekoğlu, 1998).

Bu çerçevede imajın oluşumunda izlenmesi gereken aşamaları şöyle sıralamak mümkündür:

1) Geçerli bir çalışma yapabilmek için öncelikli olarak imajın mevcut durumunun tespit edilmesi gerekir. Bu aşamada yapılacak SWOT analizi durum tespiti için önemli bilgiler verecektir.

2) Mevcut durum belirlendikten sonra, zayıf yönleri güçlendirmeye yönelik planlama yapılmalıdır. Bu planlamanın imkânlar ölçüsünde rasyonel bir şekilde yapılması gerekir. Bu planlama sadece zayıf yönlerin geliştirilmesi için değil, güçlü yönlerin de daha güçlenmesini sağlayacak şekilde yapılmalıdır (Özalkuş, 1994).

### **2.1.2. İmajın İşlevleri**

“İmaj insanların, kişiler, kurumlar ve meslekler hakkında yaptıkları olumlu ve olumsuz değerlendirmeleri içerir. Bu değerlendirmeler insanların o kişi, kurum veya ürüne karşı tutum ve davranışları üzerinde önemli etkiler yapar” (Yonca, 2011: 9).

İmaj, bireylerin zihninde, sonradan vereceği karar ve ortaya koyacağı tutum ve davranışlar açısından ona belirli şablonlar sunar. İşte ruhsal bir ön programlama olarak ifade edilebilecek imajın ortaya çıkardığı bu ruhsal ve psikolojik işlemin türü, bir takım fonksiyonlarla açıklanır. Bu fonksiyonlar şu şekilde açıklanabilir :

**Karar Fonksiyonu:** Kişilerin sahip oldukları imajlar ilgili konularda verecekleri kararları mutlak surette etkileyecektir. Özellikle belirli konularda kararsızlık yaşayanların istenilen yönde karar vermesi için imaj önemli bir etki yapar.

**Basitleştirme Fonksiyonu:** Bireyler kendilerine herhangi bir yolla ulaşan bilgileri, sahip olduğu imajın da etkisiyle belirli bir süzgeçten geçirerek kendisi için gereksiz gördüklerini eleyecektir.

**Düzen Fonksiyonu:** Kişi basitleştirerek aldığı bilgileri, kendisinde mevcut olan içerik anlamlarından birine dâhil edecektir.

**Oryantasyon Fonksiyonu:** İmajı iletilen kişi/kurumun verdiği bilgilerin eksik veya objektif olarak yetersiz olduğu durumlarda, kişi bunları yine de değerlendirerek bir yön bulabilmektedir. Yani izleyiciler sınırlı bilgilerle veya hiç bilgi yokken bile daha önceden sahip olduğu bilgilerle zihninde bir imaj oluşturabilir.

**Genelleştirme Fonksiyonu:** Bireyler genellikle bilgi transferi yoluyla bildikleri konuları bilmediklerine aktararak genelleme yaparlar. Özellikle belirli meslek gruplarıyla ilgili imajların o mesleğin tüm mensuplarına yansıtılması bu genelleştirme fonksiyonunun bir sonucudur (Okay, 2005:242-243).

İmaj statik-durağan bir özellik taşımaz. Olumlu veya olumsuz her türlü değişime uğrayabilir. Alınan her yeni bir bilgi veya yaşantı imajda bir takım değişikliklere sebep olabilir. Bu değişim her insanda farklı şekillerde ve farklı ölçülerde ortaya çıkabilir (Yonca, 2011).

İster iyi ister kötü olsun imaj değişiminde çevrenin önemli bir etkisi vardır. Kurumsal imajın, çoğunlukla organizasyon tarafından belirlendiği şeklindeki değerlendirmenin aksine son dönemde yapılan çalışmalar imajın izleyicilerin kişisel ve çevresel faktörlerce belirlendiğini ortaya koymuştur (Williams ve Moffitt, 1997). Yani çevresel faktörlerin etkisiyle imaj zamanla eskir veya daha güçlü hale gelir. (Peltekoglu, 1997).

“İyi bir imaj oluşturma, hedef kitlelerin imaj oluşumuna konu olan kurumu iyi bir şekilde tanınması, onun hakkında doğru ve olumlu bir izlenime sahip olması ile mümkündür (Taşkın ve Sönmez, 2005:3).

Bireyler ya da kurumlar her zaman onaylanan ve olumlanan bir imaja sahip olmak istemektedirler. Kişi ya da kurumların istediği bu imajla, yaşanan, gerçekte var olan imaj arasında doğru orantı kurulduğu sürece bir sorun çıkmamakta; sorunun bu orantının algılanan imajla ters düşmesi sonucu ortaya çıktığı vurgulanmaktadır.



Kısacası, algılanan imaj, istenen ve yaşanan imaj ise sorun olmamakta; ancak algılanan imaj istenen imaj değilse sorun ortaya çıkmaktadır (Ovalıoğlu, 2007: 63).

Dolayısıyla iyi bir imaj oluşturmaya yönelik çalışmalarda halkla ilişkiler önemli görevler üstlenir. Çünkü halkla ilişkiler, kurumsal kimliği biçimlendiren dolaylı olarak da imaj oluşumunda etkili olan araçlardan biridir. İmaj oluşturmada yapılacak iş aynı zamanda halkla ilişkiler kapsamında etkili ve kalıcı bir iletişim çalışması yapmaktır (Taşkın ve Sönmez, 2005).

## 2.2. MESLEK

Meslek kavramı çok boyutlu olmasından dolayı genel olarak ekonomi, endüstriyel ilişkiler, işletme, psikoloji ve sosyal psikoloji gibi sosyal bilimlerin ilgi alanına giren, disiplinler arası bir inceleme konusudur (İlhan, 2004:132).

Latince kökenli bildirme, ifade etme anlamına gelen profession sözcüğünün Türkçe karşılığı meslektir. Profession, karşılığı meslek kavramı, özel bilgi ve beceri gerektiren sürekli, örgütlü, bilinçli bir işi ifade etmektedir. Meslek sözcüğünün formel eğitim almış, toplumda belli sosyal statüye sahip kişilerce icra edilen, belli bir uzmanlığı gerektiren bir işi ya da uğraşı ifade etmeye yönelik kullanımı yaklaşık dört asır öncesine dayanmaktadır (Karasu, 2001; şahin, 2010). Meslek kavramının kullanımı dört asır önceye dayansada günümüzdeki anlamına denk gelecek şekildeki profesyonel meslek kullanımının temelleri on dokuzuncu yüzyılda ortaya çıkmaya başlamıştır. Özelikle sanayileşmenin sonucu olarak ortaya çıkan işbölümü ve uzmanlaşma profesyonel mesleklerin ortaya çıkmasında büyük bir etkindir.

Bireysel ve toplumsal yaşam için iş bölümü / uzmanlaşmanın sonucu ortaya çıkan meslek kavramı bireysel, toplumsal, ekonomik, bilimsel, teknolojik boyutları olan bir uğraşı ifade etmektedir (nal ve Ada, 1999). Meslek, bireylerin yaşamlarını kazanabilmeleri için belirli bir eğitim görerek edindiği bilgi ve becerilere dayalı olarak sürdürdüğü etkinlikler bütünüdür (Gömleksiz, 2004). “Bireylerin gereksinimlerine göre toplumda ortaya çıkan değişik uğraş alanları çeşitli aşamalardan geçerek meslekler oluşmuştur” (Sabancıoğulları ve Doğan, 2011:30).

Meslek: Özel bir uzmanlık alanı bilgisi, akademik bir hazırlığı gerektiren bir takım becerilere dayalı, karşılığında para kazanılan bir iş olarak tanımlanabilir.

Meslek, bireyin yaşamını devam ettirebilmek için belirli bir eğitim alarak edindiği bilgi ve becerilere dayalı olarak sürdürdüğü ve karşılığında bir kazanç elde ettiği faaliyetler bütünü olarak görülmektedir (Gömleksiz, 2004). Toplumda belli ihtiyaçların giderilmesi için ortaya çıkan uğraş alanları, çeşitli evrelerden geçerek meslekler oluşmuştur (Sabancıoğulları ve Doğan, 2011:30).

Meslek, özel uzmanlık bilgi ve becerisini içeren, insanın hayatını sürdürebilmek için yaptığı, genellikle uzun bir eğitim gerektiren, seçilen mesleğe bağlı olarak belirli yetenek gerektiren, yapılan iş sonucu bir kazanç elde edilen, toplumun belli bir statü atfettiği ve tüm bu sürecin sonunda kişilerin kazandığı unvanın adıdır (Erden, 1998; Taşkın ve Koç, 2008).

Charles ve Moskos (2010)'a göre, meslek, yasal olarak kabul edilmiş uzmanlık bilgisi gerektiren, yoğun akademik programı kapsayan, çalışma koşulları ve meslek etiği emsalleri tarafından belirlenen, yaşam boyu devam eden bir kariyer sürecidir.

Mesleği diğer uğraş alanlarından ayıran temel özellikler; ileri düzeyde bilgi ve beceri gerektirmesi ve bilgi ve becerinin akademik bir eğitimle kazanılması, belli bir kontrol düzeyine sahip olması, toplum tarafından kabul görmesi, özerkliğe sahip olması göreceli olarak iyi bir kazanç getirmesi, öznel ve nesnel açılardan geçerliği kanıtlanması olarak değerlendirilebilir (Seçer, 2009).

Meslek kavramı sadece ekonomik temelli bir olgu değil işlevleri açısından bireysel ve toplumsal yönü daha fazla olan bir kavramdır. Bu nedenle her iki açıdan değerlendirilmesi gereken bir olgudur. Bireysel açıdan işlevlerine bakıldığında bireye; iş bölümü sonucu belli rollerin yerine getirmesi bakımından psikolojik tatmin sağlaması, sosyal sınıfını, toplumsal işbölümünde üstleneceği rolü, belli bir kazanç getirmesi, toplumda belli bir ayrıcalık sağlaması ve yaşamını idame ettirme olanağı vermesi, olarak değerlendirilebilir. Toplumsal açıdan bakıldığında ise, toplumsal hareketlilik sağlaması, toplumsal statünün temel belirleyicileri arasında yer alması, sosyal sınıfları oluşturması belli bir yaşam stilini yansıtması, toplumsal hiyerarşiyi üretmesi ve toplumsal ihtiyaçların karşılanması olarak açıklanabilir (İlhan, 2004; Gündüz, 2006).

Bir uğraş alanının meslek olarak kabul edilmesi için çeşitli ölçütler kabul edilmiştir. Bu ölçütler şöyle sıralanabilir:

1-Toplumca Meslek Olarak Tanınma: Bir uğraş alanının meslek sayılabilmesi için toplumca meslek olarak kabul edilmesi gerekir. Toplum tarafından meslek olarak kabul edilme, mesleğin hizmet alanın toplumca bilinmesi ve hizmetin o meslek elemanından karşılanmasının önemsenmesidir. Meslek, topluma hizmet etmenin karşılığını olarak toplumsal işlev ve anlam kazanacaktır.

2-Uzmanlık Bilgisi: Uzman bir alanda derinliğine bilgi ve beceri sahibi olan kişidir. Mesleğin amaçlarını etkili bir şekilde gerçekleştirmek, üzere ortamı oluşturmada iş görenlere ve hizmetin tüketicilerine mesleki yardım sağlayabilecek düzeyde bilgi ve beceri sahibi kişidir. Bu bağlamda bir uğraş alanının meslek sayılabilmesi için o işi yapan kişinin özel bilgi ve beceriye sahip olması gerekir.

3-Meslek Örgütü; Üyelerin sosyal ve ekonomik ve özlük haklarını koruma ve geliştirmeyi amaçlayan aynı işi veya mesleği yapan kişilerden oluşur. Her meslek kendi üyelerinin çıkarlarını, haklarını korumak ve sorunlarını çözmek için örgütlenir. Mesleğin devlet ve toplum nazarındaki saygınlığı meslek örgütlerinin gücüyle orantılıdır. Güçlü örgütlere sahip olan meslekler toplumun ve siyasal otoritenin mesleklerine ilişkin kararların alınmasında etkilidir (Celep, 2005:35-36; Tezcan, 1997).

4-Mesleki Kültüre Sahip Olma: Mesleki kültür meslek üyeleri içerisinde belli sosyalizasyon süreciyle gerçekleşir. Meslek üyeleri bu sosyalizasyon sonucunda mesleğe yönelik ortak bir inanç, değer, norm, etik kuralları, uzlaşmaları öğrenirler (Saylan, 2007).

5- Meslekler Toplumsal Kurumlarla ilişki içindedirler: Bireysel ve toplumsal ihtiyaçları giderirler ( <http://www.adprima.com>).

7- Meslekler fonksiyonlarına ve giderdikleri ihtiyaç alanlarına göre tanımlanırlar.

8- Mesleği uygulayanlara karşı toplumun güveni ve inancı yüksektir.

Sosyolojik araştırmalar, 1930'lu yıllardan itibaren profesyonel mesleklerin özelliklerini tanımlayarak, diğer mesleklerden farkını ortaya koymaya çalışmışlardır. Bu özellikler genel olarak şöyle sıralanabilir:

1. Edinilen becerilerin belli bir bilgi temeline dayanması
2. Üniversite düzeyinde eğitim ve öğretim sürecini içermesi

3. Sertifika temelli yetenek testleri içermesi
4. Formel bir organizasyon gerektirmesi
5. Yönetim kodlarına bağlı olması
6. Fedakârlık temelli hizmet anlayışını içermesidir (Brace, 1995)

Strike (1990) mesleklerin en temel beş belirleyici özelliğini ise şu şekilde sıralamaktadır:

1. Uzmanlık bilgi temellidir ve akademik bir eğitimi içerir.
2. Meslek örgütleri tarafından mesleğin uygulama esasları belirlenmiştir.
3. Mesleğe başlama için standartları belli olduğu gibi mesleğin uygulanmasını gerektiren yeterliliklerin sürekli kontrolü vardır.
4. Diğer mesleklere göre, toplumsal saygınlık ve ekonomik kazanç göreceli olarak yüksektir.
5. Mesleğin uygulanmasında belirli oranda mesleki özerklik vardır.

Mac Beath (2012) göre, profesyonel bir mesleğin kriterleri :

- 1- Teorik bilgi ve buna eşlik eden beceriler içermesi,
- 2- Hizmet öncesi akademik ve profesyonel bir hazırlığı gerektirmesi,
- 3- Çalışma sürecinde belirli bir otonominin olması,
- 4- Mesleki örgütlenmenin olması
- 5- Mesleği yerine getirirken kuralların ve etik standartların olması
- 6- Fedakârlık temelli topluma hizmet etmesi
- 7- Mesleğe girişde belli şartları taşımasıdır.

### 2.2.1. Meslek imajı

Günümüzde hemen hemen her kişi, kurum veya daha genel anlamda her varlık olumlu, olumsuz bir imaja sahiptir. Artık kişiler, işletmeler, kurumlar ve meslekler nitelik, ürün veya hizmet etmenlerinden ziyade kamuoyuna yansıttıkları imajları ile varlıklarını sürdürmektedirler. Dolayısıyla, imaj kavramı farklı ihtiyaçlara ve alanlara göre çeşitlilik göstermekte, araştırmacı ve uzmanlar imaj kavramını farklı kapsam ve türlerde değerlendirmektedirler (Aydınlioğlu, 2014:8).

Kişiyeye bağlı ve kişiden kişiyeye değişebilen imaj kavramını multi disiplinler olmasından dolayı tanımlarını; araştırma yapılan birime, yapıya, mesleğe kuruma,

markaya ve şirket gibi unsurlara göre genellemek mümkündür (Gemlik ve Sığırı, 2007 ).

Yapılan kaynak taramaları sonucunda, imaj çeşitleri hakkında en kapsamlı çalışmayı Kurt Huber'in yaptığı tespit edilmiştir. Kurt Huber (1987) ise imaj çeşitlerini kurum imajı, ürün ya da hizmet imajı, marka imajı, transfer imajı, mevcut imaj, istenilen imaj, olumlu imaj, olumsuz imaj ve şemsiye imajı olmak üzere onbir başlık altında incelemektedir (akt.: Peltekoğlu, 2001:355). Yılmaz (2002) ise bu imaj çeşitlerine mesleksi imajı dâhil etmektedir.

İmaj, bir kurum için bireyler tarafından kuruma kazandırılan izlenimlerin (algıların) toplamı iken (Peltekoğlu, 1998:358) meslek imajı ise mesleği icra edenlerin, mesleğe kazandırdıkları algıların toplamı olarak ifade edilebilir. Mesleki imaj, bir mesleğin hem iç paydaşlar hem de dış paydaşlar tarafından algılanışını ifade eder.

İnsan gözlem yapan, deneyimleyen ve bunların neticesinde de değerlendirmelerde bulunan bir varlıktır. Eğer bu gözlemler, deneyimler, değerlendirmeler ve algılamalar bir meslek için oluşursa, buna meslek imajı denilebilir.

Peregrin (2009) meslekî imajı bir mesleğe yönelik izlenimlerin (algıların) toplamı olarak tanımlamıştır (akt.: Gök ve Derin, 2014:135). Meslekî imaj insanların bir meslek hakkındaki, görüş, düşünce ve algılamaları içerir.

Bireyler herhangi bir meslek üyesinde gördükleri veya yaşadıkları bir deneyimden yola çıkarak o meslek ve üyeleri hakkında bir sonuca varması neticesinde meslek imajı oluşur (Çelik, vd., 2013).

Kurum imajı kurumun hedef kitlesinde bulunanların kurumu nasıl algıladıkları ve gördükleri olduğuna göre (Kurşun, 2011:69) meslekî imaj da mesleğin hedef kitlesinde bulunanlar tarafından mesleğin nasıl algılandığı ile ilgilidir.

İmaj ile toplumsal statü arasında bir bağ kurulabilir. Meslek üyelerinin ve toplumdaki insanların nazarında yüksek pozitif bir imaja sahip meslekler toplumda yüksek bir statüye sahiptir. İmaj herhangi bir objenin başkaları üzerinde bıraktığı etki

ve algı, meslek imajı ise bir mesleğin insanlar üzerinde bıraktığı izlenimdir (Çelik, vd., 2013).

İmaj iki öge arasındaki iletişim ve etkileşim süreci neticesinde oluşmaktadır. Bu ögenin birincisi algılanan; kurum, kuruluş, okul, meslek, kişi vd. algılayan ise algılananın dışında kalanlar olmaktadır. İmaj süreci algılayanın algılanan için yaptığı yorum ve değerlendirmeleri içerir. Bu tanımdan yola çıkarak mesleki imaj, bir mesleğin insanlar üzerinde bıraktığı izlenim veya bir mesleğin insanlar tarafından algılanması yorumlanması ve değerlendirilmesi olarak tanımlanabilir.

**Meslek imajı:** Bireyin, bir meslekle ilgili deneyimi, içinde yaşadığı sosyo-kültürel ortam ve sahip olunan önyargıların etkisiyle, bireyin zihninde yavaş yavaş ve birikimsel olarak biçimlenen mesleğe yönelik, algılamalar şeklinde tanımlanabilir (Gök ve Derin, 2014). Meslek imajı, meslek üyelerinin topluma sundukları hizmet doğrultusunda, toplumun meslek ve meslek üyelerine yönelik değerlendirmeleridir (Sabancıoğulları ve Doğan, 2011).

Meslekî imaj, çok boyutlu bir yapıdır. Her mesleğin, olumlu veya olumsuz istese de istemese de bir imajı bulunmaktadır. Bir mesleğin imajı, farklı kesimler tarafından farklı şekilde algılanabilir. Bundan dolayı bir mesleğin imajının birden fazla görünümü olabilir. Mesleğin çalışanlarının gözünde, diğer kurumların gözünde ve müşterilerinin gözünde farklı imajlara sahip olur. Bireyin mesleki yaşamında erişmek istediği ve sosyal hayatında algılanmasını istediği hâli, başkaları tarafından nasıl görüldüğü ve kendisini nasıl gördüğü, bir bütün olarak başta içinde bulunulan iş koşulları olmak üzere değişik etkenlerin de etkisiyle bireyin meslek imajını oluşturur (Ovalıoğlu, 2014:14).

Meslek imajı, meslek üyelerinin topluma yansıttıkları doğrultusunda, toplumun meslek ve meslek üyelerine attığı algılamalardır (Sabancıoğulları ve Doğan, 2011: 29). Mesleksi imaj ile kurumsal imaj birbirinden farklı gibi algılansa da meslek imajının üzerinde yapılacak bir kaç değerlendirme, mesleksi imajın gerçekte kurumsal imaja uyarlanabilecek bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir (Tutar, 2007:5).

Meslekî imaj bir mesleğin dışarıya yansıyan yüzüdür. İnsanların o kurumu nasıl gördüğü ve nasıl görmediği çok önemlidir. Kurum dışı insanların düşüncelerinin yanı sıra çalışanların da kurum hakkındaki düşünceleri o kurumun meslek imajını etkiler (Örer, 2006).

Herhangi bir nesneye, kişiye, mesleğe veya kuruma ait bir imaj, birçok özelliğinin algılanıp bir araya getirilmesiyle oluşmaktadır. Bir kurumun imajının oluşumunda, kurumun ne ürettiği, çevreyle nasıl ilişki kurduğu gibi birçok faktör önemli rol oynarken (Biber, 2001) meslekî imajda ise, mesleğin toplumdaki genel algılanışı, konumu ve mesleği icra edenlerin yaptıkları işin türü ve kalitesi önemli rol oynamaktadır.

Meslekî imaj iç ve dış paydaşların meslekle ilgili algılamalarından teşekkül etmektedir. Meslekî imaj meslek çalışanları ile mesleğin hizmet sunduğu kesimin mesleğe ilişkin düşünce, bilgi ve duygusal tepkileridir. İmaj iç paydaşlar (çalışanlar), dış paydaşlar medya toplum sivil toplum örgütleri ve kanaat önderlerinin meslek hakkında düşünceleridir. Olumlu bir meslekî imaj mesleğe güvenirlilik ve yeterlilik kazandırırken çalışanlara da öz güven ve mesleki doyum sağlar (Karaköse, 2007).

“İnsanlarda, mesleklere yönelik olumlu ya da olumsuz imajın oluşmasında; mesleğin profesyonellik gerektirme düzeyi, mesleğin sağladığı statü, mesleğin kişiye sağladığı prestij, mesleğe yönelik etik çağrışımlar, meslek mensuplarının kişilik özellikleri ve davranışlarının etkili olduğu düşünülmektedir” (Gök ve Derin, 2014:135).

“İmaj, kısaca insanların zihinlerinde bırakılan izlenimler olarak düşünüldüğünde, olumlu izlenimlerin bırakılmasındaki en çok öne çıkan unsurun ürün veya hizmet kalitesi olduğunu, kalitenin görselleştirilerek, çağın şartlarına uygun şekillerde sunulmasının da imaj oluşumunda önemli olduğunu söylemek mümkündür” (Kılıçaslan, 2011: 26)

Bireyler günlük hayat içerisinde birtakım yargılarda bulunur. Bu yargılar kişiler için olduğu kadar, kurum/ kuruluş/örgüt ve meslekler içinde olabilmektedir. İnsanın yaptığı yargıların temelinde, bilmek arzusu yatmaktadır. Bilme isteğiyle oluşan yargılar, kurum/ kuruluş/örgüt ve mesleklerin ne yaptığı, nasıl yaptığı ne olduklarıyla ilgilidir.

Mesleğin imajını etkileyen en önemli faktörlerden birisi, meslek üyelerinin sahip oldukları profesyonel kimlikleri ve profesyonel kimliklerin doğrultusunda bireylere, topluma, diğer ekip üyelerine hizmet sunmalarıdır. Genelde “meslekle bütünleşme” olarak da tanımlanan profesyonel kimlik, meslek üyesinin mesleğin belirli özelliklerini, standartların ve becerilerini bilmesi, benimsemesi ve uygulamalarına yansıtması ile kendini göstermektedir (Fagermoen,1997; akt.:Sabancıoğulları ve Doğan, 2011:32).

Bir mesleğin imajının oluşmasında; mesleğin çağrıştırdığı etik olgular, profesyonellik düzeyi, kazandırdığı statü, prestij ve meslek mensuplarının kişiliği gibi faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir (Gök ve Derin, 2014:144).

Meslekî prestij: Mesleki bir tercihe dönüştürülmüş olsun veya olmasın birey tarafından mesleklere verilen saygınlık ve değer olarak tanımlanabilir (Özen ve Gülaçtı, 2006:55). Genel anlamıyla, bir iş pozisyonuna uygun görülen ve çok çeşitli değişkenlerden oluşan genelleştirilmiş öznel saygı tutumu olarak ifade edilebilir. Dolayısıyla, toplum üyeleri tarafından olumlu olarak değerlendirilen sosyal bir değerdir ve bireylerin, belirli bir iş pozisyonuna ilişkin sahip oldukları saygı ya da takdir duygusu ile açığa vurulur (Seçer, 2009: 43).

Meslekî Etik: Meslek etiği kurallarına uygun davranış gösteren meslek mensupları, verdikleri hizmetin doğruluğu ve haklılığı karşısında, mesleki çevresinde yer alan tarafların güvenini ve saygısını kazanır. Etik değerler, insanların toplumsal düzeni ve huzuru sağlamak amacıyla benimsedikleri ve yaşam boyunca bir takım değişikliklere uğrayan değerlerdir. Dürüstlük, doğruluk, sözünde durmak, sadakat, adalet, başkalarına yardım etmek, başkalarına saygı göstermek, sorumluluklarını yerine getirmek başlıca temel etik değerler arasında yer alır (İşgüden ve Çabuk, 2006:59-62).

Meslekteki Elemanların Kişiliği, Tutum ve Davranışları: Meslek, bireyin kimliğinin önemli kaynaklarından biridir. Bireyin kim olduğunu belirten başlıca özelliğidir (Seçer, 2009: 42). Mesleği icra edenlerin tavır ve davranışları meslek imajı oluşumunda oldukça önemlidir (Huffstutler vd., 1998: 9). Bir mesleğe yönelik negatif imaj, bir mesleği icra eden bireylerin sergiledikleri davranışlara bağlı olarak, kişilerin zihninde yer eden olumsuzluklar neticesinde oluşan imajdır (Bakan, 2005). Bu imajın oluşmasında daha önceden bu işi yapan kişilerin olumsuz davranışlarının büyük etkisi bulunmaktadır.

“Mesleğe yönelik stereotipler: Meslek imajını belirleyen diğer bir etmen ise toplumda mesleklere yönelik var olan, önyargılar, stereotiplerdir. Sterotip/klîşe, insanların bir kişi ya da bir grup hakkında yaptığı genellemelerdir. Stereotip te bireysel farklılıklar kabul edilmez ve sıklıkla kişi ya da grup için zararlıdır. Genellikle insanlar başka bir birey hakkında onların görünüm, duruş ve iletişimlerine dayalı olarak bir görüş oluşturmaktadırlar. Toplum, sıklıkla bu klîşeleri masum bir şekilde oluşturmakta ve yaşatmaktadır. Ancak bu stereotipler genellikle geçerli ve doğru olmadığı için o klîşe,



grup ya da mesleğe zarar vererek zaman zaman ayrımcılığa yol açmaktadır” (Sabancıoğulları, Doğan, 2011:30).

Toplum kişilere, gruplara ya da mesleklere ilişkin bu stereotipleri kendi deneyimlerinden, dergi ve kitaplarda yazılanlardan, televizyon ve filmlerde gösterilenlerden ve bireylerin aile ve arkadaşlarına ifadelerinden oluşturmaktadır (Takase, 2006 ; akt.: Sabancıoğulları ve Doğan, 2011:30).

Mesleğe yönelik tutum: Meslek imajını belirleyen diğer etmen ise mesleğe yönelik tutumdur. Eğer bireyin mesleğe yönelik tutumu olumsuz ise bu mesleğin imajını olumsuz etkileyecek, eğer olumlu ise bu mesleğin imajını olumlu şekilde etkileyecektir.

Meslekî imaj, kişinin meslek seçiminde olduğu kadar iş yaşamında, kariyer gelişiminde de çok önemli bir etkidir (Tutar, 2007:6). Toplumda kanıksanmış olumsuz imaja sahip meslek mensupları, meslekte gönüllü olarak kalmak istememekte, kariyerlerini bu meslekte devam ettirme isteğinde olmamaktadırlar. Bu durum ise meslek yaşantısında başarısızlığı beraberinde getirebilmektedir (Gök ve Derin, 2014:138).

Le Blanc (2001), bir örgütün her şeyden önce yapmakta olduğu işin kalitesini geliştirerek yani meslekî imajı sayesinde örgüt imajını kuvvetlendirebileceği üzerinde durmuştur. Örgütsel kültürler, örgüt üyelerinin davranışlarını etkileme, temel inanç ve değerlerin örgüt üyelerince paylaşılma düzeylerine bağlı olarak güçlü ve zayıf olarak nitelendirilir (akt.: Çobanoğlu, 2011:5).

Bir mesleğe yönelik imajın daha güçlü ve daha olumlu olması için; hem çalışanlarının hem de mesleğin sunulduğu hedef kitlenin düşünce, anlayış ve önerilerinin dikkate alınması gerekir.

### **2.3. ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİN İMAJI**

Öğretmenliğin meslekî imajını belirleyen birçok faktör bulunmaktadır. Birçok faktör bulunmasının nedeni kavramın kendisinin karmaşık ve multidisipliner olmasıdır. (Walhout, 2013). Gidonse (1984) öğretmenlerin meslek imajı konusunda da bir anlaşmazlığın ve kafa karışıklığının olduğunu belirtmektedir. Öğretmenlik mesleğinin imajının ne olduğu, hangi boyutlardan oluştuğu konusunda gerek yurt içi gerekse de yurt dışı alan yazında farklı şekilde ve farklı boyutlarda ele alınmıştır.

Lin Ching (1994) öğretmenlik mesleğinin imajı kavramını iki açıdan ele almıştır. 1-Toplumun geniş bir kesiminin öğretmenlik mesleğine yönelik algı ve tutumları 2-Öğretmenlerin kendilerinin mesleğe yönelik algı ve tutumlarını içermektedir. Öğretmenlik mesleki imajının ise iki boyutu olduğunu bunun mesleki saygınlık ve mesleki statü olduğunu ifade etmiştir.

Formal ve informal yollarla günlük hayatımızda öğretmenlerle ilgili deneyime sahibiz. Bu deneyimlerin temeli öğrenim hayatımızda başlamakta, popüler kültürün, sanat, tiyatro, filmler gibi aygıtları aracılığıyla da devam etmektedir. Öğretmenlere yönelik bu imajımızda, günlük deneyimler, kültür, sosyal çevremiz, ailemiz, sanat ve medya aracılığıyla da üretilmektedir. Oluşan bu imaj gerçeklikten beslendiği gibi mitlerden de payını almaktadır (Dolloff, 1999: 192).

Öğretmenlik mesleğinin imajının oluşumunda önemli iki faktör olan deneyim ve bilgilenme süreci üç şekilde ortaya çıkmaktadır.

1-Bireyin öğretmenlerle yaşadığı deneyimler. Bu deneyimler bireyin öğrencilik hayatında oluşabileceği gibi, veli olma pozisyonuna bağlı olarak da oluşabilir.

2-Bireyin insanın sosyal çevresinden, -eş- dost- arkadaş veya iş çevresinden edinilmiş bilgilerdir. Bu bilgiler çoğunlukla duyum temelli gerçekleşmektedir.

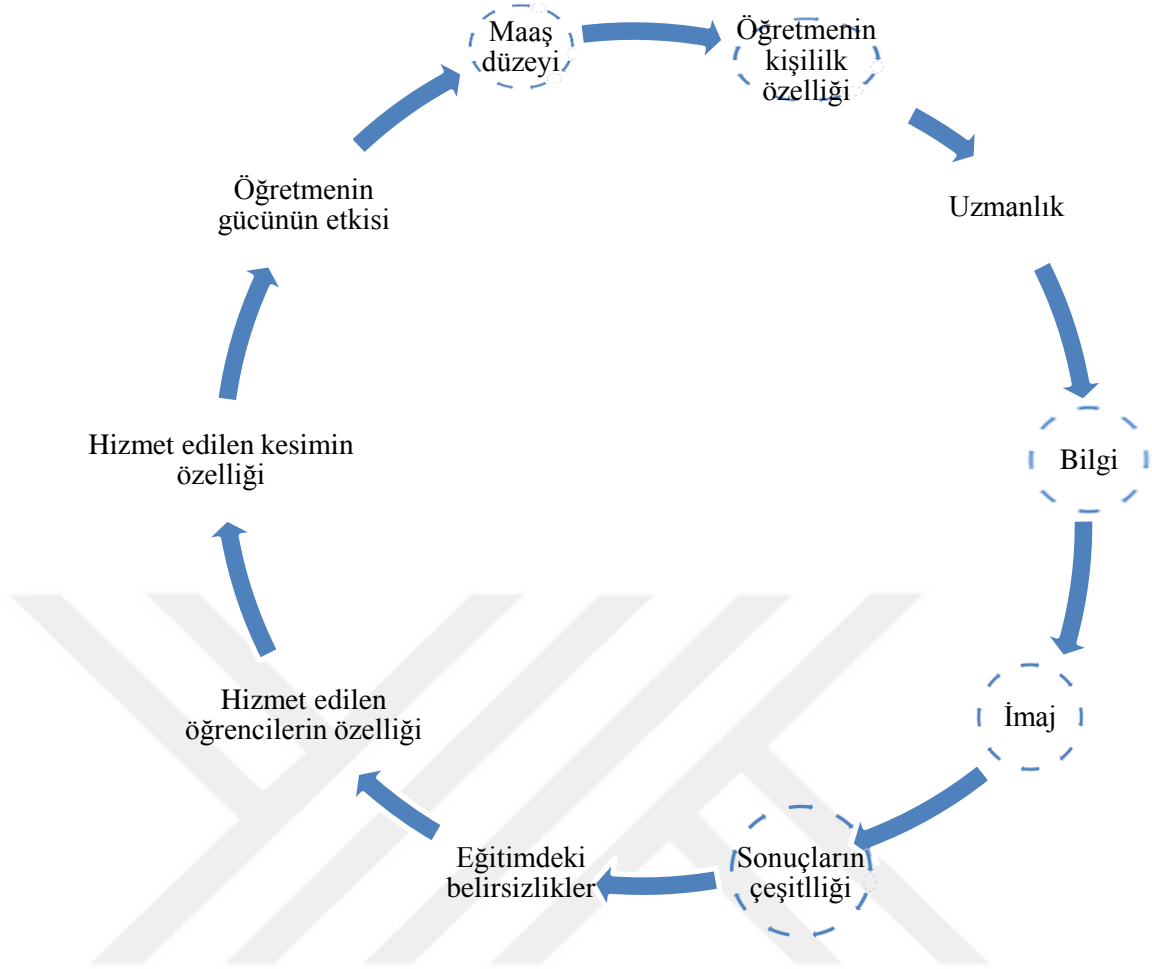
3-Bireyin kitle iletişim araçları, özellikle görsel ve yazılı medya aracılığıyla edinilmiş bilgilerdir.

İnsanlarda, mesleklere yönelik olumlu ya da olumsuz imajın oluşmasında; mesleğin profesyonellik gerektirme düzeyi, mesleğin sağladığı statü, mesleğin kişiye sağladığı prestij, mesleğe yönelik etik çağrışımlar, meslek mensuplarının kişilik özellikleri ve davranışlarının etkili olduğu düşünülmektedir (Gök ve Derin, 2014:135).

Walhout (2011)'a göre, öğretmenlerin mesleki imajı öğretmenlerin halkın üzerinde bıraktığı birçok özelliğin birleşiminden oluşmaktadır. Bu özelliklerin bir kısmı olumlu olurken bir kısmı ise olumsuz olmaktadır. Olumsuz özellik maaş düşüklüğünden kaynaklanan yaşam tarzı iken, olumlu özellik ise yüksek eğitim gerektirmesi, birçok insan için cazip bir meslek olması ve bazı insanlar için önemli etkiler yapabilesidir.

Öğretmen mesleğinin imajı kitle iletişim araçlarından, kitaplardan, standart testlerden, magazin programları, sosyal paylaşım sitelerindeki videolardan oluşmaktadır. Özellikle medya, insanların okul ve öğretmenlerle ilgili kişisel bilgileri olmamasına rağmen, algılamalarını etkilemektedir. Diğer taraftan öğretmenlerin imajı yasal düzenlemelerden, kültürden ve toplumsal rollerden etkilenmektedir (Parnel, 2010: 3).

Gidonse (1984) öğretmenlerin mesleki imajının çok boyutlu bir yapı olduğunu ancak, temelde dört boyutta odaklanmanın mümkün olacağını belirtmiştir. 1- Sanatçı olarak öğretmen: Bu imaj öğretmenin performansını, duyarlılığını ve diğer insanlarla olan iletişimini kapsar 2- Ahlak zanaatkârı olarak öğretmen: Bu boyut, değerlerin sorgulanması, sürecini ve yaşamda izlenmesi gereken temel adımların ne olması gerektiğini belirtir. 3- Bilim adamı olarak öğretmen: Bu boyutta, öğrenme stratejilerini ve öğrenme sonuçlarını içeren geçerli, güvenilir kuralların belirlenmesi ve bunların ise günlük yaşam içerisinde uygulanmasını içerir. 4- Karar alıcı olarak öğretmen: Bu boyutta ise öğretmenin planlama, etkinlikler düzenleme, denetleme, motive etme, olumlu bir çevre yaratma ve iletişimi gibi görev ve sorumluluklarını içerir. Hoyle (2001) ise mesleğin imajının biçimlenmesinde birçok faktörün etkili olduğunu aşağıdaki döngüde belirtmiştir.



Şekil 1 Öğretmenlerin imajını belirleyen faktörler

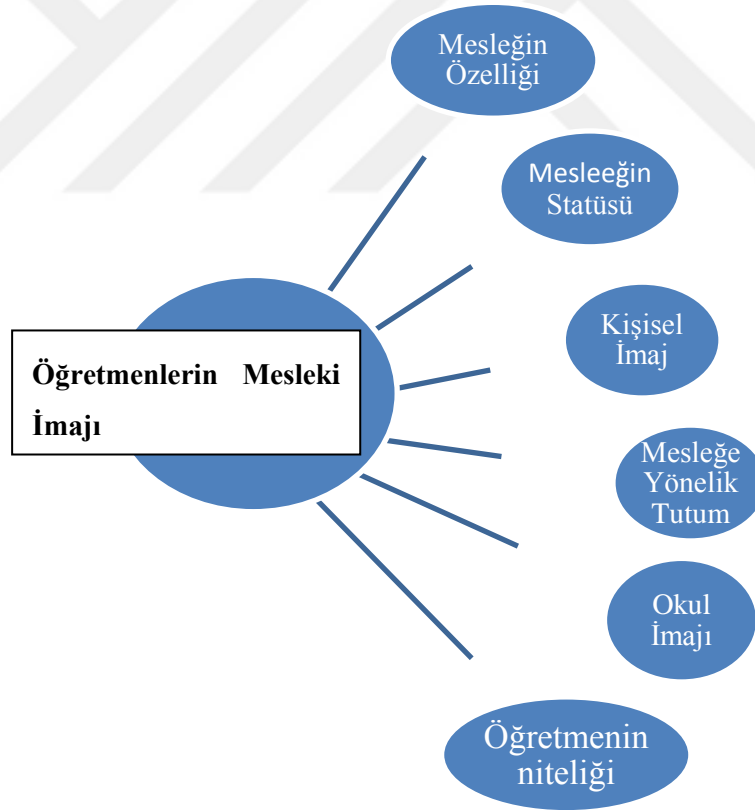
Parnel (2010) öğretmenlerin mesleki imajını dört boyutta değerlendirmiştir: 1-Toplumsal değerler 2-Mevcut eğitim sistemi 3-Toplum ve aileler 4- Öğretmenlerin mesleğe bakış açıları. Özata ve Arslan (2010) ise genel olarak mesleki imajı, toplum tarafından meslek üyelerine duyulan saygı, üyelerinin sosyal statüsü, yetenek ve davranış modeli olarak değerlendirilmişlerdir. Lim'de (2000) mesleki imaj kavramını prestij, dürüstlük, yeterlilik ve mesleğin doğası olmak üzere dört boyutta ele almıştır.

Walhout (2011) öğretmen imajını etkileyen faktörlerde toplumsal ve ekonomik koşulların önemli etkisi olduğunu belirtmektedir. Amerika'da birçok bölgenin, serbest ekonominin güdümünde olduğunu, bunun eğitim sistemini de değişik tarzlarda etkilediğini ifade etmektedir. Ekonomi, insan yaşamında temel faktör olduğu için ve özelliklede Amerikan yaşam tarzında ekonomik çıkarlar, ilişkiler eğitim de dahil olmak üzere her şeyin üstünde tutulmaktadır. Bu anlayış

öğretmenlik imajını da etkilemektedir. Amerikan toplumunda öğretmenlik imajı temelde öğretmene ve topluma bağlı olarak şekillenmektedir.

Judge' ye (1995) göre ise öğretmenlerin imajının oluşumunda siyasal ve bürokratik yapının, öğretmen istihdamının, öğretmenlerin terfisi ve eğitiminin derin bir etkisi bulunmaktadır. Radford (2004) öğretmenlik imajını sembolik etkileşim bağlamında ele alarak öğretmenlik imajının toplum tarafından üretildiğini belirtmektedir.

Öğretmenlik mesleğinin imajını birçok değişken etkileyebilmektedir. Her bir değişken ise bir boyut olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmada öğretmenlik mesleğinin imajı; mesleğin statüsü, öğretmenlerin kişisel imajları, okul imajı, öğretmenlerin niteliği/etkililiği, mesleğe yönelik tutum ve mesleğin özelliği şeklinde beş ana başlık altında değerlendirilmiştir.



Şekil. 2. Öğretmenlerin mesleki imajı

### 2.3.1. Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri

İlk insandan günümüze gelinceye kadar insanlar birbirlerine bir şeyler öğretmiş, davranışlarının değişmesini sağlamış, birbirlerine bir takım bilgi ve beceriler kazandırmışlardır. Bu ilişki formu günümüz anlamında öğretmenliğe denk gelse de öğretmenlik profesyonel bir meslek olarak modern bir olgudur.

Ne var ki öğretmenliğin modern anlamda meslekleşmesi yada profesyonelleşmesi sürecinde, bir kafa karışıklığı ve tartışma bulunmaktadır (Ingersoll ve Merrill, 2011).

Öğretmenlik, insanlık tarihinin en eski mesleklerinden biridir. Tarih öncesi dönemlerde bu mesleği aile üyeleri ya da kabiledede yaşayan büyükler üstlenerek sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamın devamını sağlayacak bilgi, beceri, tutum ve değerleri genç kuşaklara aktarmayı kendilerine iş edinmişlerdir (Arı ve Demir, 2013: 108). Öğretmenliğin tarihinin çok eskilere dayanmasına karşın, bir meslek olarak ortaya çıkışı modern okulun doğuşuyla başlamıştır. Eğitimin bir bilim dalı olarak ortaya çıkması, çocuğun eğitimiyle ilgilenecek özel uzmanlık ve beceriye sahip insanların yetiştirilmesini zorunlu kılmıştır (Eskicumalı, 2002). Öğretmenlik mesleği gerçek anlamda Fransız devriminden sonra formasyon gerektiren profesyonel bir meslek hâline gelmiştir (Öztürk, 1988:2).

Belirli özel formasyonu gerektiren, özel uzmanlık bilgi ve beceri içeren, uzun ve yoğun bir çalışma ve ileri düzeyde ve statüde profesyonel meslekler ortaya çıkmasıyla beraber, öğretmenlikte bir meslek olarak ortaya çıkmıştır. Yaklaşık 150 yıldan beri öğretmenlik, meslek olma mücadelesi vermiştir. Bu mücadelenin sonunda öğretmenliğin kendine özgü bir meslek olduğu, bir meslek için gereken kriterlere sahip olduğu konusunda görüş birliğine varılmıştır (Ünal ve Ada, 1999).

Günümüzde öğretmenliğin profesyonel bir meslek olduğu konusunda bir şüphe bulunmamaktadır. Gideonse (1984) göre, bu profesyonel mesleği yerine getiren öğretmenin kim olduğu konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır.

Öğretmen, belli yeterliliklerin formal eğitimle kazanıldığı, bu formel eğitim sonunda diplomayla öğretmenlik yapma yetkisini elde etmiş olan kimsedir (Karaman, 2008). Öğretmen denildiğinde birçok rolleri arasında, öğretme rolü ön plana çıkmış ve bu rolünden dolayı geçimini temin eden kişi anlaşılmaktadır (Saylan, 2007 ).

Öğretmenlik mesleği toplumu etkileme derecesi yüksek, iyi bir eğitim ve üst düzey beceri gerektiren bir meslektir (Hall ve Longton 2006). Öğretmenlik uzman bilgisi ve özel becerisi gerektiren, eğitim hizmeti sunan, öğrencileri geliştirmeyi amaçlayan, örgütlü ve sürekli çabayı içeren bir meslektir (Cottingham, 2002). Öğretmenlik mesleği, duygusal, ahlaki ve entelektüel çalışmaları içeren bir meslektir.

Meslekleri sahip oldukları bilişsel, politik ve yapısal özelliklere göre sınıflandıran Reed (1996; akt: Furat, 2009: 61) üç ayrı uzmanlık grubundan söz etmektedir. Reed, bu sınıflandırmasında profesyonelleşme sürecinin çeşitli dönemlerinde egemen olan uzmanlık gruplarını şu şekilde ayırmıştır: Endüstri öncesi dönemde (1500) din adamlığı, hekimlik ve hukuk; endüstri devrimi (1800) ile birlikte mühendisler, muhasebeciler; refah devleti ile birlikte (1900–1948) öğretmenler ve sosyal uzmanlar; girişimciliğin yükselmesiyle (1980'ler) işletme ve yönetim uzmanlığı; bilgi toplumuna geçişle birlikte (1990'lar) enformasyon, iletişim ve medya uzmanlığı oluşmuştur (akt.: Bayhan, 2011:11).

Öğretmenlik mesleği, en karmaşık ve en entelektüel beceriler gerektiren bir meslektir (<http://news.stanford.edu>). Öğretmenlik mesleği çocukların gençlerin öğrenmesinde sosyal ve kültürel değerlerin aktarılmasında, sosyal kültürel ve ekonomik kalkınmanın temelinde yer almaktadır. Bireylere sosyal değerlerin aktarılmasında ve uygulanmasında, demokratik eşitliğin sağlanmasında, farklı kültürlerle hoşgörü ile yaklaşımda, diğer insanlara saygı duyulmasında kritik bir öneme sahip bir meslektir (Mac Beath, 2012). Öğretmenlik mesleği eğitimin en önemli belirleyici faktörüdür (Ahmad, vd. 2013).

Eğitim kurumunun başarısı sistemin ana ögesi olan öğretmenin niteliğinden etkilenmektedir. Öğretmenliği “kutsal” bir meslek olarak kabul etme, “ana meslek” sayma, toplumun kalkınmasında öğretmenlere önemli roller verme, yeni nesilleri onların yetiştireceğine inanma eğilimleri her zaman canlılığını korumuştur. Öğretmenlik mesleği, yetişmekte olan nesli, ailesi, çevresi, ulusu, devleti ve vatani için daima yararlı, yapıcı“ üretici” iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olarak yetiştirme sanatıdır. Öğretmenlerin yetiştirdiği bireyler, ailesini mutlu kılar, toplumunu huzurlu hale getirir, ülkesini kalkındırır ve devletini güçlendirir. Bu bakımdan toplumun, vatanın ve devletin geleceği; ekonomik, sosyal yönden kalkınması her şeyden önce öğretmenlerin göstereceği başarıya bağlıdır (Vural, 2004).

Türkiyede Cumhuriyet yönetiminin ilk yıllarında öğretmenliği bir meslek hâline getirmek için yasal çaba harcanmıştır. 13 Mart 1924 tarihli Orta Tedrisat Kanununun 1. maddesine göre muallimlik devleti umumi hizmetlerinden talim ve terbiye vazifesini üzerine alan, müstakil sınıf ve derecelere ayrılan bir meslektir. 22 Mart 1926 tarihli ve 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanununun 12. maddesinde de “maarif hizmetlerinde aslolan muallimlik” ifadesi yer almaktadır. Bu yasal düzenlemelerde yer alan bu ifadelerin anlamı ise; öğretmenin, devletin bir kamu görevi olan öğretim ve eğitimi üstlenen bir meslek olduğu ve eğitim-öğretim hizmetleri arasında, önceliği ve üstünlüğü olduğudur (Akyüz, 2001: 344).

Bugün en açık bir şekilde kendini okul sistemi ile gösteren eğitim, tarihi bir sürecin sonunda sosyal bir kurum hâlinde gelişmiştir. Eğitime sosyal bir kurum olmasını sağlayan en önemli etken aile içindeki sosyalleşme ve eğitimden ziyade öğretmenin bir meslek olarak ortaya çıkması ve gelişmesidir. Öğretmenlik her geçen gün önemi artan bir meslek olmaktadır. Eğitimin örgütlenmesi ve kurumsallaşması bu mesleğin bir ana meslek olarak desteklenip gelişmesini zorunlu kılmıştır. Hatta eğitim sisteminin her seviyeden çocuklara göre yapılması, ders sayısının ve çeşitliliğinin artması, farklı okul türlerinin çıkması, ilgi, yetenek ve başarıya göre okulların çeşitlenmesi, farklı branşlar da öğretmenlerin yetiştirilmesini gerekli kılmıştır (Ergün, 1994).

Öğretmenlik mesleği en geniş anlamıyla öğrenmeyi mümkün kılan, kolaylaştıran, bireyin ve toplumun eğitim ihtiyaçlarını karşılayan, bir takım bilgi beceri ve nitelik gerektiren bir meslektir.

Mesleğin özellikleri ise;

- 1- Öğretmenler organize bir bilgi yapısına sahiptir ve bu özelliğinden dolayı diğer mesleklerden ayrılırlar.
- 2- Büyük bir toplumsal amaca hizmet ederler ve amaç kendilerine ağır bir sorumluluk vermektedir.
- 3- İşbirliğini gerektiren bir meslektir.
- 4- Devamlı gelişmeyi ve ilerlemeyi de içeren formel bir hazırlık sürecini gerektirir.
- 5- Öğretmenlerin mesleğe uygun olarak belirli bir otonomi düzeyleri vardır (<http://www.teachers.ab.ca/>).



Belirli bir alanda farklı bir bilgi beceriye, toplumsal statüye sahip olmayı, toplumca onaylanmayı gerektirir. Öğretmenliğin meslekleşmesi belirli koşulların sağlanması belirli ölçütlerin oluşması ve koşulların ölçütlere uygun hâle gelmesiyle olanaklı olmuştur (Celep, 2005:24). Meslekleşme için belirli bazı ölçütlerin sağlanması gerekir. Öğretmenlik mesleği için bu ölçütler şunlardır (Köktaş, 2003: 70)

1-Tanımlanmış Bir Alanda Hizmet Verme: Her mesleğin diğerlerinden ayırılabilen toplum tarafından kabul edilmiş bir hizmet alanı vardır. Öğretmenliğin hizmet alanı eğitimin uzak, yakın ve özel hedefleri doğrultusunda bireylerde istendik davranışlar kazandırmaktır. Öğretmenin diğer görevleri arasında ise öğrencilere belli programlar çerçevesinde öğrencilere bilgi ve beceri karşılıklı etkileşim yolu ile kazandırmaktır. Öğretmen bu bilgi ve becerileri kazandırırken, öğrencinin ailesine, topluma ve devlete karşı sorumludur. Öğretmen aile, toplum ve devletin çıkarlarına aykırı eğitim ve öğretim faaliyeti gerçekleştiremez (Erden, 1998).

2-Uzmanlık Bilgisi: Bir uğraş alanının meslek olabilmesi için, o işi yapanın özel bilgi ve becerilere sahip olması gerekmektedir. Öğretmenlerinde teknolojik, pedagojik, alan bilgisinin yanında genel kültür bilgisinde sahip olması gerekir. Öğretmenlik mesleğinin eğitim bilim alanındaki kuramsal bilgilere sahip olmayı gerektirmesi, herkesin o uğraşmayı yapmasında engellemiş olur. Bir kimsenin bir mesleği yapabilmesi için önce mesleğin yeterlilik alanlarına iyi bilmesi, değişime açık, entelektüel bir kimliğe kavuşması ve birikimini toplumun gelişebilmesi için kullanabilmesi gerekmektedir. Bu bilgi ve beceriler profesyonel meslekte uzun bir örgün eğitimden geçerek kazanılır. Öğretmenlik mesleğinin örgün eğitimde alanını gerektirdiği genel kültür eğitimi; özel alan eğitimi ve öğretmenlik meslek bilgisi eğitimine sahip olması gerekir (Şişman, 1999).

3-Meslekî Kültüre Sahip Olma: Mesleki kültür meslek üyeleri içerisinde sosyalizasyon süreciyle gerçekleşir. Meslek üyeleri bu sosyalizasyon sonucunda mesleğe yönelik ortak bir inanç, değer, norm, etik kuralları, uzlaşmaları öğrenirler (Saylan, 2007). Bu nedenle bir öğretmen düşünce biçimi, giyim tarzı ve davranışları ile toplumdaki diğer meslek mensuplarından kolayca ayırt edilebilir. Meslekteki değerler, temel inançlar yaşama anlam katarken, normlar yol gösterici, düzenleyici; semboller ise meslekî iletişimi kolaylaştıran ortak bir dil kullanmalarına yardım eden bir nitelik taşır (Erden, 1999).

4-Giriş Denetimi: Her mesleğe kabul için belli başlı ölçütler vardır. Türkiyede, öğretmenlik mesleğine girişteki temel koşulları belirleyen kurum Millî Eğitim Bakanlığı'dır.

5-Meslek Etiği: Meslek sahibi olan bireyler bir takım bilgi ve becerilere sahip olmanın yanı sıra meslekin gerektirdiği etik (ahlaki) değerlere de sahip olmalıdır. Öğretmenlik mesleğinin etik değerleri: Derslere zamanında girme, öğrenciler arasında ayırım yapmama, öğrencilere sırdaşlık etme, özel ders alma konusunda öğrencileri zorlamama, mesleğin saygınlığına aykırı işlerde çalışmama, kendi inanç ve değerlerini öğrencilere zorla benimsetmeme biçiminde özetlenebilir.

6-Meslek Kuruluşları: Her meslek kolu kendi çalışanlarının haklarını aramak ve korumak için belirli meslekî kuruluşlar oluşturur. Türkiye'de öğretmenlik mesleğine ilişkin ilk örgütlenme 1908 yılında gerçekleşmiştir. Daha sonra çeşitli dernekler kurulmuş ve kapatılmıştır.

7-Çalışma Örgütlülüğü: Türkiye'de öğretmenlerin çalışma, görev durumları ve örgütlülüğü kanun ve yasalarla belirlenmiştir.

Öğretmenlik mesleği toplum tarafından meslek olarak görülmüş bir uğraş alanıdır. Öğretmenlik mesleği toplum tarafından meslek olarak görülmüş bir uğraş alanıdır.

Öğretmenlik mesleği, toplumun ve bireylerin geleceğini şekillendiren, tüm toplumlar tarafından belirli düzeyde önem atfedilen, sertifika ve diploma ekseni formal bir eğitimi gerektiren, bireysel, toplumsal, bilimsel ve etik boyutlu, bir eğitim ve öğretim mesleğidir. Öğretmenliğin profesyonel bir meslek olup olmadığı farklı açılardan değerlendirilse de, kabul edilmesi gereken şey öğretmenlik mesleğinin meslek grupları içerisinde, en eski bir meslek grubu olduğudur.

Öğretmenlik bireysel, sosyal kültürel bilimsel ve teknolojik boyutlu profesyonel statüde bir eğitim mesleğidir. Öğretmen ise insan davranışlarını ve yeteneklerini geliştiren davranış mühendisi olan bir meslek adamıdır. Öğretmenlik bireylerin ve toplumların yaşam ve gelişim biçimini şekillendiren önemli bir meslektir. Bu bağlamda eğitime anlam veren eğitimi işlevsel yapan temel unsurlardan biride öğretmendir (Alkan, 2000).

Öğretmenlik mesleği diğer memurlardan farklı ve kendisine özgü kuralları olan bir meslektir. Yıllık ve mazeret izinleri tabi oldukları kanunlar eğitim ve istihdam yönleriyle diğer memurluklardan farklılıklar arz eder. İlkokul orta öğretim ve yükseköğretimde görev yapan öğretim elemanları genel olarak 657 sayılı yasaya tabi olmakla beraber, bunların dışında özel kanunlara tabidirler (Akbaba, 2010: 85).

Sistemin en önemli ögesi öğretmenin kim olduğu, hangi özelliklere sahip olması gerektiği, nasıl yetiştirilmesi gerektiği ve öğretmenliğin bir meslek mi yoksa sanat mı olduğu gibi sorulara her zaman cevap aranmaya çalışılmıştır (Senemoğlu, 2001). Her mesleğin olduğu gibi öğretmenlik mesleğinin de kendine özgü bir takım özellikleri vardır. Öğretmenlik mesleğinin özelliklerinden bazıları şunlardır:

1. Öğretmenlik tüm ülkelerde en yaygın olarak görülen mesleklerden biridir. Öğretmenlerin bir ülkedeki 6-18 yaş arasındaki tüm çocukların eğitiminden sorumlu oldukları ve ülkenin gelişmişlik düzeyine göre 30-60 öğrenciye bir öğretmen düştüğü göz önünde bulundurulursa, bir ülkenin öğretmen ihtiyacı tahmin edilebilir.
2. Öğretmenlerin büyük bir kısmı devlet memurudur. Tüm toplumlarda eğitim, devletin kontrolü altında yürütülür ve İlkokul hemen hemen tüm ülkelerde parasız ve zorunludur. Bu nedenle öğretmenlik mesleğini yürütenlerin büyük bir kısmı devlet memuru statüsünde çalışmaktadır.
3. Öğretmenlik mesleğini daha çok toplumun alt sınıflarından gelen bireyler seçmektedir. Ülkelerin çoğunda öğretmenlerin orta ve alt gelir gruplarının ailelerinden geldiği belirlenmiştir.
4. Mesleki özerklik oldukça sınırlıdır.
5. Öğretmenlik mesleğinin geliri çok yüksek değildir.
6. Diğer profesyonel mesleklerle (doktorluk, avukatlık, mühendislik vs.) karşılaştırıldığında toplumsal statüsü yeterince yüksek değildir.
7. Mesleği değiştiren ve terk edenlerin oranı yüksektir.
8. Öğretmenlik mesleği içerisinde kadın öğretmenlerin sayısı fazladır.
9. Öğretmenlik insana şekil verme sanatıdır.

10. Öğretmenler aynı zamanda içinde yaşadığı toplumun lideridir (Tezcan, 1997; Erden, 1998; Alkan, 2000; Köktaş, 2003; Celep, 2005; Titrek, 2006 ).

Öğretmenliğin profesyonel bir meslek olup olmadığı tartışmaları günümüzde de devam etmektedir. Öğretmenlik, profesyonel meslek olmak için gereken kriterler açısından değerlendirildiğinde, evet öğretmenlik de tıpkı diğer meslekler (doktorluk, mühendislik, hemşirelik) gibi profesyonel meslek olma özelliklerini karşılamaktadır. Bunun göstergesi, mesleğin gerektirdiği ana özellikleri; özel bilgi ve beceri temelli üst düzey eğitim, işe almada sınava tabi tutulma, öğrencilere ve topluma belli bir hizmet üretme anlayışını taşıması gibi ana faktörleri içermesidir (Bayhan, 2011).

Öğretmenlik dünyanın her yerinde, toplumun yarınlarını şekillendiren en önemli ve en eski bir mesleğin adıdır. Toplumun etkileme gücü en fazla olan öğretmenler, etrafındaki binlerce, hatta milyonlarca zihni şekillendirmek, onlara sürekli bir şeyler öğretmek ve rol model bir insan olmak gibi birçok sorumluluğun sahibidir (Kıroğlu ve Elma, 2009).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 43. Maddesinde; “Öğretmenlik mesleği, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği” olarak tanımlanmaktadır. Buna bağlı olarak devletin öğretmenlerden temel beklentisi, “Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifade etmekle yükümlüdürler” biçiminde özetlenmiştir (Çelikten, 2005).

Söz konusu yasa, öğretmenlerin sahip olmaları gereken temel nitelikleri de hükme bağlamıştır. Buna göre, öğretmenlik mesleğine hazırlık; 1) genel kültür, 2) özel alan bilgisi, 3) pedagojik formasyon ile sağlanır (Öztürk, 2010). Öğretmen adaylarının hangi öğretim kademesinde olursa olsun belirtilen nitelikleri kazanabilmeleri için yükseköğrenim görmeleri esastır. Bu öğrenim lisans öncesi, lisans ve lisansüstü seviyesinde gerçekleşmektedir (Akbaba, 2010).

1) Genel Kültür: Hangi branş öğretmeni olursa olsun, öğrencilerin toplumsallaşmasını sağlamak ve onlara kültürel değerleri aktarmak bütün öğretmenlerin vazifeleri arasındadır. Öğretmenin temel görevleri arasında öğrencini sosyalleştirerek toplumun uyumlu ve istediği bir birey haline getirebilmek yer almaktadır. Öğretmenin bu görevi başarıyla yerine getirebilmesi için içinde yaşadığı toplumun değerlerini, inanç biçimini, geleneklerini, adetlerini tanıması gerekir. (Erden, 1999). Öğretmenin kendi alanında yeterli olmanın yanısıra, insanı,

toplumu, dünyayı ilgilendiren gelişmeleri izleyebilmesi, anlayabilmesi ve çözüm üretmesi gerekir (Titrek, 2006). Tüm bunların gerçekleşebilmesi için öğretmenlerin ulusal ve uluslararası aktüel konulardan haberdar olması gerekir.

2) Alan Bilgisi: Öğretmen mesleğini icra edeceği alanla ilgili olarak ders alanıyla bilgisinin tam olması gerekmektedir. Felsefe öğretmenin felsefeyle ilişkin alan bilgisine sahip olarak yetişmiş olması gerekmektedir (Celep, 2005). Öğretmenlerin mesleklerinde başarılı ve saygın olmaları için alan bilgisine yönelik her hangi bir eksiğinin bulunmaması gerekir.

3) Öğretmenlik Meslek Bilgisi (Pedagojik Formasyon): Öğretmenin bir alanı ya da konuyu çok iyi bilmesi öğretmenlik mesleğini gerçekleştirebilmesi için yeterli değildir. Herhangi bir bireyin matematiği fiziği, kimyayı çok iyi bilmesi onun öğretmen olduğu anlamına gelmez. Başarılı ve iyi bir öğretmen olmak için hem alan bilgisine hemde öğretmenlik meslek bilgisine sahip olmak gerekir. Öğretmenlik meslek bilgisinin özü öğretmenin alanıyla ilgili bilgisini nasıl, ne şekilde öğreteceğini içerir. Öğretmen bilgisinin sistematik olarak tanımlanmasında Shulman (1987) önemli katkılar sunmuştur. Shulman (1987) öğretmenlik bilgisini beş kategoriye ayırmıştır. Bu kategoriler sırasıyla: alan bilgisi, genel pedagojik alan bilgisi, öğretim yöntemleri bilgisi, pedagojik alan bilgisi, öğrenci bireysel özellikleri bilgisi olarak sıralanabilir.

Öğrencilere göre bir ihtisas mesleği olan öğretmenliğin özellikleri şöyledir: Öğrencileriyle birlikte iş yapma alışkanlığı kazanmış, pedagojik ve alan bilgisi tam, öğrencisinin özelliklerini ve ihtiyacını anlayan, akademik ve entelektüel boyutu olan, empati ve iletişim becerileri yüksek, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları kabullenen ve bu farklılıklara uygun hareket edebilen, derslerinde alternatif yöntem ve teknikleri kullanabilme becerisi gösterendir (Çetin, 2001).

Öğretmenlik dünyanın her yerinde, toplumun yarınlarını şekillendiren en önemli ve en eski bir mesleğin adıdır. Toplumu etkileme gücü en fazla olan öğretmenler, etrafındaki binlerce, hatta milyonlarca zihni şekillendirmek, onlara sürekli bir şeyler öğretmek ve rol model bir insan olmak gibi birçok sorumluluğun sahibidir (Kıroğlu ve Elma, 2009).

İnsanlar öğretmenlik mesleğini, yetenek, uzmanlık önemli bir eğitim gerektiren bir meslek olarak görmektedir. Mesleğin önemi ise toplumları etkilediği

gibi insanların zihnini de biçimlendirmesinden kaynaklanmaktadır (Hall ve Langton, 2006).

Özden (1999)'e göre, eğitim sisteminin en temel ögesi öğretmenlerdir. Bir ülkenin sosyal, siyasal, teknolojik, ekonomik kalkınmasında, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde, toplumdaki huzur ve sosyal adaletin sağlanmasında, bireylerin toplumsallaşmasında ve sosyal hayata hazırlanmasında, gelenek ve göreneklerin genç nesillere aktarılmasında öğretmenler önemli görevler üstlenmektedir.

Öğretmenlik iki temel kavram üzerine temellendirilebilecek bir uzmanlık mesleğidir. Bu iki temel kavram eğitim ve öğretimdir. Diğer bir ifade ile her ne kadar öğretmenlik rehberlik, değişim, gelişim ve sosyalleştirme gibi kavramlarla ilişkilendirilse de özünde eğitim ve öğretim kavramları diğer tüm kavramları bir şekilde içermektedir. Bundan dolayı bir kişinin öğretmen olabilmesi ve öğretmenliği etkili şekilde icra edebilmesi için herşeyden önce eğitim ve öğretim kavramının ne anlama geldiğini çok iyi kavramalı ve özümsemelidir (Karlı, 2005).

Öğretmenlik mesleği bazı mesleklerden farklı olarak geniş bir insan kesimiyle ilişki ve etkileşim içinde yerine getirilen bir meslektir. Öğretmenlik, sadece okul ve sınıf ortamında öğrencilerle değil, toplumun geniş bir kesimiyle iletişim ve etkileşim içerisinde gerçekleştirilen bir meslektir (Çelikten, vd., 2005).

Eğitim temelde bir iletişim sürecidir. Öğrenme, iletişimin gerçekleşmesi sonucunda alıcının davranışında anlamlı ve kalıcı bir değişim gerçekleşmesidir. Nitelikli öğrenme ancak etkili iletişim ile gerçekleşebilir. Bu bakımdan öğretmenlik mesleğinde iletişim becerileri önemli yer tutar. Öğretmenlik doğası gereği teknik bir iş ve etkinlikler bütününden ziyade insani duygu ve etkileşimin belirleyici olduğu bir meslek alanıdır. Öğretmenlik tamamen bir iletişim süreci içerisinde anlamını bulur. Bu sözlü yazılı ve beden diline dayalı olarak tüm iletişim sürecinde anlamını bulur. Sözlü iletişimde ses, tonlama anlatım biçimi ve konuşmanın coşkunluğu önemli yer tutar (Ekinci, 2010).

Öğretmenler sadece okuldaki öğrencilerle iletişim hâlinde değildir. Bununla birlikte o okul da eğitim gören, öğrenci yakınları daha genel anlamda toplumla sürekli temas hâlinindedir. Sözü edilen bu sosyal ağın öğretmenlerden beklentileri vardır. Bu nedenle öğretmenler ile tüm sosyal gruplar arasında güvene dayalı bir işbirliğinin tesis edilmesi meslekî imaj açısından gerekli görülmektedir.

Öğretmenlik mesleğinin dışındaki mesleklerinin mesai saatleri gün içinde bitmektedir veya belli zaman dilimleri arasındadır. Öğretmenler gün içinde okuldan ayrıldıktan sonra da mesleklerinin elçileri gibi görev yapmaktadır. Toplum öğretmenlerden sosyal yaşantısında da öğretmene uygun davranışlar sergilemesini beklemektedir.



Tablo 2.1 Öğretmenlik mesleğinin özelliği (Hall ve Langton, 2006:32)

Öğretmenlik Mesleğinin Pozitif Yönleri	Öğretmenlik Mesleğinin Hem Olumlu Hem de Olumsuz Yönleri	Öğretmenlik Mesleğinin Negatif Yönleri
Kişisel ödülün olması	Kariyer gelişimi, mesleği tüm yaşamın boyunca yapabiliyorsunuz. Fakat bu ilerleme olanağı ise sadece sınıf düzeyi ile sınırlıdır.	Destek vermeyen bir çevre, çocuklar okulda olmak istemiyor. Anne ve babalar öğretmenlere gerekli desteği vermiyorlar.
İnsanların zihinlerini biçimlendirme olanağı	Çocuklarla çalışmak eğlenceli olabildiği kadar, eğlenceli olmadığı dönemlerde olabiliyor.	Öğretmenler kendi mesleklerine karşı negatif bir tutum sergilemektedirler.
Öğrencilerin bireysel yaşamlarına ve geleceğine etki yapma olanağı	Bazıları için öğretmen maaşı yeterli düzeyde olabildiği gibi, bazıları için ise yeterli düzeyde değildir.	Gittikçe artmaya devam eden çalışma yükü.
Mesleki güvence; toplumun her zaman öğretmene ihtiyacı var.	Öğrencilerin geleceği üzerine güç sahibisin. Bu aynı zamanda büyük bir sorumluluğu beraberinde getiriyor.	Mesleğinde başarılı öğretmenler toplum tarafından çok fazla kabul görmüyor veya çok az ödül görmektedir.
Tatil zamanının fazla olması		Güvenlik problemleri, özellikle bayan öğretmenlere yönelik artan, şiddet olayları

Hall ve Langton (2006:32) öğretmenlik mesleğinin özelliğini, pozitif, negatif ve hem pozitif hem de negatif olmak üzere üçlü bir sınıflamaya tabi tutmuştur.

Diğer kamu görevlilerinin hizmet sunumuyla ilgili birebir iletişim veya uzun dönemli iletişim biçimi öğretmenlik mesleği kadar olmamaktadır. Diğer kamudaki meslek guruplarıyla öğretmenlik mesleğinin özellikleri birbirinden oldukça farklıdır.



Diğer meslek guruplarının hizmetlerini sunarken direk bireyle iletişim kurmamakta veya kurulan iletişim kısa süreli olmaktadır. Ancak öğretmen hizmet sunduğu öğrencileriyle sınıf öğretmeni ise, ortalama dört yıl eğer branş öğretmeni ise en az bir dönem iletişim kurmaktadır. Tamamen iletişim ve etkileşim sürecini gerektiren meslekte öğrenci ve velisini memnun etmek veya sürekli olarak onların beklentilerine cevap vermek pek mümkün olmamaktadır.

Evrensel değerlerin ve yerel kültürel mirasın sosyalleşme süreciyle bireye aktarılmasında, bireylerin potansiyelinin ortaya çıkartılmasına yönelik çabası nedeniyle, öğretmenlik bütün toplumlarda diğer mesleklerden farklı bir konuma sahiptir. Öğretmenliğin profesyonel bir meslek olarak algılanması ve profesyonel bir meslek olarak hizmetini yerine getirmesi ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir (Güven, 2010).

Öğretmenlik önemli bir meslek olarak düşünüldüğü çağlar boyunca her dönemde tüm toplumların ve bireylerin geleceğinin şekillenmesinde, çağdaş ve modern bir dünya düzenin kurulabilmesinde, insanlığın ilerlemesinde en büyük pay sahibi meslek olmuştur (Arabacı, vd., 2012).

Mesleğin saygınlığını belirlemede kullanılan göstergelerden bir diğeri, mesleğin topluma sunduğu hizmetin toplumsal anlamı ve işlevidir. Yani toplum tarafından önemli ve zor rolleri gerçekleştiren mesleklerin diğer meslekler göre daha saygın algılanmaktadır. Toplumun eğitime atfettiği anlamla öğretmenliğin statüsü arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Eğitim, neredeyse tüm dünyada toplumsal ve ekonomik kalkınmanın bir aracı olarak kabul edilmiştir (Özoğlu, vd., 2013).

Eğitim sisteminin temel ögesi olan öğretmenlerin ülkenin toplumsal, ekonomik, kültürel, teknolojik kalkınması için gerekli insan gücünün yetiştirilmesinde, toplumdaki sosyal barışın adaletin ve güvenin sağlanmasında, bireylerin sosyalleşerek hayata hazırlanmasında, toplumun kültür ve değerlerinin sonraki kuşağa aktarılmasındaki rolü azımsanmayacak kadar çoktur (Özden, 1999 ).

Öğretmen öğrenmeyi kılavuzlayan kişidir. Öğretme ve öğrenme sürecini gerçekleştiren, disiplini sağlayan, sosyal ve etik değerleri öğrencilere aktaran kişidir. Bir ülkenin geleceğinin şekillenmesinde aktif rol, öğretmenlerindir. Askerini, polisini, sağlık elamanını, doktorunu, avukatını, marangozunu, demircisini öğretmenini, kısacası toplumun her kesiminde hizmet veren insan gücünü

yetiştirenler hep öğretmenlerdir. Toplumların ihtiyaç hissettiği nitelikli elamanların yetişmesinde öğretmenler çok önemli roller oynamaktadır (Balcı, 2001).

Şimşek (2007)'e göre öğretmenlik mesleği toplumun saygı duyduğu meslek arasındadır. Teknolojinin ve alternatif öğrenme araçlarının eğitim ortamına girmiş olması, öğretmenlerin rolünü azaltmamış, sadece farklılaştırmıştır. Öğretmenliğin toplumsal ve dönemsel olarak rollerinde bazı değişiklikler olsa toplumsal ve bireysel açıdan öneminden hiçbir şey kaybetmemiştir.

### 2.3.2. Öğretmenlik Mesleğinin Statüsü

Sosyal statü bireyin toplumsal yapı içindeki pozisyonudur. Toplum içindeki her birey sosyal statüye sahiptir. Sosyal statü, bireyin çevresindekiler tarafından, toplum içinde ona nesnel olarak uygun gördükleri mevki veya pozisyonudur. Bireyin toplum içindeki konumu zamanla tabakalaşma piramidinde aşağından yukarıya veya yukarıdan aşağıya doğru hareketlilik gösterebilir (Fichter, 2004).

Toplumsal statü bireyin bütün toplumla ilişkili bir pozisyonudur. Statü, toplumun öteki üyeleri tarafından, belli bir birey ya da gruba yüklenen toplumsal onur ya da saygınlıktır (Giddens, 2000). Toplumsal statü bireyin toplumsal yapıda yine toplumun bizzat kendisi tarafından belirlenen pozisyonudur (Tezcan, 1997). Mesleki statü ise; bir mesleği profesyonel olsun veya olmasın belli bir meslek gurubunun içine dâhil etmektir (Kane ve Mallon, 2006).

Weber, meslek gruplarının statü grupları olduğunu söylemektedir Statü, gruba veya bireye toplumda atfedilen “toplumsal prestij, şeref veya itibar”a (social honour) göre belirlenir. Statü farklılığının sosyal sınıf farklılaşması ile ilişkili olması gerekmez. Bireye veya gruba atfedilen statü olumlu ya da olumsuz olabilir. Olumlu statüye sahip gurup veya birey ile olumsuz statüye sahip birey ve grup arasında bir farklılık meydana gelir (akt.: Fichter, 2004).

Statü kavramı bir mesleğin meslekler skalasındaki konumunu ve diğer mesleklerle ilişkisini ifade etmektedir. Bir mesleğin yaptığı önemli faaliyetlerden dolayı takdir edilmesini çalışma koşullarını diğer mesleklere göre kazancını ve diğer maddi faydalarını belirlemektedir ( Conference, 1966).

Meslekî statüyle ilgili farklı bakış açıları olsada, statüyle ilgili birleşilen ortak nokta bireyin sosyal ve ekonomik durumunun ve dolayısıyla toplumdaki

pozisyonunun temel göstergesi olduğudur. Meslekî statüyle ilgili orta atılan bir görüş ise diğer statüleri belirlemede anahtar bir rol üstlendiği için mesleklerin kendilerinin birer statü olduğudur (Seçer, 2009).

Öğretmenliğin statüsü toplumun öğretmenliğe verdiği önemle ilgilidir. Bu önem yüksek, düşük, orta olabilir. Türkiye’de öğretmenlerin meslek statüsüyle ilgili değerlendirme yaparken, toplumun bu anlamdaki görüşü göz önünde bulundurulmalıdır. Toplum öğretmenlerin yerine getirdiği hizmeti ne kadar benimseyip, anlamlı ve işlevsel bulur ise öğretmenlik mesleğine de o kadar değer ve önem verecektir. Öğretmenlerin sosyal statülerini icra ettikleri işlerden ve bu işin toplum tarafından beğenilmesinden ayrı tutulmaması gerekir (Uluğ, 2003).

Bir mesleğin mevcut olan statüsüyle o mesleği gerçekleştiren bireylerin toplumdaki imajı ile yakından bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki meslek üyeleri için büyük önem taşır. İmaj, bir kimsenin, bir topluluğun kendisiyle ilgili olarak başkalarında oluşturmak istediği ya da bıraktığı izlenimdir (Çelik, Pasinoğlu ve Kocabeyoğlu, 2013).

Hem ülkemizde hem de uluslararası düzeyde öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsü, öğretmen niteliği bağlamında tartışılmaktadır (Barber ve Mourshed ve Rothman, 2007; OECD, 2011).

Ulusal ve uluslararası alanda öğretmenlik mesleğinin sorunlarını gündeme getiren birçok çalışma bulunmaktadır. Öğretmenler açısından önemli bir sorun olan mesleğin statüsüne yönelik araştırma kuruluşları, akademisyenler, sendikalar çalışma yapmışlar ve bunları raporlaştırmışlardır. Bunlar içerisinde yapılan en önemli araştırma GEMS’in 2013 yılında 21 ülkede gerçekleştirdiği ve öğretmenlerin statüsünü çeşitli değişkenler açısından incelediği araştırmadır.

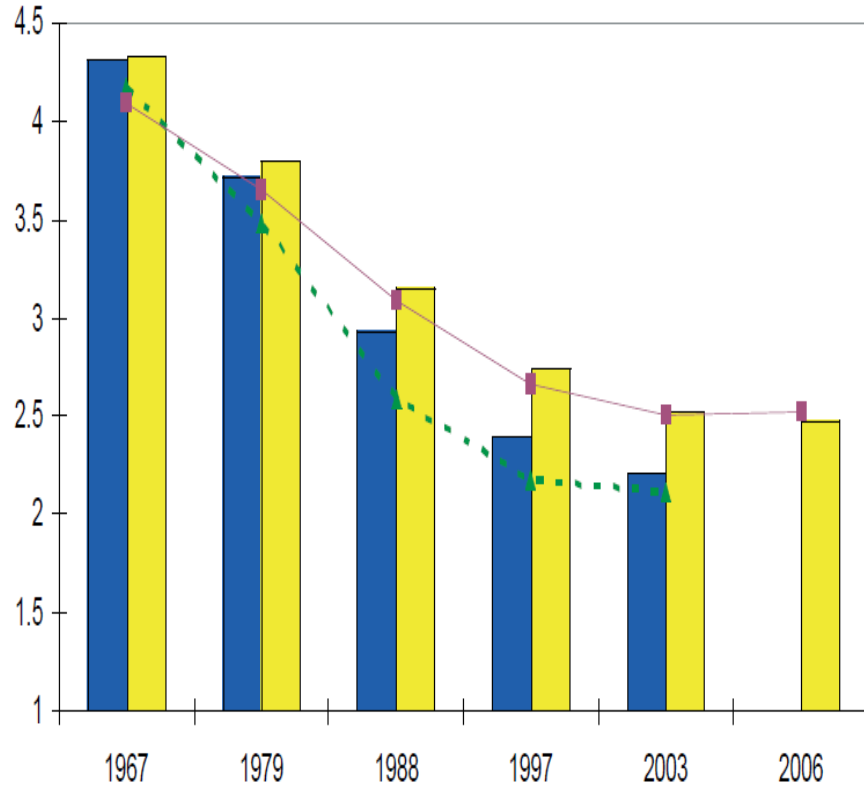
Bu araştırmada öğretmenlik mesleğini uluslararası sınavlar, ekonomi koşullar, toplumsal statü bağlamında incelenmiştir. 100 puan üzerinden öğretmenlerin statüleri ülkeler bazında sıralanmıştır.

Tablo 2.2. Öğretmenlerin ülkeler bazında statü sıralaması (GEMS, 2013)

Ülkeler	Sıralama indeksi (100) üzerinden	Yıllık Öğretmen Maaşı Dolar Bazında	Pisa Sıralama 1-20 Arası
Çin	100	\$17,730	3
Yunanistan	73.7	\$23,341	17
Türkiye	68.0	\$25,378	19
Güney Kore	62.0	\$43,874	4
Yeni Zelanda	54.0	\$28,438	6
Singapur	46.3	\$45,755	1
Hollanda	40.3	\$37,218	7
Amerika	38.4	\$44,917	12
İngiltere	36.7	\$33,377	10
Fransa	32.3	\$28,828	11
İspanya	30.7	\$29,475	16
Finlandiya	28.9	\$28,780	2
Portekiz	26.0	\$23,614	14
İsviçre	23.8	\$39,326	8
Almanya	21.6	\$42,254	9
Japonya	16.2	\$43,775	5
İtalya	13.0	\$28,603	15
Çek Cumhuriyeti	12.1	\$19,953	13
Brezilya	2.4	\$18,550	20
İsrail	2	\$32,447	18

Tablo 3.2. incelendiğinde, öğretmenlerin toplumdaki statüleri ile eğitimdeki önemi arasında önemli bir korelasyon karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenlerin statülerini yüksek olarak belirten ülkeler bu sonuçlara benzer olarak öğretmenleri eğitim sisteminin önemli bir parçası olarak görmüşlerdir. Ancak öğretmenin değeri ile pisa sonuçları arasında bir korelasyon kurulamamıştır.

Hargreaves, vd., (2007) Teacher Status Teaching Profession in England Project, çalışmasında öğretmenlik mesleğinin statüsünü çeşitli değişkenlere göre araştırmış, yıllara göre öğretmenlik mesleğinin statüsü aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.



Şekil 2.3 Öğretmenlerin sosyal statülerinin yıllara göre dağılımı (1-5 En düşükten- En yükseğe göre)

Hall ve Longton (2006:26) yılında yaptığı çalışmada öğrenci ve anne babalara meslekler kartından 5 tane statüsü yüksek meslek seçmelerini istemiş verilen cevaplar tablo halinde sunulmuştur.

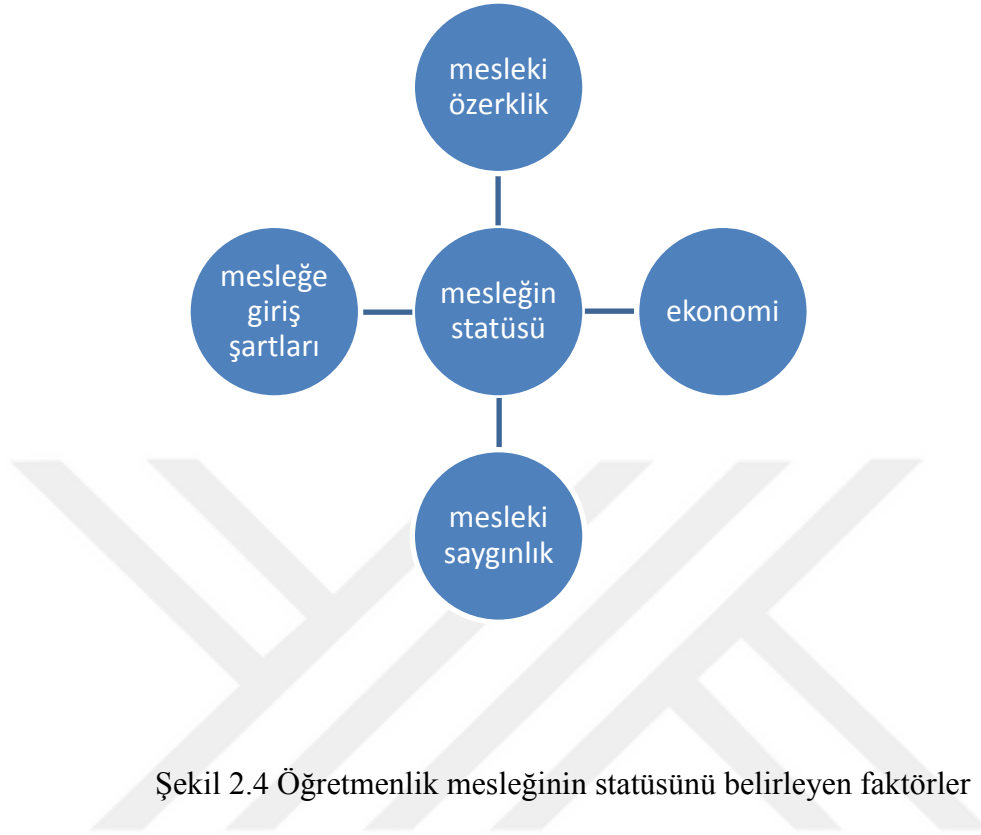
Tablo 2.3 Meslekler sıralaması

Öğrenci	Anne ve Baba
1. Politikacı	1. Doktor
2. Doktor	2. Avukat
3. Avukat	3. Diplomat
4. Sporcu	4. Pilot
5. İş adamı	5. Politikacı

Bu mesleklerden neden bazıları diğerlerine göre daha yüksek statülü politikacılar; insanların yaşamlarını değiştirme gücüne sahip, toplum tarafından tanınma durumu yüksek iyi bir maaşının olması, doktorlar yüksek düzeyde para kazanma şansına sahip ve insanların yaşamları üzerinde etki gücü var, avukatlık mesleğinde ise para ve güç imkânı bulunmaktadır. Öğretmenlik mesleği toplumu etkileme derecesi yüksek, iyi bir eğitim ve üst düzey beceri gerektirmesine rağmen neden hala yüksek statülü bir meslek değil sorusuna cevap; bu koşullar beraberinde, güç, zenginlik ve tanınmayı getirmediğinden dolayıdır (Hall ve Longton, 2006:2).

Öğretmenlerin toplumdaki statüsünü belirleyen faktörleri; Başkan (2001) öğretmenin yetişmesi, ekonomik ve atanma koşulları, Karaman, vd., (2013) kültürel saygınlık, ekonomik getiri, çalışma koşulları, mesleğe giriş şartları, Özoğlu (2010) ise mesleğin konumu ve saygınlığı, toplumun ve devletin öğretmene verdiği değer, öğretmen istihdamı ve ekonomik koşulları olduğunu ifade etmektedir.

### 2.3.3. Öğretmenlik Mesleğinin Statüsünü Belirleyen Faktör



Şekil 2.4 Öğretmenlik mesleğinin statüsünü belirleyen faktörler

#### 2.3.2.1. Meslekî saygınlık

Mesleki saygınlık; halkın bir mesleği diğer mesleklere göre konumunu hiyerarşik şekilde algılamasıdır (Kane ve Mallon, 2006). Mesleğin saygınlığı bir mesleği halkın diğer mesleklere göre nasıl algıladığıdır. Tüm toplumlarda meslekler en karmaşık olandan en basit olana göre sıralanabilmektedir. Bu sıralamalarda hiç şüphesiz kültürel faktörler, politik sistemler, ekonominin gelişmişlik düzeyi etkili olmaktadır (Hoyle, 2001).

Mesleğin sosyal itibarının oluşumunda ekonomik getiriler önemli olmakla birlikte, ekonomik faktör mesleğe atfedilen toplumsal prestij tek ve yeterli belirleyicisi değildir. Mesleki prestij, aynı zamanda, kültürel faktörlerden de etkilenmektedir. Bir başka ifadeyle, mesleki prestij oluşumunda kültürel etkenler ve toplumun değerler sistemi önemli bir katkı payına sahiptir. “Toplumun, ekonomik getirisi çok yüksek olan bazı mesleklere, maddi sunumları daha düşük olan mesleklere oranla daha az sosyal itibar tanınması veya hiç tanınmaması mesleki prestij oluşumunun yalnızca ekonomik faktörle

açıklanamayacağını, bu açıdan toplumun kültürel yapısının ve değerler sisteminin de önemli bir belirleyici olduğunu göstermektedir” (İlhan, 2004:135).

Öğretmenlere yönelik toplumsal saygının birçok boyutu bulunmaktadır. Toplumum öğretmene duyduğu saygı, öğretmenin öğretmene duyduğu saygı ve öğrencilerin öğretmene duyduğu saygıdır. Bunlar arasında en önemlisi ise öğrencilerin öğretmenlere duydukları saygıdır. Bunu ölçmenin yollarından biri öğretmenlerin bu konuda ne düşündüklerinin bilinmesidir. GEMS (2013) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlere, öğrencilerin saygı size duyduklarına inanıyor musunuz? Sorusuna evet diyenlerin ülkeler bazındaki ortalaması % 46’ı iken, Türkiye, Singapur ve Çin bu ortalamanın üzerinde yer almıştır.

Hall ve Langton (2006) yaptığı çalışmada ankete katılan yetişkinlerin %75’i öğretmenlik mesleğinin saygın bir meslek olduğunu gençlerin ise % 62 ‘isi bu görüşü paylaşmaktadır.

Öğretmenlik mesleğinin saygınlığını ölçmenin diğer bir yolu ise, öğretmenlik mesleğini diğer meslek grupları ile karşılaştırmaktır. Hargreaves vd., (2007) Teacher Status Teaching Profession in England Project, çalışmasında, öğretmenlik mesleği ile benzer statüdeki meslekler sorulmuştur. Elde edilen bulgular tablo 2.4’de gösterilmiştir.

Tablo 2.4. Öğretmenlikle benzer statüdeki meslekler

İlkokul Öğretmeni		Benzer Statüdeki Meslekler	Orta ve Lise Öğretmeni	
2003 (%)	2006(%)		2003 (%)	2006(%)
41	35	Sosyal Çalışmacı	40	35
17	17	Kütüphaneci	12	12
19	21	Hemşire	11	9
6	5	Polis Memuru	10	11
910	625	Toplam Cevap Verenler	903	23

Ortaokul ve ilkokul öğretmenleri 2003 ve 2006 yıllarında en çok sosyal çalışmacıya benzer statüde bir meslek olarak algılanmıştır.

Öğretmene duyulan saygının diğer boyutu ise öğretmenlerin eğitim sistemindeki yeri ve değerini tespit etmektir. GEMS (2013) Global Teacher Status Index’in 21 ülkede yaptığı araştırmanın sonuçları:



Tablo 2.5 Öğretmenlerin ülkeler bazında değer sıralaması (GEMS, 2013).

Ülkeler	Öğretmenlerin Eğitimde Önemli Bir Faktör Olduğunu Düşünenler.	Pisa Sıralaması 1-20 Arası
Çin	6,5	3
Yunanistan	6,2	17
Türkiye	6,2	19
Güney Kore	5,6	4
Yeni Zelanda	6,1	6
Singapur	6,2	1
Hollanda	6,1	7
Amerika	6,4	12
İngiltere	6,1	10
Fransa	5,9	11
İspanya	6,8	16
Finlandiya	7	2
Portekiz	6,3	14
İsviçre	5,8	8
Almanya	6	9
Japonya	5,5	5
İtalya	6,2	15
Çek Cumhuriyeti	6	13
Brezilya	7,2	20
İsrail	5,2	18

Sonuçlar incelendiğinde, öğretmenlerin toplumdaki statüleri ile eğitimdeki önemi arasında bir korelasyon bulunmaktadır. Öğretmenlerin statülerini yüksek olarak belirten ülkeler bu sonuçlara benzer olarak öğretmenleri eğitim sisteminin

önemli bir parçası olarak görmüşlerdir. Ancak öğretmenin değeri ile PISA sonuçları arasında bir korelasyon kurulamamıştır.

Her meslek gibi öğretmenlik mesleğinin de meslekler grubu içerisinde kendine özgü toplumsal bir saygınlığı var. Bu saygınlık toplumdan topluma hatta toplum içindeki alt katmanlar arasında da değişmektedir. Örneğin alt gelir grubundakiler için öğretmenlik mesleği, statüsü yüksek meslek içerisinde de yer alıyor, yüksek gelir grubundakiler için ise daha alt seviyede bir statüye sahiptir (Uluğ, 2003).

Eğitimciler 20. yüzyıl boyunca, öğretmenliğin oldukça yüksek bir beceri ve üst düzey bilgi gerektiren bir iş olduğunu ve dolayısıyla hukuk ve tıp gibi diğer mesleklerle aynı statüyü hak ettiğini iddia etmişlerdir. Ne var ki öğretmenliğin modern anlamda meslekleşmesi yada profesyonelleşmesi sürecinde, bir kafa karışıklığı bulunmaktadır (Ingersoll ve Merrill, 2011).

Öğretmenlik mesleğinin statüsü ile ilgili diğer bir ölçüt kültürel saygınlıktır. Eğitimde uluslararası düzeyde başarı yakalayan Finlandiya ve Güney Kore gibi ülkelerde öğretmenliğin saygın bir meslek olarak algılanmasında kültürel faktörlerin büyük rolü olduğu vurgulanmaktadır (Barber ve Mourshed, 2007). Güney Kore’de “öğretmenin gölgesine bile basmayınız” şeklinde ifade edilen deyiş öğretmenlere yönelik kültürel saygının derin kökenlerini ifade etmektedir (Darling, 2010: 173).

Statü ve saygınlığının toplumlara ve kültürlere göre değişmesine rağmen, öğretmenlik mesleği Türk toplumunda eskiden beri kutsal bir meslek olarak görülmektedir. Özellikle Türk toplumunda birtakım sosyo-kültürel faktörler de öğretmenlik mesleğini olumlu olarak desteklemektedir. “Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum sözü” bu gerçeğin en somuy örneği olarak değerlendirilebilir (Özdemir ve Yalın, 2004).

Cumhuriyetin ilk yıllarında öğretmenlik mesleği saygın meslekler arasında yer almaktaydı. Bu dönemde memurların toplumsal statüsünün yüksek olmasına bağlı olarak, öğretmenlerin görece olarak eğitim ve gelir düzeylerinin toplumun diğer kesiminden yüksek olması öğretmenliği cazip bir meslek hâline getirmiştir (Erden, 1998: 33).

Öğretmenlik mesleğinin saygınlığı 1970’li yıllara kadar korunmuş, ancak daha sonra ülkemizdeki hızlı toplumsal değişme ve sanayileşme ile birlikte giderek

gerilemeye başlamıştır. 1980’li yıllarda birlikte liberal ekonominin güçlenmesi, yeni meslek gruplarının ortaya çıkması, memurların gelir düzeylerinin giderek düşmesi ile birlikte öğretmenlik mesleğinin saygınlığını geçmişe göre giderek azalmış ve öğretmenliğin toplumsal statüsü ise gerilemeye başlamıştır (Erden, 1999).

Öğretmenlere toplumda sağlanan mevki ve gösterilen saygının göstergesi, yaptıkları işin değerinin ve onların bu işi yapmadaki yeterliliklerinin bilinme ölçüsü ve başka meslek gruplarına oranla öğretmenlere sağlanan çalışma koşulları, ücret düzeyi ve başka maddi çıkarların düzeyidir. Bir bilge ozanımızın eskiden söylemiş olduğu gibi "Bir yerde sesinin güzelliğini değerlendirebilecek kulaklar yoksa, boşa soluğunu tüketme, başka yere git" ilkesi gereği, öğretmenliğin değerinin gerçekten bilinip içtenlikle gereğinin yerine getirilmediği bir ülkede yetenekli bireyler arasından bu mesleği tercih edenler çıkar, ne de var olan öğretmenlerin yüksek bir motivasyon ile görev yapmaları sağlanabilir (Ozankaya, 2002).

Türkiye’de de öğretmenliğin “kutsal bir meslek” olduğu hemen herkes tarafından kabul edilmektedir. Yani öğretmenlere karşı kültürel saygı tarihsel süreç içerisinde hep var olmuştur. Ancak son zamanlarda öğretmenlerde kendilerine yönelik saygının azaldığı yönünde bir kanaat oluşmuştur. Bu kanaatlerinin oluşmasında bir çok gösterge bulunmaktadır. Bu göstergeler arasında; öğretmenlere yönelik şiddetin artması, toplum ve hükümet yetkilileri tarafından çalışma sürelerinin ve aldıkları ücretlerin sorgulanması sayılabilir (Özoğlu, vd., 2013).

“Mesleklerin uygulandığı kurumsal yapılar, toplumun ekonomik, siyasal bakımdan mesleğe bakışını belirler. Özünde öğretmenlik profesyonel uzman mesleği olarak kabul edilir ve öğretmenler de toplumsal değişimin anahtar aktörleri olarak görülür. Modernleşme sürecinde Türk toplumunda eğitim temel değişim unsuru olarak görülmüş ve öğretmenlik mesleği statü ve sosyal güvence bakımından garantiye alınmıştır. Toplumsal olarak da büyük değer atfedilen öğretmenlik mesleği ve öğretmenler, çalışma ve yaşam koşullarının zorluklarına karşın, toplumsal statülerini, uzun yıllar korumayı başarmışlardır “(Torun, 2010:112).

Öğretmenlik mesleğinin statüsüne yönelik yaşanan kaygılar hem gelişmiş ülkelerde hem de gelişmekte olan ülkelerde önemli bir kaygıya neden olmaktadır. Mesleğin statüsünün olumsuz veya düşük algılanması öğretmenlerin motivasyonlarını düşürmekte, mesleki tatmini azaltmakta ve mesleğin geleceğine yönelik karamsarlığa neden olmaktadır (Özoğlu, vd., 2013).

### 2.3.2.2. Mesleğe giriş şartları

Mesleğin saygınlığını belirleyen bir diğer ölçüt ise mesleğe giriş için gerekli olan eğitimin süresidir. Daha uzun süreli eğitim gerektiren mesleklerin toplumsal saygınlığı daha yüksek olabilmektedir (Özoğlu, vd., 2013:51). Nitekim eğitim konusunda başarılı olarak örnek gösterilen Finlandiya da öğretmenlerin mesleğe başlaması için master derecesi alması gerekmektedir ve burada öğretmenin saygınlığı, maaşı ve sorumluluğu yüksektir (Partanen, 2011).

Öğretmenliğin meslekî statüsü ve saygınlığı Türkiye’de genellikle öğretmenlere verilen ekonomik ve sosyal imkânlar doğrultusunda değerlendirilmektedir. Ancak mesleğin saygınlığını sadece ekonomik nedenlere indirgemek ve özlük hakları çerçevesinde ele almak doğru değildir. Mesleğin saygınlığının düşük olmasında yanlış yürütülen istihdam politikalarının (Özoğlu, 2010:31) diğer bir ifadeyle mesleğe giriş şartlarındaki hataların önemli bir rolü vardır.

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşundan itibaren öğretmenlere önemli bir rol biçmiştir. Hem yeni Cumhuriyetin ideolojisinin aktarılması hem de modern toplumun inşası için öğretmenler önemli bir değişim aktörü olarak görülmüştür. Cumhuriyetin kurulduğu yıllardan öğretmen yetiştirme yetkisinin üniversitelere devredildiği 1982 yılına kadar tercih edilen öğretmen yetiştirme uygulamalarına bakıldığında, öğretmenliğe meslekî bir kimlik kazandırma, sürekli var olan öğretmen ihtiyacını nitelikli öğretmenlerle giderme adına önemli adımlar atılmış, ancak sürekli artan öğretmen ihtiyacını karşılayacak sayıda öğretmen yetiştirilememiştir. Mevcut uygulamalarla kapatılamayan öğretmen açığını gidermek için öğretmenlik mesleğinin statüsünü zedeleyecek bir takım yama uygulamalara gidilmiştir (Akyüz, 1997). Bu uygulamalar öğretmenin statüsünü ve niteliğini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu uygulamalar kısaca aşağıda belirtilmiştir.

1-1940’lı yıllarda başlayıp 1960’lı yıllara değin süren MEB’de bilenin öğreteceği görüşü yaygındı. O yıllarda Gazi Eğitim Enstitüsü’nde, öğretmen okullarına meslek dersi öğretmeni ve ilkokul müfettişi yetiştiren Pedagoji Bölümü dışında, bugün anlaşılan anlamda öğretmenlik formasyonu dersleri okutulmuyordu. Öğretmenlik demircinin, marangozun, tesviyecinin vb. herkesin yapabileceği meslek

olarak düşünülüyordu. 1960 yılından sonra uygulanan yedek subay öğretmenlik buna güzel bir örnektir (Adem, 1997: 193).

2- Yedek Subay Öğretmenler: Lise mezunları öğretmenlik kurslarına tabi tutulmuş ve sonrasında askerlik görevlerini köylerde öğretmen olarak yapmaları sağlanmıştır. 1960'da başlayan bu uygulamada, 1963 yılında çıkarılan bir yasayla bu öğretmenlerden isteyenlerin sürekli öğretmenlik kadrosuna geçmelerine olanak tanınmıştır (Özoğlu, 2010).

3 -Mektupla Öğretmen Yetiştirme: Üniversiteye girişte oluşan yığılmaları önlemek ve öğretmen ihtiyacını karşılamak için kısa yoldan öğretmen yetiştirmeyi amaçlayan bu uygulama 1974-1975 yılında uygulamaya konulmuştur. Açılan "Mektupla Yükseköğretim Merkezi" aracılığıyla özellikle yaz aylarında birkaç haftalık kısa süreli derslerle çok sayıda öğretmen yetiştirilmiştir (Akyüz, 2001; Öztürk, 1996).

4- Hızlandırılmış Programla Öğretmen Yetiştirme: İki yıllık eğitim enstitülerinde özellikle 1975-1980 arasındaki dönemin politik ve ideolojik çatışmaları nedeniyle eğitim kesintiye uğramıştır. Bu dönemde eğitimini tamamlayamayan öğrenciler 1979-1980 yıllarında birkaç aylık hızlandırılmış eğitime tabi tutularak öğretmen olarak görevlendirilmişlerdir (Özoğlu, 2010).

5- Çeşitli Fakültelerin Mezunlarının Öğretmen Olarak Atanması: Eğitim yüksekokullarının 1989 yılında çıkarılan bir yasayla eğitim fakültelerine dönüştürülmeleri sonucunda bu kurumlar bünyesinde yer alan sınıf öğretmenliği programları 1992 yılından itibaren birkaç yıl mezun verememiş ve sınıf öğretmenliği branşında yeterli mezun bulunamamıştır. Bu açığı kapatmak için Milli Eğitim Bakanlığı'nın talebiyle üniversitelerde kısa süreli (en az 26 hafta süreli) pedagojik formasyon kursları açılmış ve bu kursları tamamlayan çeşitli fakülte mezunları sınıf öğretmeni olarak atanmışlardır (Özoğlu, 2010). Akyüz (2001) sınıf öğretmeni ihtiyacının artarak devam etmesi nedeniyle çeşitli fakültelerden mezun binlerce kişinin öğretmenlik formasyonu dahi almadan mesleğe girdiğini belirtir.

6- 1996-1997 eğitim öğretim yılında ziraat mühendisliği, veterinerlik, işletme vb. bölümlerden mezun olan 30 bin civarında üniversite mezunu hiçbir sınava veya formasyon eğitimine tabi tutulmadan sınıf öğretmeni olarak istihdam edilmiştir. Bu öğretmenlerin formasyon ihtiyaçları kısa süreli hafta sonu ve yaz

kurslarıyla geçiştirilmesi, bilen öğretir veya lisans mezunu herkes öğretmen olabilir mantığının somut uygulamalarından yine bir tanesidir. (Türer, 2006; akt.: Özoğlu, 2010). Öğretmenlerin atamasında eğitim fakültesi mezunları dışında yapılan atamalar mesleğin statüsünü ve profesyonel meslek olma özelliğini sekteye uğratmıştır. Cumhuriyet döneminde öğretmen sayısının yetersizliği nedeniyle “herkes öğretmenlik yapabilir” düşüncesi, sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmesi ile yine kendisini göstermiş, bu nedenle eğitim fakülteleri dışında diğer alanlardan da öğretmen istihdam edilerek kısa süreli eğitimlerle atamalar yapılmıştır (Beyhan, 2011:112).

7-Açık öğretim yolu ile İngilizce ve Okul Öncesi Öğretmen Yetiştirilmesine yönelik yapılan uygulamalar (Akyüz, 2003: 59).

Yapılan bu uygulamalar toplumda öğretmenlik mesleğinin statüsünü olumsuz etkilemiş, öğretmenlik mesleği bir ihtisas mesleği olduğu gerçeğinin aksine bu uygulamalar, toplum tarafından öğretmenlik mesleğinin herkes tarafından yapılabilir bir meslek olarak algılanmasına neden olmuştur.

Yıllardır izlenen yanlış politikalar yüzünden Türkiye’de öğretmenlik kapısı daima değişik meslek gruplarındaki insanlar için istihdam kapısının açık tutulması sonucu öğretmenlik kolay elde edilebilen, herkesin yapabileceği bir meslek konumuna getirilmiştir. Öğretmenlik, elinde üniversite diploması olup da kendi alanında iş bulamayanların yedeğinde tuttuğu bir meslek olarak görülmeye başlanmıştır (Eskicumalı, 2002).

Öğretmen ihtiyacını karşılamak için alternatif yollara başvurulması en çok eleştirilen uygulama olmasına karşın bugün hala geçerliliğini korumaktadır. Özellikle, 4+4+4 olarak adlandırılan, 12 yıllık kesintili temel eğitime geçilmesi ve okul programlarının yeniden düzenlenmesiyle yeni seçmeli dersler okul programlarındaki yerini almıştır. Bu çerçevede ihtiyaç duyulan pek çok branş öğretmenin (Kur an-ı Kerim ve Siyer, Türkiye “de Konuşulan Dil ve Lehçeler, Demokrasi ve İnsan Hakları, Diksiyon, Hitabet vb.) henüz yetiştirilmemiş, hatta bir kısmının henüz eğitim fakültesi bünyesinde lisans programının dahi olmaması nedeniyle, bu derslerin öğretmen gereksiniminin ücretli öğretmen alımı yoluyla karşılanacağı ifade edilmektedir (Akdemir, 2013).

Öğretmenliği bir meslek olarak tanımlama çalışmaları Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren başlamıştır. 13 Mart 1924 tarihinde TBMM’ de kabul edilen Orta Tedrisat Muallimleri Kanununun 1. maddesinde “muallimlik Devletin umumi hizmetlerinden talim ve terbiye vazifesini üzerine alan, müstakil sınıf ve derecelere ayrılan bir meslektir” denilmekte ve öğretmenliği devletin kamu görevi olan eğitim ve öğretimi üstlenen bir meslek olarak tanımlanmaktadır. 14 Haziran 1973 tarihinde yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Temel Eğitim Kanunu’nun 43. maddesi ise öğretmenliği “Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir” şeklinde tanımlamıştır. Her ne kadar öğretmenlik bu ve benzeri yasal metinlerde bir uzmanlık mesleği olarak tanımlansa da uygulanan tutarsız ve yanlış istihdam politikaları sonucu öğretmenlik mesleği toplumun tarafından “herkesin kolaylıkla yapabileceği bir iş” olarak görülmüştür (Üstüner, 2004).

Türkiye’de öğretmen yetiştirme konusunda belirli bir standardın ve istikrarın olmaması öğretmenlerin farklı dönemlerde farklı programlarla yetiştirilmesi sonucunu doğurmuştur (Özoğlu, 2010). Türkiye’deki öğretmen yetiştirme sisteminin en büyük sorunu, tarihsel bir süreklilikten ve istikrardan yoksun olmasıdır. Meslekte istihdam edilecek bireylere yönelik süreklilik arz eden bir politikanın oluşturulmaması sonucundan öğretmenlik mesleğinin statüsünde olumsuz etkilenmektedir (Özoğlu, vd., 2013).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 43. maddesi öğretmenlik mesleğine hazırlığın genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanacağını belirtmektedir. Eğer farklı bölümlerden mezun öğrenciler bu ölçütler gözardı edilerek öğretmen olarak istihdam ediliyorlarsa, öğretmenlik mesleğinin statüsünden önce öğretmenliğin gerçekten bir meslek olup olmadığının tartışılması gerekmektedir (Özoğlu, 2010: 28). Meslek içerisinde hala lisans düzeyinde eğitim mezunu olmayan, lise çıkışlı insanlar öğretmenlik yapmaktadır. Toplum da bu statüde çalışanları da öğretmen olarak gördükleri için herkes öğretmen olabilir gibi düşünmektedir. Bu düşünce mesleğin toplum tarafından olumsuz algılanmasına neden olmaktadır (Torun, 2010).

Son yıllarda her ne kadar öğretmen eğitimi ve niteliği ile ilgili önemli iyileşmeler (ör. hizmet öncesi eğitim sürelerinin uzatılması) yaşansa da kimlerin hangi şartlarda öğretmen olabileceğine ilişkin standartların oluşturulmaması ve

öğretmen atamalarındaki çelişkili uygulamalar, öğretmenlerin meslekî statüsünü olumsuz etkilemiştir (Özoğlu, 2010; Tok, 1995; Kavcar, 1999; Ozankaya; 2002; Dursunoğlu, 2003).

### 2.3.2.3 Mesleğin ekonomik getirisi

Meslekî statü belirleyen ana ölçütlerin başında mesleğin ekonomik getirisi gelmektedir. Mesleğin ekonomik getirisi, dünyanın hemen her yerinde her hangi bir meslek için önemli bir saygınlık unsuru olarak kabul edilmektedir. Yüksek gelire sahip mesleklerin saygınlığı da genelde yüksek olmaktadır. Mühendislik, diş hekimliği, doktorluk, avukatlık, vb. gibi yüksek gelire sahip meslekler, Türkiyede ve diğer birçok ülkede saygınlık kazanmış mesleklerdir. Türkiye’de öğretmenlik, sabit geliri olan, tatil imkânı fazla ve iş güvencesi yüksek memurluk olarak algılandığından, toplumun belirli kesimleri tarafından tercih edilen bir meslektir (Özoğlu, vd., 2013).

Toplumsal statü ve ekonomik getiri bir mesleğin profesyonellik göstergelerinden biri olarak görülmektedir. Öğretmenliğin toplumsal statüsü devletin toplam harcamalar içerisinde eğitim harcamalarına ayrılan pay, istihdam edilen öğretmen sayısı ve atama bekleyen öğretmen sayısının durumu ile doğru orantılıdır (Özoğlu, 2009). Öğretmenlerin çoğu kamu kurumlarında istihdam edilmektedir. Kamu kurumlarında çalışan diğer memurlar gibi öğretmenlerin de ekonomik getirisi ve dolayısıyla toplumsal saygınlığı devlet tarafından belirlenmektedir (Güven, 2010).

Öğretmenlerin aldığı maaş ile ilgili değerlendirme yapılırken; profesyonellik içermesi, eğitim düzeyi, risk, çalışma saatleri, yaptığı hizmetin niteliği ve güçlüğü, istihdam edilen kişi sayısı, hizmetin topluma ve ekonomiye katkısı gibi ölçütler göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. Öğretmenlerin, risk (can güvenliği, iş kazaları) çalışma saatleri (gece vardiyası, mesai saatleri vs) hizmetin topluma ve ekonomiye katkısı gibi ölçütler göz önüne alınarak değerlendirildiğinde belli mesleklere göre ne daha riskli, nede topluma ve ekonomiye katkısı daha fazladır. Fakat Türkiye’de görev yapan öğretmenlerin maaşı, yukarıda sözü edilen ölçütler göz önüne alındığında emsali diğer meslek gruplarına göre daha azdır (Erden, 2010).

Bir mesleğe atfedilen statü ile meslekte çalışanların maaşları, yaşam biçimleri, çalışma koşulları arasında çok yakından bir ilişki vardır. Bu açıdan değerlendirildiğinde öğretmenlik mesleğinin bu gün için Türk toplumundaki itibar ve



statüsü diğer bazı mesleklerle karşılaştırıldığında onların çok gerilerinde kaldığı görülmektedir (Çelikten, vd., 2005) .

Mesleğin ekonomik faktörlere bağlı olarak düşük yaşam kalitesi sunması öğretmenlerin statüsünü önemli ölçüde aşağıya düşüren etmenlerden biridir (Uluğ, 2003; Hall ve Longton 2006 ). Türk Eğitim-Sen (2011) tarafından yapılan araştırma bulguları, Uluğ'un görüşlerini destekler niteliktedir. Ankete katılan öğretmenlerin % 60.3' ü kirada oturmakta, öğretmenlerin % 77.2'sinin kredi kartı borcu var % 63.5'i ise son bir yıl içinde banka kredisi çektiğini ifade etmektedir.

Türkiye'de öğretmenlerin aldığı ortalama maaş ile dört kişilik bir ailenin temel ihtiyaçlarını (kira, ulaşım, ısınma, elektrik, su, haberleşme, giyim, gıda, eğitim, sağlık, iletişim, vs.) karşılaması için yapması gereken ortalama harcama miktarının % 43'ü ne denk gelmektedir (Tunçkaşık, 2007; Eğitim-Sen, 2007; Eğitim Bir -Sen, 2008).

Öğretmenlerin ekonomik sorunları kısaca başlıklar halinde değerlendirildiğinde;

- 1) Öğretmenlerin geçim derdi vardır.
- 2) Öğretmenlerin ev alma veya kira ödeme sorunları vardır.
- 3) Öğretmenlerin yaşadıkları ekonomik problemler ailevi ve psikolojik sorunlara neden olmaktadır.
- 4) Mevcut ekonomik problemler öğretmenlerin toplumun alt tabakası olarak algılanmasına neden olmaktadır. Buna bağlı olarak öğretmenlerin mesleki imajları olumsuz etkilenmektedir (Uygun, 2013).

Ülkeler bazında öğretmenlerin yıllık maaş ortalamalarına bakıldığında, maaşın düşük olduğu ülkelerden biriside Türkiye dir. Branş bazında yeni göreve başlayan öğretmenlere göre yapılacak karşılaştırmada bir okul öncesi öğretmeni OECD ortalamasından %17 sınıf öğretmenin aldığı maaş OECD ortalamasından % 19 daha, bir lise öğretmenin aldığı maaş ise OECD ortalamasından % 21 daha düşüktür. Tecrübeye dayalı olarak karşılaştırma yapıldığında bu farklar daha da büyümektedir. Türkiye'de öğretmenler hem OECD ortalamasından daha düşük maaş almakta hem de mesleki kıdeme göre bu fark daha da artmaktadır (Özoğlu vd., 2013; 60).

GEMS (2013) tarafından 21 ülkede öğretmenlerin ekonomik durumlarına yönelik görüşlerini öğrenmek için yapılan araştırmada insanlara iki soru sorulmuştur. Şu anda öğretmenlerin maaşlarının ne kadar olduğuna yönelik bir tahmin ( algılanan maaş) diğer taraftan ise öğretmenlerin maaşlarını ne kadar olması (adil maaş) gerektiğine yönelik bir tahminde bulunulması istenmiştir. Elde edilen veriler öğretmenlerim şu anki mevcut maaşlarıyla karşılaştırılması yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre; öğretmenler için düşünülen adil maaş ile mevcut maaşlar arasında bir yakınlık var. Ancak Araştırmaya katılan tüm denekler şu anki öğretmen maaşlarının % 40 oranında fazla olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Günümüz Türkiye'sinde öğretmenlik mesleği her geçen gün cazibesini kaybetmektedir. Birçok nedenleri arasında en büyük neden ise ekonomik koşullarının yeterli düzeyde olmamasıdır. Bu sonucunda ise öğretmenler kendilerini mesleklerine tam olarak verememelerine, bu da toplumsal statü açısından öğretmenlerin düşüşe geçmesine yol açmıştır. Eğitim sisteminin dışında iş bulamama ve sayıca çok olma, öğretmenleri hak ettiklerinden daha az maaşla çalışmaya mecbur bırakmaktadır (Arı ve Demir, 2013).

Türkiye'de öğretmenlerin ekonomik sorunları 1940 yılından beri çözülebilmemiş değildir. Öğretmenler hemen her dönemde ücret bakımından, kamu görevlileri arasında, 7 ve 8. sıralarda maaş almışlardır. Öğretmenlerin birçoğu, öğretmenlerin ücret sisteminin bir düzene bağlanmadan, eğitimde niteliği artırıcı çabaların fazla bir olumlu sonuç vermeyeceği görüşündedirler (Güven, 2010).

Türkiye de göreve gelen her yeni iktidar adeta birbirleriyle anlaşmış gibi öğretmenlerin maaşlarının azlığından, geçim sıkıntısı içerisinde olduklarından ve hatta birçoğunun ikinci iş yaptıklarından bahsederek mevcut şartların düzeltilmesi gerektiğine işaret ederler. Fakat ne yazık ki, öğretmenlerin yukarıda kısaca özetlenen sorunlarının çözümü için hiçbir somut adım atılmamıştır (Çelikten, vd., 2005:229).

Türkiye'de öğretmenlerin toplumsal statüsünün düşmesinin nedenlerinden biri de, öğretmenliği seçen gençlerin sosyo-ekonomik durumu ile ilgilidir. Öğretmenlik mesleğini, daha çok toplumun alt ve orta sosyo-ekonomik düzeyinde yer alan gençler tercih etmektedir (Tok, 1995; Tezcan, 1997; Ataünal, 2000; Gündüz, 2000; Köktas, 2003). Toplumsal saygınlığı yüksek olan bir meslek grubuna çeşitli sosyoekonomik seviyeden kaliteli insan gücü yönelimi ve girdisi beklenir (Özoğlu,

2009). Oysa öğretmenlik mesleğine yönelenler büyük oranda alt ve orta sosyo ekonomik seviyeye sahip adaylardır (Ok ve Önkol, 2007). Öğretmenlik mesleğinin üst sosyo-ekonomiden insanların mesleği tercih etmesi ve geniş bir toplumsal tabana yayılması mesleğin toplumsal algısına ve statüsüne olumlu katkılar yapacaktır (Güven, 2010).

#### **2.3.2.4. Meslekî özerklik**

Mesleki özerklik kavramı hem mesleği icra etme sürecinde hemde mesleğin gerektirdiği teorik bilgi üzerindeki kontrolü ifade eder (Mac beath, 2012). Öğretmen özerkliği eğitim ortamının genel doğasına bağlı olarak ortaya çıkan bir olgu olarak öğretmenin sınıftaki eğitim ve öğretim sürecinde kendi tercih ve kararlarını uygulayabilmesi olarak değerlendirilebilir. Ancak öğretmen özerkliği kavramı öğretmenin sınıfta sahip olduğu yetki ve serbestiden çok daha geniş bir olguyu ifade etmektedir. 1980'lerden itibaren, başta batı ülkeleri olmak üzere dünyanın birçok yerinde öğretmen özerkliği, eğitimi geliştirilmeye yönelik politikaların önemli bir ögesi haline geldi. Öğretmenlik mesleğinin farklı boyutlarının olmasının yanında, öğretmen özerkliği ile ilgili farklı yaklaşımlarda bulunmaktadır. Alan yazında ortaya çıkan öğretmen özerkliğinin farklı boyutları ana hatlarıyla üç grupta toplanabilir: Öğretimin planlanması ve uygulanması; öğretmenlerin eğitimle ilgili önemli kararlara ve okul yönetimine katılmaları, öğretmenlerin meslekî bilgi ve yeterliliklerinin geliştirilmesi (Öztürk, 2011).

Öğretmenler asırlar boyunca eğitimin amaçlarını ve içeriğini belirlemekte ve değerlendirmede serbest olmuşlardır. Bir başka ifadeyle öğretmenler, eğitime ilişkin en temel konularda bir başlarına karar verebilmekte ve uygulayabilmekteydiler. Öğretmenler eğitime ilişkin amaçlar belirlemekte, bu amaçlara uygun bir öğretim hazırlamakta ve değerlendirmesini yapmaktaydılar. Bir başka deyişle, öğretmen bir profesyonel/usta/uzman olarak değerlendirilmekte ve mesleğine ilişkin sınırlı olarak müdahale edilmekteydi. Öğretmenler bir profesyonel meslek elemanı olarak karar alabilmekte ve bu kararı bir başına uygulamaktaydı (Gür, 2008, <http://www.haber10.com>).

19. yüzyıldan itibaren öğretmenlerin karar verme süreçlerin de bir azalma olmuştur. Bunun nedenleri; eğitim süreçlerinin profesyonelleşmesi ve eğitimin alt alanlarının (program geliştirme, öğretim tasarımı vb.) birbirlerinden ayrılması

öğretmenin bu süreçteki rolünün değişmesi olarak gösterilebilir. Ayrıca modern ulus devletlerin kurulma sürecinde eğitim kurumuna bireylere vatandaşlık bilinci kazandırma misyonu yüklenmiştir. Bu açıdan bakıldığında, ulusal bir programın oluşturulması ve bu programın öğretmen tarafından uygulanması, öğretmenin rolünü zorunlu olarak değişime uğratmıştır (Özoğlu, vd., 2013).

Eğitime ilişkin en fazla sorumluluğu olan öğretmenlerin, eğitime ilişkin en temel konularda bile karar yetkisi oldukça sınırlıdır ve birçok konudaki özgürlükleri gittikçe sınırlandırılmaktadır. Öğretmenlerin; programların belirlenmesi, programların yenilenmesi, ders kitabının seçimi, ders saatlerinin belirlenmesi sınıf mevcudunun belirlenmesi (bu uygulamanın en tipik örneği, anadolu liselerindeki sınıf sayısının bir gecede otuzdan- otuz dörde çıkartılması ) öğrencinin dersten başarılı sayılıp sayılamayacağı, okulun fiziki ve teknolojik alt yapısının belirlenmesi, devamsızlık yapabileceği gün sayısı, öğrencilerin sınıf tekrarı yapıp yapmayacağına karar verilmesi, okulun eğitim ve öğretim vereceği gün sayısı, disiplin kurallarının belirlenmesi, gibi çok sayıda temel konuda görüşleri ya dikkate alınmamakta ya da çok az alınmaktadır. Öğretmenin kendi başına alıp uygulayabileceği birçok karar bir başkası tarafından alınmış, öğretmenin yapması gereken sadece alınan bu kararları uygulamaktadır. Okul idaresi ve öğretmenlerin başarı alınan bu kararları aslına uygun olarak ne kadar yerine getirdiği ile ölçülmektedir. Böylece öğretmenler pasif bir konuma itilmekte, kendi kararlarını veren bir uzman statüsünden bir uygulayıcı statüsüne indirgenmektedir (Özoğlu, vd., 2013).

Türkiye’de eğitim sistemine hâkim olan anlayış öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinin her aşamasında ne yapacaklarını ayrıntılı bir şekilde belirleme ve denetleme eğilimindedir. Öğretmenler derslerin içeriğini ve yöntemlerini seçerken öğretim programları ve ders kitaplarının belirlediği çerçevenin dışına çıkamamaktadırlar. Okul yönetimi ve müfettişler tarafından bu durumun sıkı bir şekilde denetimi yapılmaktadır (Öztürk, 2009; Yıldırım, 2003).

Bugün piyasa (yayıncılar vs.) ve devlet eğitimde tarihin hiçbir devrinde olmadığı kadar güçlüdür; buna mukabil, öğretmenler tarihin hiçbir devrinde olmadığı kadar güçsüzdür. Böylece, öğretmenlik entelektüel boyutu ve sosyal sorumluluğu olan bir uğraş alanı olmaktan çıkmış, piyasa öğretmen için en iyi olanı düşünmekte ve karar vermekte, öğretmenin ise düşük bir maaş mukabilinde bir taşıyıcı/işçi gibi bunu yapması istenmektedir. Öğretmenin yaptığı iş, bu artık eğitim ve öğretim

sürecinden ziyade bir tür management'tir. Bu ise maalesef öğretmenlik mesleğinin saygınlığının zedelenmesi ve yozlaştırılmasının ta kendisidir (Gür, 2008 <http://www.haber10.com>).

Öğretmenlik mesleğinin daha fazla profesyonelleşmesi daha özerk hale gelmesi için yapılan reformların kısmen başarıya uğradığını belirtmektedir. Diğer taraftan yapılan bu reform çalışmaları öğretmenlik mesleğini daha fazla sıradanlaştırmakta, basitleştirilmekte, merkezi planlama yöneticilerin görüşleri doğrultusunda standartlaşma artma ve meslek daha rutinleşmekte ve öğretmenler daha proleter bir hale gelmektedirler (Rowan, 1994).

Öğretmenlik mesleğinin oldukça saygın olduğu Finlandiya'da, okulun izlediği politikalar ve yönetim biçimi, ders kitaplarının belirlenmesi, eğitim durumları, sınav durumları ve okul bütçesinin oluşturulması gibi farklı konularla ilgili karar alma süreçlerinde öğretmene geniş yetkiler verilmektedir. Öğretmene saygı ve güven teorikte kalmayarak, tanınan bu geniş yetki örnekleri ile uygulamaya konulmaktadır. Finlandiya'da öğretmenler sürekli denetleme anlayışı yerine onlara sorumluluk verme, yetkilendirme anlayışı ön plana çıkmaktadır (Partanen, 2011).

Mesleğin statüsünü etkileyen önemli faktörlerden biride öğretmenlerin çalışma koşulları ile ilgilidir. Çalışma koşullarından kasıt sadece çalışma temposu değildir. Çalışma koşulları ile ilgili esas konu öğretmenliğin ne derece uzmanlık mesleği algılandığı, mesleği gerçekleştirme sürecinde öğretmenlere tanınan özerklik, mesleğine ilişkin duyulan güven, saygı ve öğretmeni desteklemeye yönelik kurulan profesyonel destek birimleridir (Ingersoll, 2012).

#### **2.3.4. Öğretmen Niteliği**

Öğretmen niteliklerinin nasıl olması gerektiği konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında araştırmaların daha çok etkili öğretmenlerin nitelikleri üzerinde odaklaştığı görülmektedir (İlter, 2009:30). Eğitimde nitelik artırmaya yönelik çalışmalar, öğretmenin niteliğini geliştirmekle eş anlamlıdır. Öğretmenin niteliği artırılması, eğitimin niteliği ve toplumun niteliğinin yükseltilmesinde temel faktör olacaktır. Bu anlayışa göre öğretmenin niteliği, kaliteli, başarılı ve nitelikli eğitim için vazgeçilmez bir unsur olacaktır (Ataunal, 2003).

Birçok araştırmada öğrenme-öğretme sürecinin tüm aşamalarını etkileyen değişkenlerden en önemlisi ve en kritik olanının öğretmen olduğu vurgulanmaktadır.

Okul öğretmen yoluyla öğrenci üzerinde istendik davranış değişikliğini gerçekleştirmektedir. Eğitim öğretim faaliyetlerinin başarıya ulaşabilmesi için okulların fiziksel ve teknolojik imkânlarının, iyi bir yönetsel kadroya sahip olmasının yanında, öğretmenlerin, performansı, niteliği, tutum ve davranışları da eğitim-öğretim etkinliklerinin başarıya ulaşmasında önemli bir etkidir (Arıcı, 2007). Eğitimin etkili olabilmesi, bireysel ve toplumsal amaçlarının gerçekleştirilebilmesi, temelde sistemi işletip uygulayacak olan öğretmenin mesleki ve kişisel niteliklerine bağlıdır (Özdemir, 2004).

Eğitimin amacı, kişileri yaşadığı toplumun uyumlu bir bireyi haline getirecek çağdaş dünya ile entegre olacak bilgi ve becerilerle donatmaktır. Bireylerin, toplum ve dünyadaki değişme ve gelişmeleri takip edebilecek ve karşılaştığı problemlere çözüm üretebilecek bir biçimde yetiştirilmeleri gerekir. Bu da, iyi işleyen eğitim sisteminin yanında, nitelikli bir öğretmen kadrosu ile sağlanır (Çelikten, vd., 2005).

Etkili öğretmenin nitelikleri, toplumsal ve küresel bağlamla yakından ilgilidir. Bilgi çağı diye nitelendirilen günümüzde, iyi öğretmeni "bilgi çağının öğretmeni" şeklinde ifade edebilir. Bilgi çağının temel nitelikleri, bilgilerin hızla çoğalması, bilgiye ulaşma imkânının artması ve bu bilgilerin çabuk eskimesidir. Öğretmenlerin de, bilgi çağının özelliklerini göz önünde bulundurarak, öğrencilere çok bilgi aktarma anlayışı yerine, ihtiyacı olan bilgiye nasıl ve nerede ulaşabileceğini bilen, sorgulayıcı; hem kendisini ve hem de öğrencilerini bilgiye ulaştırmak için aktif çaba gösterme anlayışını benimseyecek niteliklere sahip olması gerekir (Yetim ve Göktaş, 2004).

Kaya (2007) etkili ve verimli bir öğretmenin bilgi çağına uygun niteliklere sahip olması gerekir. Günümüzde bilgilerin hızla değiştiği göz önüne alınırsa geçmişte, var olan bilgiyi aktaran öğretmen yerine, şu anda ihtiyaç duyulan bilgiye nasıl ve nerde ulaşabileceğini bilen, elde ettiği bilgilerin doğruluk ve geçerliğini araştıran, kendini ve çevresindekileri bilgiye ulaştırma adına çaba gösteren öğretmene ihtiyaç duyulmaktadır.

Eğitim sisteminin temel ögesi olan öğretmenlerin ülkenin toplumsal, ekonomik, kültürel, teknolojik kalkınması için gerekli insan gücünün yetiştirilmesinde, toplumdaki sosyal barışın adaletin ve güvenin sağlanmasında,

bireylerin sosyalleşerek hayata hazırlanmasında, toplumun kültür ve değerlerinin sonraki kuşağa aktarılmasındaki rolü azınsanmayacak kadar çoktur (Özden, 1999 ).

Bireyin içinde bulunduğu çağın gerekliliklerini yerine getirebilmesi, görevi ve sorumluluğu eğitime dolayısıyla eğitim kurumlarına düşmektedir. Eğitim kurumlarının bu görevlerini yerine getirebilmeleri eğitim sisteminde niteliğin artırılmasına bağlıdır. Eğitim sisteminin niteliğinin artırılması çalışmaları öğretmen eğitiminde kapsamlı reformların yapılmasını zorunlu kılmaktadır (Sağlam ve Kürüm, 2005 ). Çünkü eğitimde kalitenin ön koşulu nitelikli öğretmendir (Adıgüzel, 2005).

Eğitimden beklenen amaçların gerçekleşmesi zorunludur. Bu nedenle ülkemizde eğitimin amaçlarına ulaşabilmesi ve etkili olabilmesi için, öğretmenlerin öncelikli olarak etkili olması gerekmektedir. Formal bir örgüt olarak okulda bulunan öğretmenlerin rolleri genel olarak belirlenmiştir. Okul sisteminin işlevlerini gerçekleştirmesi öğretmenlerin rollerini yeterli ve etkili bir şekilde yerine getirmelerine bağlıdır (Şahin, 2011).

Nitelikli öğretmenlere sahip olmak eğitim sistemin gelişmişliğinin önemli bir göstergesidir. Öğretmenlik mesleğine ve onun temsilcisi olan öğretmenlere gereken önem verilmediği, sürece en iyi eğitim sistemine ya da en iyi eğitim donanımına sahip olmak hiçbir anlam ifade etmeyecektir (Akyüz, 2001). Öğretmen kaliteli bir eğitimin gerektirdiği niteliklere sahip olarak kendisinden beklenen rollerini gerçekleştirmeli bunun sonucu olarak ise toplumunda öğretmene sahip çıkarak hakettiği saygıyı da göstermesi gerekir.

Çünkü eğitim alanında girişilen her düzenlemeyi yürütecek olanlar, önünde sonunda öğretmenlerdir. Eğitimin fiziksel ortamı ve maddi olanakları da çok önemli olmakla birlikte, en "iyi okul"un, en rahat döşenip, tüm teknolojik alt yapının sağlandığı, birçok araç-gereçlerle donatılmış okul olduğu kural olarak söylenemez: Çünkü en önemli olan şey, yapılacak eğitimin niteliğidir; bu ise öğretimi yapacak olan insanların, yani öğretmenlerin niteliğine bağlıdır (Ozankaya, 2002).

Günümüzde öğretmenlerden olmaları istenilen pek çok rol ve görev beklenmektedir. Bu roller geçmişte önemli olduğu gibi günümüzde de önemlidir ve gelecekte de önemini yitirmeyeceği düşünülmektedir. Öğretmenlerin görev ve sorumlulukları temelde aynı olmakla ve öğretim işinin temelini oluşturmakla birlikte, bazı ayrıntılar ve zamanla ortaya çıkan gelişmelerden dolayı birtakım

sorumluluklarında değişiklikler oluşabilmektedir. Örneğin geçmişte bilgiyi aktaran, bir başka deyişle öğrencilere ders veren kişiler olarak anlaşılırsa da, günümüzde artık öğretmek yeterli görülmemekte, bunun yerine rehberlik etme, kararlar ile ilgili gelecekteki sonuçların tahmin edilmesi, toplumsal süreçlerle meşgul olunması ve doğanın korunması ile ilgili çabalara katılması gereklidir (Neil, 1996: 41).

Günümüzde öğretmenlerin çalışma alanları çok yönlü olup sadece öğretimsel faaliyetlerle sınırlı değildir. Aynı zamanda öğretmenler ders programları, öğrenciler, veliler, okul topluluğu ve alanı ile ilgili pek çok görev üstlenmektedirler (Pillay, Goddard ve Wilss, 2005).

İyi öğretmenlerde aranan nitelikler her çağda ve toplumda farklı olmuştur. Orta çağda iyi bir öğretmende aranan nitelikler ile Rönesans döneminde ve sanayileşme çağındaki aranan nitelikler birbirinden çok farklıdır ve bu farklılıklar ülkeler arasında da vardır. Sanayileşme çağından bilgi toplumuna geçiş sürecinin yaşandığı dönemde öğretmende aranacak nitelikleri belirlerken dikkatli olmak gerekmektedir. Öncelikle şu soruya cevap aranmaktadır: Sanayi toplumuna göre mi yoksa değerleri oluşmaya başlayan bilgi veya iletişim toplumuna göre mi öğretmen yetiştirilecektir? (Ergün vd., 1999).

Öğretmenin niteliği konusu, farklı araştırmacılar tarafından değişik kavramlar etrafında ele alınmıştır. Bazı araştırmacılar, konuyu öğretmende bulunması gereken özellikler, bazıları etkili öğretmenlik, bazıları ise başarılı öğretmenlik şeklinde değerlendirmişlerdir. Ama kavramsallaştırmalar ve tanımlar farklı olsa da öğretmenin mesleki özellikleri ve kişisel özellikleri olmak üzere iki kategori de ele alınabilir.

Erden (1998) başarılı bir öğretmende bulunması gerekli nitelikleri kişisel ve mesleki olarak iki grupta incelemiştir. Kişisel nitelikler içerisinde hoşgörölü ve sabırlı, açık fikirli, esnek, uyarlayıcı, cesaretlendirici ve destekleyici olma gibi özellikler ön plana çıkarken; mesleki bilgi ve beceriler olarak da genel kültür, konu alanı bilgisi ve mesleğe yönelik bilgi ve becerilerin önemi vurgulanmıştır.

Öğretmenlerin sahip olması gereken kişisel ve mesleki nitelikleri tablo 2.7'de verilmiştir (Demirel 2006; Eskicumalı, 2002; Çelikten, 2005, Yetim ve Göktaş, 2004).



Tablo 2.6. Öğretmen nitelikleri

Kişisel Nitelikler	Mesleki nitelikler
Güdüleyici	Planlama
Coşku	Yöntem ve Teknikler
İçtenlik	Etkili İletişim
Güvenirlilik	Sınıf Yönetimi
Profesyonellik	Zaman Etkili kullanma
İş bilirlilik	Değerlendirme
Esneklik	Rehberlik
Bilginlilik	Öğretmenler öğrencilerin yanında veliler ve topluma karşı sorumludurlar.
Çocukları ve mesleğini sevmeli	Öğretmenlerin öğretme görevi yanında idare ve yönetim görevleri de vardır
İyi iletişim yeteneklerine sahip olmalı	Öğrenme ve öğretme yöntem ve tekniklerini
Beden dilini ve hitabet yeteneği iyi olmalı	Öğrenci velileriyle iletişim halinde, etkileşimde başarılıdır.
Sağlam bir karakter ve örnek bir kişiliğe sahip olmalıdır.	Arabuluculuk, hakemlik, temsilcilik özelliğine sahiptir
Sabırlı ve hoşgörülü olmalı	Sınıfta yapıcı ve eğitsel bir disiplin oluşturur.
Öğrencileri güdüleyici özelliklere sahiptir.	Liderlik özelliğe sahiptir.
Cesaretlendirici ve destekleyicisidir	Kendini geliştirmeye ve eleştirmeye açıktır.
Sabırlı davranan, olaylar karşısında dayanıklıdır ve duygularını kontrol altına tutar.	Sorunlardan yakınmak yerine çözüm bulmak için çaba harcar.
Kılık kıyafetine temizlik ve düzene özen gösterir.	Derslerini plânlayan ve uygulayan,
Öğrencilere karşı güler yüzlü, hoşgörülü ve sevecendir.	• Okul ve toplum işlerini birleştiren,
Öğrencilere karşı güvenli, dürüst, objektif, sırdaş ve dosttur	•Çocukların davranış tarzlarını değiştirmeye çalışan
Kendine güvenen, ne istediğini bilen, davranışları tutarlı ve dengeli, olgun bir kişiliğe sahip	İnsan haklarına, millî demokratik, lâik, sosyal ve hukuk devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve gereklerini yerine getiren,
Pratik, yaratıcı, gerçekçi, sezgileri kuvvetli, sağduyu sahibi ve duyarlı,	Konusunda, bilgilerini güncelleştiren
Kendisi ve çevresi ile barışık,	• Yeni eğitim teknolojilerini kabul eden ve kullanan,
• Demokratik bir kişiliğe sahip olan ve demokratik anlayışını, tutum ve davranışlarını eğitim ortamına ve çevresine yansıtan,	• Öğrencilerinin yeteneklerini açığa çıkararak gelişmelerine yardımcı olan
	• Eleştirel düşünme becerileri olan
	Toplumun beklentilerine cevap verebilen,
	• Türkçeyi güzel ve doğru konuşup yazan,
	• Ekip çalışmasına yatkın

Miron (1983) çeşitli fakültelerdeki üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, nitelikli öğretmenin özelliklerinin dört grupta topladığı görülmüştür:

1.Dersin sunuş biçimi (açık-anlaşılır açıklama, dersi somutlaştırma, uygun öğretim yöntemlerini kullanma, düşünce gelişimi sağlama),

2.Yardım (bilgi iletimi, güdüleme, yaratıcı düşünmeyi geliştirme),

3.Danışmanlık; “öğretmen- öğrenci arasındaki duygusal ve sosyal etkileşimin niteliği” (dönüt, sağlama, ilgi ve teşvik etme, esnek, samimi, hoşgörülü, içten, dürüst ve yardımsever),

4.Kişisel nitelikler (dış görünüm, espri anlayışı, zeki, bilgili ve araştırmacı olma).

Bayrak (2001)’a göre nitelikli öğretmen olma, eğitim öğretimde başarıdan zevk alma, stres dolu okul ortamına karşı dayanıklı olma, hem okul içinde hem de okul dışında başkalarıyla iletişim kurabilme, eğitim sorunlarını çözebilme, güç eğitim koşullarının yerine getirilmesinde öğrencilere ve anne babalarına önerilerde bulunma, sorumlu ve tutarlı olma anlamı taşır. İyi öğretmen olma, meslek hakkında düşünme, sürekli olarak kendini mükemmel yapma, yansıtıcı bir eğitimci olma ve nitelikli bir öğretmen olma arzusunu taşımak demektir

Nitelikli öğretmenin özelliği ise kişisel özellikler olarak sabırlı, kibar ve öğrencilere temas edebilmek iken mesleki nitelikler ise disiplin uygulayabilen etkili iletişim becerilerine sahip ve bilgiyi transfer edebilme becerisi göstermektir (Hall ve Langton, 2006: 5).

Öğretmende bulunması gereken kişilik özelliklerini, psikolojik, fizyolojik, ahlaki ve sosyolojik açıdan ele almıştır. Psikolojik olarak, kendisiyle barışık ruh sağlığı yerinde dengeli davranışlar sergileyen, sosyolojik yönden toplum tarafından benimsenmiş davranışlar sergileyen, toplumla barışık ön yargılardan arınmış, tüm insanları seven ahlaki olarak toplumda geçerli davranışlar sergileyen, sağlam iradeli olandır (Akbaba, 2010: 96).

OECD’nin Indicators of Education Systems (INES) ‘ı öğretmenlik mesleğini üç kavramsal çerçeveye ayırır :



Şekil 2.5 INES öğretmen nitelikleri (OECD,2006)

Öğretmenlerin kişisel nitelikleri hem eğitimin etkinliği ve verimliliğinin artmasında hem de öğrencilerin okula ve derse yönelik tutumlarının şekillenmesinde etkili olur. Öğretmenlerin kişisel nitelikleri öğrencilerde sevgi, saygı ve yaklaşma yaratabileceği gibi endişe, korku ve uzaklaşma da yaratabilir. Öğretmen, öğrenciler üzerinde mesleğini seven bir insan imajı yaratmalıdır. Kişisel sorunları sınıfa yansıtmama, öğrencisiyle asla kişisel çatışmaya girmeme, yanlışları kabul etme, tutarlı olma, ekip çalışmasına yatkın olma öğrencisinin ailesi ve çevresi ile ilişki kurma yeniliklere açık olma eleştirileri, doğru algılama öğretmende aranılan diğer tutum ve davranışlardır (Ergün, vd., 1999).

Öğretmenlerin; eğitim yaşantısı, hizmet içi eğitim çalışmaları, tecrübesi, ifade gücü, derse hazırlanması, ders akışı içinde zamanı iyi kullanması ve kullandığı öğretim stratejileri onun niteliğine etki etmektedir (Balcı, 1993).

Öğretmenin kişilik özelliği ne kadar olumlu olursa olsun öğretmen mesleki özelliklere yeterli düzeyde sahip olmadıkça etkili biri olamaz. Öğretmenin bulunduğu çevre içinde, okul içinde etkili bir iletişime sahip olabilmesi için olumlu mesleki ve kişisel özelliklere sahip olması gerekir. Bu mesleki özellikler devletin

uzak yakın hedefleri ile öğretmenin felsefi yapısı ile okul kültürü ve vizyonunu ile ifade edilmektedir (Çelikten, 2005).

Öğretmenlerin değerlerini, erdemlerini benimsemesi, uygulaması beklenir. Bu değerler; düzgün, doğru konuşma, iyi hal hareket, mütevazilik, dürüstlük, sorumluluk, basiret ihtiyatlılık, dostluk vs. dir. Öğretmen yöneticiye, topluma ve mesleğe uyum sağlayabilmişse o derece ruh sağlığı, düzgün ve başarılı bir öğretmen olacaktır. Mesleğe uyumu ise daha geniş bir kavramdır. Bu kavram velilere, öğrencilere çevreye ve devlete uyumu da içine alır. Mesleğe uyum sağlayan öğretmen kendisinden beklenen tüm rolleri kabul ediyor demektir. Kendi niteliklerine, yeteneklerine uygun bir seçim yapmış öğretmen başarılı ve mesleğe uyarlanmış kişidir (Tezcan, 1997).

Öğretmenlerin söz ve davranışları yalnızca kendilerini ilgilendirmez. Çevresindekileri ve bütün toplumu etkiler. Bu nedenle okulların etkili olabilmesi için ilk önce öğretmenlerin nitelikli olması gerekmektedir. Nitelikli öğretmen yetiştirmenin önemi, öğretmenin öneminden kaynaklanmaktadır. Toplumun eğitimden ve dolayısıyla öğretmenlerden beklentilerinin artması, eğitim sistemi içinde öğretmenlerin rollerini değiştirmiştir. Tüm bunlara dayalı olarak, öğretme ve eğitim işinin önderi olan, nitelikli öğretmenlerin özelliklerinin neler olduğunun ortaya konulması önem arz etmektedir (Şahin, 2011).

Amerika’da 1980’lerden beri yapılan, eğitimde reform odaklı tartışma ve yayınların üzerinde yoğunlaştığı iki konu “öğrenci başarısının artırılması” ve “öğretmen kalitesinin yükseltilmesidir. Öğrencinin başarısını belirleyen tek unsur öğretmenin kalitesi olmadığı halde, Amerikan kamuoyu ve politikacılar öğrenci başarısındaki düşüklük ve çeşitli alt gruplardan gelen öğrenciler arasındaki başarı farklılıkları için öğretmenleri sorumlu tutmaktadır. Bu yaklaşımın 2000’li yılların başından itibaren merkezi hükümet tarafından da benimsenmesi, eğitimde reform tartışma ve çabalarının öğretmen eğitimi ve kalitesi üzerinde yoğunlaşmasına, eğitim fakültelerinin ve öğretmenlik sertifikası programlarının sorgulanmasına yol açmıştır (NCATE, 2010; akt.: Özcan, 2011:18).

Öğretmenlik mesleğinde, akademik becerilerin yanında, kişilik özellikleri, öğretmenliğe yönelik tutumlar da önem taşımaktadır. Kişilik özellikleri, her türlü insan ilişkisinde ve her türlü meslek alanında önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle

insanlarla daha fazla bir arada olunması gereken mesleklerde çalışanların kişilik özelliklerinin önemi daha da öne çıkmaktadır. Öğretmenlik mesleği en çok iletişim gerektiren mesleklerden biridir. Bunun yanı sıra tutumların, yapılan işe yönelik etkileri, bireyin işteki verimine, iş yaşamında kuracağı iletişim becerilerine, mesleki doyum sağlamasına etkisinin oldukça yüksek olacağı kaçınılmazdır (Uslu, 2013:241).

Uzun dönemde kurum imajını etkileyen en önemli faktörlerden birisinin de ürün kalitesi olduğundan, kaliteli ürüne sahip kurumlar aynı zamanda dış çevrede olumlu bir imaja sahip olacaklardır. Okullarda ürün olarak kastedilen öğrencilerdir. Ürün kalitesi ise öğrencinin akademik başarısı, sosyal kültürel etkinliklere katılma düzeyi, özgüveni ve ahlaki değerlere olan bağlılığı ile bu değerlere uyma düzeyleri ile ifade edilebilir. Ürünün verimliliğini yani öğrencinin yukarıda bahsedilen özelliklere sahip olabildiğini, öğrencinin yaşadığı sosyal çevrenin yanında okulda çalışan öğretmenlerin uzmanlığı da büyük oranda etkilemektedir (Kurşun, 2011:71).

Öğretmenlerin niteliklerinin düşük olmasının nedenlerinden biri bu güne kadar öğretmenin kendini geliştirmesinin yeterince teşvik edilmemesidir. Çünkü öğretmenlerin niteliklerini artırmanın yollarından biri de, başarılı öğretmenlerin meslekte ilerleme olanaklarını sağlayıcı, özendirici önlemlerin alınmasıdır (Kavcar ve Sezgin, 2003). Bunun için meslekte ilerleme olanakları, objektif ölçütlere bağlanmalı ve öğretmenlerin meslekte yükselmesi özendirilmelidir (Ataünal, 2000). Bu durum öğretmenlerin mesleki motivasyonlarını ve iş doyum düzeylerini de olumlu yönde etkileyecektir (Taşkaya, 2007:31).

Eğitimin odağında yer alan öğretmenlerin nitelikli olması için donanımlı ve bu işe yatkın adaylar arasından seçilmesi, hizmet öncesinde iyi yetiştirilmesi ve hizmet sonrasında ise devamlı kendini geliştirmesi için fırsatlar sunulması gerekmektedir (Taşkaya, 2007:31).

Öğretmenin mesleki alan düzeyi kişisel özellikleri ve öğrencilere karşı tutum onun etkileme gücünün göstergesidir. Bu gücün öğrenciyle birebir etkileşimden sistemdeki tüm öğrencilere kadar eğitim öğretimi etkileyen öğelerin başında geldiği bilimsel araştırmaların bulguları arasındadır

### 2.3.5. Öğretmenlerin Mesleğe Yönelik Tutumu

Öğretmenlerin mesleğe yönelik tutumları, mesleklerinde göstereceği başarıyla, motivasyonla ve performansla yakından ilgilidir. Öğretmenin performansı ve başarısı yeterli düzeyde değilse eğitim öğretimin niteliği de hedeflenen düzeyde gerçekleşmeyecektir. Öğretmenlerin mesleğin gerekliliklerini daha etkili biçimde yerine getirebilmeleri ve meslekte başarılı olabilmeleri mesleğe yönelik tutumlarının olumlu olmasına bağlıdır. Bu olumlu tutumlar aynı zamanda öğretmenlerin meslekten beklentilerine yön vererek motivasyonlarının artmasını, meslekten daha fazla doyum almalarını ve daha başarılı olmalarını sağlayacaktır.

Mesleki imaj konusu çok nadir araştırılan bir konu olmakla birlikte, aslında iş tutum ve davranışlarını etkilemesi nedeniyle büyük bir önem taşımaktadır (Jasovsky, 2001; akt.: Özata ve Arslan,2010).

Mesleki imaj genellikle uygulamaya dönük görüntülerin yansımaları ile oluşur (Peregrin, 2009:397). Mesleği icra edenlerin tavır ve davranışları meslek imajı oluşumunda oldukça önemlidir (Huffstutler vd., 1998:9; akt.: Gök, Derin; 2014:136) Öğretmenlerin mesleki imajında öğretmenlerin mesleğe ilişkin kanıları, tutum ve değer yargıları sahip olduğu kişilik özellikleri ile doğrudan ilgilidir. Mesleğine karşı olumlu bir tutuma sahip bir öğretmen bunu öğrenci ve velilere yansıtacak bu ise mesleğin imajını olumlu düzeyde etkileyecektir. Negatif imaj, sergilenen davranışlara bağlı olarak, kişilerin zihninde yer eden olumsuzluklar neticesinde oluşan imajdır (Bakan, 2005: 19).

Bazı meslekler bilgi ve beceri alanları dışında duyuşsal olarak bazı yeterlikler gerektirmektedir. Bu mesleklerin başında da öğretmenlik gelmektedir. Öğretmenlik mesleğinin diğer mesleklerden belki de en büyük farkı duyuşsal boyutunun önemli bir şekilde başarılı olmada doğrudan etkili olmasıdır (Eraslan ve Çakıcı, 2011).

Mesleklere ilişkin tutumların, mesleğin gereklerini yaparken önemli bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Meslek sahiplerinin kendi mesleğini geliştirme, mesleğinin başkaları tarafından yapılmasını engelleme, meslektaşları ile iletişim kurma, mesleksel alanın korunması, bir meslek olarak tanınma ve saygınlık kazanma gibi durumlarda mesleki tutum önemli bir değişken olmaktadır (Korkmaz, 2009).

Öğretmenlerin inançları, deneyimleri, tutumları ve algılarının öğretmenlerin davranışları üzerinde derin bir etkisi bulunmaktadır (Ahmad, vd., 2013) Tutum insan kişiliğinin en önemli parçasıdır. Öğretmenlerin mesleğe yönelik pozitif veya negatif tutumları amaçların gerçekleşme düzeyi ve öğretmenlerin performanslarını etkilemektedir (Ball ve Lampert,1999).

Öğretmenin değerleri, tutumları, deneyimleri kısaca davranışları bütünüyle öğrencilerini, toplumu, kendi mesleki geleceğini ve meslektaşlarını etkiler ve doğal olarak onlardan da etkilenecek kişisel ve mesleki varlığını biçimlendirir (Bilen,1992:28).

Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları genel olarak onların mesleklerini sevmeleri, mesleklerine bağlı olmaları, toplumsal olarak mesleklerinin gerekli ve önemli olduğunun bilincine varmaları ve mesleklerinin bir gereği olarak kendilerini sürekli geliştirmek durumunda olduklarına inanmaları ile ilgilidir (Temizkan,2008). Bu konulardaki olumlu ya da olumsuz tutumlar öğretmenlerin mesleki davranışlarını yönlendirmede oldukça etkili olmaktadır (Coşkun, 2011; Özkan, 2012). Bu bağlamda, öğretmenlerin mesleğe ilişkin olumlu tutum ve değerler kazanmaları, olumlu algılara sahip olmaları, meslek yaşamlarındaki başarılarının belirleyicisi olarak görülmektedir (Karadağ, 2012: 45).

Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları mesleğin gereklilerini yerine getirmede büyük önem taşımaktadır (Durmuşoğlu, vd., 2009). Çünkü bir mesleğe yönelik tutum ve algılar, mesleki yeterlilik algılarını ve meslekteki başarıları etkilemektedir (Terzi ve Tezci, 2007). Bloom'a (1998) göre, bireyin sahip olduğu duyuşsal özellikler başarısını etkilemektedir. Dolayısıyla, olumlu tutumun öğretmenlerin başarısına doğru orantılı olarak etki edebilecek bir unsur olduğu söylenebilir (Demir, 2004). Nitekim bazı araştırma sonuçları da bunu doğrulamaktadır (Bloom, 1998; Erdem, vd., 2005; Terzi ve Tezci, 2007).

Öğretmenlik bir kişilik mesleğidir. Herhangi bir meslekte başarılı olmak için gerekli bilgi ve beceriyi uzmanlık düzeyinde kazanmak yeterli olabilir. Bireyin yaşantısının; tutum, tavır ve davranışlarının mesleki başarısı ile bir ilişkisi olmayabilir. Ama öğretmenin her tavrı, her tutumu ve her davranışı onun öğretmenlik nitelikleri ile ilgilidir ve başarısını doğrudan etkilemektedir (Ataünal, 2003: 17).

Okulda verilen eğitimde, bireyin davranışlarını istenilen yönde değiştirebilmesini sağlayacak olan temel öge öğretmendir. Öğretmen heyecanı, kişiliğiyle, davranışlarıyla, bilgisiyle öğrencisini etkileyerek, onların olumlu ya da olumsuz davranış kazanmalarını sağlar. Bu süreç içinde öğretmenin sahip olması gereken nitelikler arasında genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi vardır. Ancak bu yeterliklerin yanında öğretmenin duyuşsal tepkileri özellikle mesleğine karşı geliştirdiği tutumları da önemlidir (Semerci, 2004:138).

Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları genel olarak onların mesleklerini sevmeleri, mesleklerine bağlı olmaları, toplumsal olarak mesleklerinin gerekli ve önemli olduğunun bilincine ulaşmaları ve meslekleri dolayısıyla kendilerini sürekli geliştirmek dururumunda olduklarına inanmaları ile ilgilidir. Bireyin mesleğine karşı sahip olduğu tutum, mesleğini ve mesleğin gerektirdiği görevleri yapma tarzını etkileyecektir. Birey mesleğine karşı olumlu bir tutuma sahip olduğu sürece mesleğini de daha iyi yapma eğiliminde olacaktır. Mesleğe karşı olumlu tutum öğretmenin sınıf içi davranışlarına yansiyacak ve rolünü daha iyi yerine getirmesini sağlayacaktır (Recepoğlu, 2013:312).

Ataunal (2003) öğretmenlik mesleğinin önemini ise şu şekilde ifade etmiştir: “Geleceğin dünyasını iyi yetişmiş insanlar şekillendirecektir. İyi yetişmiş insan gücü bir ülkenin en büyük zenginlik kaynağıdır. Öğretmenler bunu sağlayacak en önemli meslek adamlarıdır. Bunun için de öğretmenlerin iyi yetişmiş olmaları gerekmektedir. Bir okul ancak orada çalışan öğretmen kadar nitelikli ve başarılı olur. Öğretmenlerin mesleki yeterlilikleri, davranışları, değerleri, dünya görüşleri sosyal eğilimleri, tutumları, mesleki tutumları, öğrencilerin davranışlarını ve bilgilerini etkilemektedir”.

Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları, meslekî davranışlarının en güçlü belirleyicilerinden birisi olması nedeniyle, onların mesleği algılayış biçimini yani, “öğretmenlik meslek anlayışını” yansıtır. Öğretmenlerin mesleklerine yönelik olumlu tutumlara sahip olduklarında görevlerini eksiksiz yerine getirirler, öğrencilere karşı daha olumlu davranışlar sergilerler, araştırmacı olurlar, yaratıcı düşünür ve yenilikleri öğrenme ortamına kolayca aktarırlar. Öğretmenlerin olumlu tutumları el-yüz hareketlerine yansır ve öğrencileri daha kolay motive ederler, öğrencilere içten ve öğretmenler samimi davranırlar, katı kuralcı olmazlar, zamanlarını etkili kullanırlar, kısacası mesleklerini severek yaparlar, zevk alırlar. Meslek görev, sorumluluk ve rollerini daha iyi bir şekilde üstlenebilirler (Can, 1998: 42).



Çalışılan alan ve deneğe göre farklı şekillerde kavramsallaştırılıp ifade edilse de, genelde herhangi bir psikolojik objeye yönelik olumlu ya da olumsuz genel duygular ve tavır olarak tanımlanabilecek olan tutumlar, bireyin davranışlarını yönlendiren, güdülenmeye hazırlayan bir etmen olarak görülebilir (Erden, 1995: 99).

Bireyin davranışları gibi, tutumlarıda öğrenme yoluyla kazanılır. Aslında tutumlar bir bireyin kazanılmış kişilik özelliklerinin bir parçasıdır ve diğer kazanılmış kişilik özellikleri gibi klasik veya edimsel koşullanma yoluyla veya modellerin gözlenmesi ve taklit yoluyla öğrenilmişlerdir (Morgan, 2000). Tutum doğrudan gözlenebilen bir özellik değildir. Ancak bireyin gözlenebilen davranışlarından dolayı olarak varsayıldığını ve o bireye atfedilen bir eğilim olduğu görülmektedir (Kağıtçıbaşı, 1999:102). Bilişsel, güdüsel ve davranışsal bir yapısı olan tutum, bireyin dış dünyaya ilişkin her türlü duygusunu içermektedir (Tavşancıl, 2005: 66).

Tam olarak geliştirilen bir tutum karmaşık bir yapıdadır. Kişilerin kendisi, başkası veya nesnelere, olgular sorunlar hakkındaki değerlendirmeleridir. Bu değerlendirmeler gözlenebilen ve ölçülebilen bilişsel (tutum objesi ile ilgili bilgiler), duyuşsal (objeye karşı gözlenebilen duygular, fizyolojik tepkiler, sözel tepkiler, heyecan, kalp çarpması vb.), davranış (tutum objesine karşı yapılan davranışlardır) gibi bileşenlere sahiptir ve bunlardaki gelişim, değişim ve oluşumları etkiler (Kağıtçıbaşı, 1985: 102).

Sherif (1996) ise tutumu, “psikolojik bir sürecin herhangi bir değer yargısıyla damgalanmış bir nesne veya duruma ilişkin olarak bireyin olumlu mu yoksa olumsuz mu duygusal tepki göstereceğini belirleyen oldukça sürekliliği olan bir hazır olma durumu” şeklinde tanımlamaktadırlar. Bir tutum bir kez bireyde yerleştikten sonra bunun durgun duygusal bir özelliği vardır. Sherif tutum kavramına güdü kavramını da eklemiştir. Sherif’e göre bilişsel, güdüsel ve davranışsal bir yapısı olan tutum, bireyin dış dünyaya ilişkin her türlü duygusunu içerir (akt.: Tavşancıl, 2005:66).

Baron ve Byrne’a (1977: 95) göre tutumlar oldukça organize olmuş uzun süreli duygu, inanç ve davranış eğilimleridir. Bu eğilimler diğer insanları, grupları, fikirleri, ülkenin diğer yörelerini ya da nesnelere konu edindir. Bu tanımın temelinde iki önemli özellik yatar: (1) Tutumların oldukça uzun süreli olması. Geçici olarak

bireyin gösterdiği bazı davranış ve eğilimler, o bireyin tutumu olarak değerlendirilmez. Bir eğilimin veya davranışın tutum olabilmesi için, bireyin o eğilimi ve davranışı oldukça uzun süreli olarak göstermesi gerekir. (2) Bilişsel duygusal ve davranışsal birimleri içermesi. Tutum yalnız bir düşünce veya duygu değildir. Tutum olarak tanımlanan eğilimin içerisinde kendini inanç olarak ifade eden bilişsel, duygu ve heyecanları içeren duygusal ve gözlenebilen faaliyetleri içeren davranışsal öğeler vardır (Cüceloğlu, 2000:..521).

Bir birey için her şey psikolojik obje olabilir; örneğin, sevdiği kimseler, nefret ettiği kimseler, yaptığı meslek, iş, sol ve sağ fikir cereyanları, oturduğu ev, milliyetçilik, aile planlaması, hızlı nüfus artışı, iş arkadaşları, çaldığı çalgı vb. gibi. Bunlara ve etrafındaki başka pek çok şeye karşı bireyin belirli tutumları olabilir (Kağıtçıbaşı ,2005:103).

“Kimse doğuştan herhangi bir tutuma sahip şekilde doğmaz. Tutumlar, insanların hayat boyunca yaşadıkları deneyim, pekiştirmeler, taklit ve sosyal öğrenmeler sonucu oluşur. Birçok tutumun kökeni çocukluğa dayanırken, genelde tutumlar insanların kendi deneyimleriyle oluşur, bazıları da başka kaynaklardan elde edilmektedir” (Kağıtçıbaşı, 2005:119).

Thurstone’ a göre tutum, psikolojik bir nesneye yönelen olumlu ya da olumsuz bir yoğunluk sıralaması ve derecelendirmesidir (akt.: Tavşancıl, 2005: 66). Demir ve Acar’a (1997) göre tutum kavramı; belirli kişi grup ya da nesnelere karşı takınılan yahut bazı durumlarda gösterilen olumlu ya da olumsuz tepkilerin istikrarlı eğilimidir. Diğer bir ifade ile tutum bireyin nesne veya ortamlara olumlu ya da olumsuz bir şekilde sürekli tepkide bulunma eğilimidir.

Tutumlar bireyin duygu, düşünce ve davranışlarını etkilemektedir. Buna göre, hangi branş olursa olsun, öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları, öğretmenlik mesleğini daha istekli yerine getirmelerinde, performanslarının artmasına ve daha başarılı olmalarında önem taşımaktadır (Çeliköz ve Çetin, 2004).

Tutum kavramı tanımlandıktan sonra öğretmenleri kişilik ve tutum bakımından demokratik, otokratik ve karışmayan, pasif öğretmen diye üç şekilde sınıflandırmak mümkündür. Her öğretmende bu üç farklı grubun özellikleri şu ya da bu ölçüde bulunmaktadır. Fakat bunlardan birisi tavır ve davranışlarının biçimlenmesinde etkin olarak gözükmektedir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999: 280-281).

**Demokratik öğretmen:** Öğrencilerini seven, onlara güvenen, eleştirilere açık, yapıcı yaratıcı, mevkiye önem vermeyen, başkalarının duygu ve düşüncelerine önemseyen ve onların mutlulukları için çalışmaktan zevk alan öğretmendir. Demokratik öğretmenin yönetimindeki sınıfta, etkinlik ve sorumluluk üyeler arasında dağılmıştır. Öğretmen grubun bir üyesi olarak davranır. Başarı başarısızlıkları paylaşır. Öğretmenin öğrencilere güven verici tutumu onların birbirlerine sevgi duymalarına yardım etmektedir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999: 280-281).

Öğretmenin benliğinde ve kimliğinde iz bırakan demokratik kişilik onun demokrasi, bilim ve eğitim konularına yakın bir ilgi gösterebilmesi için güçlü bir potansiyeldir. Demokrasi, eğitim ve bilim öğretmeni yaratan başlıca kaynaklardır. Onun demokratik eğitimcilik ve bilimsel tutum, tavır ve davranışları başta sınıfı ve okulu olmak üzere bütün kuralları ile her yerde ve her zaman yansıyacaktır. Sınıfında ve okulunda demokratik bir yaşantının varlığı öğretmenin kişiliğinin bu yönleri ile çok sıkı bağıntılıdır (Ataünal, 2003:73).

Demokratik öğretmen, öğrenciler arasında ayırım yapmayan, öğrencilere eşit davranan, onların ferdi farklılıklarını bilen sınıfında tatlı sert olan, dayak atmayan, tehdit etmeyen, zamanı iyi kullanan, öğrenciyi objektif değerlendirendir. Demokratik öğretmen daima üzüntü ve gerginleri hisseder ve bu durumu en asgari düzeye indirir. Öğrencilerin ayrı ayrı bireyler olduklarını ve her birinin bireysel ihtiyaçları olduğunu bilir ve kendilerini iyi hissetmelerini sağlar. Eleştirmekten ziyade ödüllendirmeye önem verir (Çetin, 2001: 20).

Yukarıda bahsedilen demokratik standartların hepsi eğitim sistemi ile doğrudan ilintilidir. Eğitim kurumları bu standartları öncelikle kendi kurumsal kültüründe yaratmak durumundadır. Yetiştirdiği insanlarda, bu standartların yaşam değerleri haline gelebilmesi ancak bu şekilde mümkün olabilir. İnsan hakları ile birlikte saygı gösteremeyen, demokrasiyi kurumsal kültürünün etkin bir ögesi haline getiremeyen, okul kurallarını hukuk kuralları haline getiremeyen ve ekonomi iyi bir eğitim alanı olarak görmekte zorluk çeken bir okul, kendisinden beklenen bu misyonu yerine getiremez (Çağlar, 2004: 71).

**Otokratik öğretmen:** Öğrencilere hükmeden öğretmen modelidir. Eğer bu tavrında başarılı olabilmişse sınıfta gerginlik, korku ve itaat havası hüküm sürer. Eğer başarısız olmuşsa sinirli, kaygılı, öfkeli tavırlar sergiler. Buna karşılık

öğrencide huysuz, saygısız ve dikkatsiz davranışlar gözlenir. Öğrenciler arasında güvensizlik ve düşmanlık duyguları gelişir, girişim ruhu zayıflar. Öğretmen de öğrenci de yetersizliklerini birbirlerinden gizler. Öğretmen öğrencilerin ne hissettiklerini, ne bildiklerini, ne yapabileceklerini, gelişmeleri için neler yapmak gerektiğini düşüneneğine prestijini, ön yargısını, okutacağı konuyu düşünür (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999: 280-281).

Öğrencilerle kurdukları ilişkilerde serttirler. Dersin tek yöneticisidirler. Dersin hazırlanma ve yürütülmesinde tek sorumludurlar. Derste öğrencilerden kayıtsız şartsız itaat isterler. Dersi yürütebilmek için sık sık cezalandırma tehditlerine başvurur (Tezcan, 1988: 401). Eğer bir eğitim ortamı böyleyse orada çocuğun özelliklerine göre ve onun bir insan olduğu bilinciyle sevgi, saygı, güven ve özendirmeyle esas alan bir yaklaşım yerine korku ve tehdit egemen olur. Eğer bu tür insanlar bir ülkede çoğunlukta iseler, orada hiçbir şekilde ve hiçbir alanda uygar toplumlar düzeyine çıkmaktan da kolaylıkla söz edilemez (Ataunal, 2003:93).

**Karışmayan, pasif öğretmen:** Sınıfta yer alan öğrenme etkinliklerine rehberlik etmeyen öğretmendir. Sınıfta öğrenciden farkı yoktur ve hiçbir yönlendirme etkinliğinde bulunmaz (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999: 280-281). Öğretmen mesleğine karşı olumsuz tutum içerisinde ve eğitim ve öğretime yönelik performansı yeterli düzeyde değildir. Öğretmenlik mesleğinden gerekli doyum alamadığından ilk fırsatta öğretmenlik mesleğinden ayrılmayı düşünür.

Karışmayan pasif öğretmen sınıf içinde öğrencilerle ilgilenmez, onlara rehberlik yapmaz. Kararsız ve hareketsizdir. Çalışmalarında amaçsızlık ve plansızlık egemendir. Öğrencilerinin istek ve tekliflerinin tamamen etkisi altındadır. Değerlendirmeleri tutarlı değildir. Öğrenciler arasında huzursuzluk ve kararsızlık ortamı yaratır. Öğrenci derste istediğini yapmakta serbesttir. Öğrenci derste belli bir amaca yöneltilmediğinden, sınıfta öğrenme ve çalışma atmosferi çok zayıftır. Öğrenciler sınıfta istediklerini yaptıklarından, bu isteklerin birbirinden farklı olması durumunda öğrenciler arasında sık sık çatışmalar ortaya çıkar (Özkılınç, 2009: 85-86).

### 2.3.6. Okul İmajı

Kurum imajı kurumun hedef kitesinde bulunanların kurumu nasıl algıladıkları ve gördükleri olduğuna göre, okulun imajı da okulun tüm paydaşları

tarafından okulun nasıl algılandığı ile ilgilidir (Kurşun, 2011:69). Okul imajı denildiğinde okulla ilişkisi olan ebeveynlerin, öğrencilerin ve diğer paydaşların okula ilişkin izlenim ve tanımlamalarını içerir (Singo,2003).

Günümüz rekabet koşulları insanların daha arzu edilir fiziksel, sosyal ve bireysel ihtiyaçların karşılanacağı sistemleri zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda okulların imaj algılarının yüksekliği o okula karşı yönelimi artırıp azaltabilmektedir.

Öğretmenlerin imaj algıları okulların nitelikli, çalışılabilir okul olmalarının göstergesi sayılabilir. Bir örgüte ilişkin imaj algısı o örgüt için önemli bir etken olarak kabul edilebilir. Bu nedenle örgütlere ilişkin imaj algıları, örgüt olarak okulların iç ve dış imaj algılarının betimlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır (Uğurlu ve Ceylan, 2013: 309).

“Bir okulun imajının bileşenlerini tanımlayabilmek için, insanların odaklandığı hedeflerin tanımlanması gerekmektedir. Odaklandığı konulardan da görüleceği gibi okul imajının ölçülmesinde öne çıkan kriterler; okul hakkındaki ilk izlenim, okul binası, sınıfların donanımı, öğretmen kalitesi, okul tarafından sunulan / ulaşılabilir bilgi kaynakları, okul güvenliği, okulun velilere çocukları hakkında sunduğu enformasyondur. Okulun imajına ilişkin değerlendirme kriterleri arasında öğrenci ve ailelerin karar alma sürecinde edindikleri pozitif düşünceler, okulun tarihi, bina ve bina ile ilgili olanaklar, yönetim kalitesi, okul stratejisi, sosyal etkinlikler, öğretim kalitesi, öğrenci davranışları, ebeveyn katılımı, dış tedarikçilerin tatmini, öğrencilerin eğitimsel kazanımları/başarıları, okulun sembolü gibi faktörler sayılabilir” (Kılıçaslan, 2011: 65).

Aytaç (2000) okul imajını belirleyen kriterleri: Okula talebin düzeyi öğrenci ve personel kaybının önlenmesi, toplumsal saygınlığın artması, öğrenci, öğretmen ve veli memnuniyetinin düzeyini ve toplumun tüm kesimlerine ulaşması, öğrenci akademik başarısının düzeyi, okullardan farklı olma düzeyini kapsayan lider olma ve öğretmen ve diğer çalışanların performansı ve niteliği olarak değerlendirmiştir. Okulun imajı kavramı, okulla ilişkili olabilecek her birey açısından önem taşımaktadır. Çalışanlar için performansını, mesleki doyumunu, mesleki gelişimini ve istekliliğini etkilerken, hizmet alacak kişilerin de taleplerini şekillendirecektir. Bu kadar önemli olan okul imajı konusunda sistemli, düzenli ve tekrara dayalı ölçümler yapıp değerlendirme yapılmamaktadır. Var olan değerlendirmeler ise ya tekil olaylar veya şikayet neticesinde müfettişlerin velilerin görüşlerini almasından ibarettir. Bu durumda elde edilen veriler okulun imajını ölçmeye yönelik oldukça kısıtlı ve yüzeysel bilgiler sunmaktadır.

Okullar kamuoyunda olumlu bir imaj yaratmak istiyorlarsa öncelikli olarak mevcut imajlarını tespit etmeleri gerekir. Mevcut imaj olumsuz ise, bunu düzeltmek, iyileştirmek ve dolayısıyla kamuoyunun güvenini kazanarak olumlu bir imaja sahip olabilmek için neler yapılabileceğine karar verilmesi gerekir. Çünkü olumlu okul imajı okula saygınlık kazandırmakla kalmaz aynı zamanda okulların amaçlarına daha çabuk ve kolay ulaşabilmesini de sağlar (Kılıçaslan, 2011).

Olumlu bir okul imajı oluşturmak için öncelikli olarak öğrencilerin ve velilerin ihtiyaçlarının, taleplerinin belirlenmesi, belirlendikten sonra ise bunları gerçekleştirilmesi gerekir. Bu durumda eğitimde kalite kavramı önem kazanır. Kalite faktörüne ilişkin değişkenler ise; okullardaki sosyal ve sportif etkinlikler, aile ve velilere yönelik rehberlik hizmetleri, öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim faaliyetleri, bu öğrencinin akademik başarısının artırılması, önleyici disiplinin anlayışının oturtulması, sosyal alanların artırılması, sınıf kalabalığının azaltılması, tek bir öğrencinin bile gözden çıkarılmaması, öğrencilerin teknoloji olanaklarından daha fazla faydalandırılması, eğitim faaliyetleri için veli ve uzman görüşlerinin alınması, öğretmenlerin ihtiyaç ve beklentilerinin önemsenmesi şeklinde sıralanabilir (Bahçeci, 2009).

Bahçeci (2009) öğretmenler okulların dışarıya açılan penceresi olup, dolayısıyla okulun imajı üzerinde doğrudan etkiye sahiptirler. Öğretmenlerin direkt öğrencilerle ve dolayısıyla toplumla temas hâlinde olması bu etkinin boyutunu daha da önemli hâle getirmektedir. Öğretmenlerin göstermiş olduğu olumlu veya olumsuz davranışlara paralel olarak çevrenin okula bakış açısı da şekillenmektedir. Öğretmenin, toplum içindeki olumsuz bir davranışı okulun imajının zayıflamasına neden olabilmektedir. Benzer şekilde başarısı da okulun imajının güçlenmesine etki etmektedir. Okulda görev alan tüm personelin tutum ve davranışlarının kurumun dışarıdan algılanmasına etki etmektedir.

Okul imajı bütünlük arz eden bir konudur. Öğretmenler ise bu bütünün en önemli temsilcisi olduklarından okul misyonunun öğretmenlerce paylaşılması ve bunu yerine getirmek için bütüncül bir çaba gösterilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla okul yöneticileri okulun misyonunun paylaşılmasına ve içselleştirilmesine ayrıca önem göstermelidir. Çünkü okulun misyonun dış çevredeki temsilcilerinden biri öğretmenlerdir (Centre for Education Research and Innovation, 2001).

“Olumlu bir okul imajı geliştirmek tüm paydaşlar için önemli bir husustur. Farklı gruplar, aynı okul için farklı algılara sahip olacaktır. Bu imajı belirleyebilmek için öncelikli olarak okulun güçlü ve zayıf yönlerini ayrıntılı olarak belirlemek, iç ve dış paydaşların görüşlerine başvurmak gerekmektedir (Mohan, 2007). İlkokul okullarının sahip oldukları imaj; eğitim kadrosu, yöneticiler, okulun bulunduğu çevre, okulun finansal durumu, okul-aile iş birliği, yapılan sosyal etkinlikler, okuldan mezun öğrencilerin sınav başarıları gibi pek çok unsurdan etkilenmektedir (Mohan, 2007, akt.: Çobanoğlu, 2011:6).

Okul imajı ile meslekî imaj arasında çift yönlü bir kazanç veya döngü bulunmaktadır. Eğer kurum da çalışanların performansları ve meslekî imajları ne kadar iyi ise eğitimin niteliği artmakta bu da okulun imajına pozitif olarak yansımaktadır. Eğer okulunun imajı güçlü ise bu öğretmenlerin performansının artmasına, meslekî doyumlarının yükselmesine, mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmesine katkı sağlar. Performansı yüksek, mesleğine karşı olumlu tutum geliştiren, mesleğinden doyum alan öğretmenler, mesleğin imajının artmasını sağlamış olacaktır.

Eğer okulların güçlü ve olumlu bir imajı varsa o kurumun yaptığı çalışmalarla ilgili olarak hizmet verdiği kesim tarafından daha fazla kabullenilmekte, daha az eleştiri sunulmakta veya hiç sunulmamaktadır. Yaptığı her faaliyetten dolayı sorgulanan, kabul görmeyen kurumlar doğal olarak daha bürokratik ve daha tutucu bir yapıya bürünmektedirler. Bu durum ise hem işgörenlerin meslekî doyumunu azaltmakta, hem de kurumun verimli ve başarılı bir şekilde yönetilmesini engellemektedir.

Geleceğin okullarına ilişkin farklı kurum imajları geliştirilmiştir. Bu okul imajları, okulun yapısını ve eğitimsel liderlik yaklaşımlarını belirlemeye çalışmaktadır. Geleceğin okullarına ilişkin üzerinde durulan üç imaj türü, bir topluluk olarak okul, bir örgüt olarak okul ve öğrenen bir örgüt olarak okul imajlarıdır. Bu üç imaj türü (Çelik, 2007: 200-205):

**Bir Topluluk Olarak Okul:** Topluluk olarak okul, öğrencilere çekirdek ailedesine benzeyen bir sosyal ortam sunmaktadır. Bu sayede öğrencilere sosyal sermaye, güven ve sosyal sorumluluk gibi örgütsel ilişkilerde önemli olan davranışları kazandırmakta ve öğrencilerin sosyal ilişkilere katılmasını özendirilmektedir. Okullarda sosyal sermayenin geliştirilmesi çok önemlidir. Artan disiplin sorunları ve istenmeyen davranışlar karşısında okul müdürü mevcut sosyal

sermayeyi güçlendirmelidir. Adaletsizlik, eşitsizlik, güvensizlik gibi etik olmayan davranışlar okulun sosyal sermayesine zarar vermektedir. Sosyal sermayesi bitmiş ya da zayıf olan okulların sosyal yaşamını sürdürebilmesi zordur.

**Bir Kurum Olarak Okul:** Topluluk olarak okul, güvenilir okul imajını tam olarak yansıtamamaktadır. Güvenilir okul imajı, verdiği eğitimin kalitesiyle belli olmaktadır. Okulun yüksek güvenilirlik düzeyine sahip olması ise okul müdürünün liderliğine bağlıdır. Uygun bir etik kültüre sahip olan, öğretmenler arasında güven ilişkisinin olduğu ve kaliteli eğitim verme konusunda ortak görüş oluşmuş okullar güvenilir okullar olarak adlandırılabilir. Dolayısıyla güvenli okul imajı, verdiği eğitimin kalitesi ile kendini gösterir. Böyle bir okulda etik kültüre sahip olan, öğretmenler arasında güven ilişkisi kuran, kaliteli eğitim verme konusunda kolektif bilince sahip olan bir okul, güvenilir olarak nitelenir. Güvenilir bir kurum olarak okul imajının temeli, etkili okul çalışmalarına dayanmaktadır. İstenen niteliklere sahip olmayan öğrencilerin çıktı olarak topluma sunulması, gelecekte ciddi toplumsal sorunların oluşmasına yol açabilir. Yeterli bilgi ve becerilerle donanmayan öğrencilerin topluma katılması, eğitimin kalkınma üzerindeki olumlu etkisini olumsuzla çevirebilir.

**Öğrenen Bir Örgüt Olarak Okul:** Okuldaki her öğretmen, insan gücü olarak bir değeri ifade eder ve okulun beyin topluluğunu oluşturur. Bu bağlamda okul lideri her öğretmeni bir beyin olarak görmeli ve ondan yararlanmalıdır. Okul müdürünün görevi okulundaki öğretmenlerin akıllarını çatıştırmak değil buluşturmadır. Akılların buluşturulması ve okulun öğrenen örgüte dönüştürülmesiyle daha etkili bir okul kültürü oluşturulabilir.

**Bütüncül Okul İmajı:** Olumlu bir okul imajı için yukarıda bahsedilen üç okul imajının birbiriyle bütünleşmesi gerekir. Geleceğin okul tipinin tasarlanması ancak bu üç okul imajının bütünleştirilmesiyle mümkündür. Topluluk olarak okul imajı okulun psikolojik dengesinin korunmasını ve öğretmenler arasındaki karşılıklı güveni ön plana çıkarır. Güvenilir okul imajında öğrenci başarısının artırılması için uygun eğitim ortamının oluşturulması, velilerin ve toplumun beklentilerine uygun olarak okulun sürekli olarak geliştirilmesi esastır. Öğrenen okul imajında ise öğretmenlerin, öğrencilerin başarılarını artırmak için sürekli olarak ve takım hâlinde öğrenmeleri üzerinde durulmaktadır.



Literatürde okul imajının yönetimi ile ilgili çalışmaların oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Fakat bu konuyu detaylı bir şekilde çalışan yazarlardan biri olan (Svitlik,1996: 213-215'den akt. Faculty of Economics, 2006) okul imajını oluşturmak ve geliştirmek için öne çıkan faktörleri aşağıdaki gibi sıralar:

1. Çalışanların profesyonelliği,
2. Pozitif okul iklimi,
3. Profesyonel liderlik,
4. Okulun nitelik farkına ilişkin göstergeler,
5. Tüm paydaşlarla iletişim

Eğitim kurumlarını imajının oluşmasında bu kriterler temel alınarak ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

#### **2.3.6.1. Çalışanların profesyonelliği**

Hargreaves ve Goodson'ın (1996:4) belirttiği gibi: “profesyonel olmanın, profesyonelliği göstermenin ya da profesyonelleşmeyi sürdürmenin “ ne anlama geldiği konusu hakkında evrensel olarak bir karara varılmamış ve anlaşılammıştır. Ancak alan yazında, profesyonelliğin ne olduğuna dair, farklı yazarlar tarafından değişik standartlar olarak belirlenmiştir.

Profesyonellik, hem öğretmenin uygulamaları hem de mesleğin rasyonelliğini sağlamak için verilen mücadele çabalarının birleşimidir (Bayhan, 2011: 47). Yılmaz ve Altınkurt (2014) ise öğretmenlerin mesleki profesyonelliği şu alt boyutlarda incelenmiştir: 1) Kişisel gelişim 2) Kuruma katkı 3) Mesleki duyarlılık, 4) Duygusal emek

Öğretmen profesyonelizminin öncülleri genel olarak, uzman bilgi, mesleki özerklik ve sorumluluktan oluşmaktadır. Bunların dışında statü ve meslek etikte öncüller arasında yer almaktadır. Ancak, statü özerklikle ilişkilendirilmiş ve etik ise sorumluluk altında değerlendirilmiştir (Bayhan, 2011: 49).

Eğitim kurumlarının en önemli hedefi, çalışanların performanslarının ve profesyonelliklerinin geliştirilmesidir. Bu amaçla geribildirim ya da performans bilgisi, üzerinde fikir birliğine varılan bir ihtiyaçtır (Taşdemir, 2000). Geleneksel (yukarıdan aşağıya) performans değerlendirme sistemleri; tek boyutlu işleyen,

yöneticilerin değer yargılarının, duygularının devreye girdiği, objektiflik ve güvenilirlik konusunda şüphelerin olduğu sistemlerdir. Bunun yerine son dönemlerde geliştirilen yaklaşımlar, çalışanların, muhatap olduğu herkes tarafından değerlendirilmesi, ortaya daha makul ve objektif değerlendirme sonuçlarının çıkmasını sağlamaya yöneliktir. Başka bir deyişle, değerlendirme sistemlerinde tek kaynaktan çoklu kaynaklarla değerlendirmeye doğru bir değişme gözlemlenmektedir (Aytaç, 2000).

Öğretmenlerin; eğitim durumu, kişisel ve mesleki gelişimi, tecrübesi, mesleğe yönelik tutumu, eğitim öğretim sürecini planlama becerisi ve öğrenci ve velilerle olan iletişimi, onun niteliğine etki etmektedir.

Aynı sosyal ve kültürel çevreden gelmesine rağmen farklı öğretmenlerden eğitim alan öğrencilerin farklı başarılar göstermesi öğretmenin başarısı olarak değerlendirilmelidir. Eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin profesyonelliği ve başarısı sadece öğretmenin bilgi birikimi ve deneyimle değil aynı zamanda bu birikimlerini aktarma ve öğrencilerde olumlu davranış değişiklikleri oluşturma sürecindeki rolü ile ifade edilmektedir (Kuruşun, 2011).

### **2.3.6.2. Pozitif iklim okul iklimi**

Okulların imajını etkileyen bir diğer faktör okulun iklimidir. Okul iklimi okulun imajını hem doğrudan, hem de ürün kalitesini artırma yoluyla dolaylı olarak etkilemektedir. Zira okul iklimi aynı zamanda öğrenci başarısını etkilemektedir (Kuruşun, 2011:71). Birçok işlevi olan okulun bunları yerine getirebilmesi; öğrencinin gereksinimlerini karşılayacak ve okulun amaçlarını gerçekleştirecek bir fiziksel yapıya, nitelikli öğretmenlere, nitelikli yöneticilere, okul-veli iletişimine ve bunların birlikteliğinin sonunda oluşacak olumlu atmosfere bağlıdır (Gündüz, 2011).

Pozitif okul iklimi denince öncelikle okuldaki çalışma koşulları, bu koşulların insanlar üzerindeki etkisi anlaşılır. Bir okuldaki çalışma ikliminin durumu insanların motivasyonu, okulla bütünleşmesini, morali, performansı üzerinde çok yönlü bir etkiye sahiptir. Okul müdürü, her şeyden önce okulda herkesin zevkle çalışabileceği, karşılıklı dostluk ve güvene dayalı olumlu bir okul iklimi oluşturmalıdır (Şisman, 2004).

Budzik (1973: 2-5), pozitif bir okul imajı oluşturmada anahtar rolün okul yöneticisinde olduğunu dile getirir. Okul yöneticilerinin yapması gerekenleri şöyle değerlendirir:

1. Okul yöneticileri, ebeveynler, çalışanlar ve öğrencilerle başarı artıracak iletişim olanaklarına sahiptirler.
2. Öğrenci hizmetlerinin planlanmasında fizikî olanakları ve psikolojik hizmetler bir bütün olarak ele alınmalıdır.
3. Esnek öğretim programlarıyla bireysel farklılıkları dikkate alan sınıf atmosferi, öğretimin etkililiğini artırmaya yardımcı olacaktır.
4. Eğitimciler, farklı şekilde öğrenen öğrenciler için alternatif öğretim yöntemleri geliştirmelidir.
5. Öğretmen ve öğrencilerde okuldaki eğitim ve öğretimle ilgili karar verme sürecine dâhil etmelidir.
6. Öğretmenlere hizmet içi eğitim olanakları sağlanmalıdır.
7. Çeşitli sosyo-kültürel faaliyetler aracılığıyla ebeveynlerin kendi çocuklarının çalışmalarını görme fırsatı verilmelidir.
8. Tüm çalışanlar ve ebeveynlerle pozitif iletişim kanalları kurulmalıdır.
9. Tüm ebeveynleri ziyaret edecek bir çalışma planı hazırlanmalıdır.

### **2.3.6.3. Profesyonel liderlik**

Bir yöneticinin sahip olaması gereken becerilerinin başında profesyonel liderlik gelir. Profesyonel liderlik ise okul müdürünün öğretmen, veli ve çevreyle etkin ve olumlu bir ilişki yürütebilmesine bağlı olarak kazanılır. Onun okulda liderlik statüsü kazanmasına bağlı olmaktadır. Müdürlükten liderliğe geçiş atamayla değil kazanmayla gerçekleşmektedir. Liderliğin elde edilemesi ise okuldaki öğretmenler ve veliler ve çevre tarafından kabul edilir ve benimsenirse gerçekleşir. (Yaçınkaya ve Akyüz, 2002)

Okul imajının lokomotif olarak nitelendirilebilecek olan okul yöneticisinin bir lider olarak fiziki, öğretimsel ve toplumsal gibi birçok sorumluluğu bulunmaktadır. Bulunduğu kurumda uygun liderlik tarzını oluşturabilen okul müdürleri, okullarda öğretmenler ve öğrenciler açısından etkili ve verimli bir çalışma ortamının oluşmasını sağlayacak ve sonuç olarak okulun başarısına dolayısıyla da imajına pozitif etki yaratacağı söylenebilir (Kılıçaslan, 2011).

Profesyonel okul liderinin olduğu okulların öğrenim kalitesi artar, pozitif bir okul kültürü oluşur, paydaşlarla güçlü bir etkileşim vardır, insani ilişkiler sıcaktır. Okul müdürünün bu olumlu özellikleri sayesinde okulda akademik başarının artması, öğrencilerde istenilen düzeyde davranış değişikliklerinin oluşması beklenen bir sonuçtur. Tüm bu olumlu özellikler sayesinde de okulun hem içeriden hem de dışarıdan algılanan güçlü bir kurumsal imajının oluşması beklenmektedir (Kurşun, 2011).

Okullar hizmet ve bilgi üreten kurumlar olup, toplumların yenilenme ve gelişme kaynaklarıdır. Kültürel değerlerin korunması kadar toplumun yeniden yapılandırılması ve bu yeni yapının getirdiği değerlerin oluşturulmasında da okulla önemli görevler üstlenmiştir. Dolayısıyla okullar ve okullar aracılığı ile gerçekleştirilen eğitim, toplumdaki değişimlerin gerçek anahtarıdır. Okulların yüklendiği görevi yerine getirebilmesi için bazı şartların oluşması çok önemlidir. Toplumsal değişim ve yenilenme süreci göz önüne alındığında okulların yenileşme işlemini başarı ile götürebilmesi için çevrenin yapısını dikkate alması ve çevrenin özelliklerinin bilincinde olması gerekmektedir (Deniz, 2004).

Diğer yandan okul çevresiyle sürekli iç içe olmak zorundadır. Okullar hem çevresinden etkilenir hemde çevresini etkiler. Bu etkilenme sürecinin okuldaki başarıya dönüşebilmesi için öğrencinin ailesinin ilgi ve yardımına ihtiyaç duyulmaktadır (Taymaz, 1989).

Okullarda halkla ilişkiler birimi olmamasına rağmen, toplam kalite yönetimi kapsamında son dönemlerde önemli halkla ilişkiler faaliyetleri gerçekleştirildiği de görülmektedir. Toplumun hemen hemen tamamı, eğitim kurumları hakkında bilgi sahibi olmak istemektedir. Bu istek toplumun en doğal hakkıdır. Kurum tarafından kendisine bilgi verilse de verilmese de, toplum çeşitli kaynaklardan okul hakkında doğru ya da yanlış bilgi edinmektedir. Bilgilendirme işlevi göz önüne alındığında okul yönetimine önemli görevler düştüğü görülecektir. Bu görevlerden belki en önemlilerinden birisi de hedef kitleye doğru ve tam bilgiler vererek, bu kitlenin okula karşı sevgi ve anlayış göstermelerini sağlamaktır (Kılıçaslan, 2011:3).

Pawlas (1999:52-54), okul imajının oluşmasında okul yöneticisinin liderliğinin kritik rol oynadığına dikkat çekmektedir. Ekstra zaman gerektirmesine rağmen, iyi planlanmış bir toplumla ilişkiler programının, okul imajı açısından alınan

sonuçlara değer olduğunu dile getirmektedir. Bu program şu politika ve eylemleri içerir:

Öğretmenler, olabildiğince okul-toplum ilişkileri programının bir parçası olmalıdır.

Öğrenciler en çok dinlenen araçlardır: Okulun öğretim kalitesiyle ilgili olumsuz söylentilerin düzeltilmesi oldukça zor bir konudur. Bu nedenle her okul gününde, öğretmenlik mesleği en iyi şekilde icra edilmelidir. Öğrenciler, toplumla ilişkilerde, yetişkinlerin en çok dinlediği araçlar olarak algılanmalıdır.

Alan panolarını donatın: Sınıf panoları, öğrenme programını desteklemede kullanılmalıdır. Sürekli güncellenmeli, öğrenci aktiviteleri de sergilenmelidir.

Öğrencileri evlerinde ziyaret edin: Kendinizi ve okulu en iyi boyutlarıyla tanıtmamanın yollarından biri, öğrenci ve ebeveynleri evlerinde ziyaret etmektir.

Öğrenci ve ebeveynine iyi bir hizmet verin: Öğrenci ve velinin hiç tanımadığı bir yere ilk kez geldiğini düşünerek davranın.

Ebeveynlerle diyalogun pozitif yönde olmasına dikkat edin..

Destekleyici bir görüntü verin: kişisel görüntünüz ve olumlu önerileriniz öğrenciler tarafından not edilecektir.

Profesyonel organizasyonlara katılın: Organizasyon üyelikleri ve profesyonel organizasyonlar, eğitimdeki son eğilimleri takip etmede ve okul/sınıf başarılarını toplumla paylaşmada önemli bir role sahiptir.

Sınıf gönüllüleri ile çalışın: Sınıftaki gönüllü öğrenci ve ebeveynler, olumlu deneyimleri toplumla paylaşmaktadır.

Öğrencileri toplumla ilişkiler de aracı olarak değerlendirin: Sonuçta öğrenciler her gün evlerine giderler ve onlara mutlaka okul gününün nasıl geçtiği sorulur.

Ebeveynler, komşular ve akrabalar, öğrencilerin yaşadıklarına ve anlattıklarına inanırlar. Bu durum, okulun günlük mesajları olarak da

yorumlanabilir. Öğretmenler ve yöneticiler bu mesajların farkında olmalıdır (akt.: Bahçeci, 2009: 107).

#### **2.3.6.4. Okulun nitelik farkına ilişkin göstergeler**

Eğitim örgütleri, bir ürün olarak topluma kazandırdığı bireylerin, içinde bulunduğu koşulları iyi analiz edebilen, çevreye karşı duyarlı, düşünen, araştıran ve sorgulayan özelliklere sahip olmalarını beklemektedir. Eğitim bu anlamda bir süreci de işaret etmektedir. Öğretmenlerin bu süreçte konumları da oldukça önemlidir. Eğitim örgütlerinde, öğretmenlerin bilinçli ve donanımlı olmaları beklenmektedir. Eğitim sürecindeki bireylerin eğitim işlevi sonunda ürün olarak topluma dönmeleri aldıkları eğitimin niteliğini de önemli kılmaktadır (Bursalıoğlu, 1996).

Okulların etkili olmaları, yani önceden belirlenen amaçlarına ulaşabilmeleri büyük ölçüde okuldaki etkinliklerin, eğitim ve öğretim programının yürütülmesine bağlıdır. Eğitim örgütlerinde etkililiği etkileyen önemli bir unsur eğitim ve öğretim iklimi ve okul kültürüdür. Balcı (2001)'ya göre okul kültürü ve iklimini oluşturan unsurlar; amaçlar, uygulanan değerler ve gelenekler, beklentiler, davranış normları, ortak planlama ve ilişkiler, başarının tanınması, olumlu öğrenme iklimi, personel geliştirmeye bağlılık olarak açıklanmaktadır.

Okulların eğitim öğretim hizmetinin niteliğinden veliler memnun oldukları takdirde, velilerle kurum arasındaki duygusal bağ güçlenecek, bu durum okulun imajının artmasına katkı sağlayacaktır (Gürbüz, 2005)

#### **2.3.6.5. Tüm paydaşlarla iletişim (İç ve dış tedarikçilerle iletişim)**

Tüm paydaşlarla iletişim, okulun iç ve dış tüm çevresiyle olan iletişimini kapsamaktadır. Olumlu kurum imajı oluşturmak isteyen okullar iç ve dış çevre ile olan iletişimlerini en yüksek düzeyde tutmak zorundadır. Her kurumda olduğu gibi okulda da iletişim sürecini başlatan kişiler okul yöneticileridir. Okul müdürleri aynı zamanda okul-çevre ve okul aile ilişkilerinin en önemli belirleyicileridir. Okul yöneticisi okulun tüm paydaşları ile etkileşiminin, okulun imajına olan yüksek düzeyde olumlu etkisini göz önünde bulundurarak, okul çevre ilişkilerini geliştirmeye dönük stratejiler belirlemelidir (Şişman, 2002:195-196).

Okulların başarıları büyük ölçüde çevreleriyle kurabilecekleri ilişkilere bağlı olmaktadır. Bütün okullar değişik kesimlerle ilişki kurmakta ve bu ilişkilere

mutlaka olumlu sonuçlar elde etmek istemektedirler. Bu noktada okulların kurum imajı önem taşımaktadır. Çünkü okulların çevrede bıraktıkları olumlu imaj veliler tarafından ilgiyle takip edilmektedir. Kamuoyunun güven ve desteğini alarak oluşturulacak olumlu bir kurum imajı o okulun kurumsal amaçlarını gerçekleştirmesine katkı sağlayacaktır (Kılıçaslan, 2011: 5).

Okulun koşulları değiştikçe eğitime etkisi de değişmektedir. Okulun fiziki yapısı, görünüş, kullanış, sağlık koşullarına uygunluk, çekicilik, temizlik, bakımlılık durumu, dananın yalnızca morali değil aynı zamanda davranışı da etkiler. Çevrenin estetiği de öğrencilerin tutum ve davranışını etkilemektedir (Başar, 2001; Kılıçaslan 2011: 96).

Okullarda uzmanlığa veya profesyonelliğe dayalı bir halkla ilişkiler birimi bulunmamaktadır. Halkla ilişkiler çalışmalarının bir kısmını okul yöneticileri, bir kısmını ise okuldaki memurlar tarafından gerçekleştirmektedir. Okul imajı için oldukça önemli olacak halkla ilişkiler birimi okullarda kurulmalı veya bu konuda görevli olan kişilere halkla ilişkilerin gerektirdiği meslekî formasyon kazandırılması yoluna gidilmelidir.

İletişim dünyası okul imajını etkiler. Bu yolla okulun vizyonu, politikası, kaynakları ve geleceğe yönelik amaç ve planları net bir şekilde açıklanmalıdır. Ancak farklı kesimlerin beklentilerinin olması okul imajını şekillendiren, çok zor bir konudur. Okulun güçlü ve zayıf yönleri ortaya koyan imaj çalışmaları farklı grupların beklentilerini ve okul imajına dair bakış açılarını ortaya koyabilir (Budzik, 1973).

Açık sistem yaklaşımına göre okullar, belirli bir sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal çevre içinde yer alır. Okullar bu çevre ile karşılıklı etkileşim içindedir (Şişman, 2002:192). Başka bir ifadeyle açık sistemler, dinamik yapılarıyla hem çevrelerini etkiler hem de çevrelerinden etkilenirler. Okulun yaşamını sağlıklı olarak sürdürebilmesi büyük ölçüde elverişli bir çevreye bağlıdır. Okul ile veliler arasında kurulacak sağlıklı bir iletişim, sağlıklı bir çevrenin de önkoşuludur (Çobanoğlu, 2011:3).

Eğitim kurumlarında iletişim konusunu ele alan Yıldırım ve Dönmez (2008) okulu açık bir sistem olarak ele alır, bu nedenle okulların sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal bir çevre içinde varlığını sürdürdüğünü vurgularlar. Eğitim kurumları

değişik çevre koşullarında varlığını sürdürürken hem onlardan etkilenir, hem de onları etkiler. Bu açıdan okulun velileriyle kurduğu olumlu iletişim, sağlıklı bir çevrenin ön koşulu olarak dile getirilir.

### 2.3.7. Kişisel imaj

İnsanların başka kişiler hakkındaki algılamalarını içeren kişisel imaj, insan hayatının her yönünün, mesleki, sosyal, hatta özel hayatın bile, başarısı üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır (www.streetdirectory.com). Kişinin mesleğinde olumlu ve başarılı bir imaj oluşturmasının temelinde, olumlu ve etkileyici bir kişisel imaja sahip olması yatmaktadır.

“Kişisel imaj, imaj kavramına benzer şekilde farklı açılardan ele alındığında, olumlu ve olumsuz anlamda farklı yönde tanımlamaların yapılabileceği bir konudur. Kimilerine göre nasıl giyindiğiniz ya da gönderdiğiniz sözsüz iletiler, kimilerine göre ise ne şekilde konuştuğunuz ve sesinizin tonu kişisel imajınızı oluşturmaktadır. Bunların yanında, diğer bir grup da kişisel imajı “biriyle ilk kez karşılaşıldığında hissedilenler” şeklinde tanımlamayı tercih etmektedir” (Dinçer, 2001:5).

“Kişisel imaj adeta bir fotoğraftır. Kişinin kendisini dış dünyaya sunma biçimi, bir nevi kendisinin kişisel reklamıdır. Dış görünüş, konuşma biçimi, tavır ve davranışlar kişinin neler yapabileceğinin dış göstergeleridir. Bunların yanında beden dili, iletişim tarzı, yazma tarzı, dinleme tarzı, düşünme tarzı, sunum tarzı kişisel imajın öğeleri arasındadır” (Barutçugil, 2002: 62).

Kişilerin çevrelerine yaydıkları imajları, karşılarındaki kişilerin geçmiş bilgi ve deneyimleri ve sizinle ilgili birikimlerinin bir araya gelmesiyle şekillenmektedir. Kişisel imajın oluşması devamlı bir süreç olduğu için de yeni bilgiler eklemeye uygun bir özellik göstermektedir. Bir kişi hakkındaki kişisel imajı yaratırken, karşıdaki kişinin zihni daha önce “aynı” özelliklere sahip kişilere ilişkin değerlendirmeleri ile “şimdiki kişi” arasındaki özellikleri karşılaştırarak karara varmaktadır. Şöyle ki; örneğin az önce sözü edilen yavaş konuşan kişi olumlu olarak algılanması gerekirken, eğer ki karşıdaki kişinin zamanı az, tahammülü yok ise bu tamamen farklı bir şekilde de anlaşılabilir. Diğer bir ifade ile, kişisel imaj, kişilere ve içinde bulunulan durumlara göre de farklı iletilerin, farklı şekilde kodlanması ile farklılık yaratır (Gürüz, 2004:797). Kişisel imaj, insanların bize yönelik algılamalarından oluşur, bu algılamalar insanların düşüncelerini, düşünceleri ise bize yönelik tutum ve davranışlarını etkiler (Harmancı, 2009).



Kişisel imaj, kişinin içinde bulunduğu ortamlarda, iletişim becerileri, fiziksel ve psikolojik görüntüsü, beden dili, kişisel bakım, giyiniş tarzı, davranış tarzı, sözel ifadeler ile bu ifadelerin tonunun birleşiminden oluşan ve bu çerçevede kişinin insanlarda bıraktığı izlenim olarak değerlendirilmektedir (Türkkahraman 2004:7). Kişisel imaj, kişinin kendisini dış dünyaya gösterme şeklidir. Kişisel imaj büyük ölçüde görsel yollar, iletişim becerileri ve davranış biçimlerinden oluşur (Harmanlı, 2009 ). Kişisel imajımız kendimizce ve başkalarınınca nasıl algılandığımızı ifade eder. Kişisel imaj kendimizin ve başkalarının zihnindeki biziz (Çakır, 2013:19).

Kişisel imaj başkaları tarafından nasıl algılandığımızdır. Kişisel imaj: sözsüz iletişim, (beden dili) görsel iletişim (ne giydiğin ve nasıl giyindiğin) ve sözel iletişim ( kelimeleri nasıl kullandığın) olmak üzere üç boyutun bir araya gelmesiyle oluşur (www.personalimpact).

Kişilerin giyiminden, konuşmalarına, beden dilini kullanımından, yaşam biçimine kadar pek çok nokta kişisel imaj adına önemli fikirler vermektedir. Kişinin kendisinin yada başkalarının zihninde oluşan bilgilenme, yorumlama, tutum ve davranışlar, ilişkiler gibi bir çok unsurla biçimlenen imgeye kişisel imaj denir (Gürüz, 2004).

Kişisel imaj, hem kişilerin kendileri ile ilgili düşünce ve algıları hem de toplumda ilişki ve etkileşim içinde olduğu insanların düşünce ve algıları ile oluşur. Kişiler kendileri ve başkalarının düşünce, inanç ve algıları doğrultusunda oluşturdukları kişisel kimliklerini davranışları ile ortaya koyarlar. Kişinin kendisine yönelik oluşturduğu bu yapı kişisel kimliği, kişisel kimliğini davranışlarında göstermesi ise kişisel imajdır (Sabancıoğulları ve Doğan, 2011). Beden dili, davranış ve iletişim biçimi, içinde bulunulan fiziksel ortam, kişi imajını tamamlayan olgulardır (Peltekoğlu, 2006).

Kişisel imaj, kendi içinde üç ana olgunun birbiri ile uyumu sonucu ortaya çıkar. Bu üç olgu; öz-imaj, algılanan imaj ve istenilen imajdır. (Dinçer, 2001:79, Gürüz, 2004:792; Çakır, 2002: 19):

Öz imaj, kendimizi nasıl gördüğümüzü, algılanan imaj başkalarının bizi nasıl gördüğünü, ideal imaj da nasıl görmek ve görünmek istediğimizi ifade etmektedir. Kişisel imajın sayılan tüm boyutları (öz imaj, algılanan imaj, istenilen imaj) birbirine yakınlık durumuna göre özgüveni arttırıcı bir rol oynamaktadır.

Sosyal yaşamda ve profesyonel yaşamdaki karakter yansımalarımız, tutum ve davranışlarımız, oluşturduğumuz sevgi, saygı ve etki gücümüz bizi çevremize, çevremizi de bize yakınlaştırır veya çevremizi bizden uzaklaştıran faktörler olarak algılanmaktadır. Görünüş, beden dili, duruş, iletişim tarzı gibi öğeler, hakkımızda olumlu yada olumsuz fikir edinilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Gürüz, 2004:793).

Kişisel imaj, kişinin

Kendini iyi hissetmesini sağlar,

Kendine olan özgüvenin artmasını sağlar,

Performansını artırma olanağı sağlar,

Motivasyonu artırır.

Meslek ve sosyal hayatın daha mutlu olmasını sağlar

Mesleğinde daha etkili ve başarılı olmasını sağlar,

Kişinin bir işe başlama isteğini artırdığı gibi, sonuçlandırma kararlılığını artırır.

Çevresindekilerle daha iyi iletişim kurmasını sağlar,

Mesleki ve sosyal başarılar elde etmesini sağlar (Dinçer, 2001).

Kişisel imajın oluşturulmasında etken olan öğeler:

Fiziksel ve Ruhsal Görüntü

Sözlü iletişim Becerileri (Konuşma ve ses kullanımı)

Sözsüz iletişim (Beden dili, mekân ve zaman kullanımı, giysiler, renkler, çevre ve aksesuarlar)

Diğer iletişim özellikleri ( empati, yazma, sunum, dinleme)

Psikolojik özellikler (özyeterlilik, özgüven, özsaygı, )

Yeterlilik alanları (deneyim, potansiyel, kişisel gelişim, bilgi düzeyi, öğrenme istediği, göze çarparlık)

Davranış ve tavırlar

Kişisel Bakım (Çakır, 2013).

## 2.4. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

### 2.4.1. Yapılan Yurt Dışı Çalışmalar

Swetnam (1992) medya daki olumsuz öğretmen imajı adlı çalışmasında öğretmenlik mesleğine yönelik bireysel ve toplumsal algının, şekillenmesinde medyanın önemli bir etkisi olduğunu belirtmektedir. Öğretmene yönelik gerçekdışı toplumsal algı öğretmene yönelik filmler ve programlar aracılığıyla biçimlenmektedir. Yapılan gerçek dışı programların sonucu olarak toplumda okula, aday öğretmenlere ve başarılı öğretmenlere yönelik olumsuz bir etki oluşmaktadır. Son olarak araştırmacı insanların okul ve öğretmenlere yönelik tutumlarını, bireysel anlamda bir bilgi sahibi olmadan, medyadaki programların şekillendirdiğini ifade etmiştir.

Cunningham (1992) 1950- 1990 yıllarda basında öğretmenlik mesleğinin imajı adlı çalışmasının odak noktasını basındaki öğretmen imajının nasıl olduğunu belirlemek oluşturmaktadır. Basının toplumun tutumlarının oluşmasında büyük bir etkisi olduğu tartışmasız bir gerçektir. İngiltere de 1500'e yakın gazete, medyadan sonra İngiliz toplumun düşüncesini etkileyen ikinci bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Basın ile toplumun düşüncesi arasındaki ilişkinin kompleks bir yapısı olduğunu, ilişkinin sadece tek taraflı olmadığını belirtmiştir.

Lin Ch'ing (1994) Taiwan'da öğretmenlerin mesleki imajı ve mesleki saygınlık adlı çalışmasında, Taiwanda sadece ekonomik değil aynı zamanda toplumsal politik ve kültürel anlamda önemli değişiklikler olmuştur. Geleneksel toplumlarda öğretmenlerin kültürel değerlerin koruyucusu ve mevcut bilgiyi yayma rolleri bulunmaktadır. Modern toplumların ise daha çoğulcu değerler ve hetorejen yapısı ile dinamik/değişken yapısı bulunmaktadır. Bu toplum yapısında bilginin hızı ve yayılımı o kadar artmıştır ki eğitimdeki reformlar ve değişiklikler kaçınılmaz olmuştur. Bu yapısal dönüşümler neticesinde öğretmenlerin geleneksel anlamdaki bilgiyi ve kültürü aktarma rollerinde değişiklikler olmuş, öğretmenler toplumsal, kültürel ekonomik, gelişmenin aktörü haline gelmiştir. Lin Ch'ing çalışmasında, öğretmenlerin değişen rolleri perspektifinde öğretmenlerin imajını ve saygınlığını araştırmıştır. Yazar bu çalışmasında 1971 ve 1979 yılı ile 1992 yılında yapmış olduğu araştırmayla dönemselsel olarak öğretmenlik mesleğinin imajında ve prestijinde bir değişiklik olmuş mu? Bunu göstermeye çalışmıştır. Yazar 20 yılı kapsayan

karşılaştırmalı analizde hızlı bir toplumsal değişme olmasına rağmen öğretmenlik mesleğinin saygınlığının hala yüksek olduğunu ve saygınlığının düştüğüne dair bir işaret söz konusu olmadığını belirtmiştir. Mevcut popüler algı öğretmenlerin saygınlığının hızlı bir şekilde düştüğünü belirmesine rağmen araştırmada bunu doğrulayacak herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Ancak öğretmenlerin mesleki saygınlıkları çalıştıkları kuruma göre farklılık göstermekte, İlkokul ve ilkokul da çalışan öğretmenlerin mesleki saygınlıkları lise öğretmenlerine göre biraz daha düşük algılanmaktadır. Öğretmenlerin statüsü ile ilgili yapılan çalışmada öğretmenlerin genel bilgi düzeylerinin eksik olduğu, araştırma ruhunun azaldığı ve özellikle ilkokul öğretmenlerinin uzun süreli bir eğitime ihtiyaçları olduğunu belirtilmiştir.

Judge (1995) öğretmenlerin imajı çalışmasında; öğretmenlerin imajıyla ilgili algının yine öğretmenler aracılığıyla oluştuğunu belirtmektedir. Öğretmenlerin imajına yönelik çalışması uluslararası bir karşılaştırmayı içermektedir. Fransa İngiltere ve Amerika da yürütülen çalışma, 30 yılı aşkın süredeki öğretmenlik imajındaki değişimi ki -bu değişimler farklı tarzda olmakta- ortaya koymaktadır. Bu değişimlerde sosyal, kültürel, politik tutumlar etkili olmaktadır. Öğretmenlerin imajıyla ilgili çalışmanın temel nedeni olarak öğretmenlik mesleğine ilişkin zengin düşünce ve inançları ortaya çıkartmaktadır. Öğretmenler kendi toplumundaki hâkim olan kültürü yansıtmaktadır. Öğretmen imajının oluşmasında birçok faktörün derin bir etkisinin olduğunu ifade etmiştir. Bunları ise genel olarak siyasal ve bürokratik yapı, öğretmen istihdamı, terfii, ödül sistemi ve öğretmen eğitimi olduğunu belirtmektedir.

Firestone (1996) öğretmenlik mesleğinin imajı ve reform önerisi adlı çalışmasında, öğretmenlere yönelik araştırmalar ve organizasyonel yapıya dair analizleri öğretmenlik mesleğinin nasıl profesyonelleşeceğine dair katkıda bulunmakla beraber ancak bu araştırma biçimi eşzamanlı olarak yürütülemeyebiliyor. Öğretmenlere yönelik araştırmaların belli bir süreci içermekle beraber eğitim için önemli önerileri de bulunmaktadır. Organizasyon araştırmaları öğretmenin kurumsal bağlılığının yanında okulunun yeniden yapılandırılmasında öğretmen katılımının önemini vurgulamaktadır. Bu çalışma nitelikli bir öğretmenin imajına dair net ve kapsamlı açıklamalarda bulunmaktadır.

Ann (2000) filmlerdeki öğretmen imajı adlı doktora tezinde, öğretmenlerin reklam filmlerinde görünümünün nasıl olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır. Bu

çalışmanın amacını reklam filmlerinin toplumun öğretmenlik mesleğine bakış açısını araştırmaktan öte sürekli sunulan öğretmen stereotiplerini belirlemek amaçlanmıştır. Diğer taraftan öğretmen aleyhine olan programların lehine olan programlardan daha şazla olduğunu araştırmak gibi bir amaç söz konusu değildir. Bu çalışma daha çok öğretmenlere yönelik tüm stenotipleri negatif veya pozitif ayrımı yapmaksızın betimlemektir. Bu çalışma diğer taraftan film endüstrisinin geçmişte ve şu anda öğretmen imajına yönelik ilke noktasında başarılı olamadığını göstermeyi amaçlamaktadır. Filmler seçmiş oldukları bireyler aracılığıyla gerçekliği belli bir değişime uğratmakta, film endüstrisi gerçekliği sunarken belli bir değişikliğe uğratmakta, bunu ise belirlemiş oldukları bireyleri toplumun ilgi odağı haline getirip kahramanlaştırarak yapmaktadır. Bundan dolayı filmler sadece öğretmen tipolojileri oluşturmakla birlikte senaryodaki karakter doğrultusunda öğretmenleri belli bir kalıba sokmaktadır.

Jonathan (2001) öğretmenlere yönelik resmi imaj politikaları ile öğretmen kimliği çalışmasında; öğretmenlere yönelik imaj politikası ile öğretmenlerin kimlikleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. İmaj politikası ile ideal öğretmenin nasıl olmasına ilişkin değişik resmi metinlerden oluşan tahminler kastedilmektedir. Öğretmen kimliği ile de var olan öğretmene yönelik bu resmi imajın taşınması ve savunulması anlaşılmaktadır. Araştırmanın amacı eğitim reformlarındaki çıkmazın öğretmenlere yönelik imaj politikası ile öğretmen kimliği arasındaki uyumsuzluktan kaynaklandığını ortaya koymaktır. Bundan dolayı eğitim reformlarında öğretmenin kimliği ülkelerin kendi bağlamında değerlendirilmelidir. Çalışmada üç temel soruya cevap aranmıştır: Eğitim politikalarına yönelik belgeler de öğretmen imajı ne kadar yer tutmaktadır? Öğretmen imajına yönelik politikalar öğretmenin mesleki yaşamında ne kadar uygulanabiliyor. Öğretmen imajı ve kimliği arasındaki uyumsuzlukların öğretmen eğitimine yönelik reform ve araştırmalarındaki göstergeler nelerdir? Çalışma sonucunda, öğretmen imajına yönelik çalışmaların öğretmenlerin sınıf içi pratiklerine yansımadağı tespit edilmiştir.

Ruan (2003) öğretmen imajının bütünlüğüne ve gelişmesine yönelik profesyonel bir bakış çalışmasında öğretmen imajının modern toplumda şarklı kültürel bir arka plana sahip olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmanın odak noktası profesyonel ve idealist öğretmen imajı üzerindeki engellerden nasıl kurtulacağını ortaya çıkarmaktır. Öğretmen imajını kapsamlı olarak geliştirmek için konuyla ilgili

tüm otoritelerin cesaretle, yoğun bir çaba göstermesi gerekmektedir. Öğretmen imajını güçlendirecek makro ve mikro düzeyde etkili programlar düzenlenmelidir.

Radford (2004) öğretmenlerin kamuoyundaki imajına yönelik bir araştırma; araştırmacı kendi öğretmenlik kariyerinden yola çıkarak, geçmişte öğretmenlerde var olan profesyonel değerlerin birçoğunun şu anda kalmadığını belirtmektedir. Araştırmacı, kendisinin deneyimlediği öğretmenlere yönelik bu negatif imajın, toplumun diğer kesimlerinde de olup olmadığını sembolik etkileşim bağlamında ele almaktadır. Sembolik etkileşim öğretmenlik imajının sosyal olarak üretildiğini düşünmektedir. Sembolik etkileşim bağlam anlamında sosyal olarak üretilen imajın kaynaklarını bulmak için, toplumun diğer kesimlerinin düşünceleri alınmaya çalışılmıştır. Bununla beraber öğrencilerin görüşlerinin yanında doküman analizi yapılarak veri çeşitliliği sağlanmıştır. Elde edilen bulgular, öğretmenlerle ilgili var olan olumsuz algıyı doğrulamaktadır. Ancak yazar bunun popülist anlamda olduğunu aslında öğretmenlere yönelik pozitif algısında fazla olduğunu belirtmektedir. Öğretmen imajı kavramının oldukça girift olduğunu, çelişkileri ve ironiyi barındırdığını, hemen değişebildiğini belirtmektedir. Bu çalışmadaki temel amaç öğretmen imajını yeniden kavramsallaştırarak pozitif bir öğretmen imajını aday öğretmenlere ileterek öğretmen imajını daha da güçlendirmektir.

Hall ve Langton (2006) öğretmenlerin statüsünün algılanması çalışmasının amacını öğretmenlik mesleğinin statüsünün algılanması ve bu algılanmaya neden olan faktörleri açıklamaktır. Bu çalışma neticesinde ise okul öncesinden başlayarak tüm öğretmenlerin ve mesleğin niteliğinin artması düşünülmektedir. Öğretmenlerin statüsü genellikle doktor, avukat, pilot ve politikacılara göre düşük düzeydedir. Ancak öğretmenlerin statüsü görev yaptıkları okul kademesine göre farklılaşmaktadır. (anaokul 5.7, ilkokul 6.4, lise 7, yöneticiler ise 7.4 düzeyindedir) Aynı çalışmada ankete katılan yetişkinlerin %75'i öğretmenlik mesleğinin saygın bir meslek olduğunu belirtmekte, gençlerin ise % 62' si bu görüşü paylaşmaktadır. Çalışmasında öğretmenlik mesleğinin doğasına ilişkin soruda ankete katılan 1200 kişinin %50'si öğretmenlik mesleğinin zorluğundan bahsetmişlerdir. %24'ü çalışma saatinin fazlalığından, problemlili öğrenci sayısının fazlalığı, öğrencilerde kontrol ve disiplinin azlığından bahsedilmiştir. Öğretmenlik mesleğinin doğasına ilişkin olumlu görüş belirtenler ise öğretmenliğin öğrencilerin yaşamlarında fark yarattıkları, geleceğin liderlerini yetiştirdiklerini, öğrencilerin zihinlerini biçimlendirdiklerini,

değerleri ve kendine saygıyı öğrettiklerini belirtmişlerdir. Hall ve Langton (2006) çalışmasında öğretmenlik mesleğinin doğasına ilişkin soruda ankete katılan 1200 kişinin %50 öğretmenlik mesleğinin zorluğundan bahsetmişlerdir. % 24 çalışma saatinin fazlalığından, problemlili öğrenci sayısının fazlalığı, öğrencilerde kontrol ve disiplinin azlığından bahsedilmiştir. Öğretmenlik mesleğinin doğasına ilişkin olumlu görüş belirtenler ise öğretmenliğin öğrencilerin yaşamlarında şark yarattıkları, geleceğin liderlerini yetiştirdiklerini, öğrencilerin zihinlerini biçimlendirdiklerini, değerleri ve kendine saygıyı öğrettiklerini belirtmişlerdir.

Hargreaves (2007) öğretmenlerin kendi statülerine ve mesleklerine yönelik bir bakış; çalışmasında İngiltere de öğretmenlere yapılan ankette şu sorulara cevap aranmıştır: 1967' den bu tarafa öğretmenlik mesleğinin statüsünde önemli değişiklikler var mı? Öğretmenlerin 2003 ile 2006 yılları arasında mesleğin statüsüne ilişkin algılamalarda bir değişiklik var mı? Öğretmenlik mesleğinin statüsü diğer profesyonel mesleklere göre hangi durumda? Öğretmenler mesleğin statüsüne etki eden faktörler hakkında ne düşünmektedir? Bu sorulara verilen cevaplarda 1967 'den 2003 yılına kadar mesleğin statüsünde hızlı bir azalma var. Ancak 2003-2006 arasında ise daha az bir azalmanın olduğu tespit edilmiştir. İngiltere de öğretmenlik, mesleğin statüsünün yıllara bağlı değişimiyle ilgili sorunun cevabına bakıldığında da 1967 yılında öğretmenlik mesleğinin statüsü, 5' üzerinden değerlendirilen skalada 4,3 gibi bir sonuç elde edilmiş, 1997 yılına kadar ise statünün oranında bir düşme gözlemlenmiş, 2003 ile 2006 yıllarında ise bu oran 2,4'e kadar gerilemiştir. Mesleğin statüsüne pozitif bir etki olarak, halkın mesleğe karşı sorumluluk bilincinin artması ve farkındalık düzeylerinin yükselmesi olarak belirlenmiştir. Mesleğin statüsüne etki eden faktörler; saygı, ücret, kontrol ve düzenlemeler olarak değerlendirilebilir. Çalışma yükünün azaltılması, meslektaşlarıyla birlikte yapılacak çalışmalar ve öğretmenlerin sosyal rollerinin genişletilmesi, halkın ve politikacıların öğrenmelere güvenmesi, öğretmenliğin profesyonel bir meslek olarak kabul edilmesi statünün artırılmasındaki diğer etkenler olarak kabul edilmektedir.

Hargreaves (2009) öğretmenlik mesleğinin statüsü ve saygınlığı, çalışmasında öğretmenlerin mevcut statüsünden yola çıkarak statü ve prestij kavramını tanımlayarak öğretmenlerin statüsünü belirlemeye yönelik teorik çerçeve sunarak, değişik politikaların statüye olan etkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Öğretmenlik mesleği çocukların zihinsel gelişiminde ve geleceğe hazırlanmasında

önemli görevler üstlenmiştir. Bireyler öğretmenliği tüm toplumlarda yüksek statülü, önemli ölçüde saygı duyulan ve ödüllendirilen bir meslek olarak beklemekteyken maalesef böyle bir gerçekle karşılaşmamaktadır. Bazı ülkelerde öğretmenler yüksek maaş ve uygun çalışma koşullarına sahip iken bazı ülkelerde öğretmenler yaşamlarını devam ettirmek için ek iş yapmak zorunda kalmışlardır.

Joseph (2009) amerika da öğretmenlerin statüsüyle ilgili yaptığı çalışmasında, öğretmenlerin mesleki saygınlıkla ilgili görüşlerinde, öğretmenlik mesleği, siyahların kültüründe (dünyasında) beyazların kültürüne (dünyasında) göre daha saygın olduğunu belirtmiştir. Mesleğin en önemli tarafı; mesleğin insanların yaşamlarını değiştirme şansı vermesi ve bu şekilde de sosyal sistemin en önemli parçası olmalarıdır. Öğretmenlik mesleğinin ücretinin diğer mesleklere göre düşük olduğu birçok öğretmen tarafından bilinmektedir. Ancak öğretmenler buna rağmen kendisini öğretmenlik mesleğine adamaktadır. Öğretmen maaşlarının yüksek olması mesleğin imajına pozitif etkisinden daha çok negatif bir etkisi olur. İnsanların bir kısmı sırf maaştan dolayı öğretmenlik mesleğini seçebilir veya maaştan dolayı öğretmenlik mesleğini yapmaya devam edebilir. Tek nedeni maaş olan insanların öğretmenlik mesleğine bir katkısı olmayacağını belirtmiştir.

Walhout (2011) öğretmenlerin mesleki imajına yönelik çalışmasında; öğretmenliğin mesleki imajını belirleyen birçok faktör bulunmaktadır. Birçok faktör bulunmasının kavramın kendisinin karmaşık ve multidisipliner olmasından kaynaklandığını belirtmektedir. Öğretmenlerin mesleki imajının zayıf ve etkisiz kalmasını birçok nedene bağlamaktadır. Ancak ana unsurun Amerika da var olan serbest piyasa ekonomisinin olduğunu belirtmektedir. Öğretmen imajının düzeltilmesinin aslında toplumda var olan serbest piyasa ekonomisinin değer ve anlayışlarını kaldırarak gerçekleştirebileceğini, ancak bunun mümkün olmadığı gibi komünist bir uygulamayı çağrıştıracaklarını belirtmiştir. Bunun yerine daha pragmatist ve prensipli çözümler bulunabilir. Burada yapılması gereken ilk şey mevcut imajın tanımlanması çalışmasının yapılmasıdır. Bu önemli konuda Amerikalılar tarafından belirlenecek toplumsal bir mutabakatın olması, daha çağdaş ve kültürel yapıya uygun olacaktır.

Varkey GEMS Vakfı (2013) öğretmenlik mesleğinin statüsünü global açıdan değerlendirilmesi. Ulusal ve uluslararası alanda öğretmenlik mesleğinin sorunlarını gündeme getiren birçok çalışma bulunmaktadır. Öğretmenler açısından



önemli bir sorun olan mesleğin statüsüne yönelik, araştırma kuruluşları, akademisyenler, sendikalar çalışma yapmışlar ve bunları raporlaştırmışlardır. Bunlar içerisinde yapılan en önemli araştırmalar arasında, Gems (2013) 21 ülkede yaptığı öğretmenlerin statüsünü çeşitli değişkenler açısından incelediği araştırmasıdır. Çalışmanın evrenini farklı kültürel, ekonomik, coğrafi, idari özelliklere sahip 21 ülke oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise her bir ülke için farklı demografik özelliklere sahip 1000 kişi oluşturmuştur. Bu çalışmada öğretmenlerin sosyal statüsüne bağlı olarak çeşitli sorulara cevaplar aranmıştır. Öğretmenlerin statüleri, saygınlıkları, eğitimdeki önemi ve rolleri, maaş durumları ülkeler bazında karşılaştırılmalı bir analizin yapıldığı bu çalışmada ve buna etki eden faktörleri ülkeler düzeyinde karşılaştırarak analiz edilmiştir. Bunun için ise temel sorulara cevap aranmıştır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin statüsünü ve saygınlığını belirlemede ana faktör ülkelerin sosyo-kültürel özellikleri ön plana çıkmıştır.

Ingersoll ve Merrill (2011) meslek olarak öğretmenliğin statüsü adlı çalışmada bir meslek olarak öğretmenlik mesleğinin statüsü üzerine teorik ve ampirik bir tartışma zemini sunmuştur. Araştırmanın amacı mesleğin statüsünü ne keşfetmeye yönelik nede değerlendirmeye yönelik bir açıklama oluşturmamaktadır. Diğer taraftan öğretmenlik mesleğinin statüsünü belirleyen faktörlerin tarihsel arka planını ortaya çıkarmak veya profesyonelliği maliyet, avantaj veya dezavantaj açısından araştırmak da bu çalışmanın amacını oluşturmamaktadır. Çalışma, mesleğin statüsüne yönelik analitik ve tamamlayıcı düzeyde gerçekleşmiştir. Öğretmenlik mesleğine yönelik eğitimsel tartışmalar ve literatür de gözden kaçırılan temel bir özellik bulunmaktadır. Bu özelliği sosyologlar meslek ile iş türleri arasındaki ayırım ile açıklamaktadır. Bu konu ampirik zeminde mevcut veri örneklemeleri ile sunulmuştur.

Lankord, vd., (2014) öğretmenliğe giriş ve öğretmenlerin statüsünü geliştirmek adlı çalışmasında, 1999 yılından günümüze kadar yapılan çalışmaların analizini yapmıştır. Analiz neticesinde öğretmenlerin akademik yeterliliklerinde hem bireysel sertifikalar anlamında hem de mesleğe giriş anlamında sürekli bir artış olmuştur. Bu artışı yazar, bir kazanım olarak değerlendirmekte ve bunu öğretmenlik mesleğinin statüsünün gelişmesi açısından bir kanıt oluşturabileceğini belirtmektedir. 1960 ve 1990 yılları arasında öğretmen yetiştiren okullardaki akademik yeterliliklerin azalmasına karşılık olarak öğretmene ve okula yönelik toplumun

saygısının azaldığını belirtmektedir. Ancak 1999 yılından itibaren öğretmenlere yönelik değişen nedenlerle artan akademik yeterliliklerin, tersine bir sürecin yaşanmasını sağlamıştır. Öğretmenlik mesleğinin statüsünün artmasının akademik yeterliliklerin artmasına bağlı olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlik mesleğinin statüsünü mesleki prestij, mesleki saygınlık ve akademik yeterlilikler bağlamında değerlendirmiştir.

#### **2.4.2. Yapılan Yurt İçi Çalışmalar**

Yaman vd., (2001) öğretmenlik mesleğinin sosyo-ekonomik statüsü / bu mesleğin bir bayan mesleği haline dönüşmesi durumu ve eğitim fakültesi üzerine bir araştırma: Bu araştırma 2000-2001 öğretim yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma öğrencilerin görüşlerini saptamak amacıyla tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir. Öncelikle alan yazın taranması ve bu alan yazına dayalı olarak anket geliştirilmiştir. Daha sonra bu ankette uzman görüşüne başvurulmuş, uzmanların görüşleri doğrultusunda anket yeniden düzenlenerek geçerlilik düzeyleri yükseltilmiştir. Bu fakülteyi tercih eden öğrencilerin babalarının çoğu alt ve alt orta sosyo-ekonomik düzeydeki meslek gruplarında çalışmaktadır. Öğretmenlik mesleğini kız öğrenciler daha çok tercih etmektedirler. Bu fakülteyi tercih edenlerin çoğu alt ve alt orta sosyo-ekonomik düzeydeki insanların oluşturdukları toplumsal yapıdan gelmişlerdir. Adı geçen Eğitim Fakültesi öğrencilerinin büyük çoğunluğu öğretmenlik mesleğini bir bayan mesleği olarak algılamaktadır.

Özpolat (2002) meslek olarak öğretmenliğin statüsü adlı çalışmada bir meslek olarak öğretmenlik mesleğinin statüsü üzerine teorik ve ampirik bir tartışma zemini sunmuştur. Bu çalışma kapsamında Zonguldak ilindeki öğretmen, öğrenci ve velilerin öğretmenlik mesleğine dair görüşlerine başvurulmuştur. Öğretmenlik mesleği hem içerden hemde dışardan bakış ile değerlendirilmeye çalışılmıştır. Velilerin öğretmenlik mesleğini “çok” önemli bulmakla beraber, öğretmenlere yönelik değer algısı ise ‘çok’ düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğretmenler toplumsal statülerinin düştüğünü belirtirken, devletin öğretmene çok az değer ve önem verdiğini belirtmişlerdir.

Eğitim Bir-Sen tarafından (2004) gerçekleştirilen öğretmen sorunları araştırması' kapsamında yer alan çalışmanın bölümlerden biri öğretmenlerin kendi

mesleklerine ilişkin düşünceleri ile ilgilidir. Onbine yakın öğretmen ile yapılan bu çalışmada, öğretmenlerin büyük bir oranı toplumun, kitle iletişim araçlarının ve milli eğitim bakanlığının öğretmene verdiği değeri yeterli görmemektedir. Bu oranlar açısından bakıldığında, öğretmenlerin toplumsal saygınlıkları ile ilgili düşüncelerinin iyimser olamadığı sonucuna ulaşılabilir. Öte yandan öğretmenlerin çok azı mesleğini yapmaktan memnun iken, kendi çocuğunun öğretmen olmasını isteyen öğretmenlerin oranı % 36'dır.

Taşkaya (2007) eğitimde niteliğin artırılması ve öğretmenlerin statülerinin yükseltilmesinde kariyer basamaklarının değerlendirilmesi: adlı doktora tezinde öğretmenlik mesleğinin kariyer basamakları biçiminde yapılandırılmasının eğitimin niteliğini artırması ve öğretmenlerin statüsünü iyilestirmesi açısından; müfettiş, öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Nicel ve nitel veri toplama yöntemlerinin birlikte kullanıldığı bu araştırma, karma modelde yürütülmüştür. Araştırmanın evreni 17.278 kişiden oluşmaktadır. Görüşmeden elde edilen nitel veriler betimsel analizle çözümlenmiştir. Arastırma nicel verilerden elde edilen bulgulara dayanarak şu sonuçlara ulaşılmıştır: Katılımcılar, öğretmenlik mesleğinin kariyer basamakları biçiminde yapılandırılmasının eğitimin niteliğine olumlu etkileri olacağına az düzeyde katılmaktadırlar. Öğretmenlik mesleğinin kariyer basamakları biçiminde yapılandırılması, öğretmenlerin statüsünü az düzeyde artıracaktır. Öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselmede esas alınan ölçütler ve oranlar, orta düzeyde kabul görmüştür. Öğretmenlik kariyer basamakları yapılanmasına yönelik öneriler, orta düzeyde kabul görmüştür. Arastırma nitel verilerden elde edilen bulgulara dayanarak şu sonuçlara ulaşılmıştır: Öğretmenlik kariyer basamakları yapılanması, eğitimin ve öğretmenlerin niteliğini olumlu ve olumsuz biçimde etkileyecektir. Ama bu etki, daha çok olumlu yönde olacaktır. Öğretmenlik kariyer basamakları yapılanması, öğretmenlerin statüsünü az ama olumlu etkileyecektir. Kariyer basamaklarında yükselme ölçütlerinden "Eğitim" ve "Etkinlikler" başlığı altında yer alan ölçütler daha çok kabul görürken, özellikle "Kariyer Basamakları Yükselme Sınavı" ve "Sicil Notu" kabul görmemistir. Öğretmenlik kariyer basamakları yapılanmasında çok sayıda eksiklik ve aksaklık görülmüştür. Öğretmenlere unvan verilmesinin olumlu ve olumsuz bazı etkileri vardır.

Ocak, vd., (2005) öğretmenlerde sosyal statü sorunları isimli çalışmalarında öğretmenlik mesleğinin toplumsal konumunu ve saygınlığını belirlemek amacıyla öğretmenlerin, öğretmen adaylarının ve diğer insanların görüşlerini almıştır. Öğretmen adayları öğretmenlik mesleğini öğretmenlere ve diğer insanlara göre daha saygın bir meslek olarak değerlendirmişlerdir. Öğretmen adayları saygınlığın belirlenmesinde ekonomik faktörün önemli olmadığını belirtmişlerdir.

Ünal (2005) öğretmen imgesinde neoliberal dönüşüm: Bu çalışmada, 1980'li yıllardan itibaren eğitim kurumlarını etkilemeye başlayan neoliberal politikaların öğretmenlik mesleğine olan etkisi ideolojik bağlamda değerlendirilmiştir. Araştırmanın odak noktası neoliberal politikaların öğretmenliğin değeri, rolü ve statüüne olan etki oluşturmuştur. Kamu yönetiminin köklü bir dönüşümünü sağlama amacıyla gündeme getirilen yasal düzenlemelerle, kamu hizmeti kavramı ve uygulamaları ortadan kaldırılmış, yurttaş kavramı ile birlikte, öğretmenlik gibi birçok mesleki kimlik yeniden tanımlanmıştır. Bu süreçte, sistemin yapısı ve işleyişi önemli ölçüde dönüştürülmüştür. Bu çalışmada, öğretmen kimliği ve öğretmenlik mesleğinde gözlenen dönüşüm, eğitim sisteminin bütünündeki değişimle ilişkili olarak betimlenmeye ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Esen (2005) öğretmenlerin toplumsal/mesleki kimliklerine ve rollerine ilişkin değerlendirmeleri, adli çalışmada bir meslek olarak öğretmenlik mesleğinin statüsü üzerine teorik ve ampirik bir tartışma zemini sunmuştur. Araştırmanın amacı mesleğin statüsünü ne keşfetmeye yönelik nede değerlendirmeye yönelik bir açıklama oluşturmamaktadır. Diğer taraftan öğretmenlik mesleğinin statüsünü belirleyen faktörlerin tarihsel arka planını ortaya çıkarmak veya profesyonelliği maliyet, avantaj veya dezavantaj açısından araştırmak da bu çalışmanın amacını oluşturmamaktadır. Çalışma, mesleğin statüsüne yönelik analitik ve tamamlayıcı düzeyde gerçekleşmiştir. Öğretmenlik mesleğine yönelik eğitimsel tartışmalar ve literatür de gözden kaçırılan temel bir özellik bulunmaktadır. Bu özelliği sosyologlar meslek ile iş türleri arasındaki ayırım ile açıklamaktadır. Bu konu ampirik zeminde mevcut veri örneklemi ile sunulmuştur

Özdemir (2010) öğretmen kimliği: sınıf öğretmenleri üzerine sosyolojik bir çalışma (malatya örneği). Kimlik, hem bireysel hem de toplumsal yanımızı içermektedir. Bireyin kendi kendisini nasıl gördüğü, hem de toplum tarafından nasıl

görüldüğü kimlik kavramının konularıdır. Bireyin kendisini nasıl algıladığı, bu noktada önem teşkil etmektedir. Çünkü birey, toplumsal yapı içindeki diğer bireyler aracılığıyla kendini tanımaktadır. Çalışmamızda öğretmen kimliği, kimliğin mesleki boyutlarıyla ele alınmıştır. İlkokulde görev yapan sınıf öğretmenlerinin kimlik, bireysel kimlik durumları ile mesleki kimlik algıları açıklanmıştır. Öğretmenlik mesleği, günümüzde eğitim kurumu ile ilgili olup; sosyolojik açıdan ise sosyal, kültürel, tarihsel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik boyutları ile birlikte değerlendirilmiştir. Günümüzde öğretmenlik mesleği, ödenen ücret ve sağlanan olanaklar noktasında yeterli düzeye ulaşamamıştır. Öğretmenlik mesleğini etkileyen birtakım süreçler, öğretmenin toplum içindeki statüsünü ve değerini de giderek zayıflamaya başlamıştır. Bu nedenle öğretmen kimliği kavramı önem kazanmıştır. Öğretmen kimliği; öğretmenlerin sosyo- demografik özellikleri, mesleki özellikleri, başarı düzeyleri, mesleki bilgi ve becerileri kullanma düzeyleri, toplumsal yapıdaki konumları ve yaşam tarzları gibi durumlarını da içermektedir. Öğretmen kimliği üzerine çalışma yapmak amacıyla evren içerisinde rasgele seçilen örneklem olarak 350 sınıf öğretmeni belirlenmiştir. Bu öğretmenler üzerine Malatya’da bir alan araştırması planlanarak anket çalışması yapılmıştır. Yapılan çalışma sonunda toplanan veriler analiz edilmiştir.

Karaman, vd., (2013) sakarya ilinde görev yapan öğretmenlerin gözüyle öğretmenlik mesleğinin statüsü ve saygınlığı: Türkiyede son yıllarda önemli eğitim reformları gerçekleştirilmiştir. Son on yıllık sürede, müfredatta değişikliğe gidilmiş, kademeler arası geçişler yeniden düzenlenmiş ve eğitim teşkilatı yeniden yapılandırılmıştır. Son olarak da 12 yıl zorunlu eğitim uygulaması başlatılmıştır. Bütün bu değişiklikler sonucunda özellikle son yıllarda öğretmenlik mesleği daha çok tartışılır hale gelmiştir. Çünkü eğitimin kalitesini belirleyen en önemli ve en dinamik unsurun öğretmenler olduğu çeşitli araştırmalarda ortaya konulmuştur. Son yıllarda gerçekleşen düzenlemeler neticesinde mesleğin statüsü ve saygınlığı gündemde daha çok yer almıştır. Öğretmenlik mesleği ile ilgili gerek yurt içinde gerekse yurt dışında birçok çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Yapılan tüm bu çalışmalar paralelinde öğretmenlerin kendi mesleklerine olan düşünceleri belirlenecektir. Bu amacı gerçekleştirmek için, Sakarya ilinde farklı okul türlerinde görev yapan ve farklı mesleki deneyime sahip 20 öğretmen ile görüşmeler yapılmıştır. Bu araştırma ile öğretmenlik mesleğinin statüsü ve saygınlığı, öğretmenlerin kendi görüşlerine

göre incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre öğretmenler, mesleklerinin yeterince saygın görülmediğini ifade etmişlerdir. Özellikle son yıllarda (2011-2013) öğretmenler mesleklerinin statüsü ve saygınlığının daha da azaldığını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler özeleştiride de bulunarak öğretmenlerin çağın eğitim anlayışına uygun olarak kendilerini geliştirememelerini de mesleğin statüsü ve saygınlığına olumsuz etki ettiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler mesleklerinde yaşadıkları birçok olumsuzluklara rağmen, mesleklerini ve en önemlisi öğrencilerini sevdiklerini özellikle belirtmişlerdir. Başka bir mesleğe geçmek istemediklerini bunun yanında öğretmenlerin eğitim sistemiyle yüksek motivasyonlu bir şekilde bütünleştirilebilmesi için, kendilerine anlamlı roller verilmesi ve karar alma süreçlerinde söz sahibi olmak istediklerini belirtmişlerdir.

Efendioğlu (2013) türk sinemasında öğretmen imajı bu araştırma, ilki 1965, sonuncusu ise 2009 yılında gösterime giren 19 filmlik bir örnekte “öğretmen” imajına dair bulgu ve yorumları içermektedir. Amaçlı/yargısal örnekleme yoluyla seçilen filmlerden elde edilen bulgular, nitel araştırma metodolojisine uygun olarak içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Yöntem, araştırma konusunun önceden tespit edilen ve yeni bulgularla genişleyen kodlarını bulmaya ve bulguların objektif yorumuna dayanır. Araştırmanın, örneklem içerisinde öğretmenin gösterdiği değişimi yorumlamaya çalışan yönü, sinema ve Türk sineması literatüründen faydalanmayı gerektirmiştir. Bu aşamada fark edilen, Türk sinemasının tarihi seyri Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihi seyriyle paralellik gösterdiği'dir. Dolayısıyla araştırma, eğitim bilimleri, Türk sineması tarihi ve Türkiye gündemi sacayakları üzerine kurulmuştur. Varılan noktada Türk sinemasında öğretmenin genel olarak 1960'larda sosyoekonomik, idealist; 1970'lerde mizahi, 1980'ler ve 1990'larda siyasi, dini bir eksende yansıtıldığıdır. 2000'lerde ise geçmiş yılların (özellikle 1970'lerin) bayağı bir taklidiyle karşılaşılmakta, kadın öğretmenlere atfedilen cinsellik ve öğretmenin, öğrencinin okul dışı yaşantısına müdahil oluşu yeni bir boyut olarak dikkat çekmektedir. Türk sinema filmlerine göz atıldığında sinemanın sağladığı bu olanağı değerlendirmeye müsait filmlerin olduğu görülmektedir. Araştırmanın odaklandığı bu filmlerdeki öğretmen karakterinin yukarıda ifade edilmeye çalışılan sinemanın gücü etrafında şekillenen sinemasal tarihi, hem Türk sineması literatürüne hem de eğitim bilimleri alanına aynı anda ve eşdeğer ölçüde katkı sağlayacaktır. Resmi tarihçesi hakkında kaynaklara ulaşmanın nispeten kolay olduğu öğretmenin aynı

kolaylıkla ulaşılamayan sinemasal tarihçesine katkı sağlamayı amaçlayan bu çalışma, Türk sinema filmlerindeki öğretmenlerin ülke tarihiyle beraber değişen talihini ve tarihçesini ortaya koyması bakımından önemli bir noktaya nüfuz etmektedir. Bunu yaparken filmlerde yer alan öğretmene yalnızca sinemasal bir karakter olarak yaklaşmak yerine zihnimizin bir köşesinde pedagojinin de yer alması, araştırmayı anbean eğitim bilimlerinin kontrolü altında tutmuştur. Araştırma neticesinde ortaya konulan sonuçların yeni sinema filmlerinde yer bulacak öğretmene atfedilen rolün şekillenmesinde de katkı sağlaması umulmaktadır.

Küçük, vd., (2013) toplumun öğretmenlik mesleğini algılama düzeyi adlı çalışmasında: Bireyler, kendilerine uygun olan mesleği seçerken ailesinden, çevresinden, aldığı eğitimden etkilenir. Ancak toplum içerisinde bazı meslekler, bireylerin geneli tarafından tercih edilirken; bazı meslekler ise çoğu kimse tarafından tercih edilmezler. Tercih edilmeme sebepleri arasında işin zorluğu, devlet memuru olma olasılığının düşüklüğü, elde edilecek gelirin azlığı, mesleğin statüsü gibi başlıca sebepler sayılabilir. Her birey kendi mesleğinin diğer mesleklere göre daha zor olduğunu düşünür. Diğer mesleklerin daha kolay olduğunu düşünen birey mesleğinin zorluğundan genel olarak yakınırlar. Bu çalışma öğretmenliğin ve öğretmenlik mesleği hakkında, diğer meslek gruplarında çalışanların ne düşündüklerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda araştırmaya katılanların ölçek maddeleri üzerinde gerekli işaretlemeleri yaptıktan sonra sayfa sonunda kalan boşluklara "öğretmenlerin tatili çok fazla, sürekli tatil yapılan bir meslek, öğretmenler öğrencilere yeterli eğitim veremiyorlar, aldıkları maaşı hak etmiyorlar, derse geç giriyorlar, öğrencilerle fazla ilgilenmiyorlar, dersleri bitir bitmez okuldan ayrılıyorlar" gibi yazılar yazdıkları görülmüştür.

TEDMEM (2014) öğretmen gözüyle öğretmenlik mesleği: Bu çalışmanın amacı öğretmenlerin mesleklerine yönelik görüşlerini, öğretmenlerin, mesleki doyum, mesleki algı mesleki bağlılık olmak üzere üç faktörde ortaya koymaktır. Bu üç faktörün her biri demografik değişkenler açısından karşılaştırma yapılmış bir fark olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmanın bulguları şöyledir. Meslek lisesinde görev yapan öğretmenler, mesleğin toplumsal değerini, mesleğin imajını diğer öğretmenlere görev yapan öğretmenlere kıyasla öğretmenliğin toplumsal değerini daha olumsuz algılamaktadır. Bu sonuca paralel olarak, olumsuz mesleki imaj algısının en yüksek olduğu öğretmen grubu da meslek lisesinde görev yapan

öğretmenlerdir. Meslek lisesinde görev yapan öğretmenler, toplumun öğretmenlik mesleğini olumsuz algıladığını düşünmektedir ve aynı zamanda kendileri de mesleğin imajını olumsuz olarak algılamaktadır. Resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin mesleklerini özel okullarda görev yapan öğretmenlere göre daha düşük düzeyde algılamışlardır. Cinsiyet açısından kadın öğretmenler, öğretmenlik mesleğini erkek meslektaşlarına göre daha olumlu düzeyde algılamaktadır.





## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın çalışma grubu, verilerin toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanmasında yararlanılan istatistiksel analizler açıklanmıştır.

#### 3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Öğretmenlerin meslek imajlarının incelendiği bu araştırma nitel ve nicel yaklaşımların birlikte kullanıldığı karma araştırma yaklaşımı ile tasarlanmıştır. Birden çok metodun kullanılması yoluyla hem araştırmanın güvenilirliğinin artırılması (Ekiz, 2003) hem de problemi farklı açılardan değerlendirmek amaçlanmıştır.

Karma araştırma modelinde (mixed method researchs) daha çok kişiden bilgi alabilmek için nicel araştırmanın derin bilgiler ve farklı bakış açılarını yakalayabilmek için nitel araştırmanın aynı anda veya değişik zamanlarda bir arada kullanıldığı araştırma modelidir. Böylece nicel ve nitel veri setleri bir arada kullanılarak, araştırma yapılan olgu hakkında daha geniş ve zengin bir bilgi yakalanmış olacaktır. (Creswell, 2003; Grbich, 2007; Johnson ve Onwuegbuzie, 2004).

Bu araştırmada ise karma araştırma desenlerinden çeşitleme deseni kullanılmıştır. Çeşitleme deseninde toplanan veriler araştırma soruları için cevap olabilir ve tek başınada anlamları vardır (Yıldırım ve Şimşek 2013).

Araştırmanın nicel boyutu betimsel tarama modelinde tasarlanmıştır. Eğitim kurumlarının, öğretmenlerin ve öğrencilerin araştırılmasında en yaygın olarak tarama

(alan) araştırmaları kullanılmaktadır. Çünkü araştırmacılar bireylerin grupların (tutumlar, tercihler, ilgiler) fiziksel ortamların (sınıf, okul, labaratuvar) özelliklerini ortaya koyar (Arıkan, 2000; Büyüköztürk, vd., 2013).

Tarama araştırmaları olayların, yapıların varlıkların, kurumların, grupların geçmişte ya da halen var olduğu şekliyle betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemelerdir. Mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedef alır. Araştırmaya konu olan, yapı, birim, durum, kendi koşulları her hangi bir değiştirme ve etkilme çabası içine girmeden tanımlanmaya çalışılır. Bu yöntemeye dayanan araştırmalarda; Durum nedir? Ne ile ilgilidir? Nelerden oluşmaktadır? gibi sorulara cevaplar aranır (Kaptan, 1991; Karasar, 2009).

Araştırmanın nitel boyutu ise olgu bilim deseninde tasarlanmıştır. Olgubilim araştırmalarında amaç bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları ortaya çıkarmaktır (Yıldırım ve Şimşek 2013).

Bu araştırmada alt probleme ait nicel veriler analiz edildikten sonra nitel veriler analiz edilmiştir. Büyüköztürk, vd., (2013), bazı çalışmalarda nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte, eş zamanlı ya da sırasal olarak kullanılabileceğini ifade etmektedirler. Bu araştırmada hem nitel (Görüşme) hem de nicel (anket) araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Görüşme tekniği ile katılımcıların görüşlerini derinlemesine inceleme fırsatı verirken, anket yöntemi de çok sayıdaki katılımcının mesleki imaj hakkındaki görüşlerine ulaşabilme fırsatı vermiştir. Bunun sonucunda, elde edilen veriler arasında benzerlik ve farklılıkları karşılaştırabilme imkânı doğmuştur.

### **3.2. ÇALIŞMA GRUBU**

Araştırmanın örnekleme nitel ve nitel olmak üzere iki boyutta ele alınmıştır. Nicel boyutta seçkisiz örnekleme yöntemlerinden basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Basit seçkisiz örnekleme yönteminde, örnekleme temel alınan birimler, örneklem için seçilme olasılıklarının eşit olmasını tanımlar. Başka ifade ile örnekleme bütünü bireylerin seçilme şansı vardır (Büyüköztürk, vd., 2013). Karma yöntem araştırmalarında da olasılıklı ve amaçlı örnekleme teknikleri bir arada kullanılır. Amaçlı örnekleme daha çok nitel araştırmayla olasılıklı örnekleme teknikleri daha çok nicel araştırmayla ilişkilendirilmektedir (Creswell et al., 2003).

Araştırmanın nicel boyutu için evren, Kahramanmaraş, Gaziantep ve Adıyaman illerinde 2014-2015 eğitim öğretim yılında resmi ve özel okullarda görevli öğretmen ve yöneticiler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise basit seçkisiz örneklem yoluyla seçilen, 2014 – 2015 eğitim öğretim yılında Gaziantep, Adıyaman, Kahramanmaraş illerinde görev yapan 802 öğretmen oluşturmaktadır

Tablo 3.1. Nicel verilerin toplandığı öğretmenlerin demografik özellikleri

		n	%
İl	Kahramanmaraş	300	37,4
	Gaziantep	271	33,7
	Adıyaman	231	28,9
	<b>Toplam</b>	802	100
Okul Türü	Okul Öncesi	49	6,1
	İlkokul	314	39,5
	Ortaokul	254	31,5
	Lise	185	22,9
	<b>Toplam</b>	802	100
Cinsiyet	Erkek	461	53,5
	Bayan	341	37,5
	<b>Toplam</b>	802	100
Hizmet Süresi	0-5	186	23,4
	06.Eki	174	21,4
	Kas.15	181	22,4
	16 üzeri	261	32,7
	<b>Toplam</b>	802	100
Bölüm	Ön Lisans	76	8,8
	Eğitim Fak.	484	61
	Fen Edebiyat	125	15,2
	Diğer Lisans	24	3
	Yüksek Lisans	103	13
	<b>Toplam</b>	802	100
Pozisyon	Öğretmen	730	91,5
	Yönetici	70	8,5
	<b>Toplam</b>	800	100

Tablo 3.1 incelendiğinde Araştırmaya katılan 802 öğretmenin, % 37,4'ünü Kahramanmaraş, % 33,7'sini Gaziantep, % 28,9'unu ise Adıyaman ilinden, % 6,1'i okul öncesi % 39,5'i ilkokul, % 31,5' i ortaokul, % 22,9' u ise lise öğretmeni, % 53,5'i erkek öğretmenlerden % 37,5' i ise bayan öğretmenlerden, % 23,4'ü 0-5 yıl, % 21,4 ise 6-10 yıl, % 22,4'ü 11-15 yıl, % 32,7 si ise 16 yıl ve üzeri hizmet sürelerine, % 8, 8'i ön lisans, % 61'i eğitim fakültesi % 15,2'si fen edebiyat fakültesi % 3'ü diğer lisans bölümleri % 13'ü ise yüksek lisans mezunu % 8,5'i yönetici % 91,5 'i ise öğretmen olarak görev yapmaktadır.

Araştırmanın nitel boyutunda ise probleminin farklı boyutlarını ortaya koymak ve değişik görüşlere yer verebilmek için toplam 25 katılımcı amaçlı örnekleme tekniklerinden maksimum çeşitlilik örnekleme temel alınarak seçilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013:112). Buradaki ölçüt araştırmanın nitel boyuta gönüllü olarak katkı sağlamak isteyen öğretmenlerin durumudur. Olasılık örneklemin mantığı ve gücü amacından ortaya çıkar. Amaçlı örneklemin mantığı ve gücü ise derinlemesine anlama üzerine yaptığı vurgudan gelir. Nitel araştırma tipik olarak nispeten küçük örneklem üzerine bir fenomenin derinlemesine anlaşılması ve incelenmesine imkân vermek için amaçlı seçilen Anna veya Isabelle gibi tek duruma bile odaklanabilir (Patton, 2014: 46).

Çalışma grubunun seçimi, katılımcıların farklı okul türlerinden, farklı branşlardan, farklı kademelerden olmaları ve değişik düzeyde kıdemli olmaları gözeticiler, okul müdürleri ve öğretmenlerin önerileri doğrultusunda yapılmıştır. Diğer taraftan değişik eğitim sendikalarının temsilcileri ile görüşme yapılmıştır. Sendikaların seçiminde ise ölçüt örnekleme yoluna gidilmiş ve en fazla üyeye sahip üç eğitim sendikasının temsilcileri ile görüşülmüştür. Bu sendikalar Eğitim Birsen, Türk Eğitim -Sen, Aktif-Sen dir.

Araştırmaya katılım tamamı ile gönüllülük ilkesine dayandırılmıştır. Öncelikli olarak okul müdürleri ile görüşülmüştür. Daha sonra okul müdürleri aracılığı ile görüşme yapılacak öğretmenlerden özel randevular alınmıştır. Katılımcıların düşünce ve duygularını paylaşmaya oldukça istekli oldukları görülmüştür. Ancak bazı bayan öğretmenler, Görüşme katılmaktan farklı olarak görüşme formunu doldurmayı tercih etmişlerdir. Öncelikli olarak Görüşme izin veren 3 öğretmenle yapılan görüşmeler kaydedilmiştir. Ancak öğretmenlerin görüşmenin kayıt altına alınmasından rahatsız oldukları ve gerçekçi paylaşımlarda

bulunmadıkları, kayıt cihazı kapatıldıktan sonra daha rahat bir şekilde farklı konulardan bahsettikleri görülmüştür. Bu nedenle daha sonraki görüşmelerde kayıt cihazı kullanılmamıştır. Aynı okuldan ikiden fazla öğretmenle görüşülmemiştir. Aynı okulda çalışan öğretmenlerin ortak okul kültüründen, tutumlardan kaynaklı ortak özelliklere sahip olabilecekleri düşünüldüğü için bu yönde bir seçim yapılmıştır. Ölçeğin uygulandığı katılımcı ile de görüşme yapılmamıştır.

Tablo 3. 2 Nitel çalışma grubundaki öğretmenlerin demografik özellikleri

Sıra	Cinsiyet	Kıdem	Okul	Branş	Mezuniyet
K.1	Erkek	21 ve Üzeri Yıl	Lise	Matematik	Fen Edebiyat
K.2	Bayan	0-5 Yıl	Ortaokul	Müzik	Eğitim Fakültesi
K.3	Bayan	0-5 Yıl	Lise	Biyoloji	Fen Edebiyat
K.4	Erkek	11- 15 Yıl	Lise	Matematik	Yüksek Lisans
K.5	Erkek	11- 15 Yıl	Ortaokul	Din Kültürü	Eğitim Fakültesi
K.6	Bayan	6-10 Yıl	İlkokul	İngilizce	Eğitim Fakültesi
K.7	Erkek	21 ve Üzeri Yıl	İlkokul	Sınıf Öğretmeni	Ön Lisans
K.8	Erkek	11- 15 Yıl	Ortaokul	Sosyal Bilgiler	Fen Edebiyat
K.9	Erkek	21 ve Üzeri Yıl	İlkokul	Sınıf Öğretmeni	Eğitim Fakültesi
K.10	Bayan	6-10 Yıl	Lise	İngilizce	Eğitim Fakültesi
K.11	Erkek	11- 15 Yıl	Ortaokul	Fen ve Teknoloji	Fen- Edebiyat
K.12	Erkek	6-10 Yıl	Lise	İngilizce	Eğitim Fakültesi
K.13	Bayan	0-5 Yıl	Lise	İngilizce	Yüksek Lisans
K.14	Erkek	16-20 Yıl	Lise	Coğrafya	Yüksek Lisans
K.15	Erkek	21 ve Üzeri Yıl	Ortaokul	Beden Eğitimi	Eğitim Fakültesi
K.16	Erkek	11- 15 Yıl	Ortaokul	Matematik	Fen Edebiyat
K.17	Erkek	21 ve Üzeri Yıl	İlkokul	Sınıf Öğretmeni	Yüksek Lisans
K.18	Erkek	21 ve Üzeri Yıl	Lise	Edebiyat	Yüksek Lisans
K.19	Bayan	11- 15 Yıl	Ortaokul	Sosyal Bilgiler	Fen Edebiyat
K.20	Erkek	11- 15 Yıl	Lise	Coğrafya	Fen Edebiyat
K.21	Erkek	16-20 Yıl	Ortaokul	Tek. Tasarım	Eğitim Fakültesi
K.22	Bayan	16-20 Yıl	Ortaokul	Türkçe	Eğitim Fakültesi
K.23	Erkek	6-10 Yıl	İlkokul	Sınıf Öğretmeni	Eğitim Fakültesi
K.24	Erkek	0-5 Yıl	İlkokul	Okul Öncesi Öğr.	Eğitim Fakültesi
K.25	Erkek	13 Yıl	B.Sanat M.	Fen ve Teknoloji	Yüksek Lisans

Görüşmeye katılan 25 öğretmenin 18'i erkek 7'si bayan, 9'u lisede 9'u ortaokul da 7'si ise ilkokul da çalışmakta, 11'i eğitim fakültesi, 7'si fen edebiyat, 6'sı yüksek lisans, 1'i ise ön lisans mezunudur.

### **3.3.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI**

Veri toplama araçları nicel ve nitel olmak üzere iki şekilde hazırlanmıştır. Bu araçlar sırayla açıklanmıştır.

#### **3.3.1. Araştırmanın Nicel Boyutunda, Kullanılan Veri Toplama Araçları**

##### **3.3.1.1. Ölçme Aracının Geliştirilmesi**

Araştırmada öğretmenlerin mesleki imajlarını belirlemek amacıyla öğretmenlik mesleği imaj ölçeği geliştirilmiştir. İlgili alan yazına göre ölçek geliştirme aşamaları (Tavşancıl, 2005; Karasar, 2009) aşağıda sunulmuştur:

1. Amacın belirlenmesi
2. Özelliklerin belirlenmesi
3. Madde havuzunun oluşturulması
4. Uzman görüşü alınması
5. Ön Deneme uygulamasının yapılması
6. Ölçek Taslağının çalışma grubuna uygulanması
7. Ölçeğin geçerliğin ve güvenilirliğinin Hesaplanması

##### **3.3.1.1.1. Ölçeğin geçerlik çalışmaları**

Bir ölçme aracında ilk aranması gereken özelliğin geçerlilik olduğu söylenebilir. Çünkü bir ölçme aracı güvenilirlik taşısa bile her zaman geçerli olmayabilir. Bu nedenle ölçme araçlarında öncelikle geçerliliğin sağlanması gerekmektedir. Bir ölçme aracında geçerliliği, ölçmek üzere hazırlandığı amaca hizmet etme derecesi veya ölçmeye çalıştığımız şeyi ölçebilme düzeyi olarak tanımlanabilir. Bir ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı özelliği başka bir özellikle karıştırmadan doğru bir şekilde ölçebilme derecesidir (Seçer, 2013; Can, 2014). Frankel (2009) ise geçerliliği uygunluk, doğruluk anlamlılık ve kullanılabilirlik olarak değerlendirmiştir. Bu çalışmada ölçme aracının geçerliğinin test edilmesinde kapsam, yapı ve görünüş geçerliği kullanılmıştır.

Kapsam geçerliği bir ölçme aracının ölçülmek istenilen nitelikleri kapsayabilmesi derecesi olarak tanımlanabilir. Kapsam geçerliliği yüksek olan bir ölçme aracının ölçmeye çalıştığı nitelikleri olabildiğince yüksek düzeyde temsil edebilme gücüne sahip olduğu söylenebilir. Kapsam geçerliğini test etmede kullanılan mantıksal yollardan biri uzman görüşüne başvurmaktır (Büyüköztürk, 2006; Seçer, 2013). Bu doğrultuda tez danışmanından, ölçme değerlendirme alanında uzman bir öğretim üyesinden hazırlanan maddeleri eleştirmeleri, maddelere ekleme ve çıkarma yapmaları istenmiştir. En son aşamada, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeninden maddeleri dil ve anlatım açısından değerlendirmeleri istenmiştir.

Farklı okul türlerine gidilerek öncelikle öğretmen ve okul yönetimine çalışmanın amacından ve öneminden bahsedilmiş gerçekçi bilgiler sunmaları istenmiştir. Eksik veya yanlış doldurulan ölçekler uygulama dışında tutulmuştur. Uygulama verilerinin toplandığı okullara ait betimleyici veriler Tablo 3.3'de sunulmuştur:

Tablo 3. 3 Uygulama yapılan gruba ilişkin betimsel veriler

<b>Mesleki Durum</b>	<b>N</b>	<b>%</b>	<b>Cinsiyet</b>	<b>N</b>	<b>%</b>
İlkokul	84	26,8	Erkek	189	60,2
Ana sınıfı	30	9,6	Kadın	125	39,8
Ortaokul	73	23,2			
Lise	127	40,4			
<b>Toplam</b>	<b>314</b>	<b>100</b>		<b>314</b>	<b>100</b>

Araştırmaya katılan 314 öğretmenin 189'u erkek, 125'i bayan, mesleki durumları ise 84'ü ilk okul öğretmeni, 30'u anasınıfı, 73'ü İlkokul branş, 127'si ise orta öğretim branş öğretmeninden oluşmaktadır. Kapsam geçerliği çalışmalarından sonra yapı geçerliği çalışmaları yapılmıştır. Bir ölçme aracında yapı geçerliliği, ölçme aracının ölçmeye çalıştığı teorik yapıyı ölçebilme derecesi veya ölçekte yer alan her bir maddenin birbiri ile olan ilişki düzeyi olarak tanımlanabilir. Bir ölçme aracında yapı geçerliliğinin yüksek olması beklenir. Bunun için ölçme aracını oluşturan maddelerin birbirine benzer nitelikte ve homojen olması beklenir. İstatistiksel olarak yapı geçerliğini incelemenin en iyi yolu faktör analizidir (Seçer, 2013).

Faktör analizi ise birbiriyle ilişkili çok sayıdaki değişkeni bir araya getirerek az sayıda kavramasal olarak anlamlı değişkenler keşfetmeyi, yada faktörler ile göstergeler arasında tanımlanan ilişkileri açıklayan çok değişkenli istatistiksel analizdir (Çokluk, vd., 2012).

Öğretmenlik mesleği imaj ölçeğinin yapı geçerliliğinin incelenmesi amacıyla açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizine başvurulmuştur. Açımlayıcı faktör analizi (AFA) için SPSS 17 paket programı, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile ilgi hesaplamalar için LISREL 8.54 paket programından yararlanılmıştır. Bu uygulamaların yapıldığı çalışma grubu 314 kişiden oluşmaktadır. Crowley ve Lee (1992) faktör analizi için 100 katılımcının yetersiz, 200'ün orta, 300'ün iyi, 500'ün çok iyi ve 1000 katılımcının mükemmel olduğunu belirtmektedirler (Akbulut, 2010; Çokluk, vd., 2010). Buna göre bu çalışmada belirlenen 314 kişilik çalışma grubunun AFA için yeterli olduğu söylenebilir. AFA yapılmadan önce örneklem büyüklüğünün yeterliliğine ilişkin Kaiser Meyer Olkin (KMO) katsayısı hesaplanmış, Bartlett's Küresellik testi uygulanmıştır.

Tablo 3. 4 KMO and Bartlett's testleri

Kaiser-Meyer-Oklin (KMO)	0,912
Barlett Sphericity Testi	4864,3
Sd	465
P	0

Tablo 3. 4. incelendiğinde KMO testinde bulunan, 0,912, değeri örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunu göstermektedir. KMO değeri 0 ile 1 arasında değer almaktadır. Değerin 1'e yaklaşması örneklem büyüklüğü açısından yeterli olmakla birlikte, birçok araştırmacı bu değeri, 0,60 ve üzeri olarak kabul eder. Büyüköztürk, 2006; Pallant, 2005; Seçkin, 2013; Can, 2014). Bartlett's Sphericity testi değeri de değişkenler arasında faktör analizi yapılabilecek bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.(Anlamlılık değeri 0,05'ten küçüktür.)

Temel bileşenler analizi ve varimax dik döndürme tekniği kullanılarak yapılan faktör analizi sonucunda, faktör yükleri .30'un altında kalan 25, 38, 39. maddeler analiz dışı bırakılmıştır (Seçer, 2013; Can, 2014). Öğretmenlerin mesleki



imaj ölçeği, analiz dışı bırakılan maddelerden sonra toplam 31 maddeden oluşmuştur.

Ölçeğin öz değeri 1'den büyük olan ve açıkladığı varyans değeri % 5 üzerinde olan boyutlar faktör olarak belirlenmiştir. Bu ölçütler doğrultusunda ölçeğin üç faktör altında toplandığı görülmüştür. Faktörlere maddelerin içerikleri ve alan yazın dikkate alınarak isim verilmeye çalışılmıştır. İlk faktörde yer alan maddelerin tamamına öğretmenlerin iletişim becerileri ikinci faktörlerde yer alan maddelerin tamamına mesleğin sosyal boyutu, üçüncü faktörde yer alan maddelerin tamamına ise öğretmenlerin kişisel imajı olarak isimlendirilmiştir. Birinci faktör toplam varyansın % 33,413, ikinci faktör toplam varyansın, % 13,348 üçüncü faktör ise toplam varyansın % 5,283 açıklamaktadır. Üç faktör birlikte toplam varyansın, % 52,049 açıklamıştır.

Tablo 3. 5. Döndürülmüş faktörler için yük değerleri

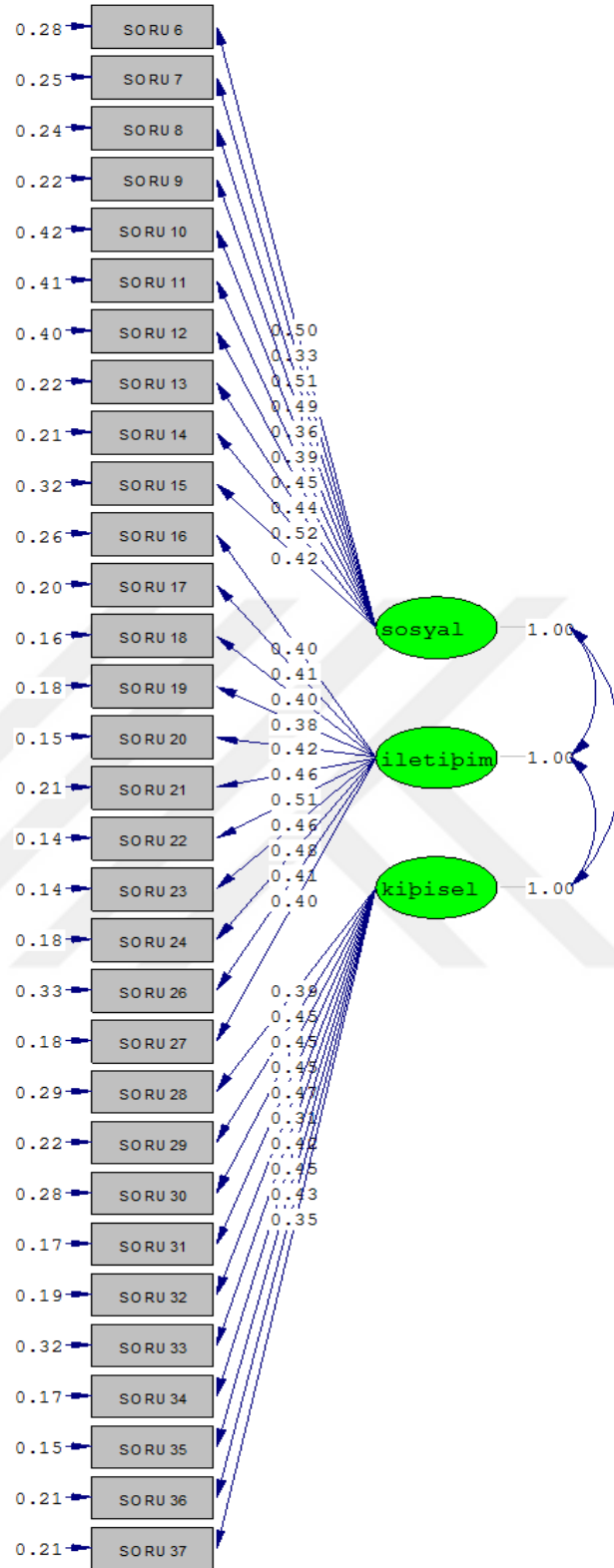
Maddeler	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
M21.Öğretmenler iletişim kurarken önyargılardan uzaktırlar.	,792		
M22. Öğretmenlerin ifadeleri anlaşılırdır.	,787		
M.20.Öğretmenler iletişim kurarken sabırlıdır.	,779		
M24. Öğretmenler eleştiriye açıktır.	,746		
M23. Öğretmenler beden dilini etkili bir şekilde kullanmaktadır.	,730		
M18. Öğretmenler başkalarıyla sağlıklı iletişim kurmaktadır.	,698		
M17. Öğretmenlerin empati becerileri yeterli düzeydedir	,689		
M19. Öğretmenlerin diksiyonları düzgündür.	,675		
M16. Öğretmenler sosyal konumlarına uygun davranışlarda bulunmaktadır.	,631		
M26. Öğretmenler iyi bir dinleyicidir.	,535		
M27. Öğretmenler iletişimde yönlendiricidir.	,531		

<b>Maddeler</b>	<b>Faktör 1</b>	<b>Faktör 2</b>	<b>Faktör 3</b>
M9.Öğretmenlik mesleğinin imajı toplum tarafından onaylanmaktadır.		,763	
M8. Öğretmenlik mesleği toplumda olumlu bir imaja sahiptir.		,749	
M14. Öğretmenlik mesleğinin toplumda saygın bir yeri vardır.		,722	
M6. Öğretmenlik mesleğinin imajı diğer hizmet grubunda yer alan mesleklere göre daha iyi seviyededir.		,721	
M13. Öğretmenlik mesleği toplum tarafından takdir edilen bir meslektir.		,696	
M7. Öğretmenlik mesleğinin imajı geçmişe göre daha iyi seviyededir.		,623	
M12. Öğretmenlik mesleği, meslekler arasında statüsü yüksek bir meslektir		,612	
M11. Öğretmenlik mesleği toplum tarafından bir uzmanlık mesleği olarak algılanmaktadır.		,582	
M15. Öğretmenlik mesleği, toplumda en güvenilen meslekler arasındadır.		,574	
M10. Toplumsal şartlar öğretmenlik mesleğinin imajını olumlu şekilde etkilemektedir.		,570	
M32.Öğretmenlerin kıyafetleri diğer insanlarda saygınlık uyandıracak düzeydedir.			,789
M31. Öğretmenler kişisel bakımlarına(dış fırçalama, makyaj, tıraş vs.) özen göstermektedir.			,732
M30. Öğretmenler kıyafet seçiminde uyuma önem vermektedir.			,619
M33. Öğretmenler modayı (en azından asgari düzeyde) takip etmektedir.			,604
M28. Öğretmenler fiziki görünüşleriyle diğer insanlar üzerinde olumlu bir etki oluşturmaktadır.			,579

<b>Maddeler</b>	<b>Faktör 1</b>	<b>Faktör 2</b>	<b>Faktör 3</b>
M37. Öğretmenler temizlik ve düzene özen göstermektedir			,535
M34. Öğretmenlerin güven veren samimi görünümleri vardır.			,533
M29. Öğretmenlerin sağlıklı bir görünümleri vardır.			,529
M35. Öğretmenlerin enerjik bir görünümleri vardır.			,478
M36. Öğretmenlerin özgüvenleri yüksektir.			,445

Yapılan faktör analizi neticesinde, elde edilen döndürülmüş faktörler için yük değerleri matrisi incelendiğinde birinci faktör altında, m16, m17, m18, m19, m20, m21, m22, m23, m24, m26, m27, ikinci faktör altında, m6, m7, m8, m9, m10, m11, m12, m13, m14, m15, üçüncü faktör altında ise, m28, m29, m30, m31, m32, m33, m34, m37, m35, m36 yer aldığı görülmektedir. Bir madde hangi faktör altında mutlak değer olarak, büyük ağırlığa sahipse, o değişken o faktörle yakın ilişki içerisinde demektir (Kalaycı, 330). Faktör ağırlıklarının oranının ne olduğu konusunda uzlaşmış bir ölçüt olmamakla beraber bu çalışmada ölçüt 0,40 olarak alınmıştır.

AFA'da sonucunda elde edilen faktörlerin, doğrulanıp doğrulanmadığını belirlemek amacıyla DFA uygulanmıştır. DFA araştırmacının elindeki verilerin orijinal yapıya uyup uymadığını belirlemek için yapılır (Seçer, 2013). Bu çalışmada yapılan DFA için Ki-Kare Uyum Testi, karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI), normlaştırılmış uyum indeksi (NFI), normlaştırılmamış uyum indeksi (NNFI) göreceli uyum indeksi (RFI), fazlalık uyum indeksi (IFI), tahmin hatalarının ortalamasının karekökü (RMSEA) ve standartlaştırılmış hata kareleri ortalamasının karekökü (SRMR) uyum indeksleri incelenmiştir.



Şekil 2.6 Öğretmenlik mesleği imaj ölçeği'nin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

Tablo 3. 6 DFA. uyum indeksleri (Şimşek, 2007; Meydan ve Şeşen, 2011; Bayram, 2011)

Uyum İndeksi	Kabul	Mükemmel	Ölçek Değeri
	Edilebilir Sınır	Uyum Sınırı	
NFI	=.90 ve üzeri	.95 ve üzeri	0,93
NNFI	=.90 ve üzeri	.95 ve üzeri	0,97
IFI	=.90 ve üzeri	.95 ve üzeri	0,95
RFI	=.90 ve üzeri	.95 ve üzeri	0,92
CFI	=.95 ve üzeri	.97 ve üzeri	0,95
GFI	=.85 ve üzeri	.90 ve üzeri	
AGFI	=.85 ve üzeri	.90 ve üzeri	
RMR	=.050 ve = .080	.000 ve <0.50 arası	0,05
REMSEA	=.050 ve = .080	.000 ve <0.50 arası	0,07

Yapılan DFA'da elde edilen modelin uyum indeksleri incelenmiş ve Ki-kare değerinin ( $\chi^2 = 1150.60$ ,  $sd = 425$ ,  $\chi^2 / df = 2.73$   $p = 0.00$ ) anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum indeksi değerleri ise RMSEA= .070, NFI= .93, NNFI= .97 CFI= .95, IFI= .95, RFI= .92, ve RMR= .052 olarak bulunmuştur. Bu uyum indeksi değerleri modelin iyi uyum verdiğini göstermektedir.

### 3.3.1.2. Ölçeğin güvenirlik çalışması

Bir ölçme aracında güvenirlik en temel anlamıyla ölçme sonuçlarının kararlılık derecesi olarak veya ölçme sonuçlarının hatalardan arınık olma derecesi olarak tanımlanabilir (Seçer, 2013). Frankel (2009) ise güvenirliliği ölçme sonucunda elde edilen bilgilerin tutarlılığı olarak ifade eder. Bir ölçme aracına çeşitli nedenlerle hatalar etki edebilmektedir. Bu anlamda ölçme aracında hata oranı azaldıkça güvenirliğin buna paralel olarak artacağı söylenebilir (Seçer, 2013).

Güvenirlilik çalışması yapılırken, "Cronbach Alpha" katsayısı ve iki yarı test güvenirliği kullanılmıştır. "Cronbach Alpha" katsayısı maddelerin birbiri ile olan uyumuna dayanmaktadır. Amaç ölçekte yer alan maddelerin birbirleriyle uyum düzeylerini ortaya çıkarmaktır. "Cronbach Alpha" katsayısı dereceleme türü

ölçeklerde kullanılır. “Cronbach Alpha” değerinin 0,70 ve üstü olduğu durumlarda ölçeğin güvenilir olduğu kabul edilir. (Pallant, 2005; Büyüköztürk, 2006; Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012; Seçer, 2013).

Ölçek geliştirme ve ölçek uyarlama çalışmalarında sıklıkla kullanılan bir güvenilirlik yöntemi olan iki yarı güvenilirliği, ölçeğin bir uygulamadan elde edilen verilerinin kendi içinde iki eşit parçaya bölünmesi ve bu iki eşit parça arasındaki tutarlılığın incelenmesi yoluyla elde edilir. İki yarı güvenilirliği test tekrar test yönteminde ortaya çıkan zaman sorununu ve eş değer formlar geçerliliğinde eş değer form bulma sıkıntısını gidermek üzere geliştirilen bir tekniktir (Seçer,2013)

Tablo 3.7 Öğretmenlik imaj ölçeği'nin ve ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık ve iki yarı güvenilirlik katsayısı

	<b>İç Tutarlılık</b>	<b>İki Yarı</b>	<b>Madde Sayısı</b>
Testin Bütünü	0,93	0,75	31
İletişim Becerileri	0,87	0,75	11
Sosyal Boyut	0,91	0,76	10
Kişisel imaj	0,86	0,71	10

Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için hesaplanan Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı birinci faktör için .87 ; ikinci faktör için .91; üçüncü faktör için .86; ölçeğin tamamı için .93 dir. İki yarı güvenilirlik katsayısı ise; iletişim becerileri için .74; sosyal boyut için .76; kişisel imajı için ise .706; ölçeğin tamamı için .75; olduğu görülmektedir. Bu bulgular öğretmenlik mesleği imaj ölçeğinden ve ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanların güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Madde geçerliği için öğretmenlik mesleği imaj ölçeğinin için düzeltilmiş madde-toplam test korelasyonu hesaplanmıştır. Madde-toplam test korelasyonunun hesaplanmasında Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Madde analize ilişkin bulgular Tablo 3.8'de sunulmuştur

Tablo 3. 8. Madde-toplam test korelasyonları değerleri

<b>Madde No</b>	<b>rjx</b>	<b>Madde No</b>	<b>rjx</b>
soru6	0,44	soru21	0,55
soru7	0,35	soru22	0,61
soru8	0,43	soru23	0,62
soru9	0,43	soru24	0,59
soru10	0,29	soru26	0,40
soru11	0,38	soru27	0,62
soru12	0,45	soru28	0,55
soru13	0,41	soru29	0,65
soru14	0,51	soru30	0,57
soru15	0,45	soru31	0,61
soru16	0,51	soru32	0,60
soru17	0,57	soru33	0,42
soru18	0,59	soru34	0,62
soru19	0,62	soru35	0,70
soru20	0,52	soru36	0,64
		Soru37	0,56

Tablo 3.13. incelendiğinde ölçekte yer alan bütün maddelerin madde toplam test korelasyonu genel olarak .30'dan büyük değere sahip olduğu görülmektedir. Soru, 10 ise ,29 olup kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer almaktadır. (Büyüköztürk, 2006). Buna göre ölçekte yer alan maddelerin tümünün ayırt edici olduğu söylenebilir.

### **3.3.2. Araştırmanın Nitel Boyutunda Kullanılan Veri Toplama Araçları**

#### **3.3.2.1. Ölçme aracının geliştirilmesi**

Araştırmanın nitel boyutunda, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu çalışmada kullanılan görüşme formu yaklaşımında, görüşme sırasında irdelenecek konu ile ilgili sorular önceden hazırlanır. Açık uçlu sorular ve incelemeler insanların deneyimlerini algıları fikirleri duyguları ve bilgileri ile ilgili derinlemesine cevaplar alınmasını sağlar (Patton, 2014:4). Yıldırım ve Şimşek (2013: 122) bu yaklaşımda görüşmecinin önceden hazırladığı soruları, çalışılan konu ve alana sadık kalarak sorduğunu ve ayrıntılı bilgi almak amacıyla ek soru sorabildiğini belirtmiştir. Soruların veya konuların belli bir öncelik sıralamasına konma zorunluluğu yoktur. Görüşmeci görüşmenin akışına bağlı olarak ek ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını ayrıntılandırmasını veya daha net ifadeler kullanması sağlayabilir.

Görüşme sorularının hazırlanmasında, öncelikli olarak literatür araştırmalarından yararlanılmıştır. Yapılan çalışma neticesinde 10 soru hazırlanmış ve 3 öğretmenle pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Soruların açık ve anlaşılır olup olmadığını, araştırmanın amacına uygun olarak cevapları ölçme düzeyi düzeyi tez danışmanı ile beraber incelenerek soruların iç geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır.. Bu çalışmanın sonunda, soru maddelerinin iç geçerliliği saptanmıştır. Pilot uygulamada elde edilen veriler ışığında yanlış anlaşılabilir veya yanlış yorumlamalara neden olabilecek Görüşme soruları düzeltilmiştir. Sonra da asıl Görüşme çalışması yapılmıştır.

Yıldırım ve Şimşek (2013) araştırmanın geçerliği ve güvenilirliğini sağlama açısından katılımcıların gönüllü olmalarının önemli bir faktördür. Bu amaçla öğretmenlere araştırmaya gönüllü katılmalarını sağlamak amacıyla araştırmanın önemi anlatılmış ve gönüllü olan öğretmenlerle görüşme gerçekleştirilmiştir.



Karasar (2009: 165-166)'a göre görüşme sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir. Genellikle yüz yüze yapılırsa da telefon gibi anında yüz yüze görüşme imkânı sağlayan cihazlarla da yapılabilir. Genel olarak görüşmenin üç temel amacı vardır.

- a. İş birliği sağlamak veya yürütmek,
- b. Sağlatım (tedavi, kendine güveni arttırmak),
- c. Araştırma verisi toplamaktır.

Yarı yapılandırılmış Görüşmenin uygulanması esnasında daha etkin sonuçlar elde etmek için literatür araştırması doğrultusunda dikkat edilmesi gereken hususlar belirlenmiştir. Yarı yapılandırılmış Görüşme esnasında sorulacak soruların nitelikleri ve soruluş sırasında Cebeci'nin (1997) önerileri dikkate alınmıştır:

- 1-İlk soruların ilginç ve cevaplaması kolay olmasına; kaynak kişiyi cevap vermeye güdülemesine dikkat edilmiştir.
- 2- Sorular genelden özele doğru giden bir sırada sorulmuştur.
- 3-Sorulara uygun bir sıra içinde ve ilgilerine göre gruplandırılmıştır.
- 4- Araştırmacı, Görüşme tekniğini iyi bir şekilde uygulamaya ve kaynak kişi ile sağlıklı iletişim kurmaya çalışmıştır.
- 5- Araştırmacı, görüşmeye başlarken önce kendisini tanıtmış ve kaynak kişide uygun bir bakış açısı geliştirmek üzere araştırmanın amacıyla ilgili kısa bir açıklama yapmıştır.
- 6- Araştırmacı, görüşme sırasında kaynak kişiye karşı çok bilgili görünmekten ya da konudan habersiz davranmaktan kaçınmıştır

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda aşağıdaki sorular yer almıştır. Ancak Görüşmenin seyrine göre ek sorularda sorulmuştur.

- S-1. Öğretmenlerin mesleki imaj hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
- S-2. Öğretmenlerin mesleki imajını etkileyen faktörler nelerdir?
- S-3.Öğretmenlerin mesleki imajını geçmişle kıyaslandığınızda nasıl değerlendiriyorsunuz?
- S-4. Öğretmenlerin statüsü hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

S-5. Öğretmenlerin saygınlığı konusunda görüşleriniz nelerdir?

S-6. Öğretmenlerin niteliği konusunda görüşleriniz belirtiniz?

S-7. Öğretmenlerin iletişim becerileri konusunda görüşleriniz nelerdir?

S-8. Öğretmenlerin kişisel imajları konusunda görüşleriniz nelerdir? ( kişisel bakım, kıyafet, etkileyicilik, modayı takip etme, özgüven vs)

S-9. Öğretmenlerin mesleki imajlarının daha iyi seviye de olması için neler yapılabilir?

A) Öğretmenlerin yapması gerekenler,

B) Toplumun yapması gerekenler ve

C) MEB, siyasi aktörlerin yapması gerekenler.

### 3.3.2.2. Nitel verilerin analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun olarak, görüşmelerden elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Betimsel analiz, elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada, araştırmanın kavramsal yapısı önceden açık bir şekilde belirlenebildiği için verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

### 3.3.2.3. Geçerlik ve güvenirlik çalışması

Nitel çalışmada geçerlik, ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı olguyu doğru ölçmesi, çalışmacının çalıştığı olguyu yansız olarak ortaya koyması anlamına gelir. Kısaca, çalışma sonuçlarının doğruluğunu konu edinir. Bu çalışmanın iç geçerliğini artırabilmek için elde edilen bulguların gerçeği yansıtıp yansıtmadığı, danışman eşliğinde, çalışmacı tarafından kontrol edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013)

Nitel çalışmada güvenirliğin artırılması için çalışmanın her bir aşamasının ve izlenen yolun ayrıntılı olarak tanımlanması gerekir. Bu çalışma güvenirliliği artırmak için toplanan veriler ayrıntılı bir şekilde rapor edilmiş ve çalışmacının sonuçlara nasıl ulaştığı açıklanmıştır (Büyüköztürk, 2013).

Güvenirliği sağlamak için çalışmada veri kaynağı olan kişilerin açık bir biçimde tanımlanması için, katılımcılara dair demografik özellikler tablo halinde

sunulmuştur. Böylece benzer araştırma yapan diğer araştırmacılar örneklem oluştururken bu tanımlamaları dikkate alabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırmacı, katılımcıların öğretmenlik mesleğinin imajı konusundaki düşüncelerini ortaya çıkarmaya çalışırken mümkün olduğu kadar nesnel tavır sergileyerek dış güvenilirliği sağlamaya çalışmıştır. Kısaca, araştırmacının rolü, katılımcıların araştırmanın amacı ve önemi doğrultusunda rahat konuşmalarını sağlamak olmuştur. (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu çalışmada görüşme yoluyla elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmeye çalışılmıştır. Görüşmelerde kişilerin her bir soruya verdikleri cevaplar, özelliklerine göre birbirine benzer ve farklı olma durumlarına göre analiz edilerek gruplandırılmıştır. Belirlenen görüşler frekans (f) ve yüzde (%) olarak ilgili tablolarda gösterilmiş katılımcıların açıklayıcı ve belirleyici görüşleri doğrudan alınarak bulgulara eklenmiştir.

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### BULGULAR VE TARTIŞMA

#### 4.1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN NİCEL BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 4.1. Öğretmenlerin mesleki imaj ölçeğinin sosyal boyutuna ilişkin görüşlerinin ortalama ve standart sapma değerleri

<b>Sosyal Boyut</b>			
<b>Madde No</b>	<b>Değerin Adı</b>	$\bar{X}$	<b>SS</b>
9	Öğretmenlik mesleğinin imajı diğer hizmet grubunda bulunan mesleklerle göre daha iyi seviyededir.	1,424	0,641
10	Öğretmenlik mesleğinin imajı geçmişe göre daha iyi seviyededir.	1,203	0,509
11	Öğretmenlik mesleği toplumda olumlu bir imaja sahiptir.	1,677	0,685
12	Öğretmenlik mesleğinin imajı toplum tarafından onaylanmaktadır.	1,644	0,676
13	Toplumsal şartlar öğretmenlik mesleğinin imajını olumlu şekilde etkilemektedir.	1,560	0,702
14	Öğretmenlik mesleği toplum tarafından bir uzmanlık mesleği olarak algılanmaktadır.	1,667	0,732
15	Öğretmenlik mesleği, meslekler arasında statüsü yüksek meslektir.	1,447	0,681
16	Öğretmenlik mesleği toplum tarafından takdir edilen bir meslektir.	1,704	0,658
17	Öğretmenlik mesleğinin toplumda saygın bir yeri vardır.	1,594	0,648
18	Öğretmenlik mesleği, toplumda en güvenilen meslekler sıradadır.	1,873	1,023
<b>Toplam</b>		<b>1,578</b>	<b>0,454</b>

Tablo 4.1 incelendiğinde, mesleki imaj ölçeğinin sosyal boyutunda yer alan maddelerin ortalamaları, 18. madde 1,873 değerlerle en yüksek, 10. madde ise 1,203 değerle en düşük sahip olduğu görülmektedir. Ölçeğin sosyal boyutunda yer alan maddelere öğretmenler, 1,578 puan ortalaması ile katılmıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Sosyal boyut içinde yer alan maddelere yönelik yapılan çalışmalara incelendiğinde verilen cevaplara benzer şekilde, düşük sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

Özpolat (2002) Zonguldak ilinde yaptığı çalışmada eskiden öğretmenlere daha çok önem verildiği görüşüne ne kadar katılıyorsunuz? sorusuna, öğretmenlerin % 88,8'i çok ifadesini belirtmiştir. İçinde buldukları toplum öğretmene ne kadar değer veriyor sorusuna % 8,4 az % 42,6 orta % 49'u ise çok olarak belirtmiştir. Earged, (2011) yaptığı çalışmada öğretmenlik mesleği toplum tarafından takdir ediliyor mu? sorusuna hayır diyen öğretmenlerin oranı % 54.6 evet diyenlerin oranı ise % 45.4' tür.

Yine Türk Eğitim Derneği (2009)'nin yaptığı çalışmada ise katılımcılar toplumda geleneksel olarak “öğretmenliğin kutsal bir meslek olması”, öğretmenlere mesleklerinden dolayı özel bir değer ve saygı gösterilmesi gibi algıların giderek zayıfladığını belirtmişlerdir. Yaklaşık olarak, her yüz öğretmen ve yöneticiden 40'ı okul dışındaki toplumsal çevrede öğretmenlere mesleklerinden dolayı özel bir değer verilmediğini düşünmektedir. Bu durum öğretmenler ve yöneticiler arasında öğretmenliğin bir meslek olarak toplumsal statüsüne, değerine ilişkin olumsuz bir değerlendirmenin olduğunu göstermektedir.

Ölçekte yer alan “öğretmenlik mesleği toplum tarafından takdir edilen bir meslektir” sorusuna ise öğretmenler katılmıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Eğitim Birsen'in (2004) öğretmenler üzerine yaptığı çalışmanın sonucu genel olarak değerlendirildiğinde toplumun ve MEB'in öğretmenliğe gereken değeri vermediğini ifade edenlerin oranı oldukça yüksektir (% 89-% 90). Kitle iletişim araçları ve medyanın da öğretmenlere yeterli değeri vermediği görüşü öğretmenlerin çoğu (% 87,5) tarafından belirtilmiştir.

Eğitim Bir-Sen araştırma sonuçlarına benzer sonuçlar, Torun'un (2010) 44 öğretmen ile yaptığı görüşmede de elde edilmiştir. Öğretmenlere toplumun mesleğe

değer verdiğiine yönelik soruda tamamen katılmıyorum diyenlerin oranı % 11.1, katılmıyorum diyenlerin oranı % 57,8 çıkmıştır.

Türk Eğitim Sen'in (2011) yaptığı çalışmada ise öğretmenlerin itibarının azaldığını düşünenlerin oranı % 95,5, MEB öğretmene hak ettiği değeri vermediğini düşünenlerin oranı % 92,4 gelecekte öğretmenlik mesleğinin durumuyla ilgili olarak ankete katılanlar % 56,9 öğretmenlik mesleğinin sosyal ve mali olarak daha olumsuz koşullara sahip olacağını belirterek geleceğe yönelik olumlu bir tablo çizmemektedir.

Özdemir'in (2010) yılında yaptığı çalışmaya bakıldığında öğretmenlerin mesleğinin geleceği hakkındaki görüşleri şu şekildedir: Hiçbir şey değişmeyecek diyenlerin oranı % 42,8'si herhangi bir görüş belirtmeyenlerin oranı % 30 daha kötü olacak diyenlerin oranı % 20,5'i itibarı artacak diyenlerin oranlarını % 6.5 olarak çıkmıştır. Özdemir'in (2010) ve Türk Eğitim-Sen'in (2011) araştırmalarında öğretmenlerin mesleğinin geleceği noktasında özellikle mesleğin itibarı/saygınlığı/statusü konusunda iyimser olmadıkları sonucuna ulaşılabilir.

Yine aynı araştırmada Özdemir (2010) toplumda öğretmenlik mesleğinin statüsünün yüksek midir? sorusuna tamamen katılmıyorum diyenlerin oranı % 8.9, katılmıyorum diyenlerin oranı % 46.7 dir. "Ölçeğin öğretmenlik mesleği, meslekler arasında statüsü yüksek bir meslektir" sorusuna ise öğretmenler katılmıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Benzer sonuca Hargreaves (2007) çalışmasında da rastlanmaktadır.

Hargreaves (2007) İngiltere'de yaptığı çalışmada öğretmenlerin statülerinin 1967 yılından 2006 yılına kadarki değişimini incelemiştir. Araştırmasının sonucunda öğretmenlerin statüsü, 1967 yılında 5'lik skalada 4,4 olarak yüksek seviyede algılanmış, bu veride 2003 yılına kadar sistematik olarak bir düşme gerçekleşmiştir.

Erdem'in (2010) yılında gerçekleştirdiği öğretmenlik mesleğinin toplumsal sorunlarını içeren araştırmasında yöneltilen sorular: Siyasi iradenin öğretmen sorunlarına duyarsız kalması, öğretmen sorunları konusunda toplumda duyarsızlığın olması, öğretmenlik mesleğinin toplum içindeki saygınlığının düşmesi, öğretmenlere yönelik politikaların tutarlı olmaması, toplumun öğretmenden beklentisinin yüksek olması, toplumun öğretmenin topluma katkısını yeterince takdir etmemesi, toplumun öğretmenlik mesleğine yeterince saygı duymaması şeklindedir. Öğretmenlerin bu sorulara verilen cevapların oranı, tamamen katılıyorum şeklinde olmuştur.

“Öğretmenlik mesleğinin toplumda saygın bir yeri vardır” sorusuna ölçekte öğretmenler katılmıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Semerci, vd., (2012) Bartın ilinde yaptığı çalışmada ise öğretmenlere, Türkiye’de ve Bartın’da öğretmenlik mesleğinin saygınlığı yüzde kaçtır?” şeklinde bir soruya Türkiye için öğretmenlerin % 56,7’si saygınlığın % 25 ve altında % 12,9’u % 26-30 arasında olduğunu belirtmiştir. Bartın için ise öğretmenlerin % 47,8’i saygınlığın % 25 ve altında, % 15,’i % 26-30 arasında olduğunu belirtmiştir. Hem Bartın ili hemde Türkiye için öğretmenler mesleğin saygınlığını genel olarak % 25’ in altında değerlendirmişlerdir. Buradan öğretmenlerin saygınlığı ile ilgili soruda il değişkenine göre önemli bir farklılık görülmemektedir, sonucuna ulaşılabilir.

TEDMEM (2014) öğretmenlerin mesleklerine yönelik görüşlerini, mesleki doyum, mesleki algı, mesleki bağlılık olmak üzere üç faktörde ortaya koyduğu çalışmasında; Öğretmenler, genel olarak öğretmenlik mesleğinin saygınlığının ve imajının çeşitli nedenlerden dolayı çok yıprandığını, toplumun öğretmenlerin sorunlarına karşı duyarsız davrandığını düşünmekte ve daha fazla deneyime sahip öğretmenler ise mesleğin saygınlığının düzelmesine yönelik inançlarının azaldığını belirtmişlerdir. Yapılan çalışmalar da görüldüğü üzere öğretmenler mesleğin saygınlığını/ statüsünü ve mesleğin toplum tarafından takdir edilmesini düşük algılamışlardır.

#### 4.2.İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN NİTEL BULGULAR VE TARTIŞMA

“Öğretmenlerin mesleki imajları hakkındaki düşüncelerinizi belirtiniz.” sorusuna öğretmenlerin vermiş oldukları yanıtlardan elde edilen bulgular tablo 4.2’ de verilmiştir.

Tablo 4.2. Öğretmenlerin mesleki imajlarına yönelik görüşleri

Tema	Alt tema	f	%
Öğretmenlerin mesleki imajlarına yönelik görüşleri	Olumlu bulanlar	6	24
	Olumsuz bulanlar	19	76
		25	100

Öğretmenlerin mesleki imajı hakkında sorulan soruya verilen cevapları incelediğinde nicel bulgulara benzer sonuçlar elde edilmiştir. Öğretmenler

araştırmanın nicel kısmında mesleki imajın sosyal boyutunu içeren sorulara “katılmıyorum” düzeyinde cevaplar vermişlerdir. Nitel boyutunda yapılan analizler incelendiğinde görüşme yapılan katılımcının % 76’sı öğretmenlik mesleğinin imajını olumsuz bulmuş % 24’ü ise olumlu bulmuştur. Olumlu ve olumsuz görüş belirten katılımcıların bazılarının düşünceleri şöyledir:

K7. *“Bir peygamberlik mesleği olması bakımından sağlam bir imaja sahiptir. Bu mesleğin gerekliliğini yerine getirenler bu imajı korumaktadır.”*

K9. *“Öğretmenlik mesleğinin imajının kamuda ki diğer memurlara göre (polislik, sağlık çalışanı ve maliye, sgk ) daha iyi konumdadır.”*

K11. *“90’lı yıllardan sonra ekonomik bir rahatlığa kavuşuldu, bu da öğretmenlerin imajını olumlu etkilemiştir.”*

K13. *“Kendilerine has olumlu bir imaja sahip olduğunu düşünüyorum. Çünkü toplumda bilirkşi, edep ve ahlak temsili olarak kabul edilmektedir.”*

K19. *“Orta derecede olumlu imaja sahip olduğunu düşünmekteyim.”*

K25. *“Öğretmenlerin mesleki imajı diğer mesleklerle karşılaştığımızda iyidir diyebiliriz. Bu yargıya varmamızı sağlayan ise toplumda öğretmenlere saygı gösterilmesi, üniversite öğrencilerinin öğretmen olmak için çaba sarf etmesi gibi nedenlerdir.”*

K1. *“Son yıllarda imajı gözle görülür şekilde azalmıştır.”*

K4. *“Öğretmenlik mesleğinin imajı sıradan bir devlet memurunun imajı kadar.”*

K5. *“Gerek kendimize yönelik algıda ve toplumun mesleğe yönelik algısında zayıflama var.”*

K6. *“Geçmişte gurur duyulan, ideal bir meslekti ve toplumda en önemli mesleklerden biri olarak kabul edilirdi ancak şu an da öyle değil.”*

K14. *“Okul aile ve öğrenci dengesi bozulduğundan dolayı öğretmenlik mesleğinin imajı kalmamıştır.”*

K15. *“Mesleki imajın olumsuz olduğunu düşünüyorum ancak bu sadece öğretmenler ile ilgili bir durum değil diğer devlet memurları içinde geçerlidir.”*



*Çünkü eskiden kamu otoritesi ve korkusu vardı, şimdi ise vatandaş otoritesi ve bundan çekinen devlet memuru var.”*

*K18. “Öğretmenin mesleki imajı denildiğinde ideal anlamda öğrenci, veli üzerinde yetkin bir meslek elemanı olmaktır. Şu anda öğretmenlerin mesleki imajı sıfırlanmış konumdadır.”*

*K23. “Hak ettiğimiz imajın oluşmadığını düşünüyorum.”*

Bu veriler den yola çıkarak görüşmeye katılan öğretmenler mesleğin imajını genel olarak olumsuz bulmuşlardır. Olumlu görüş belirten öğretmenler ise nedenlerini mesleğin kutsallığının devam ettiğini, 90’lı yıllardan itibaren öğretmenlerin ekonomik koşullarının iyileştiğini, diğer memurlara karşısındaki konumuna göre daha iyi durumda olduğu şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Olumsuz görüş belirtenler ise öğretmenlik mesleğinin toplum tarafından önemli bir meslek olarak görmemeleri, mesleğin profesyonel bir meslek olarak algılanmaması, genel olarak memurlara yönelik negatif algının öğretmenler içinde oluşmaya başlaması şeklinde görüş belirtmişlerdir.

#### **4.3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN NİTEL BULGULAR VE TARTIŞMA**

Öğretmenlere yöneltilen “Öğretmenlik mesleğinin imajının oluşmasına etki eden faktörler nelerdir?” sorusuna vermiş oldukları yanıtlardan elde edilen bulgular tablo 4. 3’te verilmiştir.

Tablo 4. 3. Öğretmenlerin mesleki imajını etkileyen faktörlere yönelik görüşleri

<b>Tema</b>	<b>Alt Tema</b>	<b>f</b>	<b>%</b>
Öğretmenlerin mesleki imajını etkileyen faktörlere yönelik görüşleri	MEB	10	18,1
	Toplumsal faktörler	6	10,9
	Medya	5	9,9
	Siyasi aktörler	8	14,5
	Öğretmenden	12	21,8
	Kaynaklanan faktörler		
	Mevcut öğretmen sayısının ve atama bekleyen öğretmen sayısının fazlalığı	3	5,4
	Velilerin tutumu	3	5,4
	Ekonomik koşullar	4	7,2
	Örgütlenme ve dayanışma bilinci	3	5,4
Kişisel imaj	1	1,8	

Mesleki imajı etkileyen faktörlere yönelik öğretmen görüşlerine bakıldığında siyasi aktör alt teması altında; hükümetlerin öğretmeni sahipsiz ve yalnız bırakması, öğretmene değer vermemesi çünkü devlet öğretmenine ne kadar değer verirse toplumda o kadar değer vermektedir görüşü belirtilmiştir. MEB alt teması altında ise milli eğitimin öğretmene yüklediği anlam ve roller, eğitim politikalarındaki tutarsızlıklar, yapılan çalışmalarda öğretmenlerin görüş ve düşüncelerinin alınmaması veli ve öğrenci her zaman haklıdır anlayışı ile öğretmenin pasif bir konuma itilmesi olarak belirtilmiştir.

Medya, öğretmenlerle ilgili medyada yer alan olumsuz örneklerin çokluğu olumlu örneklerin ise azlığı. Öğretmenden kaynaklanan nedenlere bakıldığında ise; öğretmenlerin birlik ve beraberlik içerisinde hareket etmemeleri, öğretmenlerin niteliği ve kendilerini geliştirememeleri, öğretmenlerin kişisel hataları, öğretmenlerin kötümser düşünce ve davranışları, öğretmenlerin performans düzeyleri, öğretmenlerin değişen rolleri ve bu rolleri öğretmenlerin tam anlamıyla yerine getirememeleri olarak belirtilmiştir. İmajı etkileyen diğer faktörleri ise velilerin tutum ve davranışlarıyla öğretmenleri baskı altına almaları, gerek atama bekleyen

öğretmen sayısı gerekse istihdam edilen öğretmen sayısının fazlalığı yüz eskimesine neden olmaktadır. Toplum içerisinde mesleğe yönelik kalıp yargıların- yılın yarısı yatıyor az çalışıp çok kazanıyor- olması mesleğin imajını olumsuz etkilemektedir.

Mesleki imajını etkileyen faktörlere ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin bir kısmı aşağıda belirtilmiştir:

K25. *“Öğretmenlerin mesleki imajını etkileyen faktör öncelikle fiziksel görünümüdür. Fiziksel görünümü etkileyen faktörler ise; kılık-kıyafet (temizlik, uyumluluk, çeşitlilik), kişisel bakım (saç, sakal, bıyık tıraşı, parfüm, tırnak, ağız ve diş sağlığı.) dır. İkinci olarak ise öğretmenin akademik başarısıdır. Akademik başarısını da üniversitedeki aldığı eğitim, alanı ile ilgili yaptığı çalışmalar ve öğretmenlik mesleği (formasyon) ile ilgili yaptığı çalışmalar, okuduğu kitap, gazete ve diğer yayınlar belirler. Üçüncü olarak ise öğretmenin iletişimidir. Öğretmenin iletişimi güçlü olmalıdır. Bunun yanında güncel konuları takip etmeli ve fikir sahibi olmalıdır. Entelektüel kişiliğe sahip olmalıdır. Dördüncü olarak öğretmenlerin kişisel özellikleridir. Adil, tutarlı, dürüst, toplumsal değerleri benimseme ve uygulama, görev sorumluluğuna dikkat etme gibi özelliklere sahip olması Tüm bunların yanında öğretmenin bindiği araba, oturduğu ev, yaşam kalitesi, maaşının yeterli olması öğretmenin imajını toplumda etkileyecektir. Hükümetlerin politikası da öğretmenlerin mesleki imajını etkilemektedir. Devlet öğretmenine ne kadar değer verirse toplumda o kadar değer verir”.*

Yıldız (2014) öğretmenlik mesleğinin imajını etkileyen en önemli faktör olarak neoliberal politikalar ve onun eğitim dünyasına yansması olarak değerlendirmektedir. Diğer meslek gurupları gibi öğretmenlik mesleğinde neoliberal politikalara bağlı olarak ciddi bir statü kaybına uğramıştır. Bunun nedeni piyasa dilinin, piyasa aklının bütün yaşam alanlarını, toplumsal kurumları etkilemesidir. (Ertürk, 2010).

Piyasa dilinin eğitime yansması sonucu öğretmen-öğrenci ilişkisinin işlevi ve amacı farklılaşmıştır. İnsan ilişkilerindeki en önemli unsur, saygı, güven tanıma, inanma gibi temel kavramların önemi azalmaya başlamıştır. İlişkiler çikara ve rekabete dayalı gerçekleşmeye başlamış, öğretmenler bile birbirleriyle kıyaslanmaya başlamış bunun sonucu öğretmen öğrenci arasındaki ilişki giderek mekanik bir ilişki

haline dönüşmüştür (Ertürk, 2010). Neoliberal anlayışa göre öğretmen, akademik başarı odaklı ve eğitimin teknisyeninden başka bir şey değildir (Yıldız, 2013 ).

Yıldırım (2011) göre öğretmen imajının dönüşmesinde önemli bir faktör olan öğretmenliğin teknisyen boyutunun ön plana çıkmasında sadece temel eğitime geçiş sınavı ve üniversiteye giriş sınavı değil aynı zamanda öğretmen atamalarındaki kamu personeli seçme sınavlarında etkili olduğunu belirtmektedir. Kamu personeli seçme sınavına bağlı olarak öğretmen yetiştirme programlarında yer alan derslerin içerikleri ve öğrenme-öğretme süreçleri önemli ölçüde değişikliğe uğramıştır. Eğitim fakülterinde öğrenciler derslere kamu personeli seçme sınavında çıkan soru kadar yoğunluk göstermekte, bu ise eğitim bilimleri derslerin bütünsel anlamı ve işlevinin azalmasına neden olmaktadır.

Başarı, performans ve rekabet adına eğitim alanındaki tüm toplumsal ilişkilerin salt birer ekonomik ilişkilere indirgenmiş ve eğitimin bir kamusal hizmet olduğu düşüncesinden uzaklaşarak eğitim kurumları birer işletme haline dönüşmüştür. Yaşanılan bu süreç öğretmenlik mesleğinin imajını ve toplumsal değerini yapısal bir dönüşüme uğratmıştır (Ertürk, 2010).

Öğretmenlik mesleği sadece akademik bilgileri öğrenciye aktaran onları sınavlara hazırlayan öğreticilik değildir. Öğretmenin sosyal, kültürel, ve eğitsel sorumluluklarında bulunmaktadır. En azından toplumda ve dünyada meydana gelen olayların farkında olan, sorunlara alternatif çözüm önerileri sunabilen, proaktif bireydir (Özdemir, 2008). Diğer taraftan öğretmenin hem eğitim hemde öğretim olmak üzere iki temel görevi vardır. Öğretim (belli bir konuyu işleme) resmi görevi ise eğitim (sosyal yönlendirme) resmi görevden öte tabi görevidir (Çelikkaya,1994).

Gelinen bu noktada ise, toplumun öğretmenlerden sadece öğretim görevini yapmasını veya eğitime göre öğretimi daha fazla öncelemesini istemektedir. Bu noktada öğretmenlik mesleğini sadece teknik bir boyuta indirmekte, öğretmenler ise sınava veya bir üst öğrenime hazırlık yaptıran bir araç haline gelmektedir. Bunun sonucunda öğretmenliğin toplumsal sorumluluğu gözardı edilerek, statü ve saygınlığı azalması gerçekleşmektedir.

Bu konuda görüşmeye katılan öğretmenin düşüncesi şöyledir: *K10. “Öğretmenlerin statüsünün ve imajının düşük olduğuna inanıyorum. Buna neden olan faktörlere bakıldığında: Öğretmenler sadece not vermekle görevliymiş gibi*

*algılanması, aileler ve öğrenciler başarıyı ve öğrenmeyi sadece yüksek nota bağlamaları, okulun zorunlu olarak gelinmesi gereken bir kurum olarak görülmesi. Diğer taraftan öğrencilerin, öğrenme seçenekleri oldukça fazla olması yani dersane, özel ders imkânı, etüt merkezleri, teknolojik olanakların gelişmesi.”*

Modern hayatın zorlu çarkları arasında çocukları için iyi bir gelecek ve kariyer hazırlamak isteyen aileler bunun yolunun akademik başarıdan geçtiğinin bilincindedir. Tüm aileler, çocuklarının akademik başarılarını artırmak için imkanları doğrultusunda etüt, özel ders, dersane, gibi aracı kurumların arayışı içine girmektedirler. Bu arayış velilerin okula ve öğretmene bakış açısını olumsuz etkilemekte öğretmeni daha saygın ve rol sahibi kılacak tüm mesleki işlevlerinin daralmasına neden olmaktadır (TEDMEM, 2014).

*K4. “Arz-talep dengesizliği 400.000 civarı atama bekleyen öğretmen olması az olanın kıymetli çok olanın kıymetsiz olduğu anlayışını doğruluyor. Bazı öğretmenlerin sapkın davranışları (cinsel taciz, dayak, cinayet vs.) bulunması öğretmenlik mesleğinin imajını olumsuz etkiliyor.”*

*K17. “İmajın azalmasında değişik faktörlerin etkili olduğunu düşünüyorum. Bunda en önemli etken siyasal etkenler ve bakanlık politikalarıdır. Bakanlık politikalarından dolayı öğretmen kolay ulaşılabilir, kolay harcanabilir ve kolay hırpalanabilir bir mesleğe dönüştü. Öğretmenlerden kaynaklanan nedenler ise; kolektif bilinç ve ekip ruhu yok. Diğer taraftan mesleki birlikteliğin olmamasından dolayı öğretmenler siyasal anlamda çok kolay linçe tabi tutulabiliyor. Sendikalar bile bir araya gelerek öğretmenlerle ilgili meseleler konusunda ortak bir noktaya varamıyorlar. İmajı etkileyen diğer bir nokta ise; görsel ve yazılı medyadaki olumsuz örnekler.” İmaj oluşumuna etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Günümüzde yaygınlığı ve etkisi göz önüne alındığında kitle iletişim araçlarının özellikle de görsel medyanın imaj oluşumundaki etkinliği artmıştır. (Yonca, 2011) Öğretmenlerin mesleki imajlarının olumsuz olmasında medya önemli bir yer tutmaktadır. Birçok dizi ve filmde kendine sıklıkla yer bulan öğretmenler gerçekte bağdaşmayan ya aşırı yüceltilmiş bir kahraman yada aşırı değersizleştirilmiş kişiler olmaktadır.*

Yıldız (2002) imajla ilgili şu noktaya dikkat çeker: İmaj çalışmalarında önemli olan; neyin görüntülediği kadar, neyin görüntülenmediğidir. Özellikle medya az sayıda olsa da öğretmenlik mesleğine uygun davranmayan veya mesleğinin

şartlarını yerine getirmeyen öğretmenlerle ilgili haberleri çok sıklıkla gündeme getirirken, mesleğini, seven fedakâr, çalışkan nitelikli öğretmenlere ya hiç yer vermemekte veya çok az yer vermektedir.

Swetnam (1992) öğretmenlik mesleğine yönelik bireysel, toplumsal algı ve beklentilerimizde medyanın önemli bir etkisinin olduğunu belirtmektedir. Öğretmene yönelik gerçek dışı toplumsal algının öğretmene yönelik filmler ve programlar aracılığıyla biçimlenmektedir.

K6. *“Velilerin öğretmene ve okula karşı tutumu, milli eğitimin öğretmene yüklediği anlam ve roller, öğretmenin kendisine düşen görevi tam anlamıyla yerine getirmemesi”*

K9. *“Öğretmenlerin performans düzeyleri, öğretmenlerin kişiliği”*

K16. *“Öğretmenlerin kötümser düşünce ve davranışları toplumun bakışını etkileyen medyatik faktörler siyasilerin tavırlarının etkisiyle toplumsal yansımalar ve bunların öğrenciler üzerindeki yansımaları”*

K10. *“Öğretmenlerin kendisinin gerçekten nitelikli olarak yetiştirmemesi bazı olumsuz örneklerin medya da daha çok ön planda olması, öğretmenlerin toplumu yönlendiren, etkileyen rolünün teknoloji ile birlikte geride kalması”*. Medya özellikle memurlara yönelik olumsuz olayları daha fazla gündeme getirmektedir. Özellikle polislik, öğretmenlik ve doktora yönelik olumsuz haberleri daha fazla gündeme getirmektedir. Bu birazda medyanın dili ve programların reyting kaygısından kaynaklanmaktadır. Peki diğer meslekler için de medyada bol örnekler olmasına rağmen, öğretmenlik mesleği kadar olumsuz bir etki uyandırmıyor. Bunun nedeni olarak Swetnam (1992) diğer mesleklerde insanların saygı duyacağı, kahramanlık öykülerinin daha fazla yer aldığını ifade etmektedir.

Bu konuda sadece medya değil, memurlara yönelik haber yapan internet siteleri de öğretmenlerle ilgili en küçük olumsuz haberleri bile gündeme taşımakta, hatta medya çoğunlukla bu siteler aracılığıyla gündeme taşınan olayları, haber olarak sunmaktadır. Burada esas sorun özellikle öğretmenlere yönelik taciz iddiaları, sadece taciz iddiası iken bu sanki olmuş gibi başlık atılmaktadır. Türk toplumunun en hassas olduğu konu olan taciz olayı, öğretmenlik mesleğinin imajı için onulmaz yaralar açmaktadır. Bu iddiaya konu olan öğretmen suçsuz bulunsa, bununla ilgili tek küçük bir haber yapılmamaktadır.

K13. “Öğretmenin aldığı eğitim ve toplumsal yargı”.

K.8. “Öğretmenden kaynaklanan kişisel hatalar, öğretmenlerin birlik ve beraberlik içerisinde hareket etmediklerinden haklarını aramakta yeterli çaba gösterememeleri.

K14. “Siyasilerin öğretmenler hakkındaki yorumları ekonomik problemler müfredat çalışmalarının öğretime sorulmadan yapılması, öğretmenlerin alan bilgisi ve pedagojik formasyon eksikliği, Liyakate bağlı yapılmayan idareci atamaları”.

Türkiyede son on yıllık dönemde memur- toplum arasındaki ilişkinin niteliğinde değişim ve dönüşüm gerçekleşmektedir. Daha önce kamu otoritesinin uzantısı olarak memurun çekinilen ve korkulan biri olarak yaptığı herşey meşru ve doğru kabul edilirdi. Hesap sorma veya hakkını arama gibi bir durum söz konusu değildi. Ancak şu anda memurlar her meselede hesap sorulan veya suçlu ilan edilen bir kesim haline geldi. Geçmişte memurlar lehine işleyen süreç şu anda memur aleyhine işleyen bir süreç haline gelmiş durumdadır. Nitekim bir sendikanın temsilcisi bu konuda şunu ifade etmektedir: K15. “Mesleki imajın olumsuz olduğunu düşünüyorum ancak bu sadece öğretmenler ile ilgili bir durum değil diğer devlet memurları içinde geçerlidir. Çünkü eskiden kamu otoritesi ve korkusu vardı, şimdi ise vatandaş otoritesi ve bundan çekinen devlet memuru var”.

K18. “Maalesef öğretmenlik mesleği tüm yetkisi elinden alınan kendisine hareket alanı tanınmayan bir meslek haline geldi. Elinden malzemeleri alınan bir marangoz nasıl zanaatını icra edemezse, öğretmenlik içinde bu durum geçerlidir. Öğretmenden başarı ve nitelik bekliyorlar, hâlbuki imkân ve araçları elinden alınmış bir meslek elemanı bunu nasıl gerçekleştirebilir? Serbest piyasadaki müşteri her zaman haklıdır mantığı, eğitimde de kabul görmeye başlamış durumda. Bunun doğrultusunda ise; öğrenci ve veli haklıdır mantığı geçerli olmaya başlamış bu ise her meselede öğretmeni suçlayan haksızlığa iten bir anlayışı da beraberinde getirmiştir. Tüm bunlar imajı olumsuz etkilemiştir”.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de öğretmen imajı devletin ve toplumun öğretmene verdiği role ve değere göre şekillenmiştir. Öğretmenlere cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren, modern toplumun inşasında önemli bir rol verilmiştir. Toplumsal sorumluluğu ön plana çıkmış, mesleğinde görece bir özerkliğe sahip, aynı zamanda,

“öğrenme/öğretme işini bilen” ve bu konuda da kendisine güvenilen bir meslek elemanı olarak görülmüştür (Ünal, 2005).

1980’li yıllardan itibaren uygulanmaya başlanan neoliberal politikalar yeni kurumsal yapıların ve süreçlerin inşa edilmesi anlamına geliyordu. Neoliberal eğitim politikası eğitimin ticarileşmesi, maliyet, verimlilik, performans gibi piyasa kavramlarıyla açıklanması, eğitimin teknik bir iş haline getirilmesi, öğretmeninde teknisyen kimliğine dönüşmesine neden olmuştur (Özdemir, 2008).

K5. *“En önemli şey ulaşılabilirlik, yani kolay ulaşılabilen bir meslek ve bunda en önemli etken sayının fazla olması”*. K24. *“Öğretmen sayılarının fazla olması, maddi imkânlarının az olması, kalitesiz öğretmenlerin fazlalığı”*. K5 ve K24. Mesleğin imajının olumsuz algılanmasının nedeni olarak, öğretmen sayısının fazlalığını göstermiştir.

Meslek imajının belirlenmesinde mesleği gerçekleştiren kişilerin sayısı kadar, mesleğe girme pozisyonunda olan kişilerin sayısı da etkilidir. Bu etki mesleği icra edenlerinki gibi doğrudan değil de, dolaylı bir şekilde gerçekleşmektedir. Sayıları yarım milyonu bulan atanamayan öğretmenlerle ilgili yapılan haberler toplumda öğretmenlik mesleğine yönelik bakışı hemen etkilemektedir. Şu anda toplum tarafından doktorluk mesleği en saygın meslekler arasında yer almaktadır. Doktorlarla ilgi mezun sayısının artması ve alımların düşmesi ihtimalinde ortada yüzbinlerce doktor kalması durumunda doktorların eski saygınlığından bahsedilebilir mi? Nitekim bu gerçeği bilen YÖK üyeleri özel üniversitelerde hukuk ve tıp fakültesi için başarı sıralaması şartı getirmiştir. Bu düzenlemede hiç şüphesiz niteliksel kaygılarda ön planda tutulmuştur. Keşke bu kaygılar özel üniversitelerdeki eğitim fakülteleri için de geçerli olsa. Yıllardır Türkiye doktor açığı bilinmesine rağmen YÖK tıp fakültesi kontenjanlarını çeşitli bahanelerle artırma yoluna gitmemiştir. Son birkaç yıldır YÖK’ün kısmi bir kontenjan artışına izin vermesi bu gerçeği değiştirmez.

K19. *“En önemli faktör mesleki örgütlenme ve dayanışma yok. Bu konuda Sağlık Bakanlığı örnek gösterilebilir. Doktora saldırı olduğunda herkes kenetlenerek seslerini duyurup, haklarını arayabiliyor. Hâlbuki öğretmenin başına bir sıkıntı geldiğinde başta okul müdürü dâhil olmak üzere herkes öğretmeni yalnız bırakabiliyor”*.



K.18. *Geçmişle karşılaştığımızda olumsuz bir tablonun olduğunu düşünmekteyim. Toplum geçmişte öğretmen aleyhine konuşmazdı. Ama bugün maalesef çok az meselede toplum öğretmen lehine konuşmaktadır. Çocuk merkezli aile yapısının hâkim olduğu toplumumuzda, herkes çocuğunun başarılarından bahsetmek istiyor, ortada bir başarısızlık varsa ilk fatura öğretmene çıkmaktadır. Çünkü zihinlerinde “bizim çocuklarımız başarılı olabilirdi, ancak öğretmenden dolayı başarılı olamadı” kalıp yargısı velilerin büyük bir kısmında yer edinmiş bulunmaktadır. Hâlbuki en basit düzlemde başarı denilen şeyin öğretmen- veli- öğrenci-üçlüsünün birlikteliğiyle gerçekleştiği gibi başarısızlığında aynı yine bu üçlünün etkisiyle olduğu kabul edilmelidir.*

Tüm veliler her meselede öğretmeni nereye ne şekilde şikâyet edeceklerini çok iyi bilmektedirler. Veliler bilinçli veli olmanın yolu, hak aramak bunun içinde öğretmeni şikâyet etmek gerektiğini düşünmektedir. Aslında hak öncelikli olarak veli olma sorumluluğunu yerine getirmekten geçmektedir. Sorumluluğunu yerine getirmeyen veli, öğretmen şikâyet etmenin tüm konforunu kullanırken eğitim sisteminin en önemli dinamiği olan öğretmenin performansını düşürdüğünü, öğrenciler için yapması gereken fedakârlığı artık yapmayacağını da bilincinde olması gerekir.

K21. *“En önemli faktörün mevcut eğitim anlayışı ve uygulamalar olduğunu düşünüyorum. Şu anda öğretmen pasif, öğrenci ise hakim konumda. Her şey öğrencinin talep ve beklentileri doğrultusunda planlanıyor. Bundan dolayı öğretmen kendisini geri plana itiyor. Öğretmen kendisini güvende hissetmiyor. Özellikle orta öğretim de bu daha fazla geçerli. Eskiden, öğretmen üzerinde etkili olabilen veli profili üst tabakadan zengin ve nüfuzlu ailelerdi, şimdi alt ekonomik aileler bile öğretmeni baskı altına alabiliyor. Şu anda öğretmenle kavga etmeye hazır bir veli profili var”.*

2005 yılından itibaren başlayan eğitimde yapılandırıcılık anlayışı, kendi toplumsal gerçeğin dışında öğrenci merkezli olmaktan öte, öğrenci egemenliği olarak algılanmıştır. Bu çarpık anlayışın sonucu olarak eğitimle ilgili tüm sorumluluklar okula ve öğretmene yüklenmiştir. Oysa bireyin yetişkin olabilmesi için kendi hayatı ile ilgili sorumlulukları üstlenebileceği olgunluğa erişmesi gerekir. Bunun için ise anne ve babanın ve sosyal kurumların rolü, kişileri sorumluluk alma sürecinde desteklemek ve onlara rehberlik etmektir (Karlı, 2005:7).

K22. *“En önemli faktör toplumda var olan öğretmen anlayışı yılın yarısı yatıyor, sürekli tatil yapıyor, çalışmıyor anlayışı ve bu anlayışın öğrenciye de yansması”*. Hizmet grubunda yer alan meslekler doğrudan toplumla ilişki içinde olduğundan dolayı kalıp yargıların oluşması daha kolay olmaktadır. Hizmet grubu içinde önemli bir yere sahip olan öğretmenlik mesleği maalesef bu gerçekten en fazla nasibi alan meslek grubudur. Bir veli öğretmenle yaşadığı sorunu toplumun diğer kesimleri ile paylaşmakta, veli ve toplum tekil bir olaydan yola çıkarak öğretmenler hakkında genellemelere ulaşmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin imajının oluşmasında önemli bir etken öğretmenlik mesleğine yönelik toplumda var olan kalıp yargılardır. Kalıp yargı (stereotip) insanların diğer insanları, grupları, toplumları bir takım kategorilere, tiplere ayırarak onları anlamlandırma eğiliminin sonucunda oluşur (Taşkın ve Koç; 2008). Kalıp yargı (stereotip), bir grubun üyelerine yönelik sabit, aşırı basitleştirilmiş, aşırı genelleştirilmiş, genellikle ön yargılı, bir grubun tüm üyelerinin paylaştığı düşünülen olumlu veya olumsuz özellikleri taşıyan bilişsel bir şemadır (Taşkın ve Koç 2008).

İnsanların mesleklerle olan doğrudan yada dolaylı yaşantılarının bir sonucu olarak mesleklere yönelik oluşan bu kalıp yargılar hem olumlu hem de olumsuz düzeyde olabilir. Bir bireyin bir meslek mensubu ile yaşadığı olumsuz bir durumu paylaştığı diğer bir birey, bu meslek ile hiçbir yaşantısı olmasa bile o mesleğe ilişkin olumsuz bir kalıp yargı oluşturabilmektedir (Taşkın ve Koç, 2008 ).

K23. *“Öğretmenlerin büyük bir kısmının yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamaları imajı olumsuz etkilemektedir. Siyasi aktörler öğretmenin yanında olmayı bırakın onları her şeyin suçlusu olarak görmesi ikinci bir etkidir. Diğer taraftan öğretmenin toplumun gözünde az çalışan çok yatan ve paragöz insanlar olarak lanse edilmesi. Diğer bir faktör ise gününbirlik değişen eğitim politikaları vs”*.

Öğretmenlik mesleğinin imajının belirlenmesinde devletin eğitim politikası ve bu politikaya uygun olarak öğretmene verilen rol ve kimlik etkili olmuştur. Devlet konjonktürel olarak öğretmene bir imaj vermiş ve bu imajın gereğinin yerine getirilmesi öğretmenlerden istenmiştir. Şu anda öğretmene verilen imaj bir teknisyen olarak yönetmelik ve kuralları belirli standartlar doğrultusunda uygulamaktır.

Memurun sonuna kadar haklı olduğu veya memurun her meselede haksız olduğu anlayışının da beraberinde bir takım yanlışlıkları doğurması kaçınılmazdır.

Şu anda toplum- devlet memuru arasındaki ilişki bir geçiş dönemi yaşamaktadır. Bu geçiş döneminin sonucunda memur- toplum ilişkisinde bir dengenin kurulması gerekmektedir.

Öğretmenler, eğitim politikalarında sıkça yapılan değişiklikler, ekonomik güçlükler, iş yükü, veli ve öğrencilerin ilgisizliği, okul yöneticileri ile yaşanan sorunlardan dolayı işlerinde yetersizlik, doyumsuzluk ve tükenmişlik yaşamaktadırlar (Telef, 2011). Öğretmeni, öğrenciyi, okulu, aileyi kısaca toplumu olumsuz etkileyebilen öğretmen tükenmişliğinin (Avcı ve Şerefoğlu, 2011) mesleğin imajını da olumsuz etkileyeceği yadsınamaz bir gerçektir. Mesleğinden ya da işinden dolayı insanlarla tek yönlü, yani sadece verici bir iletişime girmek zorunda kalan bireyler verdikleri kadar alamadıkları durumlarda, sürekli kendilerinden bir şeyler verdiklerini düşündükçe, bir süre sonra tükendiklerini ve verecek bir şeyleri kalmadığını hissetmeye başlayacaklardır (Maraşlı, 2005:28).

#### 4.3.1. Üçüncü Alt Probleme Nitel İlişkin Bulgular ve Tartışma

Öğretmenlere yöneltilen “Öğretmenlerin mesleki imajını geçmişle kıyasladığınızda nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular tablo 4.4’de verilmiştir.

Tablo 4. 4. Öğretmenlerin mesleki imajının geçmişe göre durumu

Tema	Alt tema	f	%
Öğretmenlerin mesleki imajı hakkındaki görüşleri	Daha iyi konumdadır.	1	4
	Daha kötü konumdadır.	19	76
	Görüş belirtmeyenler	5	20
	Toplam	25	100

Öğretmenlerin mesleki imajının geçmişle kıyaslamasına dair soruya 20 katılımcının (% 95)’i daha kötü konumda olduğunu belirtirken sadece % 5’i daha iyi konumda olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinin bir kısmı aşağıda belirtilmiştir:

K1. “Geçmişte öğretmenler her yerde devletin temsilcisi olarak değerlendirilir ve itibar görürlerdi, ama bu anlayış kalmadığından dolayı imaj da geçmişe göre zayıflamıştır”.

K.2. “Eskiden öğretmen imajı daha olumluydu, öğretmen kıymetli ve ulaşılmazdı. Şimdi ise “Hiçbir şey olamazsan öğretmen ol” anlayışı var”.

K.4. “Geçmişe göre öğretmenlik imajı gerilemiş durumdadır”. (Dibe vurmadı ama dibe vurmaya çok yakın )

K.6. “Öğretmenlik mesleği geçmişle kıyaslandığında; saygınlığı ve imajının düzelemeyecek derecede yıprandığını düşünüyorum”.

K.7. “Kendimizi nasıl algıladığımız ve başkaları tarafından nasıl algılandığımızı imaj olarak kabul edersek günümüzde bu algının zayıfladığı görülmektedir”.

K.10. “Önceden öğretmen denilince saygı, korku, sevgi uyanırdı, öğretmen insanların danıştığı, bilgi aldığı konumdayken şimdi ise işini yapmaya mecbur bir devlet memuru olarak görülmektedir”.

K12. “Öğretmenlik mesleğinin imajı geçmişe kıyasla daha olumludur. Buna etken ise yetişmiş insan ihtiyacının günümüzde daha da artması bunun ise ancak eğitim aracılığıyla gerçekleşebileceği düşüncesidir”.

K13. “Mesleğin imajında bir yıpranma söz konusu, bunun en somut örneği öğretmenlerin söylemiş olduğu “biz öğretmenlerimize karşı böyle miydik? ’cümlesidir”.

K14. “Geçmişe göre öğretmenlik mesleğinin imajı azalmış durumdadır.(kendi öğrencilik yıllarımla karşılaştığımda bunu daha net görmekteyiz.) kanun ve yönetmelikler öğretmenin elini kolunu bağlamaktadır”.

K16. “Küreselleşmiş dünyada kitle iletişim araçları ile birlikte bilgi ucuzlanmış hatta değersizleşmiş durumdadır. Eskiden bilginin otoritesi olan öğretmen artık bu konumu yitirmiş, bu durum öğretmenlik mesleği imajının zayıflamasına neden olmuştur”.

K.18. “Geçmişle karşılaştığımızda olumsuz bir tablonun olduğunu düşünmekteyim. Çünkü aşırı derecede siyaset eğitime bulaştı. Bakanlar, öğretmen

*aleyhine konuşmazdı. Ama bugün maalesef çok az meselede öğretmen lehine konuşmaktalar”.*

*K.19. “Geçmişe göre imajımız daha olumsuzdur. Bunda toplumdaki kapitalist anlayış ve vatandaşlık bilincinin etkili olduğunu düşünmekteyim. Geçmişte devlet memurları her şekilde haklıydı. Şimdiyse vatandaş vergi verdiği için daha iyi hizmet alma ve hesap sorma hakkını kendisinde görüyor. Çoğunlukla bunu yanlış usul ve yöntemlerle de yapsa da”.*

*K.20. Her geçen gün imaj biraz daha zayıflamakta. Dershane ve özel ders sektörü bunu tetiklemektedir. Yıldız (2013) neoliberal politikalar doğrultusunda öğretmenlik mesleğinin doğasında ve rolünde önemli değişiklikler olmuştur. Bu anlayış sonucunda toplumsal iddiası olmayan neyi, nasıl aktaracağı belirlenmiş teknik eleman; artan merkezi sınavlarla birlikte “bir kilometre kare genişliğinde ama yalnızca bir cm derinliğinde olan sınav bilgisinin mekanik aktarıcısı öğretmen; saygınlığı ve önemi, öğrencilerinin sınavlarda aldığı puanlarla ölçülen, öğretmen imajının oluşması kaçınılmazdır.*

*K.22. “Geçmişle kıyaslandığında bir azalma olduğunu gösteriyor. Toplumun her yerinde olan öğretmen (sayısal anlamda fazlalık) belli bir süre sonra bir yüz eskimesi oluyor bu da meslek imajını zedeliyor”.*

*K25. “Olumsuz yönde etkilendiğini düşünüyorum. İmajı toplumdaki etki olarak düşündüğümüzde eskiden öğretmenler neredeyse tek bilgi kaynağıydı şimdi birçok bilgi kaynağı var. Öğretmenler eskiden devleti temsil ediyordu ve öğretmenler devletin gücünü arkasına alarak kuvvetli bir görünümü vardı. Şimdi böyle değil öğrenciye söz geçiremiyor. Eskiden çok açık olmasa da öğretmenlerin yaşam kalitesi diğer bireylere göre iyiydi ama şimdi değil. Öğretmen eskiden sayıca azdı şimdi çok sayıda öğretmen bulunmaktadır. Tüm bunlar öğretmenin imajını etkilemektedir”.*

Öğretmenlerin mesleki imajını geçmişe göre iyi konumda olduğunu belirten öğretmen nedenini toplumun yetişmiş insan gününe olan ihtiyacı şeklinde ifade etmiştir. Olumsuz olduğunu belirtenler ise nedenlerini; öğretmenin kıymetinin ve değerinin azalması, öğretmenin bilgi otoritesi olma rolünün sarsılması, mevcut öğretmen sayısının fazlalığı, birey- memur ilişkisinin yeni bir forma girmesi olarak belirtmişlerdir. Öğretmenlerin mesleki imajı hakkında sorulan soruya verilen

cevapları incelediğinde benzer sonuçlar elde edilmiştir. Görüşmeye yapılan katılımcının % 76'sı öğretmenlik mesleğinin imajını olumsuz bulmuş % 24'ü ise olumlu bulmuştur. Öğretmenler genel olarak mesleğin mevcut imajını olumsuz değerlendirirken, mevcut imajın geçmişe göre durumunu ise daha olumsuz değerlendirmişlerdir.

#### 4.4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN NİTEL BULGULAR VE TARTIŞMA

Öğretmenlere yöneltilen “Öğretmenlerin niteliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir” sorusuna verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4. 5. Öğretmenlerin niteliği hakkındaki görüşleri

Tema	Alt tema	f	%
Öğretmenlerin niteliği hakkındaki görüşleri	Niteliğini yeterli bulanlar	13	52,0
	Niteliğini yeterli bulmayanlar	11	44,0
	Görüş belirtmeyen	1	4,0
	Toplam	25	100

Meslek imajının oluşmasındaki en önemli faktörlerin başında mesleği yapan bireylerin nitelikleri gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin nitelikleri konusunda, görüşmeye katılanların yarısına yakını (% 45) öğretmenlerin niteliğini yeterli bulmuyor. Öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplardan anlaşılacağı üzere öğretmenler meslektaşlarına yönelik bir öz eleştiride yapmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak mesleğin saygınlığının azalmasındaki neden olarak, saygı duyulmaz saygı kazanılır diyerek, öğretmenleri sorumlu tutan katılımcıların görüşleri ile nitelik konusundaki görüşler arasında bir paralellik bulunmaktadır.

Öğretmenlerin niteliğini yeterli bulmayan öğretmenlerin nedenleri ise öğretmen adaylarının nitelikli olarak yetişmemesi, öğretmenlerin sayısının fazla olması, öğretmenlerin gündemlerinin çoğunu eğitim dışındaki meselelerin oluşturması, Milli Eğitim Bakanlığının böyle bir derdinin olmaması ve başarılı öğrencilerin öğretmenlik mesleğini tercih etmemeleri olarak ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin niteliklerini yeterli bulanlar pedagojik ve entelektüel anlamda eksikliklerinin olduğunu, bu alanlarda kendilerini geliştirmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin nitelik konusunda kendilerini yeterli bulanlar ile bulmayan öğretmenlerin görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

K17. *“Öğretmen niteliğinin yeterli olduğunu düşünmüyorum. En önemli problem öğretmen yetiştirmeden kaynaklanıyor. Milli Eğitim Bakanlığının mesleki yenilenme ve mesleği sahiplenme bilinci kazandıracak uygulayacak bir politikasının olmaması. Öğretmenlerin mesleki nitelik ve yeterliklerinin geliştirilmesinin gerekli olduğuna dair birçok çalışma bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının dokuz yüzbin öğretmenin niteliğini artırmaya yönelik sistemli bir programı maalesef bulunmamaktadır. Niteliği artırabilmek için öncelikli olarak öğretmenlerin hangi noktalarda eksiğinin olduğunun tespit edilmesi gerekir. Öğretmenin nitelik sorununa yönelik çalışma yapılırken, branş, çalışılan bölge, okul, mesleki kıdem, eğitim durumu gibi faktörlerin göz önünde bulundurulması gerekir.*

K18. *“Öğretmenler nitelikli yetişmediği için, nitelikli olarak ta eğitim ve öğretimi gerçekleştiremiyorlar.”* Türkiye’de maalesef öğretmenin niteliği sadece mesleğe hazırlık döneminde aldığı eğitimle sınırlıdır. Öğretmenlere mesleğe başladıktan sonra da kendilerini yenileme ve geliştirme bilinci verilmelidir. Bunun için öğretmenlerin ekonomik sorunlarının çözümlenmesi ve teknoloji kullanma becerilerinin arttırılmasına yönelik olarak mesleki kurslar düzenlenmelidir (Kaya, 2007).

K20. *“Öğretmenlerin branş anlamında nitelikleri iyi, ancak entellektüel anlamda yeteneklerinin zayıf olduğunu düşünmekteyim.”*

K21. *“Nitelik konusunda sıkıntılı taraflarımızın olduğunu düşünüyorum.”*

K22. *“Öğretmenin niteliği konusunda ciddi eksikliklerimiz var. Evin büyüklüğünün arabanın markasının konuşulduğu yerde nitelikten söz etmek gülünç olur.”*

K19. *“İlk beş yılı öğretmen niteliğini korumaktadır. Ancak daha sonraki yıllarda da kendimizi geliştirmiyoruz.”* Özdemir’in (2008) yaptığı nitel çalışmada öğretmenlere kendinizi ve meslektaşlarınızı yeterli görüyor musunuz? Sorusuna öğretmenlerin hepsi kendilerini ve meslektaşlarını farklı şekilde yeterli görmediklerini belirtmişlerdir. Kıdemli öğretmenler kendilerini teknoloji kullanma

konusunda yetersiz görürken, genç öğretmenler ise kendilerini öğrenci ve veliyle iletişim konusunda yetersiz görmektedir.

*K14. “Nitelik bakımından çok fazla sorun görünmüyor. Ancak pedagojik formasyon eksikliğimiz var.”*

*K1. “Öğretmenlerin niteliğinin artırılması gerektiğini düşünüyorum. Bunun ise topyekûn eğitim sisteminin niteliğinin artırılması ile mümkündür.”*

*K23. “Bu kadar sayının fazla olduğu bir noktada istenilen niteliğin yakalanamadığını düşünüyorum. Öğretmenler mesleki ve alan yeterlilikleri bakımından istenilen seviyede değil.”* Esen’in (2005) öğretmenlerin kendilerini geliştirememeleri konusunda tespiti ise şöyledir: Öğretmenlerin birinci özelliklerinden biri şudur: Fikir duymak hoşuna gitmez ... hani siz hitap ettiğiniz gruptan hep “üstünsünüz” ya, bu sizde zamanla bir yükseklik kompleksi yaratıyor. “Ben bilirim, kimse bana karışmaz, mükemmelim”...Bu bizim yüzümüze, vücudumuza, her yerimize sınıyor.”

*K8. “Öğretmenlerin niteliğinin çok iyi olduğunu düşünmüyorum. Şans eseri öğretmen olanlar var. Devletin nitelikli öğretmen gibi derdi de yok. Söz dinlesinler, çocuklara bakıcılık yapsınlar yeter.”*

*K9. “Kendimizi geliştirmiyoruz nitelik problemlerimiz var.”* Öğretmenlerin kendilerini geliştirmemeleri, niteliklerini artırmamalarının nedenleri olarak (Yılmaz, 2012) okullarda performansa dayalı ödüllendirme ve kariyer sisteminin olmamasını, (Özoğlu ve diğerleri, 2013) okullardaki mevcut bürokratik yapı (TEDMEM, 2014) mesleki yeterliklerini izleyen bir sistem mevcut olmaması olarak değerlendirmişlerdir.

*K4. “Finlandiya eğitim modelindeki öğretmen niteliği ile karşılaştırılacak olursak 3.sınıf dünya ülkesi konumundayız.”*

*K5. “Öğretmenlik mesleği başarılı öğrencilerin ilk sırada tercih ettikleri bir meslek değil. Öğretmenin aydın olma ve toplumsal sorumluluk konusunda eksiklikleri var, vizyonlarını daha geniş tutmalılar.”*

*K15. “Mesleki yenilenmemiz ve kendimiz geliştirmemiz yeterli düzeyde değil. Öğretmenlik rol model mesleğidir bunun farkında olmamız gerekiyor.”*



K25. “Ülkemizin gelişmesine paralel olarak öğretmenlerin nitelikleri de artmaktadır. Yeni göreve başlayan öğretmenlerin alan bilgisi, eğitim bilgisi, iletişim becerisi, sosyal aktivitelere katılımı, bilgisayar kullanımı gibi özellikleri 20 yıl önce göreve başlayan öğretmenlere göre daha iyi durumdadır.”

K2. “Öğretmenler elinden geldiği kadar hem kendilerini hem de öğrencileri geliştirmek için çalışıyor.”

K3. “Öğretmenler kendilerini geliştirmiş ve yeniliklere açık kişilerdir.”

K6. “Öğretmenler aslında okuyan araştıran dünya ve Türkiye gündemini takip eden kişisel ve toplumsal konularda duyarlı olan bir meslek kurumudur. Ancak her meslekte olduğu gibi bu meslekte de niteliği yeterli olmayan öğretmenler var.”

K7. “Öğretmenlerin niteliğinin yeterli olduğunu düşünüyorum. Alan bilgisi yeterli, sabırlı kendine güvenen, planlı insanlardır.”

K10. “Bu mesleğe kendini adanmış birçok meslektaşımızın olduğunu düşünüyorum. Ancak toplum içinde bu mesleği para için yapan öğretmenler ön plana çıkartılıyor.”

K11. “Öğretmenlerin niteliği iyi ancak dönemin koşullarına göre formasyon konusunda hizmet içi eğitime tabi tutulmalıyız.”

K12. “Öğretmen olmak için belli kriterlerin olması gerekiyor. Uygun ortam ve şartlar sağlanırsa her öğretmenin kendini geliştireceğini düşünüyorum. Bunu sağlayacak ise yetkili kurumlardır.

K16. Niteliğin üç boyutu var: Bilimsel, ahlaki ve entelektüel, bilimsel yönden ortadayız, ahlaki olarak çeşitlilik var. Entelektüel olarak daha uzunca bir yolumuz var.”

Öğretmenin niteliği konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında öğretmenlerin niteliğinin düşüklüğü, çağın şartlarına göre kendilerini geliştirmedikleri gibi sonuçlara rastlanmaktadır. Peki, neden sorusunun cevabında en önemli nokta devletin bürokratik yapısı içerisinde çalışan memur ile çalışmayan memurun tam olarak ayırt edilememesidir. Bu konuda MEB yetkilileri başarılı, nitelikli okul ve öğretmeni, sınav ve test odaklı olarak değerlendirmektedir.

Başarının mimarı çoğunlukla öğretmen olarak görülmemekle birlikte başarısızlığın tüm sorumlusu da öğretmen olmaktadır. Bu durumda başarı ve ya

başarısızlığı belirleyen birçok değişken ıskalanmakta ana faktör olarak öğretmen performansı ve niteliği ön plana çıkmaktadır. Hiç şüphesiz öğretmenin niteliği ve performansı başarı için önemli bir faktör ancak yeterli bir faktör değildir. Bu durumda tartışılması gereken birçok faktörle özellikle de öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi ile karşılaşılmaktadır. Örneğin fen lisesinde okuyan öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyi, motivasyonu, derslere yönelik tutumu ve ailenin sosyo-ekonomik durumuyla herhangi bir meslek lisesinde okuyan öğrencinin yukarıda ifade edilen özelliklerinin aynı olması düşünülemez. Fen lisesindeki öğretmenin moral motivasyonu ile- çünkü sadece öğretici- meslek lisesindeki öğretmenin moral ve motivasyonu aynı mıdır? Meslek lisesindeki bir öğretmen daha çok eğitimci kimliğiyle disiplin, hatta güvenlik gibi öğrencilerin temel problemleriyle uğraşmaktadır. Her iki okulda öğretmenler okulun şartları, öğrencilerin tutumları ve velilerin beklentileri doğrultusunda ellerinden geleni yapmakta iken fen lisesindeki öğretmenler toplum ve MEB yetkilileri karşısında daha saygın ve başarılı kabul edilmektedir. Bu anlayışın uzantısı olarak öğretmenler yüksek puanla öğrenci alan liselere tayin istemek zorunda kalmaktadır. Öğretmenler mesleki anlamda kendilerini geliştirebilecekleri, tatmin olabilecekleri ve bunun sonucunda toplumda saygı görecekları okulda çalışmak istemeleri toplumsal baskı ve MEB'in tutumundan kaynaklanmaktadır.

Öğretmenlerin kendilerini yetiştirmemeleri konusunda Özdemir (2008) 'in yaptığı çalışmada, araştırmaya katılan akademisyenler şu görüşleri ifade etmiştir: Bu konuda en büyük eksiklik öğretmen yetiştirme programından kaynaklanmaktadır. Öğretmen yetiştirme çok mekanik bir tarzda şu dersleri alırsan öğretmen olursun şeklinde planlanmıştır. Bu anlayışla teknisyen gibi düşünülerek öğretmen yetiştiriliyor. Programın ruhu yok. Mesleki ruh öğretmenin içine yerleşmiyor. Toplumla nasıl bağlantı kurulur, öğretmen bunu göremiyor.

Bahçeci (2009) çalışmasında imajı temelde bir nitelik sorunu olarak ele almak dadır. Nitelik problemi birçok faktörü içine almaktadır. Bu faktörler arasında okul yönetimi, bakanlığın yaptığı uygulamalar, öğretmenin kalitesi, okullardaki eğitim ve öğretimin başarı düzeyi sayılabilir. İmaj oluşumunda bireyin edindiği yaşantıların önemli bir etkisi olduğu düşünüldüğünde, okullar için veli ve öğrenciler birer imaj elçisi olmaktadır. İlkokule çocuğunun kaydını yaptırmak isteyen aileler ilk etapta, okul ve öğretmen hakkında çevresinden bilgi alması, veli ve öğrencilerin imaj

oluşmasındaki etkisini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Dolayısıyla milli eğitim okul ve öğretmene yönelik imaj çalışmaları bir göz boyama aracı olarak görülmemeli, nitelik sorununa odaklanmalıdır.

Ancak nitelik sorunu sadece öğretmen odaklı olarak düşünülmelidir. Milli Eğitim Bakanlığında en alt düzeyden en üst düzeye varıncaya kadar tüm yönetim kademesi ve memurların niteliğine ilişkin bir sorgulama yapılabilir. Türkiye de yöneticiler nitelik sorunu gündeme geldiğinde kendisine yönelik bir öz eleştiriyi yapmaksızın, öğretmenlerin nitelik ve performans eksiliğinden bahsetmektedir. Diğer taraftan öğretmenlerin niteliğini artırmak için ne yöneticilerin nede Milli Eğitim Bakanlığının bir kapsamlı plan ve programı bulunmamaktadır. Öğretmenler Türkiye’de şu acı gerçeği öğrenmiş bulunmaktadır. İnsanlar nitelikleriyle yükselmezler, kurdukları iletişim ağı ve mensup oldukları cemaat (sosyolojik anlamda) yapısıyla bir yerlere gelebilir. Hiç şüphesiz çalışmasıyla niteliğiyle bir yerlere gelen insanlarda vardır. Ancak bu insanların varlığı yukarıda söylenen anlayışın olmadığı sonucunu doğurmaz.

Nitelikli öğretmenlere sahip olmak eğitim sistemin gelişmişliğinin önemli bir göstergesidir. Öğretmenlik mesleğine ve onun temsilcisi olan öğretmenlere gereken önem verilmediği, sürece en iyi eğitim sistemine ya da en iyi eğitim donanımına sahip olmak hiçbir anlam ifade etmeyecektir (Akyüz, 2001). Öğretmen kaliteli bir eğitimin gerektirdiği niteliklere sahip olarak kendisinden beklenen rollerini gerçekleştirmeli bunun sonucu olarak ise toplumunda öğretmene sahip çıkarak hakettiği saygıya göstermesi gerekir.

Başaran (2000)’a göre öğretmen, mesleğinde saygın ve başarılı; öğrencilerinin, meslektaşlarının ve toplumun gözünde ise yüksek bir konuma ulaşmak istiyorsa, niteliğini sürekli geliştirmek zorundadır.

#### **4.5.BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN OLARAK NİTEL BULGULAR VE TARTIŞMA**

Öğretmenlere yöneltilen “Öğretmenlerin statüsü hakkındaki düşünceleriniz nelerdir”? sorusuna verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular tablo 4. 6’da verilmiştir.

Tablo 4. 6 Öğretmenlerin mesleğin statüsü hakkındaki görüşleri

Tema	Alt tema	f	%
Öğretmenlerin mesleğin statüsü hakkındaki görüşleri	Statüsünü yüksek bulanlar	5	20
	Statüsünü düşük bulanlar	18	72
	Görüş belirtmeyenler	2	8
	Toplam	25	100

Öğretmenlerin mesleğin statüsüne yönelik verdikleri cevaplar incelendiğinde mesleğin statüsünü yüksek bulanların oranı % 22’i düşük bulanların oranı ise % 78’ görüş belirtmeyenlerin oranı ise % 8’dir. Bu oranlara göre görüşmeye katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı öğretmenlik mesleğinin statüsünü düşük bulmuştur. Araştırmanın nicel kısmında yer alan öğretmenlik mesleği, meslekler arasında statüsü yüksek bir meslektir maddesine” verilen cevap (1,447) katılmıyorum düzeyinde çıkmıştır. Nitel bulgulardan elde edilen sonuçlar nicel bulguları desteklemektedir.

Statüsünü düşük bulanlar sebebini, ekonomik koşullar, mesleğin toplum tarafından kolay bir meslek olarak algılanması, öğretmen sayısının fazlalığı, eğitimdeki başarısızlıklarda birinci derecede öğretmenin sorumlu tutulması, öğretmenden beklentilerin fazla olması bu beklenti gerçekleşmediğinde yaşanan hayal kırıklığı, maddi değerlerin toplumda daha başat bir değer haline gelmesi, öğrenci merkezli eğitimin yanlış uygulanması, öğretmende güç (silah) ve para olmaması, yeni iş kolları ve mesleklerin çıkması olarak belirtmişlerdir. .Görüşmeye katılan öğretmenlerin mesleğin statüsüne yönelik görüşlerinin bir kısmı aşağıda belirtilmiştir.

K1. *“Tüm olumsuzluklara rağmen toplumda öğretmenliğin olumlu bir statüsü vardır. Çünkü toplumların eğitime ihtiyacı var, bu ise ancak öğretmen aracılığıyla gerçekleşebilir.”*

K5. *“Saat olarak az çalıştığımı düşünüyorum. Saat hesabı yapıldığında iyi kazandığımı düşünüyorum. Fiziksel anlamda bizden daha ağır meslekler var. Gerek ekonomik koşul olsun gerekse statü bakımından iyi konumda olduğumuzu düşünmekteyim.”*

K11. “*Ekonomik olarak geçmişe göre iyi konumdayız. Statü konusunun da göreceli bir konu olduğunu düşünmekteyim. Ben köyde doğan ve akrabaları da hala köyde yaşayan biriyim. Tatilde köye gittiğim zaman statümün yüksek olduğunu düşünüyorum. Ancak yaşadığım apartmanda ise statümün düşük olduğuna inanıyorum. Eğer alt sosyo- ekonomik bir yapıdan gelmiş isek statümüz yüksek eğer üst sosyo- ekonomik düzeyden gelmişsek statümüz düşük olacaktır.*” Her meslek gibi öğretmenlik mesleğinin de meslekler grubu içerisinde kendine özgü toplumsal bir saygınlığı var. Bu saygınlık toplumdan topluma hatta toplum içindeki alt katmanlar arasında da değişmektedir. Örneğin alt gelir grubundakiler için öğretmenlik mesleği, statüsü yüksek meslek içerisinde de yer alıyor, yüksek gelir grubundakiler için ise daha alt seviyede bir statüye sahiptir (Uluğ, 2003).

K17. “*Öğretmenliğin statüsünü var olduğuna inanıyorum. Çünkü insanların eğitimle ilgili beklentileri var. Ve bu beklentiyi yerine getirecek eğitim vazgeçilmez bir kurumdur. Bundan dolayı statüsünü devam ettirilecek.*”

K2. “*İnsanların gözünde statüsü düşük, çünkü hiçbir şey yapmadan kolay para kazanılan bir meslek olarak görülüyor. Öğretmenlik kolay gözükse de aslında zor bir meslek.*”

K4. “*Statü olarak asgari ücretle çalışanların bir basamak üzerinde diğer kamuda görev yapan memurların altında ve doğal olarak statümüz düşük. Buna neden ise öğretmen sayısının fazla olması ve iş alanının giderek daralması.*”

K21. “*Geçmişe göre statüsünde bir kayıp var bu doğal bir süreç çünkü sayımız hızla artıyor yeni meslek grupları ve iş kolları çıkıyor öğretmenlik mesleği de bunlar arasında kendine yer bulmaya çalışıyor.*”

K6. “*Öğretmenlerin eskiye oranla statüsünün daha altta olduğunu düşünüyorum. Sebeplerine bakıldığında: değişen toplumsal şartlar, Milli Eğitim Bakanlığının yanlış politikaları, toplumun öğretmenleri her şeyi değiştirecek, düzeltecek bir sihirbaz olarak görmesi, öğrencileri çok üst düzeyde görüp başarısızlıktan dolayı öğretmenleri suçlamaları. Öğretmenlik mesleğinin toplum tarafından yeteri kadar, saygı, değer ve önem görmeyişinin nedenini sosyo- kültürel ve tarihsel bağlam içerisinde değerlendirmek gerekir.*” Tedmem (2014) cumhuriyetin ilk yıllarında ulus devletinin kurulmasında öğretmenlere ayrı bir değer verilmiştir. Çünkü öğretmene sosyal- kültürel yapının oluşmasında ve vatandaş bilincinin

şekillenmesinde önemli roller verilmiştir. Verilen bu rölün en tipik örneği köy enstitüsü uygulamalarıdır. Buna benzer uygulamalarla cumhuriyetin ilk yıllarında öğretmenlik mesleği saygın bir meslek olmuştur.

Türk eğitim tarihinde öğretmen tipolojileri üzerinde çalışma yapan Yıldız (2013) Osmanlı devletinin son döneminden başlayarak, günümüze kadar dört öğretmen tipolojisi oluşturmuştur. Bu tipolojilerin oluşmasında tarihsel, sosyal ve siyasal faktörler etkili olmuştur. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde muallim tipolojisi ön plana çıkarken, cumhuriyet döneminde ise çağdaşlaştırıcı öğretmen, 1960-1980- yıllarında ise aydın öğretmen tipolojisi ön plana çıkmıştır. 1980'li yıllardan itibaren, neoliberal politikalarında etkisiyle akademik başarı yönelimli teknisyen öğretmen tipolojisi ortaya çıkmıştır.

*K7. “Öğretmenlik mesleğinin statüsünün gerilerde olduğunu düşünüyorum. Bunda en önemli etkenin toplumda maddi değerlerin ön plana çıkması.”*

*K8. Öğretmenliğin statüsünün olumsuz olduğunu düşünmekteyim. Toplumda bir nevi çocuk bakıcısı olarak algılanmaktayız. Bu aslında öğretmenlik mesleğinin doğasından kaynaklanmaktadır. Ülkemizde statü, para ve silahla ölçülmekte. Öğretmenlerde de her ikisi bulunmadığı için statüsü oldukça gerilerdedir. (Hall ve Longton, 2006) ise bir mesleğin statüsünü, para, insanları etkileme gücü, toplum tarafından onaylanma, ve mesleğin insanlar üzerindeki etkisi olarak değerlendirerek K7. ile K.8 benzer görüşleri paylaşmıştır. Öğretmenlerin mesleklerinin statülerinin tanınması, önemli ölçüde kendilerine bağlıdır. Bunun için ise tüm öğretmenler mesleklerinde başarılı olacakları mesleki standartları belirlemeleri gerekmektedir (Conference,1966).*

Öğretmenlerin maaşları ile mesleki statüleri arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bundan dolayı öğretmenlerin maaşları benzer nitelikteki mesleklerle eşit maaş olmalıdır. Öğretmenlere hem kendileri hem de aileleri için gerekli yaşam standartları verilmedir. Öğretmenler artan maaşlar sayesinde profesyonelliklerini artıracak, kültürel ve eğitim aktivitelerine katılabileceklerdir. Maaş artışlarında, nitelik düzeyi, deneyim, sorumluluk düzeyi gibi objektif kriterler göz önünde bulundurulmalı ancak en yüksek maaş ile en düşük maaş arasında dengeli bir fark olmalıdır (Conference, 1966).

Bir mesleğin statüsünü, para, insanları etkileme gücü, toplum tarafından onaylanma, ve mesleğin insanlar üzerindeki etkisi olarak değerlendirilmiştir (Hall ve Longton, 2006 :26).

Lankford, vd., (2014) öğretmenlik mesleğinin statüsünün göreceli olarak düşük olmasını öğretmen yetiştirmede yaşanan zorluklar, Amerikadaki öğrencilerin uluslar arası sınavlarda orta düzeyde başarılı olmaları, nitelikli dökümanların eksikliği, öğretmenlerin yeterliliklerinin düşüklüğü olarak değerlendirmektedir.

Öğretmenlik mesleğinin doktorluk, avukat ve mühendislik gibi üst düzey beceri ve uzmanlık gerektiren mesleklere göre statüsünün düşüklüğü (Ingersol ve Mitchell, 2011) başarılı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğini tercih etmemelerine neden olmakta buda öğretmenlik mesleğinin düşüklüğüne neden olan diğer bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır ( Lankford, vd. 2014).

Odden ve Kelly (2001) öğretmenlik mesleğinin statüsünün artırılması için ise çalışma şartlarında iyileşme ve maaşlarında bir artışın olması gerektiğini belirtmiştir.

*K10. “Öğretmenlerin statüsünün düşük olduğuna inanıyorum. Buna neden olan faktörlere bakıldığında: Öğretmenlerin sadece not vermekle görevliymiş gibi algılanması, aileler ve öğrenciler başarıyı ve öğrenmeyi sadece yüksek nota bağlamaları, okulun zorunlu olarak gelmesi gereken bir kurum olarak görülmesi. Diğer taraftan öğrencilerin, öğrenme seçeneklerinin oldukça fazla olması yani dersane, özel ders imkânı, etüt merkezleri, teknolojik olanaklar gibi.”* Cohen (2012) öğretmenin statüsünün düşüklüğünün nedeni; hükümetlerin programlara aşırı şekilde müdahale etmesi, Amerikan tarzı test ve standartların öğretmenlerin entelektüel yeteneklerini gölgede bırakarak moralini bozması ve değerini düşürmesi olarak ifade etmektedir. Eğer öğrenci testlerde düşük performans sergilemiş ise bunun sorumlusu olarak öğretmen niteliğinin düşüklüğü olarak gösterilerek öğretmen suçlanmakta ve hesap sorulmaktadır.

*K12. “Statüyü saygınlık olarak ele aldığımızda perdede kutsal gibi görünüyor. Ancak Milli Eğitim Bakanlığının ve siyasi iradenin öğretmenlik mesleğinin statüsünü toplum nezdinde düşürüyor. Bunun en somut örneği devlet büyüklerinin öğretmenleri halka şikâyet etmesi.”*

*K13. “Nihayetinde devlet memuruyuz. Aldığımız maaş atandığımız kurum çalıştığımız okullar belli, statü olarak çok yüksek olması beklenemez.”*

*K20. “Öğretmenlerin statüsünün hak ettiği seviyede olduğunu düşünmüyorum. Bunda bakanlığın öğrenci merkezli eğitimi abartması ve öğretmenine güvenmemesinin etkisi olduğunu düşünüyorum.”*

*K25. Öğretmenlerin statüsü orta düzeydedir”. Meslekten kaynaklanan bir durumdur. Öğrenciler dışında diğer insanlara bir yaptırım gücü yoktur.”*

Türkiye’de öğretmenlerin toplumsal statüsünün düşmesinin nedenlerinden biri de, öğretmenliği seçen gençlerin sosyo-ekonomik durumudur. Öğretmenlik mesleğini, daha çok toplumun alt ve orta sosyo-ekonomik düzeyinde yer alan gençler tercih etmektedir (Tok, 1995; Tezcan, 1997; Ataünal, 2000; Gündüz, 2000; Köktaş, 2003). Araştırmanın nitel ve nicel kısmında öğretmenlik mesleğinin statüsünün düşüklüğünün nedenlerinden biri olarak mesleği seçen insanların alt sosyo ekonomik düzeyde olması bulgusuna rastlanmamıştır. Burada tartışılması gereken ana nokta bireyin geldiği sosyo- ekonomik yapı değil, istihdam edildikten sonraki toplumsal yapıdaki konumudur. Türkiye’de statüsü yüksek olarak değerlendirebilecek meslekler içinde de alt sosyo ekonomik yapıdan gelen insanlar bulunmaktadır. Buda doğal bir süreçtir. Çünkü Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde eğitimden beklenen en önemli şey bireyin bir meslek sahibi olarak bir üst tabakaya geçmesidir. Eğitim Türk toplumunda dikey hareketliğin gerçekleşmesinde önemli aracı kurum olarak değerlendirilebilir.

Öğretmenlik eğitimi almamış kişilerin öğretmen olarak atanmaları, mesleğin statüsünü olumsuz yönde etkilediği bir çok araştırmacı tarafından ifade edilmiştir. (Tok, 1995; Kavcar, 1999; Ozankaya, 2002; Dursunoglu, 2003). Özellikle son yıllarda, öğretmenlik mesleğinin her isteyen yapabileceği bir iş konumundan kurtarılması, mesleğin statüsünün kısmen de olsa yükselmesine sebep olduğu söylenebilir. Herkesin öğretmen olabileceği yani bilen öğretir mantığı öğretmenlik mesleğinin toplumda bir uzmanlık mesleği algılanmamasına bunun neticesinde de mesleğin statüsünün düşmesine neden olabilir.

Bu ve benzeri çalışmalardan elde edilen bulgularda öğretmenler mesleğin statüsü düşük bulmaktadırlar. Ancak kendilerini orta tabakada görmektedir. Özdemir, (2010) bakıldığında öğretmenler sosyo- ekonomik ve kültürel açıdan toplum içindeki



yerini yarıdan fazlası ilk olarak orta (%52), ikinci olarak üst orta seviyede (% 20, 5) görmektedir. Bir toplumda yaşanan şartların göstergesi olan mesleki tabakalaşma durumu toplumdaki diğer meslekler ile değerlendirilebilecek bir durumdur. Özpolat (2002) öğretmenlerin kendilerini ait gördükleri sosyal sınıfa yönelik soruda kendini orta sınıfta görenlerin oranı erkekler için % 63,3 kadınlar ise % 77, Öğretmenler mesleğin statüsünü düşük bulmalarına rağmen neden kendileri orta sınıfta görmektedir? sorusunun cevabı muhtemel öğretmenlerin daha fazla statü talebinin bir yansıması, yani ideal durum üzerinden açıklanabilir.

Özdemir (2002) toplumsal değişme ve gelişme sürecinin içerdiği dinamikler eğitimi dolayısıyla öğretmenlik mesleğini de etkilemektedir. Bu nedenle eğitim ve öğretmenlik mesleğinin niteliği zaman içinde değişmekte, toplumun öğretmenlik mesleğine dün ve bugün olarak verdiği önem farklılık göstermektedir. 1940- 50 yılların öğretmen yaşantılarını aktaran kaynaklardan o dönemde öğretmenlerin hak ettikleri önemin verilmediği anlaşılmaktadır.

Şu andan itibaren statüyü düşüren faktörlere ilişkin kabul edilebilir bir iyileşme yapılsa, 5- 10 yıl sonra statüye yönelik bir araştırmada öğretmenler statüsünü geçmişe göre daha düşük bulacaklardır. Bu durumun temel nedeni insan psikolojisinden kaynaklanan geçmişe özlemin, duygusal ve nostajik bir yansıması olabilir.

Benzer durum diğer ülkelerde söz konusu olabilmektedir. Cunningham, (1992) 1990 yılında Amerikan başkanının yaptığı bir konuşmada, bizim ihtiyacımız olan şey öğretmenlerin daha önce sahip olduğu statülerini geri vermektir demiştir. Başkan bunun yolunun ise, daha fazla maaş, daha fazla haklarla gerçekleşeceğini ifade etmektedir. İstedikleri şeyin başarılı öğretmenlerin iyi ev ve iyi bir arabaya sahip olmalarıdır. Başkanın söylediklerinden yola çıkarak Amerikan toplumunda öğretmenin statüsünü belirleyen ana etken ekonomik değişkenler olarak görülmektedir.

#### **4.6.ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE TARTIŞMA**

Öğretmenlere yöneltilen “Öğretmenlerin saygınlığı konusundaki düşünceleriniz nelerdir” sorusuna verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular tablo 4.7’ de verilmiştir.

Tablo 4. 7. Öğretmenlerin mesleğin saygınlığı hakkındaki görüşleri

Tema	Alt tema	f	%
Öğretmenlerin mesleğin saygınlığı hakkındaki görüşleri	Saygınlığının yüksek olduğunu düşünenler.	6	24
	Saygınlığını düşük bulanlar	19	76
	Toplam	25	100

Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığıyla ilgili soruda görüşmeye katılan öğretmenlerin % 24'ü mesleğin toplumda belli bir saygınlığı olduğunu düşünürken % 76'sı ise toplumda öğretmenlik mesleğinin saygınlığının kalmadığını düşünmektedir. "Araştırmanın nicel boyutunda yer alan öğretmenlik mesleğinin toplumda saygın bir yeri vardır" sorusuna öğretmenler katılmıyorum (1,594) düzeyinde cevap vermişlerdir. Nitel bulgularla elde edilen sonuçlar nicel bulguları desteklemektedir. Öğretmenler saygınlığın düşmesine neden olan faktörleri; öğrenci ve velilerin tutumları, öğretmenin değişen rolleri ve öğretmenden beklentilerin farklılaşması, teknolojik gelişme ve küreselleşme bağlamında herkesin bilgiye rahatlıkla ulaşabilmesi, öğretmenler arasında dayanışma ve birlikteliğin olmaması, eğitim anlayışının öğrenci merkezli olmaktan çıkıp, öğrenci egemen bir yapıya bürünmesi, siyasi aktörlerin öğretmen aleyhine konuşması ve öğretmenlerin her meselede günah keçisi ilan edilmesi olarak değerlendirmişlerdir. Mesleğin saygınlığı konusunda öğretmenlerin görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

*K.5. Öğretmenlik mesleğine toplum tarafından saygı duyulmaktadır. Öğretmenle öğrenci arasında ise saygı problemi değil, disiplin problemi olduğunu düşünüyorum.*

*K7. Toplumda her ne kadar öğretmenlerin kişisel hataları olsa da sevilen değer verilen saygı duyulan bir meslektir."* Karaman vd.'nin (2013) yaptığı çalışmada ise öğretmenler mesleğin saygınlığının son dönemlerde azalmasına rağmen, meslekler içinde hala saygın bir meslek olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler mesleğin statüsünü ise lisans mezuniyeti gerektiren mesleklere göre daha düşük olduğunu ifade etmişlerdir.

*K11. Öğretmenlik mesleğine toplum saygı duyuyor ancak öğretmenler bu saygıyı yeterli bulmuyor. Genel olarak memurluk saygın bir meslek, öyle olmasaydı insanlar memur olmak istemezdi.*

K17. *Öğretmenliğin halen toplumda bir saygılığının olduğuna inanıyorum. Eğer saygılılıkta bir azalma varsa bunda birazcık bizim de hatamızın olduğunu düşünüyorum. Bu ise işimizi ciddi ve yeterli şekilde yapmamaktan kaynaklandığını düşünüyorum. Diğer taraftan ise siyasi irade öğretmenin ürettiğine saygı duyacağı yerde abartılı eleştirilerde bulunuyor. Bu ise şu anda hakim bir zihniyete dönüşmüş konumda.*

K19. *Toplum öğretmene hale saygı ve değer vermekte. Bunun artısını ve eksisini öğretmenin kendisi dolduruyor. Problemler veliler bile kendi komplekslerinden dolayı öğretmenlere saygısızlık yapıyor. Öğretmelerin saygılığını artmasındaki en önemli şey, öğretmen ile öğrenci arasındaki gönül bağıdır. Veli bunu hissederse öğretmene saygı duyuyor.*

K.25. *Öğretmenlerin toplumda bir saygılığının vardır. Bu saygılığın sağlayan ise bireylerin kazandığı birçok davranış da öğretmenlerin etkili olmasıdır. Geçmişten günümüze öğretmenlik mesleğinin eğitim ve öğretim sürecindeki yeri hiçbir zaman azalmamıştır. Görev ve sorumluluklarında, toplumun beklenti ve algılamasında değişiklikler olsa da öğretmenlik mesleği toplumlar için hala önemli bir meslektir ve öyle olmaya da devam edecektir. Önemli olan öğretmenlerin değişen koşullara bağlı olarak beklenti ve rollere uygun kimlik geliştirebilmesi ve bunu başarıyla taşıyabilmesidir.*

Günümüzde öğretmenin taşıması gereken kimlik, profesyonel kimliktir. Özdemir (2008) bu anlamda öğretmenlik mesleğini profesyonel bir uğraş alanı olarak değerlendirmektedir. Profesyonel kişi ise bir işi kazanç sağlamak amacıyla, tüm incelikleriyle yerine getiren kimsedir. Öğretmenlik özel alanda uzmanlık, akademik çalışma mesleki formasyon ve üniversite diploması gerektiren kendine özgü profesyonel meslek statüsü kazanmış bir meslektir.

K2. *Hak ettikleri kadar saygı görmediklerini düşünüyorum.*

K3. *Öğretmenler hak ettiği saygıyı başta öğrenciler olmak üzere veliler tarafından görmemektedir.*

K4. *“Öğretmenlik mesleğinin saygılığının azaldığını düşünüyorum. Böyle düşünmememe neden olan etkenler; öğretmenin bir devlet memuru gibi düşünülüp yalnızca öğretim yapmasını istemek, eğitim işlerinde pasif konuma itilmesi, öğretmeninde öğrencilere bir evrak gibi bakmasına neden olmaktadır.”* Esen (2005),

yağtığı çalışmada; geniş toplumsal yapıda öğretmene yüklenen roller ve sorumluluklar konusunda eleştirel bir bakış açısını yansıtan bazı özneler, öğretmenlerin içinde buldukları yaşam koşullarının olumsuzluğu ve mesleğin saygınlığının giderek yok olmasına rağmen, öğretmenlerden beklentilerin fazlalığına dikkat çekmişlerdir. Özellikle, ailelerin yapması gerekenlerin de öğretmenlerin sorumluluğuymuş gibi algılanması, öğretmenlerin omuzlarına gereğinden fazla yük yüklemek olarak değerlendirilmektedir. Öğretmenlere yüklenen rollerle ilgili, özellikle öğretmenin ‘rnek’ insan olması gerektiği yargısı, ğretmeni gereğinden fazla yük altında bıraktığını ve bunun aslında çok da gerçekçi bir zemine oturmadığını, öğretmenlerin ‘insani’ özelliklerinin gözden kaçırıldığını ifade etmektedir. Yıldız (2014) Bütün bu eğilimler öğretmenlik mesleğinde yaşanan saygınlık yitiminin pedagojik bağlamı olarak da okunabilir. Öyle ki eğitim sisteminin en başat sorunlarından birinin “ğretmen merkezlik” olduğu söylemleriyle, öğretmenler adeta tüm eğitimsel sorunların temel kaynağı olarak işaretlenmektedir. Benzer şekilde, küresel düzeyde öğretmenlere yönelik “az çalışıyorlar, “oktatilleri var” gibi söylemler ve ğretmen emeğini küçümseyen ifadelerin son dönemde sıklıkla gündeme gelmesi de bu bağlam içinde anlam kazanmaktadır. İşte tam da bu iklim, geçmişte “krallar gibi saygınlığı olan öğretmenleri” günümüzde “her gelenin ezdiği bir paspasa” dönüştürmüştür.

*K6. “Aileden sonra çocukların gelişimine katkıda bulunan en önemli toplumsal meslektir. Bu kadar önemli ve etkili olan mesleğin saygınlığı ve imajı ayaklar altına alınmaktadır.”*

*K8. “nceleri biraz saygı vardı ancak şu an da herkesin şamar oğlanı.”* Benzer sonuca Yıldız (2014)’ın yaptđı metefor çalışmasında rastlanmaktadır. 93 öğretmeninden 41’i öğretmenlik mesleğinin saygı yitimine ve değerersizleştiğini şu meteforları kullanarak; yerdeki paspas gibi her gelenin ezdiği, herkesin söz sylebilme hakkını kendinde gördüğü bakıcı gibi, kayan bir yıldız, şeklinde ifade etmişlerdir.

*K9. “ğretmene saygı kalmadığını dşniyorum. Saygınlığı ğretmenin kendisi kazandırır, yani saygı duyulacaksa saygı duyulacak hale gelmesi gerekir.”*

Bu ifadeden anlaşılacağı üzere K9. saygınlığın kazanılması için öğretmenin nitelikli ve başarılı olması gerektiğini belirtir. Turan'a (2004) göre ise öğretmenlik mesleğinin saygınlığını yitirmiş olmasının nedenlerinin başında, öğretmen yeterliği ve hizmet öncesi yetiştirilmesi gelmektedir. Nitekim K23. *"Saygınlık verilmez alınır ve kazanılır öğretmenler bu konuda öz eleştiri yapmaları gerekir."* K16. *"Saygınlıkta bir azalma var bunun için öğretmenlerin bir çaba göstermeleri gerekir. Çünkü saygınlığın öğretmenden topluma giden bir süreç olduğunu düşünüyorum"* diyerek, mesleğe saygınlığın azalmasının nedeni olarak nitelik faktörünü ön plana çıkarmış ve Turan (2004) ile benzer görüşü ifade etmişlerdir.

K10. *"Saygınlığın azalmasındaki en önemli etken: aileler ve öğrencilerdir. Para verince daha kaliteli öğretmene ulaşacaklarını zannetmeleri."* Böyle bir anlayışın oluşmasında öğretmenin bir çok rolünün görmezden gelinerek sadece öğretim rolünü ön plana çıkarılmasının sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu durumla ilgili olarak TED'in (2009) yaptığı çalışmada öğretmenlerin statüsünün ve saygınlığının düşme nedeni olarak cumhuriyet dönemi ile birlikte öğretmene yüklenen toplumsal liderlik ve kanaat önderliği gibi rollerin yönetici ve öğretmenlerin gözünde önemli ölçüde geçerliğini kaybetmiş olması şeklinde değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin % 57'si, yöneticilerin ise % 53'ü öğretmenlerin toplumsal liderlik ve kanaat önderliği gibi bir rollerinin artık geçerli olmadığını düşünmektedir. Bu bulgular, öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri çerçevesinde öğretmenlerden beklenen çevrenin gelişimi için katkı sağlama, öncülük etme gibi rollerin öğretmenler tarafından gerçekleştirilebilirliğinin, en azından öğretmen ve yöneticilerin algılarına göre, oldukça güçleştiğini ve öğretmenlerin toplumun gözünde kendilerine böyle bir rol biçmediklerini göstermektedir.

K12. *"Öğretmenlik mesleğinin saygınlığının azaldığını düşünüyorum. Bu saygınlığın azalmasında öğretmenlerinde payı vardır. Bizler dayanışma ve birlik içinde hareket edersek bir nebze saygınlığımızı artırabiliriz. Biz başkalarının vermiş olduğu saygınlık içinde kendimize yer buluyoruz."*

K13. *Yeni nesil öğrenci ve veli profili kutsal olan bu mesleği sıradanlaştırmaktadır.* Gür (2008) ise buna neden olan faktörün yapılandırıcılık eğitim anlayışına yüklenen abartılı anlam verilmesinden kaynaklandığını belirtmektedir. Eğitimcilerin dilinde günah keçisi ilan edilen "geleneksel eğitim", en tipik sunumuyla, öğretmenin öğrenciye bilgi sunmasını veya aktarmasını imler;

inşacılık (veya yanlış çevirisiyle “yapılandırmacılık”) ise öğrencinin kendisinin bilgi inşa etmesini veya edinmesini imler. İnşacılığı savunanlar, “geleneksel eğitim”den farklı bir eğitim algısını savunduklarını iddia ederler. Bu iddianın, sağlam bir zemini yoktur ve oldukça yanıltıcıdır (Gür, 2008, www.Haber10.com).

Burada dikkat çekilmesi gereken husus, hem inşacıların “geleneksel eğitim” diye niteledikleri eğitim algısının hem de inşacıların kendilerinin savundukları yaklaşımın, ortak bir zemine sahip olmasıdır; her iki algı da alabildiğine modernidir. Yani, her iki şekilde de eğitim bilgilerin zihinde yerleşmesinden ibarettir; aradaki fark bilginin edinilmesine ilişkindir: birincide öğrenci “pasif” ikincisinde ise öğrenci “aktif”tir. Bu ortak zemine göre, eğitim bilgi paketlerini edinmekten ibaret zihinsel bir süreçtir; “geleneksel eğitimde” bilgi bir zihinden veya kitaptan başkasına aktarılırken, inşacılıkta bilgi öğrencinin zihni tarafından kaynaklar yoluyla inşa edilir. Her iki algıda da eğitim bilgi edimine indirgenmiştir (Gür, 2008, www.Haber10.com).

*K15. “Eski saygınlığın kalmadığını söyleyebiliriz. Bunda ki en önemli etkenler: teknolojik gelişme ve küreselleşme bağlamında herkesin bilgiye rahatlıkla ulaşabilmesidir. Eskiden öğretmen köyde akıl hocasıydı ancak şimdi böyle bir durum söz konusu değil. Eskiden öğretmen aleyhine konuşulmazdı şu anda ise paçavra olduk.”*

*K18. “Öğretmenin velinin, idarecinin ve öğrencinin yanında bir saygınlığı yok. Saygınlığı olmayan bir mesleğin iş tatmini de mümkün değildir. Eğitimde ödül ve ceza dengesi sağlıklı kurulamadığı için öğrenciler öğretmenler üzerinde egemenlik kurmaktadır. Bu da saygınlığın yitmesine neden olmaktadır.”*

*K20. “Maddi ve manevi sebeplerden dolayı öğretmenlerin saygınlığının olmadığını düşünmekteyim.”*

*K21. “Öğretmenliğe olan saygınlığın azaldığını düşünmekteyim öyle bir hale geldik ki öğretmen öğrenciyi gördükçe kaçıyor ve velinin gazabından korkuyor. Egosu şişmiş bir nesil var ve çocukların böyle olmasında velilerin tutumları önemli. Okul da kendisinin çocuğu azıcık zarar gördüğünde kıyameti koparıırken ama aynı çocuk başkasına zarar verdiğinde veli hiç birşey yapmıyor.”*

Her mesleğin sosyal bir saygınlığı vardır. Meslek saygınlığı bir toplumun bir mesleğe atfettiği önem, imaj ve beğeni düzeyini ifade eder. Mesleğin saygınlığı

daha çok mesleki eğitim düzeyine, elde edilen kazanca ve sağladığı statüye göre şekillenmektedir (Yonca, 2011). Mesleğin statüsünü düşük bulan öğretmenlerin saygınlık konusunda benzer sonuçları vermesi saygınlığın belirlenmesinde statünün etkisini tekrar ortaya koyması açısından önemlidir.

Hoyle (2001) ise mesleğin saygınlığının belirlenmesinde mesleğin imajının önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir. Bu faktör genel olarak mesleğin imajını düşük bulan öğretmenlerin aynı zamanda mesleğin saygınlığında düşük bulmalarını açıklamaktadır. Karamustafaoğlu ve Özmen, (2004) öğretmen adayları arasında öğretmenlik mesleğine verilen değeri belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilen bir diğer çalışmada ise, 90 öğretmen adayı ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bulguları öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun, mesleğe ilişkin beklentilerine karşılık bulamadıklarını, mesleklerinin saygın görülmediğini düşündüklerini ve gelecek kaygısı taşıdıklarını göstermektedir.

Öğretmenin yaptığı küçük veya bireysel düzlemdeki hata, tüm öğretmenlere ve tüm eğitim sistemine bakışı olumsuz etkilemektedir. En eski ve en yaygın mesleklerden olan öğretmenliğin tüm toplumlarda eğitimle ilgili çalışmaların odak noktasında yer almaktadır. Demokratikleşme, şeffaflaşma ve hesap verilebilir anlayışının gelişmesiyle beraber tüm meslekler özellikle de kamuda icra edilen meslekler daha hassas hale gelmiştir. Diğer taraftan insanların hizmet sektöründeki kalite ve memnuniyet standartlarının artması kamuda icra edilen meslekleri daha zorlu bir hale getirmiştir. İnsanların kalite ve memnuniyet standartlarının artmasına rağmen kamu mesleğini yerine getirenlere karşı, insanların tolare düzeyleri oldukça azalmıştır. Bu da beraberinde tüm mesleklerde olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de saygınlığın azalmasına neden olmuştur.

Tarihsel süreç içerisinde Türk toplumu öğretmenliğe mesleğin doğasından dolayı bir kutsallık atfedilmiştir. Kutsal olan dokunulmayan, ayrı bir değeri olan ve ulviliği ifade eder. Ancak son yıllarda yaşanan öğretmene yönelik şiddet olaylarının artması, öğretmenlik mesleğinin büyüünün, yani kutsallığının bozulduğunu göstermektedir. Şiddet gören ve hemen hemen her platformda sorgulanır hale gelen bir mesleğin kutsallığından ne kadar bahsedilebilir. Nitekim görüşmeye katılan K12'nin bu konudaki görüşü şu şekildedir: *“Toplum öğretmenlik mesleğini kutsal bir meslek olarak kabul ediyor fakat öğretmenlere olan tavır ve davranışlarında bu saygıyı ve sevgiyi gösteremiyor.”*

Bununla birlikte öğretmenler, çocuklarla uğraşmanın başkalarınca önemli gibi sunulan, ancak çok ciddiye alınmayan bir iş olduğunu düşünmektedir. Toplumun öğretmenleri eğitimi çocuk bakıcısı gibi gördüğü, ailelerin üstlenmedikleri sorumlulukları öğretmenlere yüklediği yönünde görüşe sahip olan öğretmenler, öğretmenlik yaptıkça mesleğin saygınlığına yönelik inançlarının azaldığını ifade etmiştir. (TEDMEM, 2014: 54). Bu konuda görüşmeye katılan K8. görüşü şöyledir: “*Öğretmenlik mesleğinin statüsü olumsuzdur. Bir nevi çocuk bakıcısı olarak algılanmaktayız. Bu aslında öğretmenlik mesleğinin doğasından kaynaklanmaktadır. Ülkemizde statü para ve silahla ölçülmekte öğretmenlerde de her ikisi bulunmadığı için statüsü oldukça gerilerde.*”

Yıldız (2014) göre, sözü edilen saygınlık ve değer yitimi meselesi, üzerinde düşünülmesi hak eden bir konudur. Hangi mekanizma ve söylemler kullanılarak öğretmenlik mesleğinin saygınlığı aşındırılmıştır? Bize göre, bunun ilk aşamasını öğretmenlerin “yetersiz” olarak damgalanması oluşturur. Öyle ki, uluslararası örgütlerden (örneğin OECD ve Dünya Bankası), büyük şirketlere ve çeşitli sivil toplum örgütlerine kadar geniş bir koalisyon, söz konusu söylemin hem oluşumunu hem de yaygınlaşmasını sağlamıştır. OECD’nin raporlarından başlayarak ulusal bankaların “öğretmen akademisi” kurmasına, büyük şirketlerin kurumsal sosyal sorumluluk söylemi çerçevesinde “öğretmeni geliştirme” projelerine değin birçok çalışma öğretmenlerin “yetersizliği” kabulü üzerine inşa edilmektedir. Tüm bu girişimler öğretmenlik mesleğini hem müdahaleye daha açık hale getirmekte hem de saygınlığını zedelemektedir.

Türkiye, diğer ülkelerle kıyaslandığında, eğitime ayrılan kaynağın en az olduğu ülkeler arasında yer almaktadır. Nüfus artışı, planlama hataları ve coğrafi dağılım sorunları eklendiğinde, eğitim sisteminde elde edilen tüm başarısızlık öğretmenlere fatura edilmektedir. Sık sık değişen eğitim yöneticileri, kanun ve kararların yanı sıra, tutarsız politikaların olduğu sınav odaklı bir eğitim sisteminde, her fırsatta öğretmenlerin motivasyon ve yeterliklerinin hedef gösterilerek tartışılması sorgulanmalıdır. Öğretmenlerin mesleki nitelik ve yeterliklerinin geliştirilmesinin gerekli olduğu elbette ifade edilebilir. Ancak, henüz kimin nasıl öğretmen olarak istihdam edileceğini bile karara bağlayamayan, yeterlik alanlarını tam olarak tanımlamayan, uzmanlaşma kanalları bulunmayan, gelişmiş dünya ortalamasında hizmet içi eğitime en az kaynak ayıran ve bunu en verimsiz şekilde



işleten sistemin, neredeyse tek sorumlu olarak öğretmeni göstermesi yanlış bir analizdir (TEDMEM, 2014:57).

Her kesimin öğretmenden beklentileri oldukça farklıdır. Velilerin, idarecilerin, bakanlığın ve toplumun bekelentileri oldukça farklılık ve çeşitlilik arz etmektedir. Hatta veli, idareci ve bakanlığın beklentileri bile kendi içinde değişmektedir. Meslek lisesinde okuyan velinin öğretmenden beklentisi, çocuğunu lise mezunu yapmak iken Fen lisesinde okuyan bir velinin öğretmenden beklentisi ise çocuğuna iyi bir üniversite kazandırılmasıdır. Bu noktada öğretmenlerin kime göre neyi, nasıl yapacağı konusunda bir kafa karışıklığı yaşanmaktadır. Bu kafa karışıklığı neticesinde öğretmen kendisinden beklenileni veremediğinde, herkesim de bir memnuniyetsizlik olmakta, bunun neticesinde ise öğretmene olan saygı düşmektedir.

Politika belirleyiciler ile üst düzey uygulayıcıların öğretmenlerin saygınlığı, statüsü ve niteliği ile ilgili olumsuz beyanları, toplumsal statünün öğretmenler aleyhine bozulmasına neden olmaktadır. Öyle ki bu beyanlardan sonra öğretmenlere yönelik şiddet eylemlerinin artması ve öğrencilerin, velilerin ve okulla iletişim içerisinde olan bireylerin şiddete bu beyanlar üzerinden haklı gerekçe üretmeye çalıştıkları da bilinmektedir (Özoğlu vd.,2013:52). Bu konuda Görüşme katılan sendika temsilcisinin görüşü yukarıdaki ifadeyi destekler niteliktedir. K12. *“Statüyü saygınlık olarak ele aldığımızda perdede kutsal gibi görünüyor. Ancak Milli Eğitim Bakanlığının ve siyasi iradenin öğretmenlik mesleğinin statüsünü toplum nezdinde düşürmesi. Bunun en somut örneği devlet büyüklerinin öğretmenleri halka şikâyet etmesi.”*

Bir mesleğin toplumsal statüsü ve saygınlığı ile o mesleğe mensup kişilerin niteliği arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Statünün yüksek olduğu mesleklere daha çok kişi yönelmekte ve bunlar arasından en başarılılar seçilmektedir. Ayrıca, statüsü yüksek meslekleri icra eden kişiler genellikle daha yüksek motivasyona sahiptirler ve mesleğe yönelik kaygıları azdır (Özoğlu vd., 2013:50).

Özdemir (2008)'in akademisyenlerle yaptığı çalışmada öğretmenlere yönelik saygının azalması olarak şunları tespit etmiştir. Günümüzde öğretmenden beklentiler değişti. Özellikle sınav sistemi öğretmeni köşeye sıkıştırdı. Çünü sınavda ne kadar başarılı öğrencisi varsa o kadar başarılı öğretmen diye ölçülmeye başlandı.

Öğretmen maalesef bu tuzağın içine düşüyor. Bu anlayış en çok öğrenciye zarar veriyor. Başarı sadece belli alanlarda değil her alanda özellikle hayat alanında başarılı olmalı. Yine aynı araştırmada öğretmenler toplumun eğitime verdiği anlam üzerinde duruyor. Eğitim birey için ne anlam ifade ediyor. Toplumun yada sistemin eğitime yüklediği anlam ne ise insanların da eğitime yüklediği anlam o olmaktadır. Okul değiniz şey bir takım değerlerin ve bilgilerin yüklendiği şeydi. Ancak değerler kimsenin umrunda değil, herkesin derdi sınav ve sınavda gösterdiği başarı. Aslında olması gereken kişiyi olumlu değerlerle toplumda kendine güvenen, topluma uyumlu ve değerlerle donanık bir birey olarak yetiştirmektir.

Bir kişinin aldığı ücret ile toplum içindeki statüsü arasında önemli bir bağ vardır. Hagemann (1997) da, kişinin aldığı maaşın, toplum içindeki konumu belirlemede en önemli ölçütlerden biri olduğunu belirtmiştir (Akt: Sağlam ve Çiçek , 2005). Uluğ (2003) da öğretmenlik mesleğinin statüsü üzerinde en çok etkisi olan unsur mesleğin ekonomik getirisi olduğu görüşünde olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenlik mesleğinin saygınlığının düşük olmasını sadece ekonomik nedenlere indirgemek ve özlük hakları çerçevesinde ele almak doğru değildir. Hatta eğitim sendikalarının farklı çalışmalar üzerinden öğretmeni sürekli olarak kamuoyuna “yoksul” olarak lanse etmesinin mesleğin saygınlığını olumsuz yönde etkilediğini söylemek mümkündür (SETA, 2010; 27). Öğretmenlik mesleği ile ilgili yapılan açıklamalarda sürekli olarak maaş düşüklüğüne, imkânların kısıtlılığına değinilmemelidir. Bu tür yapılan konuşmalar ve açıklamalar, öğretmenleri toplum nezdinde sadece para düşkünü insanlarmış gibi göstermektedir. Bu sebeple de öğretmenliğin saygınlığı ve itibarı zedelenmektedir ( Küçük, vd., 2013:1041).

Lankford, vd., (2014) öğretmenlik mesleğinin saygınlığının artmasıyla beraber toplumun öğretmenlik mesleğine yönelik bakışında diğer mesleklere göre de artış olacağını belirtmiştir.

Hargreaves (2009) öğretmenlerin akademik yeterliliğinin artırılması, öğretmenlik mesleğinin statüsünün yükseltilmesinin yanında mesleğin prestiji ve saygınlığını da artacaktır. Hargreaves'in bu düşüncesinde aynı zamanda statü ve saygınlık arasındaki ilişkiyi statüyü, saygınlığı desteklemesi açısından değerlendirmiştir.

Özpolat (2002) öğretmenlik mesleğinin tarihsel bir kazanım olan kutsal görülme özelliğindeki azalmayı devlet ile toplumun öğretmenlere verdiği önem derecesinin karşılıklı olarak birbirini besleyen bir nedensellik ilişkisiyle açıklamaya çalışmıştır. Öğretmenlerin saygınlığının düşmesinin nedeni olarak teknoloji gelişmesi ve uzmanlığın artmasıyla beraber farklı meslekler ortaya çıkmaya başlamış, zamanla bu yeni meslekler toplum içinde daha fazla saygı görmeye başlamıştır. Daha iyi bir hayat standardına ve gelire sahip olan bu mesleklerin de toplumsal hayatta daha fazla saygı gördüğü gerçektir.

Cohen (2012) toplumun mevcut öğretmen algısında,- Japonya gibi tüm ülkelerde-önemli ve saygı duyulan bir meslek olmasına rağmen, öğretmenlik mesleğinin saygınlığında ciddi anlamda bir değer kaybı olmaktadır. Diğer taraftan öğretmene yönelik saygı problemi sadece Amerika da değil, ister gelişmiş isterse gelişmekte olsun tüm ülkelerde geçerli olduğunu belirtir.

Öğretmenlik mesleği denilince öğretmenin geçimini sağlamak için yaptığı, sürekli öğretim işi veya öğretmen görevi anlaşılmaktadır (Saylan, 2007:3). İnsanlık tarihine bakıldığında, öğretmenlik mesleğinin öneminin ve fonksiyonunun her geçen gün biraz daha arttığı görülmektedir. Çağımızda teknolojinin öğretim araçlarının şaşırtıcı ölçüde gelişmesi, öğrenme-öğretmen sürecini kolaylaştırıcı yeni tekniklerin ortaya çıkması, öğretmen merkezli bir eğitim anlayışından öğrenen merkezli bir eğitim anlayışına geçilmesi gibi birçok değişiklikler, öğretmenlik mesleğinin önemini azaltmamıştır. Aksine öğretmenlik mesleği daha profesyonel, daha teknik, daha nitelikli bir meslek halini almıştır.

Eğitim sisteminin en önemli unsuru öğretmendir. Eğitim sisteminin başarısı, temelde sistemi uygulayacak olan öğretmenlerin başarısına bağlıdır. Çünkü hiçbir eğitim modeli o modeli işletecek olan personelin niteliğinin üzerinde hizmet üretemez ve üretmesi düşünülemez. Bundan dolayıdır ki, bir eğitim, sistemi ancak içindeki öğretmenleri kadar iyidir (Karaman,2008:16).

Toplumsal değişme sürecinde bir bütün olarak sosyal sistemler kurumlar, ilişkiler değişirken eğitim kurumuda bu değişmeye paralellik gösterir. Değişme eğitim açısından amaç, program, yöntem, yönetim, fiziki yapı boyutlarında gerçekleşir. Bu değişme okulların ve öğretmenlerin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal fonksiyonlarında kendini gösterir. Öğretmen ve diğer eğitim çalışanlarının

nitelik nicelik rol ve statülerini etkiler. Onların toplumdaki yeri ve önemi yeniden belirlenir (Özpolat, 2002: 32).

Yıldız (2014) öğretmenlerin saygınlığının düşmesinin nedeni olarak MEB'in yapmış olduğu uygulamaları göstermektedir. Öğretmenlerin ifadesiyle “deniz dalgası gibi bir öğretmenliktir bu, sürekli değişen programlar, hedeflerin belirsizliği ile gel gitler yaşamaktadır.” Dahası, metaforlardan da anlaşılacağı üzere, öğretmenlerin “edilgen” bir konuma sürüklenmesi söz konusudur: “o topluma değil, toplum ona şekil veriyor, ne deniyorsa onu yapıyor.” Öyle ki, “yöneticiler ve hatta veliler hiç bilmediği konularda bile öğretmene müdahale” edebilmektedir. Sözü edilen “müdahale”, son dönemde öğretmenler üzerinde artan denetim mekanizmaları çerçevesinde düşünülmelidir.

Öğretmenlik mesleğinin saygınlığının düşmesindeki diğer etken öğretmenin hiçbir konuda karar verme yetkisinin olmamasıdır. En basit bir uygulamalar olan sınıf değişikliğinden, ders geçmeye varıncaya kadar bir çok noktada öğretmenin bir yetkisi bulunmamaktadır. Teorikte varmış gibi görüne yetki ve karar verme uygulamada pek gerçekleşmemektedir.

Eğitim sisteminin standartlarını artırmanın yolu öğretmenlerin rolüne bağlıdır. Eğitimde doğruluğu kabul edilmiş temel ilke nitelikli ve başarılı insanların öğretmenlik mesleğini seçmelerinin sağlanmasıdır. Bu eğitim standartlarının artırılması için temel koşuldur. Yöneticiler başarılı öğrencileri öğretmenlik mesleğine çekmek yönünde bir kaygı taşıyorlarsa öğretmenlik mesleğinin statüsünü, maaş gibi diğer faktörleride göz önünde bulundurmalıdır (www.theguardian.com). Finlandiya ve Singapur'da öğretmen adayları çok kaliteli bir şekilde mezun olmaktadır. Öğretmenlerin maaşlarıyla eğitim sıralamaları arasında bir ilişki olmasına rağmen bunu statüye etkisini ölçmek zordur. Çünkü öğretmene saygıyı kültürel ve sosyal faktörler belirlemektedir (www.theguardian.com).

Öğretmenlik mesleğini profesyonel bir meslek olarak tanımadıkça öğretmenlik mesleğinin statüsü artırılamaz. Bunun içinde doktorların, genel tıp konseyi, avukatların avukatlar topluluğu gibi mesleki birlikleri bulunmaktadır. Bu yapılar kendi mesleklerini temsil etmekte ve üyelerinin çalışmalarını düzenlemektedir. Üyelerde bu çalışma standartlarına uymakta, karşı çıkmamaktadır.

Bu birlikler sendikaların dışında olarak toplum tarafından saygı duyulmaktadır. (www.theguardian.com).

Araştırma bulgularında öğretmenler mesleğin saygınlığını çeşitli nedenlerle düşük bulmaktadır. Diğer taraftan öğretmenler saygınlığın azalmasını ekonomik faktörlerden sonra en önemli sorun olarak görmektedir. Demir ve Arı (2013) Çanakkale ilinde öğretmen sorunlarını tespit etmeye yönelik yaptığı çalışmada, öğretmenler ilk sırada maaş azlığı, ikinci sırada ise mesleğin toplum tarafından yeteri kadar saygın algılanmadığını belirtmişlerdir.

Tarihsel, sosyal, dinsel referanslar öğretmenlik mesleğine belirli bir saygınlık kazandırmıştır. Öğretmenliği saygın yapan dinsel ve sosyal motivasyon kaynakları diğer meslekler içinde geçerli olabilir. Hatta meslekler kutsallıklar bağlamında bir hiyerarşiye tabi tutulduğunda öğretmenlik mesleği diğer mesleklerin aşağısında kalabilir. Nitekim öğretmen-öğreten- kimliği ve rolüyle saygınlık kazanırken, asker ve polis vatani ve insanların canını, namusunu korumakla mesleki saygınlıklarını kazanmaktadır. Eğer Maslow'un anlayışına uygun olarak mesleklerde bir öncelik sıralamasına gidilecekse, askerlik ve polisliğin en kutsal meslek olması gerekir. Çünkü insanların güvenlik ihtiyacı en temel ve en öncelikli ihtiyaçtır.

Öğretmenlik mesleğinin kutsal meslekten profesyonel mesleğe doğru evrilmesi ilk etapta öğretmenlerin aleyhine bir durummuş gibi değerlendirilebilir. Evet, mesleğin kutsallığı öğretmenlere belirli bir güven ve koruma kalkanı sağlamış, öğretmenin yaptığı hatalar kutsallık perdesiyle örtülmüştür. Ancak kutsallık beraberinde sorumluluk ve fedakârlığı gerektirecektir. Toplum kutsal olan bir meslekten daha fazla şeyler beklemekte, bunun için ise öğretmenlerin daha fazla çalışması daha fazla özveri sergilemesi istenmektedir. Siyasal anlamda ise ulvi gayelerin peşinde koşan bir nefer gözüyle bakılmakta ve bu uğurda her türlü zorluğa ve fedakârlığa katlanması beklenmektedir. Hâlbuki profesyonel bir meslekte ise nelerin yapılacağını standartlar ve prosedürler belirlemiştir. Mesleğin sınırları çizilmiş, çizilen bu sınırlar için meslek elemanı ne yapacağını daha net olarak bilmektedir. Sınırları çizilmiş bir meslek elemanı olarak çalışmak, sınırları belli olmayan bir meslek elemanı olarak çalışmaktan daha rasyonel bir durumdur. Öğretmenlerin aleyhine gibi görünen kutsal kimlikten profesyonel kimliğe dönüşüm modern dönemde öğretmenin lehine bir durumdur.

Bir mesleğe yönelik kutsallık veya yüceltilme ne kadar artarsa toplumun meslekten beklentileri arttığı gibi, mesleği icra edenlerinde toplumdan beklentileri artmaktadır. Her iki kesimin beklentileri yüksek ancak bunların karşılanma düzeyi düşükse bu durum bir gerilim alanının oluşmasına neden olmaktadır. Öğretmen toplumdan gerekli değer ve saygınlığı görmediğini düşünürken, toplumda öğretmenlerin saygınlığı ve değeri hak edecek nitelikli öğrenciler yetiştirmediğini düşünecektir.

#### 4.7.YEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN OLARAK NİCEL BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 4.8. Öğretmenlerin mesleki imaj ölçeğinin, iletişim boyutuna ilişkin görüşlerinin ortalama ve standart sapma değerleri

<b>İletişim Becerileri</b>						
<b>Madde No</b>	<b>Değerin Adı</b>				$\bar{X}$	SS
19	Öğretmenler sosyal konumlarına uygun davranışlarda bulunmaktadır				2,088	0,625
20	Öğretmenlerin empati becerileri yeterli düzeydedir.				2,145	0,622
21	Öğretmenler başkalarıyla sağlıklı iletişim kurmaktadır.				2,250	1,249
22	Öğretmenlerin diksiyonları düzgündür.				2,135	0,612
23	Öğretmenler iletişim kurarken sabırlıdır.				2,233	0,622
24	Öğretmenler iletişim kurarken önyargılardan uzaktırlar.				2,061	0,668
25	Öğretmenlerin ifadeleri anlaşılırdır.				2,097	0,636
26	Öğretmenler beden dilini etkili bir şekilde kullanmaktadır.				2,152	0,649
27	Öğretmenler eleştiriye açıktır.				2,018	0,666
28	Öğretmeler genel olarak az konuşmaktadır.				2,127	0,655
29	Öğretmenler iyi bir dinleyicidir.				2,352	0,614
30	Öğretmenler iletişimde yönlendiricidir.				2,179	1,279
	<b>Toplam</b>				<b>2,153</b>	<b>0,479</b>

Öğretmenin iletişim becerileri boyutunda yer alan maddeler incelendiğinde, 29. madde 2,352 ortalamayla en yüksek 27. madde ise 2,010 ortalamayla en düşük ortalamaya sahiptir. Genel ortalamaya bakıldığında ise 2,153 ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Mesleki imajın iletişim boyutunda yer alan sorulara öğretmenler “kısmen katılıyorum” düzeyinde cevap vermişlerdir. Bu konuda yapılan araştırmalar incelendiğinde farklı sonuçlar elde edilmiştir. Özdemir (2008) yaptığı çalışmada genç öğretmenler kendilerini çoğunlukla öğrenci ve veli ilişkileri konusunda yetersiz görmektedir.

EARGED (2001) tarafından yapılan araştırmada öğretmenler eleştiriye açık olabiliyor mu? sorusuna % 25,8’i pek çok, % 33,4’ü çok, % 25,8’i orta, % 9,4 ise az cevabını vermişlerdir. Ölçekte yer alan “Öğretmenler eleştiriye açıktır” maddesine ise öğretmenler kısmen katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir.

Öğretmenler soğukkanlı ve sabırlı” olabiliyor mu? sorusuna % 25,7’i pek çok % 34,4 çok % 25,8’i ise orta, % 9,4’ü ise az cevabını vermişlerdir. Ölçekte yer alan “Öğretmenler iletişim kurarken sabırlıdır.” maddesine ise öğretmenler kısmen katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Yine Earged (2001) yılında yaptığı çalışmada, “öğretmenler bir öğretmen olarak diğer kişilere örnek” olabiliyor mu? sorusuna % 26,2’si pek çok % 37,5 çok % 24,5’i ise orta, % 8,4’ü ise az cevabını vermişlerdir. Öğretmenler esprili güler yüzlü ve sevecen olabiliyor mu sorusuna % 31,3’ü pek çok % %31,7’si çok % 25,7’si ise orta %8,1’i ise az cevabını vermişlerdir.

Ölçekte yer alan “Öğretmenler sosyal konumlarına uygun davranışlarda bulunmaktadır.” sorusuna öğretmenler kısmen katılıyorum düzeyinde cevap vermiştir Özpolat (2002)’in yaptığı çalışmada ise öğretmen, veli, öğrencilere, öğretmenlerin öğrencilere örnek olma derecesi sorulmuştur. Velilerin % 47’si öğrencilerin % 62,5 ‘si öğretmenlerin % 71,9’u çok, velilerin % 37,5’i öğrencilerin % 27,2, ‘si öğretmenlerin % 26,6’ı orta, velilerin % 15,5’i öğrencilerin % 10,3’ ü öğretmenlerin % 1,5’i az cevabını vermiştir.

TED (2009)’in yaptığı çalışmada velilerin % 74’ü öğretmenlerin davranışlarıyla öğrencilere iyi birer örnek olduklarını belirtmektedir. Yine aynı araştırmada tüm velilerin % 56’sının öğretmenlerin farklı görüş ve eleştirilere açık olduğunu düşünmesine karşın, eğitim düzeyi düşük velilerde bu konuda bir fikir

beyan edecek kanaat sahibi olmayanların oranı % 44'e kadar çıkmaktadır. Şahin (2011) öğretmen algılarına göre, etkili bir öğretmende bulunması gereken kişilik özellikleri ile ilgili önem sıralarının yer verdiği çalışmada % 30,9 ile “çevresine ve öğrencilerine davranışlarıyla model olmalıdır” seçeneğinin birinci sıradan tercih edildiği dikkat çekmektedir. Bu çalışmada öğretmenler, mesleğin toplumsal yönüne vurgu yaparak, öğretmenlik mesleğinin rol- model mesleği olduğu gerçeğini bir kez daha ifade etmiş bulunmaktadır.

Ölçekte yer alan “Öğretmenlerin empati becerileri yeterli düzeydedir.” maddesine ise öğretmenler kısmen katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Ancak branş değişkenine göre yapılan çalışmalarda öğretmenlerin empati düzeylerinde farklı sonuçlar elde edilmiştir. Maden ve Durukan (2011) tarafından türkçe öğretmeni adaylarının empatik eğilim düzeyleri üzerine yapılan çalışmada ise türkçe öğretmenlerin empatik eğilim düzeyleri 3.40 (kararsızlık) olarak ortaya konulmuştur.

Elikesik ve Alım, (2013) sosyal bilgiler öğretmenleri üzerine yaptığı çalışmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalaması 3.39'dur. Bu ortalama sosyal Bilgiler öğretmenlerinin empatik eğilimlerinin “kararsızlık” düzeyinde olduğunu göstermektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, empatik becerilerinin istenen düzeyde olduğu söylenemez.

Akbulut ve Sağlam (2010) sınıf öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerini incelenmişler ve empati kurma düzeylerinin 3,63 (oldukça uygun) olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çalışmada “öğretmenlerin dinleme becerileri ve öğretmenler iletişim kurarken sabırlıdır” sorularına verdikleri cevap “katılıyorum” düzeyinde çıkmıştır. Öğretmenlerin dinleme becerilerinin yüksek çıkması problemlerle denilebilecek velilerle iletişim için oldukça önemlidir. Çünkü bu tip veli tipleri öğretmene yönelik sürekli eleştirel ve suçlayıcı bir dil kullanır, öğretmenin söyleceklerini ya dinlemezler yada belli kısımlarını dinleme eğilimindedir. Belli kısımlarını ise yine öğretmeni zor durumda bırakmak yada yargılamak amaçlı dinlerler. Bu konuda öğretmenin soğukkanlı bir şekilde veliyi dinlemesi, eğer veli kendisini dinlemiyorsa en pratik yoldan iletişimi kesmesi gerekir. Çünkü iletişim denilen şey çift yönlü bir süreç şeklinde gerçekleşir ise anlamlı ve etkili olur.



Ölçekte yer alan “Öğretmenler beden dilini etkili bir şekilde kullanmaktadır.” maddesine ise öğretmenler kısmen katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Başarılı bir eğitim-öğretim sürecinde öğretmen sözel dilini etkili kullandığı gibi beden dilinide etkin bir şekilde kullanması gerekir. Öğretmenler, başta öğrenci ve veli olmak üzere insanlarla olumlu ilişkiler kurabilmek için öğretmen, kendisini anlamalı ve davranışlarını sürekli değerlendirmelidir. Öğretmenler ve öğretmen adaylarının, öğrencinin beden dilini anlamada ve kendi beden dilini etkin kullanmada bir takım beceriler kazanması gerekir (Habacı, vd., 2013).

Öğretmen, sadece öğreten değil; aynı zamanda eğiten ve sınıfa örnek olan bir kişidir. İçinde yaşadığı toplumun kültür yapısının gelişmesinde belirleyici bir etkiye sahiptir (Çalışkan ve Yeşil, 2005). Bu nedenle öğretmenin beden dili ile verdiği mesajlar son derece önemlidir. Öğretmenlik mesleği, iletişim becerilerinin, beden dilinin etkin kullanımını gerektiren bir nitelik taşıdığından beden dilini kullanabilme, bir iletişim süreci olan eğitimin başarıyla gerçekleştirilmesi açısından önemlidir. Sınıftaki eğitim ortamında öğretmenin ve öğrencilerin karşılıklı iletişim ve etkileşim içinde olduğu gerçeğinden hareketle, öğretmenlerin kendi beden dillerinin etkisinin farkına varması ve öğrencilerin beden dilini doğru anlamayı bilmesi gerekir (Gökçeli, 2013:545).

Öğretmenin öğrenciyle olan iletişimi, hem öğretme-öğrenme sürecinin niteliğinin artmasında hem de öğrenci davranışlarının gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bu süreçte öğretmenler, sözel dilin yanı sıra beden dilini de kullanmak zorundadırlar. Sözsüz iletişimde konuşma ya da yazı olmaksızın, insanlar birbirlerine bir takım mesajlar iletirler. Bu iletişim şeklinde insanların ne söyledikleri değil, ne yaptıkları ön plana çıkar (Dökmen, 2001: 28).

İnsanın başarılı olmasını sağlayan önemli becerilerden biride konuşma becerisidir. Günümüzde birçok meslekte konuşma becerisini oldukça önemlidir. Bu mesleklerden biri de öğretmenliktir. Öğretmenin mesleğinde başarılı olması öğrencilerine iyi bir rol model olabilmesi ve iyi bir eğitim öğretim için dili doğru ve güzel bir şekilde konuşması gerekir (Katrancı, 2014).

Öğretmen iyi bir iletişim becerisine sahip olmanın mesleğine katkısını çok iyi kavramalı ve başarılı iletişimin koşullarını gerçekleştirmeye özen göstermelidir.

Birlikte çalıştığı, yaşadığı insanların ilgi, ihtiyaç ve sorunlarını anlayan bir öğretmen onlarla iletişim kurmada zorlanmayacaktır. Çevresindekilere güvenen, saygılı, inceleme-araştırma gücüne sahip, inatçılıktan sakınan, korku duygusunu yenebilen bir kimse iletişim kurmada oldukça başarılıdır. İyi bir öğretmen bu niteliklerle donanık olmalı, iletişimi sürekli kılmalı, öğrencilerine davranışlarıyla iyi bir örnek oluşturmalıdır (Bilen, 1992: 29).

Eğitim temelde sosyal iletişim sürecidir. Öğrenme iletişimin gerçekleşmesi sonucunda alıcının davranışında anlamlı ve kalıcı bir değişim gerçekleşmesidir. Eğitim temelde bir iletişim sürecidir. Öğrenme, iletişimin gerçekleşmesi sonucunda alıcının davranışında anlamlı ve kalıcı bir değişim gerçekleşmesidir. Nitelikli öğrenme ancak etkili iletişim ile gerçekleşebilir. Bu bakımdan öğretmenlik mesleğinde iletişim becerileri önemli yer tutar. Öğretmenlik doğası gereği teknik bir iş ve etkinlikler bütününden ziyade insani duygu ve etkileşimin belirleyici olduğu bir meslek alanıdır. Öğretmenlik tamamen bir iletişim süreci içerisinde anlamını bulur. Bu sözlü yazılı ve beden diline dayalı olarak tüm iletişim sürecinde anlamını bulur. Sözlü iletişimde ses, tonlama anlatım biçimi ve konuşmanın coşkuluğu önemli yer tutar (Ekinci, 2010).

Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkmasıyla beraber, öğrenciler veya veliler eğitim ve öğretim süreci boyunca, 150'ye yakın öğretmenle iletişim kurmaktadır. Eğer öğrenci veya velisi her ne sebeple olursa birkaç öğretmenle yaşadığı sorunu tüm öğretmenlere genelledebilmektedir. Diğer taraftan bu olumsuz durumu en yakın çevresinden başlayarak diğer insanlarla paylaşmaktadır.

Öğretmen ile toplum ilişkileri sadece kurumsal ve resmi olarak değerlendirilmemeli, günlük yaşamlarında kurdukları ilişkiler ve ilişkilerin insanlar üzerinde bıraktığı etki öğretmenlik mesleğinin imajını etkileyebileceği göz önünde tutulmalıdır. Bazı mesleklerin sorumlulukları çalıştıkları kurumla sınırlı iken, bazı meslekler guruplarının sorumluluğu çalıştığı kurum ve çalışma mesaisi ile sınırlı olmamaktadır. Özellikle imam, öğretmen gibi mesleklerin sorumlulukları, sadece hitap ettikleri kesimle değil tüm topluma yöneliktir. Toplum çocuklarını emanet ettikleri öğretmenlerin her alanda rol model olmalarını beklemekte, öğretmenlerde bu beklentinin ve mesleğin sorumluluğunun bilincinde hareket etmek durumundadır.

Öğretmen öğrenme sürecinin kuşkusuz en önemli unsuru iletişimdir. Pozitif bir iletişim ortamının olmadığı eğitim ve öğretimde istenilen hedeflere ulaşabilmek mümkün değildir. Dolayısıyla öğrenme iletişimdir. Öğrenme tıpkı insan vücudu gibi bir sistemler dizisidir. Sistemlerden bir tanesi iyi organize edilmemiş ise hedefe ulaşmada aksamalar meydana gelecektir. Bu konuda öğretmen aşağıda belirtilen bir takım iletişim kriterlerine özen göstermelidir.

Eleştirilere açık, şeffaf bir kişilik göstermelidir. Gülyüzlü, sevecen, demokrat, sabırlı, hoşgörülü bir tavır sergilemelidir. Derslerde diksiyonu düzgün olmalı, vurgulu ses tonu, kelime dağarcığı ve akıcı bir anlatım sergilemeleri gerekir. (Çalışkan, vd, 2010).

#### 4.7.1. Yedinci Alt Probleme İlişkin Nitel Bulgular ve Tartışma

Öğretmenlere yöneltilen “Öğretmenlerin iletişim becerileri hakkındaki görüşleriniz nelerdir” sorusuna verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4. 9 Öğretmenlerin iletişim becerileri hakkındaki görüşleri.

Tema	Alt tema	f	%
Öğretmenlerin iletişim becerileri hakkındaki görüşleri	İletişim becerilerini yeterli bulanlar.	20	80
	İletişim becerilerini yeterli bulmayanlar	5	20
Toplam		25	100

Öğretmenlerin iletişim becerileriyle ilgili soruda görüşmeye katılan öğretmenlerin büyük kısmı, öğretmenlerin iletişim becerilerinin yeterli ve iyi düzeyde (% 80) olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmanın nicel bölümündeki mesleki imaj ölçeğinin iletişim boyutundaki maddelere öğretmenler (2,153) “kısmen katılıyorum” düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğretmenlerin iletişim becerilerinin iyi olmasında, mesleğin doğasından kaynaklanan özellikler ön plana çıkarken, olumsuzlar veya yetersizlik alanları ise veliler, orta öğretim öğrencileri, idarecilerle olan iletişim çatışmaları oluşturmaktadır. Diğer taraftan sınıf öğretmenlerinin sınıfta öğrencilerle kurdukları iletişim tarzını toplum içinde de sürdürmeleri iletişimdeki diğer bir sorun alanı olarak değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin iletişim becerileri konusundaki düşüncelerinin bir kısmı aşağıda belirtilmiştir.

*K1.* “Öğretmenlerin iletişim becerilerinin geliştirilmesi gerektiğine inanıyorum.

*K8.* “Öğretmenlerin iletişim becerilerinin zayıf olduğunu (özellikle öğrencilerle) düşünüyorum.”

*K13.* “Kendimizi ifade etmede ve iletişim kurmada bir sorun yok. Ancak yeni nesil öğrencilerle iletişim çatışmaları yaşanabiliyor.”

*K16.* “Öğrencilerle iletişimleri iyidir. Ancak veli ve idareciler konusunda zayıf devlet büyükleri ile olan iletişimde ise ümitsiz ve umarsız.” Yüksel (2001) öğretmende bulunması gereken beceri alanlarını üç ana başlıkta değerlendirmiştir. 1. Sosyal beceriler 2- Organizasyon-plânlama ve öğretim yaklaşımları, 3. Meslekî profesyonellik. Sosyal beceriler tüm meslek grupları için önemli olmasına rağmen öğretmenlik, doktorluk gibi bazı meslek mensupları için daha da önemli görülmektedir. Öğretmenler de, başkalarıyla etkileşimi mümkün kılacak sosyal açıdan kabul edilebilir olan, standartlarına sahip olması gerekir. Bu davranışlar standartlarına genel olarak sosyal beceri olarak adlandırılmaktadır.

*K12.* “Öğretmen, mesleği gereği toplumun her kesimiyle iletişim kurabilmektedir. Bu anlamda iletişim becerileri yüksektir. Resmi ve hiyerarşik iletişim alanlarında zayıfız.”

*K23.* “Öğretmenlerin genel olarak iletişim becerilerinin iyi olduklarını düşünüyorum. Çünkü işimizde iletişim önemli bir yer tutmaktadır. Ancak sınıf öğretmenleri sınıfta gösterdiği tutum ve davranışları dışarı gösterdiklerinde bazen sıkıntı yaşanmaktadır.”

*K3.* “Öğretmenler hem kendi aralarında hem de veli ve öğrencilerle iyi iletişim kurabilmektedir.”

*K5.* “Öğretmenlerin genel olarak iletişim becerileri iyi düzeyde. Ancak lise de öğrencilerle iletişim kurarken sınırı çizmede zorlanmaktadır.”

*K6.* “Öğretmenler hem iyi bir dinleyici, hem de iyi bir konuşmacı. Çünkü mesleğin doğası bunu gerektiriyor. İyi bir öğretici olmanın yolu iletişim becerilerinin iyi olmasından geçmektedir.” Esen (2005) öğretmenlik mesleğinde iletişim becerilerinin önemli bir yer tutmasını, öğretmenlerin sürekli olarak kalabalık bir çocuk grubuna hitap etmesi ve bununla bağlantılı olarak da hem sesi onlara

duyurabilme çabası, hem de bir konuyu 'düzgün' bir biçimde açıklamaya özen gösterme çabasından kaynaklandığını ifade etmektedir.

*K25. “Öğretmenler iletişim becerileri yüksek olan gruplardan biridir. Teknolojik gelişmeler öğretmenlerin iletişim becerilerini biraz azaltsa da yine de öğretmenler iletişimi güçlü bireylerdir. Sözel ders öğretmenlerin iletişimi sayısal ders öğretmenlerine göre biraz daha iyidir.”*

*K9. “Bireysel hatalarımız olsa da iletişim becerilerimizin iyi düzeyde olduğunu düşünmekteyim.”*

*K10. “Bu konuda olumsuz bir durum söz konusu değil. Öğretmenlerin veli ve öğrenciye yardım etmede oldukça istekli ve fedakâr davranmaktadır.”*

*K11. “Öğretmenlerin iletişim becerileri iyi olduğunu düşünmekteyim. Özellikle velilerimizi yönlendirmede daha başarılı olan öğretmenlerimiz bulunmaktadır.”* Klasik anlayışta eğitimin kalitesi okulda verilen bilginin niceliğine ve niteliğine kullanılan materyal ve teknolojiye sağlanan olanaklara bağlı olarak ifade edilmektedir. Ebetteki eğitimin kalitesi bunlara bağlıdır, ancak hiç birisi eğitimin kalitesini sağlayan en önemli faktör değildir. Eğitimin kalitesini belirleyen en temel faktör, öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşimdir ve eğitimde kalite bu etkileşimin yoğunluğu ile doğru orantılıdır. Bu yoğunluğun öğretmen, yönetici, öğretmen- veli arasında düşünüldüğünde kalite kendiliğinden fark edilir ( Karşlı, 2005:19).

*K17. “Öğretmenlerin iletişimlerinin iyi olduğunu düşünüyorum. Velilerle olan iletişimi ise; daha etkili hale getirecek çalışmaların yapılması gerekir.”*

*K18. Sosyal hayatımıza baktığımızda toplumun tüm kesimleriyle rahat bir iletişim kurduğunu düşünmekteyim.* Toplumun şekillenmesinde en önemli görev öğretmenlerindir. Öğretmenler bu görevi eğitim kurumları aracılığıyla gerçekleştirirler. Öğretmenlerin içinde yaşadığı toplumun kültür yapısının gelişmesinde ve öğrencilere aktarılmasında belirleyici bir etkiye olduğu düşünüldüğünde söylem ve eylemleri yalnızca kendilerini ilgilendirmez. Öğretmenin birey ve toplum üzerindeki bu güçlü etkisini, eğitimin aynı zamanda bir iletişim süreci olmasından alır (Çalışkan ve Yeşil, 2005).

*K21. “Mesleğin doğası itibariyle diğer meslek grupları ile karşılaştırıldığında iyi konumda. Zaten öylede olması gerektiğini düşünmekteyim.”*

Öğretmenlik mesleği sadece snıfta dersin anlatıldığı, öğrencilere sınav sonuçları doğrultusunda geçtiğine veya kaldığına dair notların verildiği, belirli programı işleyen, bir takım resmi prosüdürleri yerine getirmek gibi sınırlı bir görev tanımıyla yapılamayacak bir meslektir. Öğretmenler gerek öğrenci - veli gereksede meslektaş ve yöneticileriyle sürekli iletişim içinde olan bir meslek grubudur. Öğretmenin başarılı bir performans sergilemesi öğrenci, idareci, veli ve diğer meslektaşlarıyla kaliteli ve işbirliğine dayalı iletişimi gerçekleştirmesiyle mümkündür.

Mesleğin temsilcisi olan öğretmenlerin öğrenciler ve veliler olan ilişkileri, iletişim biçimi ve davranışları, mesleğin imajı açısından referans oluşturmaktadır. Öğretmenlerin iletişimi, davranışları, veli ve öğrenci üzerinde iyi bir etki uyandırmış ise bu durum mesleğin imajına olumlu olarak yansımakta eğer öğretmenin veli ve öğrenci ile iletişimi istenilen düzeyde gerçekleşmemiş ise bu durum mesleğin imajına olumsuz yansımaktadır.

#### 4.8. SEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN OLARAK NİCEL BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 4. 10. Öğretmenlerin mesleki imaj ölçeğinin kişisel imaj boyutuna ilişkin görüşlerinin ortalama ve standart sapma değerleri

<b>Kişisel İmaj</b>			
<b>Madde No</b>	<b>Değerin Adı</b>	$\bar{x}$	<b>SS</b>
31	Öğretmenler fiziki görünümüleriyle diğer insanlar üzerinde olumlu bir etki oluşturmaktadır.	2,046	0,634
32	Öğretmenlerin sağlıklı bir görünümüleri vardır.	2,025	0,68
33	Öğretmenler kıyafet seçiminde uyuma önem vermektedir.	2,425	0,621
34	Öğretmenler kişisel bakımlarına(dış fırçalama, makyaj, tıraş vs.) özen göstermektedir.	2,062	0,969
35	Öğretmenlerin kıyafetleri diğer insanlarda saygınlık uyandıracak düzeydedir.	1,850	0,652
36	Öğretmenler modayı (en azından asgari düzeyde) takip etmektedir.	2,204	0,612
37	Öğretmenlerin güven veren samimi görünümüleri vardır.	2,106	1,264
38	Öğretmenlerin enerjik bir görünümüleri vardır.	2,230	2,182
39	Öğretmenlerin özgüvenleri yüksektir.	2,551	0,574
40	Öğretmenler, hijyen kurallarına özen göstermektedir.	2,557	0,558
Toplam		2,167	0,465

Tablodaki 4.10 incelendiğinde, kişisel imaj boyutunda yer alan maddelerin ortalamaları 40. maddenin 2,557 ortalamayla en yüksek, 32. maddenin ise 2,025 ortalamayla en düşük orana sahip olduğu belirlenmiştir. Toplam ortalama incelendiğinde; 2.167'lik ortalamayla “kısmen katılıyorum” düzeyinde cevap vermişlerdir. Literatüre bakıldığında öğretmenlerin kişisel imajını belirlemeye yönelik bir çalışma olmamakla birlikte, kişisel imaj boyutunda yer alan bazı sorulara yönelik çok az bir çalışma bulunmuştur. Bu çalışmalar ise aşağıda belirtilmiştir.

Özpolat (2002)'in Zonguldak ilinde yaptığı çalışmada öğrenciler, öğretmenlerin giyim kuşamlarına özen gösterebilme derecesinin sorulduğu soruda, % 71 çok, % 21,8 ise orta düzeyde cevap vermişlerdir. Velilerin görüşlerine göre öğretmenlerin giyim kuşamlarına özen gösterebilme derecesi, % 57'si çok % 32,8'i orta, % 10,2' si ise az cevabının vermişlerdir. Ölçekte yer alan “Öğretmenlerin

kıyafetleri diğer insanlarda saygınlık uyandıracak düzeydedir” sorusuna ise öğretmenler kısmen katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğretmenler kıyafet konusunda meslektaşlarına yönelik olarak veli ve öğrencilere göre olumsuz görüş belirtmişlerdir. EARGED (2001)’in yaptığı araştırmada öğretmenler giyim ve kuşamlarında dikkatli mi? sorusuna % 40,3’ü pek çok % 36’sı çok %17,4’ü orta, % 4,5’i ise az cevabını vermişlerdir.

Öğrenciler ve veliler TED (2009)’in yaptığı araştırmada ise öğretmenlerin dış görünüşlerine çok önem vermediğini belirterek, araştırma bulgularından farklı bir sonuç elde edilmiştir. Bu sonuçların elde edilmesinde, araştırma yapılan örneklemin sosyo- ekonomik ve eğitim düzeyinin (veli profili) etkili olabileceği düşünülebilir.

EARGED (2001)’in yaptığı araştırmada öğretmenler kendine güveniyor mu? sorusuna % 40’ı pek çok % 35,6’sı çok % 18’i ise orta, % 4,9’u ise az cevabını vermişlerdir. Ölçekte yer alan “Öğretmenlerin özgüvenleri yüksektir.” sorusuna ise öğretmenler katılıyorum düzeyinde cevap vererek, Earged’in yaptığı araştırma sonuçlarına benzer görüşler belirtmişlerdir.

Çalışkan (2003) tarafından yapılan araştırmada ise, bayan ve eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin kişisel imaja daha fazla önem verdikleri ortaya çıkmıştır.

İnsanları diğer canlılardan farklılaştıran en önemli kültürel unsur giyim-kuşamdır. Giyim kuşam toplumda statünün bir göstergesi olduğu kadar bireyin içinde bulunduğu psikolojik durumunda bir yansımasıdır. Geleneğimizde ve kültürümüzde bireyin iyi giyinmesi, kendine bakması, kişinin kendisine saygısı kadar karşısındaki insana duyduğu saygının bir uzantısı olarak değerlendirilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde kişinin gerek kendisi gerekse de çevresine saygı duyması açısından giyimine kuşamına ve kişisel bakımına özen göstermesi gerekir (Ergin, 2010).

Farkında olarak veya olmayarak oluşturulan imajın kişinin ailesi, çevresi ve meslektaşlarıyla ilişkilerinde oldukça öneme sahiptir. Bireyin farkında olmayarak sergilediği hatalı davranış, tutumlar veya ifadeler kişinin oluşturduğu olumlu imajı olumsuzla dönüştürebilir. Bu konuda bireyin etkili ve olumlu bir imaj oluşturabilmesi için, samimi ve sıcak bir yaklaşımdan, fiziksel duruşa, kılık ve kıyafetinden,



söylemlerine varıncaya kadar birçok şeyin etkili olduğunun bilincinde olması gerekir (<http://www.kigem.com>).

İnsanların kılık ve kıyafeti, iletişim becerileri, duruşu, davranışlarıyla statüsünü gösterir. Bundan dolayı öğretmenler mesleğin statüsüne uygun olarak, veli ve öğrencilerin karşısına mümkün olduğu kadar, düzenli, bakımlı ve iyi giyimli olarak çıkmaları gerekir (Çalışkan ve Yeşil, 2005). Giyim tarzı öğretmenin eğitim başarısını tek başına etkileyen faktör değildir, ancak veli ve öğrenci üzerinde olumlu bir etki bırakarak öğretmene yönelik pozitif bir algının oluşmasını sağlar (Çalışkan, vd., 2010).

#### 4.8.1. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Olarak Nitel Bulgular ve Tartışma

Öğretmenlere yöneltilen “Öğretmenlerin kişisel imajları konusundaki düşünceleriniz nelerdir ” sorusuna verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular tablo 4.11’de verilmiştir.

Tablo 4. 11 Öğretmenlerin kişisel imajları hakkındaki görüşleri

Tema	Alt tema	f	%
Öğretmenlerin kişisel imajları hakkındaki görüşleri	Kişisel imajı iyi bulanlar	20	80
	Kişisel imajı iyi bulmayanlar	4	16
	Görüş belirtmeyenler	1	4
	Toplam	25	100

Öğretmenlerin kişisel imajına yönelik soruda öğretmenlerin % 80 iyi düzeyde olduğunu belirtmektedir. Araştırmanın nicel kısmında yer alan imaj ölçeğinin kişisel imaj kısmında yer alan soruda ise öğretmenler “kısmen katılıyorum” (2,167) düzeyinde cevap vermiştir. Öğretmenlerden dördü öğretmenlerin kişisel imajlarını yeterli düzeyde bulmamış, bir öğretmen ise görüş belirtmemiştir. Kişisel imajla ilgili öğretmenlerin görüşlerinin bir kısmı aşağıda belirtilmiştir.

*K3. “Öğretmenler moda ve kıyafet konusunda hassas davranmamaktadır.”*

*K1. “Kişisel imajları istenilen seviyede değil.”*

*K11. “Cinsiyet ayrımı gözetmeksizin, öğretmenlerin kişisel imajlarında, özensiz oldukları kanaatindeyim. Kişisel imajın mesleki tatmin ve kişinin kendisine*

*duydıkları saygı ile ilgili olduğunu düşünmekteyim. Öğretmenlerin kendilerini ifade etmede ve özgüvenlerinin iyi olduğunu düşünmekteyim.”*

K3. K1. K11. öğretmenlerin kişel imajlarını yeterli bulmamaktadır. Bu katılımcıların böyle düşünmelerindeki ana faktör “imaj kırıcılar” olabilir. Karşınızdaki insanlar üzerinde olumsuz izlenim bırakan unsurlar “imaj kırıcılar” olarak nitelendirilmektedir. İmaj kırıcılar, birey hakkında negatif bir algının oluşmasına neden olmaktadır. İmaj kırıcı davranışlardan kaçınarak insanlar üzerinde etkileyici, pozitif bir izlenim bırakmak mümkündür. Olumlu bir imaja sahip olmak insanlara sosyal, mesleki, ailevi, ekonomik açıdan çeşitli başarılar elde edebilmesi için önemli avantajlar sağlayacaktır (Özkan, 2009; Harmancı, 2009; Çakır, 2004).

Erkekler için; dağınık saç ve kirli sakal, fırçalanmamış dişler, ağız ve ter kokusu, ütüsüz, kirli, rengi solmuş giysiler; abartılı parfüm, kravat kullanılmadığı zamanlarda gömlek yakasının iliklenmemesi; iş kıyafetleri ile kullanılan spor ayakkabı, sandalet, boyasız ve bakımsız ayakkabılar; gömlekle uyumsuz, kravatlar; rengi solmuş, daralmış takım elbiseler, yerde dövme, küpe, dikkat çekici yürüyüş imaj kırıcı unsurlar olarak sayılabilir (Harmancı, 2009; Çakır, 2013).

Bayanlar için ise; yürümeyi zorlaştıran ve aşırı ses çıkartacak yüksek topuklu ayakkabılar, yıpranmış, rengi solmuş, aşırı dar veya bol giysiler kirli, bakımsız, dağınık tuhaf renge boyanmış saçlar, abartılı saç modelleri; abartılı makyaj veya makyajsız olmak; uzun, bakımsız, kirli tırnaklar; fırçalanmamış dişler, ağız kokusu ter kokusu; çevreyi rahatsız edici parfüm veya deodorant; mini etekler, abiye kıyafetler, imaj kırıcı faktörlerdendir (Özkan, 2009; Harmancı, 2009 ; Çakır, 2013).

Türk Eğitim Sen (2010)’in internet üzerinden 3 bin 534 kişinin katıldığı ankette katılan öğretmenlerin yüzde 13.7’si bir yıldan daha fazla bir süre giyim/kişisel bakım için harcama yapmadığını belirtmiştir. Türk Eğitim-Sen’in anketinden yola çıkarak, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun maddi nedenlerden dolayı asgari anlamda modayı takip etmediği veya takip edemediği sonucuna ulaşılabilir. Görüşmeye katılan bir öğretmen benzer görüşleri daha özlü bir şekilde ifade etmektedir. K20. *“Bu imkânlarla en iyisi böyle olur. Öğretmenlerin modayı tercih etmelerinde ve kılık, kıyafet seçimininde ekonomi önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır”*. Ancak mesleki tecrübem ve gözlemlerinden yola çıkarak bunun bir ekonomi sorunu olmasından daha çok bir tercih meselesi olduğunu

düşünüyorum. Maalesef öğretmenlikle ilgili her sorunu ekonomiyle ilgili açıklama getirmek, öğretmenlik mesleğinin imajını olumsuz yönde etkilemektedir. Öğretmenlerin ekonomik problemleri olduğu burada inkâr edilmiyor, ancak kitap okuma ve kendini geliştirme gibi çok da ekonomiyle ilgisi olmayan meselelerin bile ekonomik faktörlerle açıklanmaya çalışılması çok ta doğru bir yaklaşım değildir.

Tabi hiç kimse öğretmenden pahalı, marka kıyafet giymesini istemiyor. Uygun fiyatlarla, sade, mesleğe uygun ve karşıdaki kişide saygınlık uyandıracak tarzda giyinilebilir. Aslında bu konu mesleğin doğasından dolayı sürekli insanlarla iç içe olan öğretmenler için bir tercih değil, tam tersi bir zorunluluk olmalıdır.

İnsanlar bütçeleri doğrultusunda birazcık da emek harcayarak uyumlu, şık giyinmeyi öğrenebilir. Dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, bireyin vücut yapısına uygun kıyafet seçmesi. Bu konuda bireyler bir uzman olmasada bir başkasının görüş ve önerilerini alabilir (Harmancı, 2009).

*K15. “Öğrenciye getirilen serbest kıyafet uygulaması öğretmeni de etkiledi. Bunun biraz olumsuzluk yarattığını düşünmekteyim.”*

*K5. “Kişisel imaj konusunun sübjektif olduğunu düşünüyorum. Genel olarak öğretmenlerin kişisel imajı olumlu düzeydedir.”*

*K6. “Kişisel imaj konusunda öğretmenler dikkatlidir. Çünkü hangi yaş gurubunda olursa olsun, insanların karşına çıkan birisinin kendisine dikkat ettiğini düşünüyorum.”* Katılımcı; K.6 öğretmenlerin kişisel imajlarının yeterli olmalarındaki ana faktörü öğretmenlik mesleğinin doğasından kaynaklandığını belirtmektedir. Öğretmenlik mesleği insana dönük, sosyal boyutu fazla olan meslektir. Meslek, insanın davranışlarına, tutumlarına, iletişim becerilerine, kılık ve kıyafetlerin

*K12. “Öğretmenlerin kişisel imajının kendini nasıl gördüğü, nasıl tanımladığı, nasıl bir konum istediği ile ilgilidir. Kişisel bakım, kıyafet konusunda bir iyi konumdayız.” Genel olarak kendimize dikkat etmekteyiz. Özgüvenimizin iyi olduğunu düşünmekteyim.”*

*K13. “Öğretmenlerin özgüvenlerinin iyi olduğunu düşünmekteyim. Çünkü özgüven iyi bir öğretimin ilk adımı. Öğretmenler daimi olarak kendine bakar, tertipli ve düzenlidir.”*

K25. “Kişisel bakımına dikkat eden öğretmenler çoğunluktadır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu kıyafetine özen göstermektedirler. Özgüvenleri yerinde ve topluma örnek olacak şekilde tarzlarını oluşturmaktadırlar.”

K7. “Kişisel imaj, kişinin etiketinin oluşmasında önemli faktörlerdir. Öğretmenler de bu hususlara dikkat etmektedir.”

K9. “Kişisel imajımızın orta düzeyde olduğunu düşünmekteyim. Memurlar, özellikle öğretmenler için serbest kıyafet uygulaması olmamalıdır. Yeni nesil öğretmenlerin yetişme tarzlarından dolayı özgüvenleri daha yüksek olduğunu düşünmekteyim.”

K16. “Görselliğin bu kadar yoğun yaşandığı dünyada öğretmenlerin kişisel imajları iyi düzeydedir. Kişisel imajına dikkat eden öğretmenler biraz daha ön plana çıkmaktadır.”

K8. “Hepimizin etkileyici olmasak ta, kişisel imajımızın fena olmadığını düşünmekteyim. Büyük oranda özgüven eksikliğimiz bulunmaktadır.”

K.17 “Öğretmenlerde bir özgüven kaybı var. Kendisini önemli ve değerli hissetmiyor. Sahiplenilmediği için yalnızlık duygusuna kapılmakta. Öğretmenlerin genel olarak kişisel imajının iyi olduğunu düşünmekteyim. Sosyal bir ortama çıkılıyor. Öğretmenlerde buna dikkat ediyor.”

K18. “Bir öz güveni olmadığını düşünmekteyim. Çünkü ev ödevi verdiği için veya kaynak aldırıldığı için soruşturmaya uğrayan öğretmende özgüven kalır mı? Öğretmen nihayetinde devlet memuru olduğu için kıyafetine ve kişisel bakımına da özen göstermektedir.”

Katılımcılardan K8. K17. K18. Öğretmenlerin özgüvenlerinin olmadığını veya azaldığını belirtmişlerdir. Buna neden olarak mesleğin gereklerini tam anlamıyla yerine getirememek ve milli eğitim bakanlığının öğretmene sahip çıkmaması olarak belirtmişlerdir.

K21. “Bunda öğretmenlerin fena olmadığını düşünüyorum öğretmen kimliği içinde belli standartların olması gerekir. Giydiğimiz kıyafet bizlerin psikolojisini gösteriyor.

Diğer taraftan araştırmanın ilginç bir bulgusu ise serbest kıyafet uygulamasının öğretmenleri de olumsuz etkilediklerine dair görüşlerdir. Bu konuda

serbest kıyafet uygulamasına yönelik çalışma yapan sendika temsilcisi ise, öğretmenlere serbest kıyafet uygulaması olmasını ancak bunun belirli bir sınırının olması gerektiğini belirlemiştir. Bu sınırın nasıl olması gerektiği nerde başlayıp nerde biteceği konusunda bir kafa karışıklığının olduğu da bir gerçektir. Öğretmenlerin özgüvenlerin olmadığını veya kalmadığını belirten öğretmenler nedenlerini şöyle belirtmişlerdir: Öğretmen kendisini değerli ve önemli hissetmiyor, sahiplenilmediği için yalnızlık duygusuna kapılmaktadır. Buda özgüvenin kaybolmasına neden olmakta, her meselede her an soruşturma açılma korkusu içinde olan öğretmende özgüven kalmamaktadır.

Öğretmenlerin kişisel imajlarının olumlu olmasındaki etkenlere bakıldığında; mesleğin gereği olarak farklı yaş gurupları da olsa insanın karşısına çıkılıyor, sosyal bir ortama giriyorsunuz, kişisel imaj etiketin oluşmasında önemli bir etken, görselliğin ön planda olduğu ve bir dönemde kişisel imaja dikkat edilmeli, nihayetinde öğretmende devlet memuru kılık ve kıyafetle ilgili olarak uyması gereken kurallar var.

#### **4.9. DOKUZUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN NİTEL BULGULAR VE TARTIŞMA**

Mesleki imajı geliştirmek için yapılması gerekenler konusunda öğretmenlerin görüşlerini öğretmenlerin, toplumun, MEB ve siyasi aktörlerin yapması gerekenler şeklinde üç başlık altında değerlendirilmiştir.

##### **4.9.1. Öğretmenlerin Yapması Gerekenler.**

Öğretmenlere yöneltilen “Mesleki imajlarının daha iyi olabilmesi için öğretmenler neler yapabilir” sorusuna verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4. 12. Öğretmenlerin yapması gerekenler hakkındaki görüşleri

Tema	Alt tema	f
Öğretmenlerin yapması gerekenler hakkındaki görüşleri	Derslerinde yeterli olmalı	2
	Kendini geliştirmeli	8
	Birlik ve beraberlik olmalı	4
	Kendimize ve mesleğimize saygı duymalıyız	5

Mesleki imajın geliştirilmesi için öğretmenlerin yapması gerekenlere ilişkin görüşler; derslerinde yeterli olmalı, kendilerini geliştirmeli, birlik ve beraberlik içinde davranılmalı, kendimize ve mesleğimize saygı duymalıyız alt temaları ön plana çıkmaktadır. Öğretmenlerin görüşleri arasında en fazla frekansa sahip olan görüş ise öğretmenlerin kendilerini yenilmeleri, geliştirmeleridir. Görüşmeye katılan öğretmenlerin bazılarının görüşleri aşağıda ifade edilmiştir.

K21. *“Heyecanımızı yitirmeden okulu hizmet alanı olarak görmeliyiz. Meslek hastalığı olan değişime karşı olan direnci kırmalıyız. Toplumsal değişimi ve toplumu okumalıyız.”*

K1. *“Öğrencilerini ve mesleklerini sevmeli”*

K3. *“Sürekli kendilerini yenilemeleri, teknolojik gelişmelere uyum sağlayarak gerekli donanımlara sahip olmaları, mesleğin sorumluluğunun bilincinde olarak davranışlarını buna göre ayarlaması mesleğinin imajının daha ileri seviyede olmasını sağlayacaktır.”*

K6. *“İlk olarak kendi değerini bilmeli ve kendi saygınlığını koruyacak önlemler almalıdır.”*

K10. *“Mesleğe kendini adanması ve kendisini geliştirmesi.”*

K11. *“Mesleki farkındalık sağlanmalı, sosyal ekonomik anlamda çok kötü durumda değiliz. Kendimizi çok ta küçültmeye gerek yok.”*

K12. *“Birlik ve dayanışma içinde olmalı, öğrenci yetiştirme konusunda fikir birliğine varılmalı.”*

K15. “Öğretmenler arasında kamplaşma ve kutuplaşma var bunu aşmamız lazım. Mesleğin kıymetini bilerek saygınlığımızı korumalıyız.”

K16. “Önce kendine saygı duymalı, mesleğin öneminin farkında olmalı ( tuz kokmamalı), ilgili yerlerle iletişim içinde olup kendini anlatabilmeli, kendini yenileyip geliştirmeli.....”

K17. “Karamsarlığa düşmeden heyecanını yitirmeden ve birlik beraberlik içinde hareket etmeliyiz. Diğer taraftan öğretmenlerin yaptığı güzel çalışmalarını anlatması gerekir. Mesleki saygınlığımız zedeleyecek tavırlardan da sakınmalıyız. Meslektaşlarımızı eleştirmekten ve mesleki özellerimizi her yerde de anlatmaktan kaçınmalıyız. Unutmayalım ki öğretmenlik mesleği yetkisi olmasa da etkisi olan bir meslektir.”

K19. “Profesyonelliğimiz asla bozmamalıyız. Tarzımız ve kişiliğimizi korumalı ve bundan asla ödün vermemeliyiz. Cesur öğretmenler olarak eğitimin doğrularını alttan almadan ve tepeden bakmadan anlatmalıyız. Her meslekte problemlerin olduğunu bilmeli ve bu problemleri serin kanlılıkla çözmeliyiz.”

K22. İşimizin hakkını vermeli kendimizi geliştirmeliyiz.”

#### 4.9.2. Toplumun Yapması Gerekenler.

Öğretmenlere yöneltilen “Mesleki imajlarının daha iyi olabilmesi için toplum neler yapabilir ” sorusuna verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular tablo 4.13’de verilmiştir.

Tablo 4. 13 Toplumun yapması gerekenler hakkındaki görüşleri

Tema	Alt tema	f
Toplumun yapması gerekenler hakkındaki görüşleri	Öğretmenlere yönelik tutumlarında değişiklik olmalı	7
	Öğretmenin eğitim ve öğretimdeki öneminin farkına varmalı	6
	İşbirliği ve sorumluluk paylaşımı	3
	Toplumun yapacağı çok fazla bir şey yok	2

Öğretmenlerin mesleki imajı geliştirmek için toplumun yapması gerekenlere ilişkin görüşleri, öğretmenlere yönelik tutumlarında değişiklik olmalı, öğretmenin

eğitim ve öğretim faaliyetlerinde öneminin farkına varmalı, öğretmenlerle işbirliği ve sorumluluk paylaşımı, toplumun yapacağı çok fazla birşeyin olmadığını düşünenler olmak üzere dört alt temada toplanmıştır. Öğretmenlerin eğitim ve öğretim faaliyetleri içindeki öneminin farkına varılmalı alt teması en fazla frekansa (6) sahip olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin bu konuyla ilgili görüşlerinin bir kısmı aşağıda belirtilmiştir.

K24. *“İmajın oluşmasında toplumun yapacağı çok şey yok. Bence imajı kişiler veya kurumlar toplum üzerinde oluşturur.”*

K21. *“Toplumun yapması gereken çok fazla birşey yok iş bizden başlıyor. Kendi imajımızı kendimiz düzeltmeliyiz.”*

K1. *“Çocukların yanında öğretmenleri eleştirmemelidir.”*

K2. *“Öğretmenlere karşı önyargılı yaklaşım içinde olmamalıdır.”*

K4. *“Öğretmeni sıradan bir devlet memuru gibi görmemelidir. Veli öğretmenle işbirliğinde istekli olmalıdır. Toplum öğretmenin kaliteli bir eğitim ve öğretimin asli unsuru olduğunu kabul etmelidir.”*

K6. *“Öğretmeninde bir birey olduğunu unutmadan onu kişisel olarak zedelememelidir.”*

K8. *“Öğretmene bakıcı mualemesi yapılmamalı, sorunun bir kısmının kendisinde ve çocuğunda olduğunu bilmeli”*

K12. *“Eğitimin ailede başladığı unutulmamalı, tüm sorumluluk öğretmene yüklenmemelidir.”*

K14. *Çocuklarla daha fazla konuşmalılar, çocuklarıyla ilgili sorunları öğretmen ile görüşmeliler.”*

K15. *“Öğretmene toplumun güveni azaldı, sadece öğretmene değil diğer meslek gruplarına da güven azaldı. En küçük hatalarda bile mesleği icra eden insanlara acımasızlık arttı. Bu konuda toplum daha hoş görülmesi olmalı. Küçük hataları abartmadan hoş görüyle karşılayabilmeli.”*

K16. *“Birkaç öğretmenle yaşadığı kişisel problemleri genelleştirmemeli eğitim her sürecine destek vermeli sorun üreten değil, çözüm üreten bir toplum olmalı”*



K17. “Öğretmeleri rencide edici söylem ve tavırlardan kaçınılmalı çocukların başarısı için öğretmenlerin vazgeçilmez olduğunu bilmeli.”

K18. “Veli öğretmene karşı ön yargılı hareket etmektedir. Bu ön yargının yıkılması gerekmektedir.”

K22. “Öğretmenlerle ilgili olumsuz düşünceleri bir kenara bırakıp onlara destek vermeliyiz.”

K23. “Öğretmenle diyolaga geçerek bu mesleğin zorluğunu anlamaya çalışmalılar.”

#### 4.9.3. MEB, Siyaset ve Diğer Aktörlerin Yapması Gerekenler

Öğretmenlere yöneltilen “Mesleki imajlarının daha iyi olabilmesi için MEB, siyaset ve diğer aktörler neler yapabilir” sorusuna verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular tablo 4.14’de verilmiştir.

Tablo 4. 14. MEB, siyaset ve diğer aktörlerin yapması gerekenler hakkındaki görüşleri

Tema	Alt tema
MEB, siyaset ve diğer aktörlerin yapması gerekenler hakkındaki görüşleri	Medyanın sorumlu yayını
	Özlük haklarının ve ekonomik koşulların iyileştirilmesi
	Bakanlığın ve siyasetin yapması gerekenler
	Sendikaların yapması gerekenler
	Eğitim anlayışının revize edilmesi
	Öğretmen katılımı
	Öğretmen yetiştirme
	Daha etkin kurs ve seminer programının yapılması

Öğretmenlerin mesleki imajı geliştirmek için MEB, siyaset ve diğer aktörlerin yapması gerekenler ilişkin görüşleri; medyanın sorumlu yayını, özlük haklarının ve ekonomik koşulların iyileştirilmesi, bakanlığın ve siyasetin yapması gerekenler, sendikaların yapması gerekenler, eğitim anlayışının revize edilmesi, öğretmen katılımı, öğretmen yetiştirme, daha etkin kurs ve seminer programının yapılması şeklinde sekiz alt tema altında toplanmıştır. Bakanlığın ve siyasetin

yapması gerekenler alt teması en fazla frekansa sahip alt tema (10) olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenlerin bu konuyla ilgili görüşlerinin görüşlerinin bir kısmı aşağıda belirtilmiştir.

*K1. “Siyasiler ve medya daha sorumlu davranmalı.”*

*K2. Öğrenci merkezli eğitimin doğru olduğunu ama sınırının tam çizilemediğinden dolayı öğretmeni zor durumda bıraktığını düşünmekteyim. MEB ve sendikalar öğretmenlerin arkasında daha fazla durmalı.”*

*K3. “Siyasi aktörler, öğretmenler hakkında toplumu olumsuz düşüncelere sevk edecek söylemlerden kaçınmalıdır.”*

*K4. “Özlük hakları iyileştirilmelidir. Kaliteli hizmet içi eğitim kursları düzenlemelidir. Okulların teknik alt yapı konusundaki eksiklikleri giderilmelidir.”*

*K5. “Bu konuda siyasilere önemli görevler düşmektedir. Konuşmalarında ısrarla öğretmenlerin çalışma saatlerini gündeme almamaları gerekir. Sürekli öğretmenlerin ekonomik problemlerini gündeme almaları, öğretmenleri toplum tarafından yoksul ve acınacak hale büründürmektedir. Kendimize has bir eğitim modeli geliştirmemiz gerekiyor. Öğretmen, yetiştirme ve istihdamı konusunda vs.”*

*K6. “Öğrenci merkezli eğitimi savunurken eğitimin olmazsa olmazı olan öğretmen geri plana atılmamalıdır.”*

*K7. “Yasa ve yönetmeliklerle öğretmenin değerini ve saygınlığını artırıcı düzenlemeler yapılmalıdır.”*

*K8. “Öğretmenlere değer verilmeli, sistem ile ilgili öğretmenin görüşü alınmalı, öğretmenlerin sorunlarıyla ilgilenilmeli.”*

*K9. “Yazın iyi bir hizmet içi eğitim yapılmalı, sunum ve içerik etkili ve verimli olacak şekilde düzenlenmelidir.”*

*K11. “Özlük haklarının iyileştirilmesidir. Sadece ekonomik katkı anlamında değil, sembolik anlamda da olsa siyasetçilerden ve bürokratlardan öğretmen kökenli insanlara daha fazla yer verilmelidir. Eğitim ile ilgili en önemli meselelerde bile öğretmenler maalesef konuşurulamıyor.”*

K12. “Kalıcı stratejik planlar (uzun vadeli)hazırlanmalı, öğretmenlerin ihtiyaçları karşılanmalı, öğretmenlere sahip çıkma ve değer verme, öğretmenleriyle bir bütün halinde hareket etme.”

K17. “Bakanlığın yapmış olduğu yanlış uygulamalar ve söylemler öğretmenin kendisini yalnız ve mutsuz hissetmesine yapmış olduğu işi keyifle yapmamasına ve eğitim sistemine sahip çıkmamasına neden olmaktadır. Bu uygulama ve tutumlardan vazgeçilmelidir. Yapmış olduğu hizmet içi eğitimlerin içerik ve sunumları gözden geçirilmeli, yapmış olmak için yapılmamalı, yapılyorsa kaliteli yapılmalı yapılamayacaksa savsaklamak yerine hiç yapılmamalı. Çünkü amatörce yapılan çalışmalar daha sonra profesyonelce yapılacak çalışmalara engel teşkil edecektir. MEB’ de bir politika yok, kişisel yönelim ve tercihler var.”

K18. “Öğretmen yetiştirmede yeni model arayışlarına girilmelidir. Geçmişteki köy enstitüsü modeli daha milli ve modern bir hale getirilmeli. Kırsala ve köye atanan öğretmenler oranın halkıyla bütünleşemediği için, kendisini oraya ait hissedememekte ve doğal olarak da halkın üzerinde olumlu bir imaj bırakamamaktadır. MEB’in yaptığı düzenlemelerde belli bir tutarlılık ve istikrarlılık olmalıdır.”

K19. “Özel sektörde patron nasıl öğretmenin arkasında duruyorsa, MEB’ de öğretmenin arkasında durmalı.”

K20. MEB öğretmene güvenip arkasında durmalı ve öğretmene elinin altındaki öğrenci muamelesi yapmamalı.

K21. “Eğitimde bir devlet politikası olması gerekir. Eğitim felsefemiz olmadığı gibi bi nasıl birey yetiştireceğimiz konusunda kafamız karışık, eğitimde aslı tartışmadan usulü tartışmanın anlamı yok. Öğretmeni koruyacak bir mevzuat yapılmalı öğrtemen kendini korkuya kaptırmayacak hale gelmelidir.”

K23. “Bu konuda en önemli görev siyasete düşmektedir. Eğitimi siyasi bir malzeme yaparak öğretmenleri rencide etmemeli, eğitim ile ilgili sorunları kamuoyunun önünde değilde tum siyasi görüşlere sahip öğretmenlerin bir arada olacağı bir platform da uzlaşma sağlanarak ele alınmalıdır. Bakanlık öğretmenlerle ilgili sorunları sahiplenerek bunlara çözüm üretmesi gerekir.”

K25. “MEB, siyasi aktörlerin yapması gerekenler: Öncelikle öğretmen adaylarının iyi bir eğitim alması için üniversitelerin gözden geçirilmesi, öğretmenlerin yaşam kalitesini artıracak maddi ve manevi önlemlerin alınması, Öğretmenlik mesleğinin öneminin kavranması, öğretmenlere kendilerini geliştirmeleri için kurslar ve seminerler yapılması, öğretmenlik mesleğinde bazı kriterler getirip on yılda bir bu kriterleri taşıyıp taşımadığı kontrol edilmelidir. Alanda kendini geliştiren öğretmenler maddi ve manevi teşvik edilmelidir.”

#### 4.10. ALT PROBLEME İLİŞKİN OLARAK NİCEL BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 4. 15. Öğretmenlerin, mesleki imaj ölçeğine ilişkin görüşlerinin cinsiyete değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Sosyal	Erkek	461	1,551	0,438	792	1,86	0,062
	Bayan	333	1,612	0,472			
İletişim	Erkek	460	2,152	0,459	791	0,079	0,937
	Bayan	333	2,154	0,505			
Kişisel İmaj	Erkek	461	2,172	0,495	792	0,384	0,701
	Bayan	333	2,159	0,424			

Tablo: 4.15 incelendiğinde, mesleki imaj ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda; sosyal boyut ( $t=1,86$ ;  $p>,05$ ), iletişim ( $t=0,079$ ;  $p>,05$ ) ve kişisel imaj ( $t=0,384$ ;  $p>,05$ ) boyutları açısından katılımcıların görüşlerinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel anlamlı bulunmamıştır. Yani erkek ve bayan öğretmenler, öğretmenlik mesleğinin imajına ilişkin benzer görüşlere sahiptirler.

Bu farklılığın çıkmamasının nedeni olarak Esen (2005) mesleki sosyalleşme olarak değerlendirmektedir. Temelde öğretmenlerin meslek içindeki sosyalleşme sürecinde meslektaşlarından öğrendikleri bazı kalıp yargılarla ya da kalıp davranışlarla ilgili gibi görünmektedir.

Yine Semerci, vd., (2012) yaptığı çalışmada ise Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin saygınlığına ilişkin bulgularda, cinsiyete ( $X^2 =12.246$ ,  $Sd=6$ ,  $p=0.057$ ) ve

okul kademesine ( $X^2 = 20.305$ ,  $Sd=18$ ,  $p=0.316$ ) göre istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır.

EARGED (2011) yaptığı çalışmada ise “öğretmenlik mesleği toplum tarafından takdir” ediliyor mu sorusunda hayır diyenlerin oranı %54,6 evet diyenlerin oranı ise % 45,4’ tür. Bu oranların cinsiyete göre oranlarına bakıldığında erkeklerin % 57,1 kadınların ise % 54,6 ‘sı hayır cevabını verirken erkeklerin % 42,9’u evet kadınların ise 45,4’ü ise evet cevabını vermişlerdir. Bu araştırmada da erkekler ve kadın katılımcıların görüşleri birbirine yakın sonuçlar göstermektedir.

Tablo 4. 16. Öğretmenlerin, mesleki imaj ölçeğine ilişkin görüşlerinin okul türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçları

Boyutlar	Okul Türü	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Statü	Özel	207	1,647	,461	790	2,574	0,100
	Resmi	585	1,553	,449			
İletişim	Özel	207	2,172	,494	789	,729	0,466
	Resmi	584	2,144	,473			
Kişisel İmaj	Özel	207	2,178	,373	790	,442	0,659
	Resmi	585	2,162	,496			

Tablo: 4.16 incelendiğinde mesleki imaj ölçeği puanlarının okul türü değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda; sosyal boyut ( $t=2,574$ ;  $p>,05$ ), iletişim ( $t=0,729$ ;  $p>,05$ ) ve kişisel imaj ( $t=0,442$ ;  $p>,05$ ) boyutları açısından katılımcıların görüşlerinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel anlamlı bulunmamıştır. Yani, özel okulda ve resmi okulda çalışan öğretmenler, öğretmenlik mesleğinin imajına ilişkin benzer görüşlere sahiptirler.

TEDMEM (2014) öğretmenlerin meslek algılarını ölçmeye yönelik yapmış olduğu çalışmasında ise meslek algısı, toplumsal değer algısı, bireysel meslek algısı, olumsuz meslek imaj algısı alt boyutlarında görev yapılan okul türüne göre bir farklılık görülmemiştir.

Tablo 4.17. Öğretmenlerin, mesleki imaj ölçeğine ilişkin görüşlerinin pozisyon değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçları

Boyutlar	Pozisyon	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Sosyal	Öğretmen	725	1,580	,4532	791	,440	0,657
	Yönetici	68	1,555	,4361			
İletişim	Öğretmen	724	2,145	,4827	790	1,43	0,152
	Yönetici	68	2,232	,4113			
Kişisel İmaj	Öğretmen	725	2,163	,4737	791	,888	0,375
	Yönetici	68	2,215	,3819			

Tablo 4.17 incelendiğinde, mesleki imaj ölçeği puanlarının okuldaki pozisyon değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda; sosyal boyut ( $t=0,440$ ;  $p>,05$ ), iletişim ( $t=1,43$ ;  $p>,05$ ) ve kişisel imaj ( $t=0,882$ ;  $p>,05$ ) boyutları açısından katılımcıların görüşlerinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel anlamlı bulunmamıştır. Yani, okuldaki öğretmen ve yöneticiler, öğretmenlik mesleğinin imajına ilişkin benzer görüşlere sahiptirler.

Tablo 4. 18. Öğretmenlerin, mesleki imaj ölçeğine ilişkin görüşlerinin kıdem değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Sosyal	Gruplar Arası	2,18	6	0,36	1,77	0,102
	Gruplar İçi	162,81	792	0,2		
	Toplam	165	798			
İletişim	Gruplar Arası	1,24	6	0,2	0,9	0,494
	Gruplar İçi	181,83	791	0,23		
	Toplam	183,08	797			
Kişisel İmaj	Gruplar Arası	1,42	6	0,23	1,08	0,367
	Gruplar İçi	172,29	792	0,21		
	Toplam	173,71	798			

Tablo 4.18 incelendiğinde mesleki imaj ölçeği puanlarının kıdem değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; sosyal boyut ( $F=1,77$ ;  $p>,05$ ), iletişim ( $F=0,9$  ;  $p>,05$ ) ve kişisel imaj ( $F=1,08$ ;  $p>,05$ ) boyutları açısından grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tedmem'in (2014) yaptığı çalışmada ise öğretmenlerin meslek algılarını ölçmeye yönelik yapmış olduğu çalışmasında meslek algısı, toplumsal değer algısı, bireysel meslek algısı, olumsuz meslek meslek imaj algısı alt boyutlarında mesleki görev, kıdem değişkenine göre bir farklılık görülmemiştir.

Tablo 4. 19. Öğretmenlerin, mesleki imaj ölçeğine ilişkin görüşlerinin branş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal	Gruplar Arası	4,63	4	1,15	5,73	0	İlkokul -Lise Branş
	Gruplar İçi	159,1	789	0,2			Ortaokul Branş-Lise Branş
	Toplam	164,5	793				
İletişim	Gruplar Arası	8,03	4	2	9,07	0	İlkokul -Anaokulu,
	Gruplar İçi	174,2	788	0,22			İlkokul - Ortaokul Branş
	Toplam	182,5	792				İlkokul - Lise Branş
Kişisel İmaj	Gruplar Arası	4,45	4	1,11	5,21	0	İlkokul-Ortaokul Branş
	Gruplar İçi	168,2	789	0,21			İlkokul- Lise Branş
	Toplam	173,8	793				

Tablo 4.19 incelendiğinde mesleki imaj ölçeği puanlarının branş değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; sosyal boyut ( $F=5,73$ ;  $p<,05$ ), iletişim ( $F=9,07$   $p<,05$ ) ve kişisel imaj ( $F=5,21$ ;  $p<,05$ ) boyutları açısından grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı

bulunmuştur. Bu işlemin ardından farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizlerine geçilmiştir. Hangi tekniğin kullanılacağına karar vermek amacıyla öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda da varyansların sosyal boyut ( $L=,637$ ;  $p>,05$ ), iletişim ( $L=1,79$ ;  $p>,05$ ) ve kişisel imaj ( $L=,69$ ;  $p>,05$ ) boyutlarında homojen olduğu belirlenmiş ve Scheffe testi yapılmıştır.

Tablo 4.19 incelendiğinde mesleki imaj ölçeği puanlarının branş değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Scheffe testi analizi sonucunda söz konusu farklılığın sosyal boyutunda; ilkokul – lise branş arasında ilk okul branş lehine, ortaokul branş –lise branş arasında orta okul branş lehine, iletişim boyutunda ilkokul- anasınıfı arasında, ilk okul lehine, İlkokul - ortaokul branş arasında ilkokul lehine, ilkokul – lise branş arasında ilk öğretim branş lehine, kişisel imaj boyutunda ise ilk okul– lise branş arasında ilk okul branş lehine ilkokul branş-orta okul branş arasında ilk öğretim branş lehine, gerçekleştiği belirlenmiştir.



Tablo: 4.20. Öğretmenlerin, mesleki imaj ölçeğine ilişkin görüşlerinin il değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
İletişim	Gruplar Arası	2,176	2	1,08	4,79	0,01	G.Antep- K.Maraş
	Gruplar içi	181,06	798	0,22			Adıyaman- K.Maraş
	Toplam	183,23	800				
Kişisel İmaj	Gruplar Arası	1,37	2	0,68	3,2	0,04	G.Antep - K.Maraş
	Gruplar içi	171,57	799	0,21			
	Toplam	172,95	801				
Sosyal	Gruplar Arası	1,56	2	0,78	3,82	0,02	G.Antep - K.Maraş
	Gruplar içi	163,73	799	0,2			
	Toplam	165,3	801				

Tablo 4.20 incelendiğinde, mesleki imaj ölçeği puanlarının il değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; sosyal boyut ( $F=3,82$ ;  $p<,05$ ), iletişim ( $F=9,07$   $p<,05$ ) ve kişisel imaj ( $F=3,20$ ;  $p<,05$ ) boyutları açısından grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Bu işlemin ardından farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizlerine geçilmiştir. Hangi tekniğin kullanılacağına karar vermek amacıyla öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda da varyansların sosyal boyut'un ( $L=3,413$ ;  $p<,05$ ) homojen olmadığı, iletişim ( $L=2,08$ ;  $p>,05$ ) ve kişisel imaj ( $L=,961$ ;  $p>,05$ ) boyutlarının ise homojen olduğu belirlenmiştir. Sosyal boyuttaki farklılığı belirlemek için Tamhane's T2 testi, kişisel imaj ve iletişim boyutunda ise Scheffe testi yapılmıştır.

Tablo 4.20 incelendiğinde mesleki imaj ölçeği puanlarının il değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Tamhane's T2

analizi sonucunda söz konusu farklılığın sosyal boyutunda; Gaziantep ile Kahramanmaraş arasında, Gaziantep lehine gerçekleştiği belirlenmiştir. Farklılığın kişisel imaj ile iletişim boyutunda hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucunda iletişim boyutunda Gaziantep ile Kahramanmaraş arasında, Gaziantep lehine, kişisel imaj boyutunda Gaziantep ile Kahramanmaraş arasında, Gaziantep lehine gerçekleştiği belirlenmiştir.

Tablo 4. 21. Öğretmenlerin, mesleki imaj ölçeğine ilişkin görüşlerinin öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Sosyal	Gruplar Arası	0,35	5	0,07	0,34	0,88
	Gruplar İçi	163,18	788	0,2		
	Toplam	163,53	793			
İletişim	Gruplar Arası	0,63	5	0,12	0,55	0,73
	Gruplar İçi	180,65	787	0,23		
	Toplam	181,29	792			
Kişisel İmaj	Gruplar Arası	0,54	5	0,11	0,5	0,77
	Gruplar İçi	171,76	788	0,21		
	Toplam	172,31	793			

Tablo: 4.23 incelendiğinde mesleki imaj ölçeği puanlarının öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; sosyal boyut ( $F=0,34$ ;  $p>,05$ ), iletişim ( $F=0,55$ ;  $p>,05$ ) ve kişisel imaj ( $F=0,774$ ;  $p>,05$ ) boyutları açısından grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tedmem (2014) yaptığı çalışmada lisans derecesine sahip öğretmenler, lisansüstü derecesine sahip öğretmenlere kıyasla daha olumlu mesleki algı ve toplumsal değer algısı sergilemektedir; fakat öğretmenlerin mezuniyet derecelerine göre bireysel değer algısı, olumsuz mesleki imaj algısı ve üretkenliğin sınırlılığı alt boyutlarından elde ettikleri ortalamalarda farklılık bulunmamıştır.

Tablo 4. 22. Öğretmenlerin, mesleki imaj ölçeğine ilişkin görüşlerinin okul değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Boyutlar	Varyansın kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal	Gruplar Arası	3,8	3	1,26	6,26	,00	İlkokul - Lise
	Gruplar İçi	161,8	799	0,2			Anasınıfı - Lise
	Toplam	165,61	802				Ortaokul - Lise
İletişim	Gruplar Arası	7,97	3	2,65	12,04	,00	İlkokul -Anasınıfı
	Gruplar İçi	176,06	798	0,22			İlkokul - Orta okul
	Toplam	184,03	801				İlkokul - Lise
Kişisel	Gruplar Arası	3,2	3	1,06	5,002	0,00	İlkokul -Ortaokul
	Gruplar İçi	170,76	799	0,21			İlkokul – Lise
	Toplam	173,97	802				

Tablo 4.22 incelendiğinde, mesleki imaj ölçeği puanlarının okul değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda; sosyal boyut ( $F=6,26$ ;  $p<,05$ ), iletişim ( $F=12,04$   $p<,05$ ) ve kişisel imaj ( $F=5,002$ ;  $p<,05$ ) boyutları açısından grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Bu işlemin ardından farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizlerine geçilmiştir. Hangi tekniğin kullanılacağına karar vermek amacıyla öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda da varyansların sosyal boyut'un ( $L=,562$ ;  $p>,05$ ) homojen olduğu, iletişim ( $L=2,08$ ;  $p<,05$ ) ve kişisel imaj ( $L=,961$ ;  $p<,05$ ) boyutlarının ise homojen olmadığı belirlenmiştir. Sosyal boyuttaki farklılığı belirlemek için Scheffe testi, kişisel imaj ve iletişim boyutunda ise Tamhane's T2 yapılmıştır

Tablo 4.22' de mesleki imaj ölçeği puanlarının okul değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Scheffe testi analizi sonucunda söz konusu farklılığın sosyal boyutunda; ilkokul– lise branş arasında ilk okul lehine, anasınıfı -lise branş arasında, anaokulu lehine, ortaokul branş –lise branş arasında orta okul lehine, kişisel imaj ile iletişim boyutunda hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucunda iletişim boyutunda ilk okul -anasınıfı arasında, ilkokul lehine, ilkokul-ortaokul branş arasında ilkokul-lehine, ilkokul – lise

branş arasında ilkokul lehine, kişisel imaj boyutunda ise ilkokul–lise arasında ilkokul lehine, ilkokul-ortaokul branş arasında ilkokul lehine, gerçekleştiği belirlenmiştir.

TEDMEM (2014), öğretmenlerin mesleklerine ilişkin algılarını tanımlayan bireysel değer, toplumsal, olumsuz mesleki imaj ve üretkenliğin sınırlılığı boyutlarının okul değişkenine göre okul öncesi ve ilkokulda görev yapan öğretmenlerin bireysel değer algısı ortalamalarının, diğer kademelerde görev yapan öğretmenlerin ortalamalarından yüksek olduğu gözlenmiştir. Meslek lisesindeki öğretmenlerin toplumsal değer algıları, diğer okulda görev yapan öğretmenlerden daha düşük, okul öncesi ve ilkokulda görev yapan öğretmenlerin toplumsal değer algıları, ortaokulda görev yapan öğretmenlerden; ortaokulda görev yapan öğretmenlerin toplumsal değer algıları da meslek lisesinde görev yapan öğretmenlerin toplumsal değer algılarından daha yüksektir.

Hall ve Langton (2006)'un yaptığı çalışmasında ise orta öğretim kısmında yer alan öğretmenlerin statülerinin diğer kademedeki öğretmenlere göre yüksek olmasındaki neden olarak; daha yüksek düzeyde ve daha uzun süreli eğitimi gerektirmesi, daha fazla ücret ödenmesi, daha fazla mesleki zorluklara sahip olması özellikle çocuklar üzerinde kontrol sağlama konusunda, ve öğrencileri sınava hazırlamak için daha çok performans sergilemek durumunda kalmaları gösterilmektedir.

## BEŞİNCİ BÖLÜM

### SONUÇ VE ÖNERİLER

#### 5.1. SONUÇLAR

##### 5.1.1. Birinci Alt Problemlene İlişkin Sonuçlar

Öğretmenlik mesleği imaj ölçeğinin sosyal boyutunda yer alan maddeler incelendiğinde, öğretmenler katılmıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğretmenlik mesleği imaj ölçeğindeki faktörler arasında en düşük ortalamaya sahip faktör sosyal boyut faktörüdür.

##### 5.1.2. İkinci Alt Problemlene İlişkin Sonuçlar

Öğretmenlerin mesleki imaj hakkındaki soruya verdikleri cevapları incelediğimizde nicel bulgulara benzer sonuçlar elde edilmiştir. Öğretmenler araştırmanın nicel kısmında mesleki imajın sosyal boyutunu içeren sorulara katılmıyorum düzeyinde cevaplar vermişlerdir. Nitel boyutunda yapılan analizlerde incelendiğinde görüşme yapılan katılımcıların % 76 'sı öğretmenlik mesleğinin imajını olumsuz bulmuş % 24'ü ise olumlu bulmuştur. Bu verilerden yola çıkarak Görüşme katılan öğretmenler mesleğin imajını genel olarak olumsuz bulmuşlardır. Olumlu görüş belirten öğretmenler nedenlerini ise, mesleğin kutsallığının devam ettiği, 90'lı yıllardan itibaren öğretmenlerin ekonomik koşullarının iyileştiği, diğer memurlar karşısındaki konumunun daha iyi durumda olduğu şeklinde görüş belirtmişlerdir.

### 5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Mesleki imajı etkileyen faktörlere yönelik öğretmen görüşleri; siyasi aktör alt teması altında; hükümetlerin öğretmeni sahipsiz ve yalnız bırakması, öğretmene değer vermemesi -çünkü devlet öğretmenine ne kadar değer verirse toplumda o kadar değer vermektedir- görüşü belirtilmiştir. MEB alt teması altında ise milli eğitimin öğretmene yüklediği anlam ve roller, eğitim politikalarındaki tutarsızlıklar, yapılan çalışmalarda öğretmenlerin görüş ve düşüncelerinin alınmaması veli ve öğrenci her zaman haklıdır anlayışı ile öğretmenin pasif bir konuma itilmesi olarak belirtilmiştir.

Medyadan kaynaklanan nedenler; öğretmenlerle ilgili medyada yer alan olumsuz örneklerin çokluğu olumlu örneklerin ise azlığı. Öğretmenlerden kaynaklanan nedenler; öğretmenlerin birlik ve beraberlik içerisinde hareket etmemeleri, öğretmenlerin niteliği ve kendilerini geliştirememeleri, öğretmenlerin kişisel hataları, öğretmenlerin kötümser düşünce ve davranışları, öğretmenlerin performans düzeyleri, öğretmenlerin değişen rolleri ve bu rolleri öğretmenlerin tam anlamıyla yerine getirememeleri olarak belirtilmiştir. İmajı etkileyen diğer faktörleri ise velilerin tutum ve davranışlarıyla öğretmenleri baskı altına almaları, gerek atama bekleyen öğretmen sayısı gerekse istihdam edilen öğretmen sayısının fazlalığı yüz eskimesine neden olmaktadır. Toplum içerisinde mesleğe yönelik kalıp yargıların- yılın yarısı yatıyor az çalışıp çok kazanıyor- olması mesleğin imajını olumsuz etkilemektedir.

### 5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Öğretmenlerin nitelikleri konusunda, görüşmeye katılanların yarısına yakını (% 45) öğretmenlerin niteliğini yeterli bulmamaktadır. Öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplardan anlaşılacağı üzere öğretmenler meslektaşlarına yönelik bir öz eleştiri yapmaktadır. Bu konuyla ilişkili olarak mesleğin saygınlığının azalmasındaki neden olarak, saygı duyulmaz saygı kazanılır diyerek, öğretmenleri sorumlu tutan katılımcıların görüşleri ile nitelik konusundaki görüşler arasında bir paralellik bulunmaktadır.

Öğretmenliğin niteliğini yeterli bulmayan öğretmenlerin nedenleri ise öğretmen adaylarının nitelikli olarak yetişmemesi, öğretmenlerin sayısının fazla olması, öğretmenlerin gündemlerinin çoğunluğunu eğitim dışındaki meselelerin oluşturması, Milli Eğitim Bakanlığının böyle bir derdinin olmaması ve başarılı

öğrencilerin öğretmenlik mesleğini tercih etmemeleri olarak ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin niteliklerini yeterli bulanlar ise de pedagojik ve entelektüel anlamda eksiklikleri olduğunu, bu alanlarda kendilerini geliştirmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

#### **5.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar**

Öğretmenlik mesleğinin statüsüne yönelik verilen cevaplar incelendiğinde mesleğin statüsünü yüksek bulanların oranı % 22 düşük bulanların oranı ise %78'dir. Bu oranlara bakıldığında görüşmeye katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu öğretmenlik mesleğinin statüsünü düşük bulmuştur. Araştırmanın nicel kısmında yer alan öğretmenlik mesleği, meslekler arasında statüsü yüksek bir meslektir maddesine verilen cevap katılmıyorum düzeyinde çıkmıştır. Nitel bulgulardan elde edilen sonuçlar nicel bulguları desteklemektedir.

Mesleğin statüsünü düşük bulanlar sebep olarak, ekonomik koşullar, mesleğin toplum tarafından kolay bir meslek olarak algılanması, öğretmen sayısının fazlalığı, eğitimdeki başarısızlıklardan birinci derecede öğretmenin sorumlu tutulması, öğretmenden beklentilerin fazla olması, bu beklenti gerçekleşmediğinde yaşanan hayal kırıklığı, maddi değerlerin toplumda daha başat bir değer haline gelmesi, öğrenci merkezli eğitimin yanlış uygulanması, öğretmende güç (silah) ve para olmaması, yeni iş kolları ve mesleklerin çıkması olarak belirtmişlerdir.

#### **5.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar**

Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığıyla ilgili soruda görüşmeye katılan öğretmenlerin % 24'ü mesleğin toplumda belli bir saygınlığı olduğunu düşünürken % 76'sı ise toplumda öğretmenlik mesleğinin saygınlığının kalmadığını düşünmektedir. Araştırmanın nicel boyutunda yer alan öğretmenlik mesleğinin toplumda saygın bir yeri vardır sorusuna öğretmenler katılmıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Nitel bulgularda elde edilen sonuçlar nicel bulguları desteklemektedir. Öğretmenler saygınlığın düşmesine neden olan faktörleri; öğrenci ve velilerin tutumları, öğretmenin değişen rolleri ve öğretmenden beklentilerin farklılaşması, teknolojik gelişme ve küreselleşme bağlamında herkesin bilgiye rahatlıkla ulaşabilmesi, öğretmenler arasında dayanışma ve birlikteliğin olmaması, eğitim anlayışının öğrenci merkezli olmaktan çıkıp, öğrenci egemen bir yapıya bürünmesi,

siyasi aktörlerin öğretmen aleyhine konuşması ve öğretmenlerin her meselede günah keçisi ilan edilmesi olarak değerlendirmişlerdir.

### **5.1.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar**

Öğretmenler mesleki imajın iletişim boyutunda yer alan sorulara kısmen katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğretmenlerin iletişim becerileriyle ilgili soruda görüşmeye katılan öğretmenlerin büyük kısmı, öğretmenlerin iletişim becerilerinin yeterli ve iyi düzeyde (% 80) olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmanın nicel bölümündeki mesleki imaj ölçeğinin iletişim boyutundaki maddelere öğretmenler kısmen katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğretmenlerin iletişim becerilerinin iyi olmasında, mesleğin doğasından kaynaklanan özellikler ön plana çıkarken, olumsuzlar veya yetersizlik alanları ise veliler, orta öğretim öğrencileri, idarecilerle olan iletişim çatışmaları oluşturmaktadır. Diğer taraftan sınıf öğretmenlerinin sınıfta öğrencilerle kurdukları iletişim tarzını toplum içinde de sürdürmeleri iletişimdeki diğer bir sorun alanı olarak değerlendirilmiştir.

### **5.1.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar**

Ölçeğin, kişisel imaj boyutunda yer alan maddelerin ortalamaları incelendiğinde, öğretmenler kısmen katılıyorum düzeyinde cevap vermişlerdir.

Öğretmenlerin kişisel imajına yönelik soruda öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (% 80) iyi düzeyde olduğunu belirtmektedir. Araştırmanın nicel kısmında yer alan imaj ölçeğinin kişisel imaj kısmında yer alan madde de ise öğretmenler kısmen katılıyorum düzeyinde cevap vermiştir. Görüşmeye katılan dört öğretmen ise öğretmenlerin kişisel imajlarını yeterli düzeyde bulmamıştır. Diğer taraftan araştırmanın ilginç bir bulgusu ise serbest kıyafet uygulamasının öğretmenleri de olumsuz etkilediğine dair görüşlerdir. Bu konuda serbest kıyafet uygulamasına dönük çalışma yapan sendika temsilcisi ise, öğretmenlere serbest kıyafet uygulamasının olması gerektiğini ancak bunun belirli bir sınırında bulunması gerektiğini belirtmiştir. Bu sınırın nasıl olması gerektiği nerde başlayıp nerde biteceği konusunda bir kafa karışıklığının olduğu da bir gerçektir. Öğretmenlerin özgüvenlerinin olmadığını veya kalmadığını belirten öğretmenler nedenlerini şöyle belirtmiştir: Öğretmen kendisini değerli ve önemli hissetmiyor, sahiplenilmediği için yalnızlık duygusuna kapılmakta bu da özgüvenin kaybolmasına neden olmakta, her



meselede her an soruşturma açılma korkusu içinde olan öğretmende özgüven kalmamaktadır.

Öğretmenlerin kişisel imajlarının olumlu olmasındaki etkenler incelendiğinde; mesleğin gereği olarak farklı yaş gurupları da olsa insanın karşısına çıkıldığı, sosyal bir ortama girildiği, kişisel imajın etiketin oluşmasında önemli bir etken olduğu, görselliğin ön planda olduğu bir dönemde kişisel imaja dikkat edilmesi gerektiği, nihayetinde öğretmenin devlet memuru olması sebebiyle kılık ve kıyafetle ilgili olarak uyması gereken kurallar olduğu sonucuna varılmıştır.

### **5.1.9. Dokuzuncu Alt Problemlere İlişkin Sonuçlar**

#### **5.1.9.1.Öğretmenlerin yapması gerekenler.**

Mesleki imajın geliştirilmesi için öğretmenlerin yapması gerekenlere dair görüşler; derslerinde yeterli olmalı, kendilerini geliştirmeli, birlik ve beraberlik içinde davranış sergilemeli, kendine ve mesleğine saygı duymalı alt temaları ön plana çıkmaktadır. Öğretmenlerin cevapları arasında en fazla frekansa sahip olan görüş ise öğretmenlerin kendilerini yenilemeleri, geliştirmeleri görüşüdür.

#### **5.1.9.2.Toplumun yapması gerekenler**

Öğretmenlerin mesleki imajını geliştirmek için toplumun yapması gerekenlere ilişkin görüşler, öğretmenlere yönelik tutumlarında değişiklik olmalı, öğretmenin eğitim ve öğretim faaliyetlerindeki öneminin farkına varmalı, öğretmenlerle işbirliği ve sorumluluk paylaşımı, toplumun yapacağı çok fazla birşeyin olmadığını düşünenler olmak üzere dört alt temada toplanmıştır. Öğretmenlerin eğitim ve öğretim faaliyetleri içindeki öneminin farkına varılmalı alt temasının en fazla frekansa sahip olduğu görülmektedir.

#### **5.1.9.3.MEB, siyaset ve diğer aktörlerin yapması gerekenler.**

Öğretmenlerin mesleki imajını geliştirmek için MEB, siyaset ve diğer aktörlerin yapması gerekenlere ilişkin görüşler; medyanın sorumlu yayını, özlük haklarının ve ekonomik koşulların iyileştirilmesi, bakanlığın ve siyasetin yapması gerekenler, sendikaların yapması gerekenler, eğitim anlayışının revize edilmesi, öğretmen katılımı, öğretmen yetiştirme, daha etkin kurs ve seminer programının yapılması şeklinde sekiz alt tema altında toplanmıştır. Bakanlığın ve siyasetin yapması gerekenler alt temasının en fazla frekansa sahip olduğu görülmektedir.

### 5.1.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Olarak Sonuçlar

Mesleki imaj ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda; sosyal boyut, iletişim ve kişisel imaj boyutları açısından katılımcıların görüşlerinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Yani, erkek ve bayan öğretmenler, öğretmenlik mesleğinin imajına ilişkin benzer görüşlere sahiptirler.

Mesleki imaj ölçeği puanlarının okul türü değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda; sosyal boyut, iletişim ve kişisel imaj boyutları açısından katılımcıların görüşlerinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Yani, özel ve resmi okulda çalışan öğretmenler, öğretmenlik mesleğinin imajına ilişkin benzer görüşlere sahiptirler.

Mesleki imaj ölçeği puanlarının okuldaki pozisyon değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda; sosyal boyut, iletişim ve kişisel imaj boyutları açısından katılımcıların görüşlerinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Yani, okuldaki öğretmen ve yöneticiler, öğretmenlik mesleğinin imajına ilişkin benzer görüşlere sahiptirler.

Mesleki imaj ölçeği puanlarının kıdem değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda; sosyal boyut, iletişim ve kişisel imaj boyutları açısından grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Mesleki imaj ölçeği puanlarının kıdem değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda; sosyal boyut, iletişim ve kişisel imaj boyutları açısından grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Mesleki imaj ölçeği puanlarının okul değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Scheffe testi analizi sonucunda söz konusu farklılığın sosyal boyutunda; ilkokul–lise branş arasında ilkokul lehine, ortaokul branş–lise branş arasında orta okul lehine, iletişim boyutunda ilkokul-anasınıfı arasında, ilkokul lehine, ilkokul- ortaokul branş arasında ilkokul branş lehine, ilkokul

branş – lise branş arasında ilkokul lehine, kişisel imaj boyutunda ise ilkokul–lise branş arasında ilkokul lehine ilkokul-ortaokul branş arasında ilkokul lehine, gerçekleştiği belirlenmiştir.

Mesleki imaj ölçeği puanlarının kıdem değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda; sosyal boyut, iletişim ve kişisel imaj boyutları açısından grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Mesleki imaj ölçeği puanlarının il değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Tamhane's T2 analizi sonucunda söz konusu farklılığın sosyal boyutunda; Gaziantep ile Kahramanmaraş arasında, Gaziantep lehine gerçekleştiği belirlenmiştir. Farklılığın kişisel imaj ile iletişim boyutunda hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucunda iletişim boyutunda Gaziantep ile Kahramanmaraş arasında, Gaziantep lehine, kişisel imaj boyutunda Gaziantep ile Kahramanmaraş arasında, Gaziantep lehine gerçekleştiği belirlenmiştir.

Mesleki imaj ölçeği puanlarının öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda; sosyal boyut, iletişim ve kişisel imaj boyutları açısından grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır

Mesleki imaj ölçeği puanlarının okul değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda; sosyal boyut, iletişim ve kişisel imaj boyutları açısından grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Mesleki imaj ölçeği puanlarının okul değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Scheffe testi analizi sonucunda söz konusu farklılığın sosyal boyutunda; ilkokul–lise branş arasında ilkokul lehine, anasınıfı –lise branş arasında, anaokulu lehine, ortaokul branş –lise branş arasında ortaokul lehine, kişisel imaj ile iletişim boyutunda hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucunda iletişim boyutunda ilkokul branş-anasınıfı arasında, ilkokul branş lehine, ilkokul branş-ortaokul branş arasında ilkokul lehine, ilkokul–lise branş arasında ilkokul lehine, kişisel imaj boyutunda ise ilkokul– lise branş arasında ilkokul lehine ilkokul- ortaokul branş arasında ilkokul lehine, gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

## 5.2. ÖNERİLER

Öğretmenlerin mesleki imajını etkileyen birçok değişken bulunmaktadır. Bu değişkenlerin her birinde gerekli iyileştirme çalışmaları yapılmadan, sadece belirli değişkenler üzerinde yoğunlaşmak mesleğin imajını düzeltmeye yönelik çalışmaları etkisiz kılar. Araştırma bulgularından yola çıkarak önerilere öğretmenlerin yapması gerekenler, Milli Eğitimin Bakanlığının ve siyasi aktörlerin yapması gerekenler, toplum ve medyanın yapması gerekenler şeklinde ele alınmıştır.

Siyasilerin ve Milli Eğitim Bakanlığının yapması gerekenler:

- 1- Öğretmenlere yönelik olumsuz beyanlar veya gerçeği yansıtmayan ifadeler öğretmenlerin imajını olumsuz etkilediği gibi, öğretmenler içinde duygusal bir kırılmaya neden olmaktadır. Siyasilerin bu konuda öğretmenleri rencide edici söylem ve tavırlardan kaçınması gerekmektedir.
- 2- Öğretmenliğin az çalışıp çok yatılan, oldukça rahat bir meslek olduğuna dair imajının oluşmasında siyasilerin önemli bir etkisi bulunmaktadır. Siyasilerin bu imajı kırmak için birazda öğretmenlik mesleğinin zorluklarından, öğretmenlerin yaptığı fedakârlıklardan bahsetmesi gerekmektedir.
- 3- Eğitim öğretimle ilgili her sorunda öğretmeni birinci derecede sorumlu tutma anlayışından uzaklaşılması gerekir. Eğitimle ilgili belli sorunlarda öğretmenin dahil olmadığı gibi çözüm noktasında da yapacağı çok da bir şeyin olmayacağına farkına varılması gerekir.
- 4- Öğretmenlerin, çalışma şartlarının iyileştirilmesi bunun içinde gereksiz evrak yükünün azaltılması ve yapamayacakları çalışmaları yapmaya zorlanmamaları gerekir. Öğretmenlerden real anlamda yapılamayacak çalışmalar istenmesi öğretmenlerde mesleki motivasyonu düşürdüğü gibi, işi geciktirmeye veya yapıyormuş gibi gösterilmesine neden olmaktadır.
- 5- Öğretmenliğin bir meslek olduğu bilimsel gerçeğinden hareketle, öğretmenlik dışından gelenlerin bu mesleğe alınma hatası tekrarlanmamalıdır.
- 6- Öğretmenlik mesleği önemli bir meslek olmasına rağmen gelir düzeyleri yaptıkları işin önemine göre belirlenmemektedir. Öğretmenlerin

ekonomik problemleri gündeme geldiğinde çalışma saatleri, tatilleri öne çıkarılarak maaşlarının yeterli olduğu veya bu kadarını hak ettiği şeklinde bir algı oluşturulmaktadır. Bir mesleğin önemi ve zorluğu çalışma süresi, tatil günü eksenli değerlendirilmemelidir. Diğer taraftan yaz tatilinde okullar açık olsa, akşam dersleri de olsa öğretmenlere görevlerini aksatmadan yerine getireceklerine dair güvenin verilmesi gerekmektedir.

- 7- Eğitimle ilgili yapılacak her bir çalışmada öğretmenin görüş ve düşüncelerinin alınması öğretmenlerin yapılacak çalışmaları sahiplenmelerini sağlayarak daha etkin sonuçların alınmasını sağlayacaktır. Ülkemizde yaklaşık bir milyona yakın öğretmen kitlesinin yapabilecekleri küçümsenmemelidir.
- 8- Merkezi anlamda öğretmenlerin yaptıkları fedakârlıkları ve mesleki zorlukları içeren kamu spotları hazırlatarak bu sürece destek verebilir.
- 9- Milli Eğitim Bakanlığı düzenli ve sistematik bir şekilde mesleki imaj ölçümü yaparak, öğretmen imajının nasıl oluştuğunu, nasıl değiştiğini, dönemsel değişikliklerde nelerin etkili olduğunu belirlemeye yönelik çalışma yapmak durumundadır. Bunun içinde bağımsız araştırma şirketleri ve üniversitelerle işbirliğine ağırlık verilerek, objektif ve kapsamlı araştırmaların yapılması sağlanmalıdır. Bu çalışmaların sonuçları değerlendirilerek basın, halkla ilişkiler ve imaj çalışmaları, hizmet içi ve eğitim kursları için yasal düzenlemeler oluşturulmalıdır. Eğitim- öğretim faaliyetlerine bu sonuçlara göre yön verilmelidir.
- 10- Öğretmenlerin niteliği ve kendilerini geliştirmeleri konusunda yapılacak hizmet içi eğitim kurslarından gerekli verimin alınması için; Milli Eğitim Bakanlığı eğitim bilimleri alanında yüksek lisans yapan ve doktora öğrenimi devam eden öğretmenlerden uzmanlık alanları doğrultusunda faydalanabilmelidir.
- 11- Kişisel imaj konusunda uzman olan insanlardan yerel yönetimler ve Bakanlık seminer ve hizmet içi eğitim kursları düzenleyerek öğretmenlerin bu konuda kendilerini geliştirmelerine katkı sağlayabilirler.
- 12- Nitelikli, başarılı ve fedakâr öğretmenlerin yetiştirilebilmesi için; yetenekli, başarılı ve mesleğe yönelik motivasyonu yüksek öğrencilerin

öncelikli olarak eğitim fakültelerini tercih etmeleri sağlanmalıdır. Bunun yolu, öğretmenliğin tercih edilebilir bir meslek haline getirilmesinden geçer. Bu ise, mevcut öğretmenlerin özlük haklarının, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, statülerinin artırılması ile mümkün olabilir. Diğer taraftan başarılı ve nitelikli öğretmenlerin bu özelliklerinin meslek hayatı boyunca devam edebilmesi için ödül ve kariyer ilerlemesinin yolu açılması gerekir. Aksi takdirde idealist, çalışkan, nitelikli öğretmen klasik bir devlet memuru haline gelir.

- 13- Öğretmenlerin eğitimin bilimsel doğrularını yapabilecek özgüvenlerinin oluşması gerekmektedir. Bu konuda gerek anlayış olarak gerekse de yasal düzenlemelerle öğretmenler kendilerini yalnız ve savunmasız hissetmemelidir.
- 14- Öğretmenlerin seçimi, yetiştirilmesi öğretmenlerin istihdamı konusu mevcut şartlar gözden geçirilerek daha etkili ve nitelikli hale getirilmesi gerekir.
- 15- Neoliberal politikanın uzantısı olarak şekillenen ve veliyi müşteri olarak konumlandırarak her meselede haklıdır anlayışından vazgeçilmelidir. Eğitim sadece velilerin talepleriyle şekillenmemeli, toplumun, devletin, eğitimin doğruları göz ardı edilmemelidir.

Öğretmenlerin yapması gerekenler:

- 1- Kamu mesleklerine ilişkin değerlendirme aslında birey devlet arasındaki ilişki bağlamında ele alınması gerekmektedir. Bu açıdan günümüzün modern bireyleri tüm kamu çalışanlarına yaptıkları hizmet doğrultusunda hesap sorabilmekte, şikayet edebilmekte veya hukuki süreci başlatabilmektedir. Bu durum sadece öğretmenler içinde değil doktorundan, imamına, akademisyeninden emniyet personeline varıncaya kadar geçerlidir. Kamuda çalışanların (memur) bu durumun farkında olarak yapacakları tüm iş ve işlemlerini yönetmeliklere uygun olarak yapması gerekmektedir. Herhangi bir şikayet ve hukuki süreç yönetmelik merkezli işlemektedir. Yönetmelikler sadece hizmet edilen gurup lehine değil aynı zamanda hizmet veren memurunda lehine olduğunu unutmamak gerekir.

- 2- Bir mesleğe yönelik statü, saygınlık, itibar gibi kavramların toplumsal yönü göz ardı edilmemelidir. Toplumsal olan her şeyin değiştiğini koşullara uygun olarak kendisini yeniden şekillendirdiğini kabul etmek gerekir. Bu açıdan düne dair bir mesleğe yönelik statü, saygınlık, göstergelerinin dünde kaldığı, bugüne dair statü ve saygınlık göstergeleri yeni bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Düne dair saygı ve statü göstergelerini günümüzde farklı bir forma bürünmesini saygı ve statü kaybı olarak değerlendirmemek gerekir.
- 3- Kamu hizmeti yürüten kurumlar ve mesleklerin de başarılı/olumlu/güçlü bir imaja sahip olmaları halkın desteği ve güveni ile gerçekleşebilir. Bu ise nitelikli ve insan odaklı hizmet anlayışı ile mümkün olabilir.
- 4- Öğretmenler kişisel imaj konusunda gerekli özeni göstermek durumundadır. Ekonomik koşulların elverdiği ölçüde kılık kıyafetinin karşıdaki kişide saygınlık uyandıracak şekilde olmasına dikkat etmelidir. Her ne kadar şu anda belli sendikalar serbest kıyafet uygulamasını savunsalar da öğretmenler için belirli kriterlerin olması gerekmektedir. Öğretmenler enerjik, özgüveni yüksek duruşlarıyla öğrencilerine ve yakın çevresindeki insanlara mesleğini önemsendiğini hissettirmelidir. Bir mesleğin toplum tarafından önemsenmesi, değerli kabul edilmesi mesleği icra eden insanların mesleği önemsemesi ve değerli görmesine bağlıdır.
- 5- Öğrenciler eğitim ve öğretim faaliyetlerinde en çok dinlenen araçlardır. Öğretmenler bu gerçeğin farkında olarak öğrencilere olumsuz anlama gelebilecek malzeme vermemelidir.
- 6- Öğretmenler her meslek grubunda olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de bir takım problem ve zorlukların olacağını kabul etmek durumundadır. Yaşanılacak zorluk ve problemleri profesyonelce çözebilecek tutum ve becerileri göstermek durumundadır.
- 7- Öğretmenlik mesleği doğasından kaynaklanan zorluk ve problemlerine rağmen toplumsal ve bireysel açıdan önemli bir meslektir. Öğretmenler, bireysel ve toplumsal açıdan oldukça önemli olan mesleklerinin farkında olarak mesleki, kişisel sosyal açıdan sürekli kendilerini geliştirmeleri gerekir. Öğretmenler tarafından bu meslek kaliteli, bilinçli, sorumlu,

ilkeli ve önemsenererek yapıldığı takdirde imajı daha olumlu hale gelecektir.

- 8- Meslekle ilgili olarak öğretmenler yaptıkları güzel çalışmalardan fedakârlıklardan ve mesleğin öneminden her ortamda bahsetmelidir. Öğretmeler olumsuz öğrenci davranışları ekonomik problemleri her ortamda tartışma konusu yapmamalıdır.
- 9- Öğretmenlerin meslektaşlarının yapmış oldukları hataları, farklı ortamlarda anlatmaları toplumda tüm öğretmenler öyle davranıyormuş izleniminin doğmasına neden olmaktadır. Öğretmenlerin hataları olabilir, ancak bunu mesleki bir problem olarak kendi aralarında çözmeli, diğer kişilere bu mesleki problemleri aksettirmemelidirler.
- 10- Öğretmelerin kendilerini, alan bilgisi, iletişim becerileri, genel kültür, pedagojik formasyon, teknoloji kullanımı konusunda üstün ve eksik yönlerini açıkça belirleyerek samimi bir değerlendirmeden geçirmelidir. Değerlendirme sonuçlarında mesleki, sosyal, kişisel anlamda kendini geliştirmek adına çaba sarf etmeleri gerekir.
- 11- Belli mesleklerde mesleki yaşam ile özel yaşam arasında belirgin farklar olmasına rağmen öğretmenlik mesleğinde özel yaşam ve mesleki yaşam alanları arasında bir ayırım yapmak olası değildir. Öğretmenler özel yaşamlarında da mesleğine uygun olarak hareket etmeleri, mesleğin mesai saatleriyle sınırlı olmadığına bilincinde olmaları mesleğin imajını olumlu yönde destekleyecektir.
- 12- Araştırma sonuçlarında en dikkat çekici nokta mesleğin imajının yıpranmasında, saygınlığının düşmesinde, statüsünün azalmasında önemli bir faktör olarak öğretmenlerin birlik ve beraberlik içinde hareket etmemeleri tespit edilmiştir. Mesleğin imajının düzeltilmesi için öğretmenlerin hak aramada, öğretmene yönelik şiddet olaylarında, siyasilerin öğretmenlere yönelik keyfi uygulama ve demeçlerine karşı birlik ve beraberlik içinde demokratik bir davranış sergilemeleri gerekir.
- 13- Öğretmenlik mesleği öğrenci ve toplumla en çok iletişim içinde olan meslektir. Bu açıdan öğretmenler iletişimlerinde etkin, şeffaf, örnek olacak bilgi, beceri, tutumları sergilemelidir.



- 14- Öğretmenler katıldıkları hizmet içi eğitimlerini sadece bir sertifika/belge almak için değil, kazanmış olduğu birikimi meslek içinde uygulayabilmenin imkânı olarak görmelidir.

Medya, sivil toplum ve diğer aktörlerin yapması gerekenler :

- 1- Görsel ve yazılı medyada öğretmenlere yönelik olumsuz haberlerin daha fazla prim yaptığı günümüzde öğretmenlerin medyaya mümkün olduğu kadar malzeme verecek davranışlardan uzak durmaları gerekmektedir. Öğretmenlere yönelik yapılan yanlış veya eksik haberlerin düzeltilmesi için öğretmenler gerekli sendikal faaliyetler ve hukuki süreçlerin başlaması adına girişimlerde bulunması gerekir. Öğretmenlere yönelik yapılan haberlerin gerçeği yansıtmadığı belli bir süre sonra anlaşılmasına rağmen bu konuda daha önce haber yapan yayın organları gerekli düzeltme veya tekzip yapmamaktadır. Medyanın bu konuda daha duyarlı davranması gerekir.
- 2- Yaklaşık bir milyona yakın öğretmen camiası içerisinde güzel çalışmalar yapan, mesleğinde fark yaratan öğretmenlerin sayıları azımsanmayacak kadar fazladır. Medyanın bu durumda olan öğretmenlerle ilgili daha fazla haber ve program yapması gerekmektedir.
- 3- Öğretmene yönelik şiddet eylemlerinde veya haksız uygulamalarda tüm sendikaların ortak bir tavır, ortak bir söylem geliştirmeleri gerekir.
- 4- Meslek örgütlerinin siyasetten arındırılmış, eğitim ve öğretmenlerin sorunlarına çözüm üretebilen, toplumsal sorunlara duyarlı bir yapılanma içinde olmaları gereklidir.
- 5- Eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına kişisel gelişim, iletişim becerileri, beden dilinin kullanımı, mesleki imaj, kişisel imaj gibi derslerin verilmesi, öğretmen adaylarının mesleki ve kişisel gelişimlerine önemli katkılar sağlayabilir.
- 6- Sadece sendikalar değil, diğer sivil toplum örgütleri de öğretmenlerin mesleki gelişim ve kişisel gelişimlerine sağlamak adına programlar düzenleyebileceği gibi, mesleğinde fark yaratmış, başarılı öğretmenlerin ödüllendirmesine de katkıda bulunabilirler.

### 5.2.1. Araştırmacılar İçin Öneriler

Ülkemizde öğretmenlik imajı ile ilgili çalışmalar yeterli değildir. İmajla ilgili çalışmalar sadece okulların kurumsal imajı, öğretmenlik mesleğinin itibarı veya mesleğe yönelik tutumla ilgilidir. Bu alışma bir ilk olarak mesleki imaj üzerinde çalışma yapmayı düşünecek insanlar için referans olabilir. Farklı değişken ve örneklem üzerinde yapılacak çalışmalar alana ve öğretmenlik mesleğine önemli katkılar sağlayacaktır. Yurt dışı çalışmalarına bakıldığında öğretmenlerin mesleki imajı dönemsel olarak değerlendirilmektedir.

Bu alışma 2014-15 eğitim öğretim yılıyla sınırlı tutulmuş, ilerleyen yıllarda yapılacak çalışmalar ile mevcut bulguların karşılaştırılması yapılabilir. Bu araştırma nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Nitel veya nicel araştırma yöntemlerinden sadece biri kullanılarak da araştırmalar yapılabilir.

## KAYNAKLAR

- Akbulut, Y. (2010). *Sosyal Bilimlerde SPSS Uygulamaları*. İdeal Kültür Yayıncılık İstanbul.
- Akyüz, Y. (1997). *Türk Eğitim Tarihi: Başlangıçtan 1997'ye*. İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- Adıgüzel, A. (2005). Avrupa birliğine uyum sürecinde öğretmen niteliklerinde yeni bir boyut: bilgi okuryazarlığı. *Milli Eğitim*. 167, ss.355-364.
- Ahmad, I. (2013). Effects of professional attitude of teachers on their teaching performance: case of government secondary school teachers in malakand region, *Journal Of Educational And Social Research* Vol. 3 (1) January 2013- pp.25-30.
- Akdemir A. S. (2013). International periodical for the languages, *Literature and History of Turkish Or Turkic* Volume 8/12 Fall ss.16-26.
- Akbaba, A.(2010). Eğitim bilimlerine giriş. *Öğretmenlik Mesleği ve Etkili Öğretmen Özellikleri*. F. Töremen (Ed.). İdeal Yayıncılık, İstanbul. ss. 84-110.
- Akbulut, E. ve Sağlam, H., İ. (2010). Sınıf öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, (7)2, ss.1068-1083.
- Alkan, C. (2000) Öğretmenlik mesleğine giriş. *Meslek ve Öğretmenlik Mesleği*. Sönmez V. (Ed.) Anı Yayıncılık, Ankara.
- Ann G ve A. Tann. (2000). *The Image Of Teachers In Film Doctor of Philosophy* December Boston College Graduate School Of Education Unites States
- Arıcı, İ. (2007). Öğrencilerin ilkokul din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretmenine yönelik tutumları, *İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12: 2, ss.169–189.
- Arıkan, R. (2000). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Yazma*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Ataünal, A. (2000) *Öğretmenlik Mesleğine Giriş veya Nasıl Bir İnsan*, Eğitim, Kültür, Dayanışma Vakfı Yayını: 3 Ankara.
- Ataünal, A. (2003). *Niçin ve Nasıl Bir Öğretmen*. Milli Eğitim Vakfı Yayınları No:4 Ankara.
- Avcı, Ü. ve Seferoğlu, S. (2011). Bilgi toplumunda öğretmenin tükenmişliği: teknoloji kullanımı ve tükenmişliği önlemeye yönelik alınabilecek önlemler, *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Sayı 9, ss.13-26.
- Avşaroğlu, S., Deniz, M., E. ve Kahraman, A. (2005). Teknik öğretmenlerde yaşam doyumu, iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:14, ss.115–129.
- Aydın R. (2009). Türkiye’de öğretmen sorunları açısından milli eğitim şûralarının değerlendirilmesi (1980–2000). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 42 (2), ss.199-237.
- Aydın, İ. (2003). *Eğitim ve Öğretimde Etik*. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Aydınluoğlu, Ö. (2014). *Kent İmajı ve Kent İmajının Ölçümü*, Kahramanmaraş Kenti İmajı Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Aytaç, T. (2000). *Eğitim Yönetiminde Yeni Paradigmalar Okul Merkezli Yönetim*. Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Sti., Yayın.172. Ankara.

- Bağçeci, B., Çetin, B., Ünsal, S. (2013). Öğretmenlerin mesleki imaj ölçeği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*. 2013 12(1) ss.34-48.
- Bahçeci, M. (2009). *Velilerin Okul İmajına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı. İstanbul
- Bakan, Ö. (2005). *Kurumsal İmaj*. Tablet Yayınevi, Konya.
- Baki, A., ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), ss.1-21.
- Ball, D. B. ve Lampert, M. (1999) Multiples Of Learning. Issues In Education Research: Problems And Possibilities. NY: Jossey-Bass, Pp. 371-398.
- Balcı, A. (2001). *Etkili Okul ve Okul Geliştirme*. Pegem A Yayıncılık, Ankara
- Baloğlu, N. Karadağ, E. Çalışkan, N. ve Korkmaz, T. (2006). İlkokul öğretmenlerinin mesleki benlik saygısı ve iş doyumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 7 (2), ss. 345-358.
- Barber, M. ve Mourshed, M. (2007). How The World's Best--Performing School Systems Come Out On Top. London: Mckinsey And Company.
- Barutçugil İ. (2002). *İş Hayatında Kadın Yönetici*. Kariyer Yayıncılık, İstanbul.
- Başaran, İ. E. (2000). Öğretmenlerin kendilerini yetiştirme sorumluluğu. *Öğretmen Dünyası Dergisi*. S. 251. ss.5-8.
- Başkan, G. A., Aydın, A., ve Madden, T. (2006). Türkiye'de öğretmen yetiştirme sistemine karşılaştırmalı bir bakış, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 15 (1), ss.35-42.
- Baştaç, M. B. (2010) *Emniyet Teşkilatının Kurumsal İletişiminin Kurumsal İmaja Etkisi: İstanbul Polisi Örneği*, Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Bayhan, G. (2011). *Öğretmenlerin Profesyonelliğinin İncelenmesi*. Doktora Tezi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Bayrak, C. (2001). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Pegem-a Yayınları, Ankara.
- Bayram, N. (2011). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş Amos Uygulamaları*. Yayınları, Bursa.
- Biber, A. (2001) *Örgütsel Amaçların Gerçekleştirilmesi Sürecinde İmajın Rolü ve Önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Bilen, M. (1992). Eğitimde verimliliğe öğretmenin kişilik özelliklerinin etkisi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 8, 1992, ss. 27-30.
- Bloom, B. S. (1998) *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*. D. A. Özçelik (çev.) Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Budzik, J. M. (1973). Building a Positive School Image. (ERIC Document reproduction Service)
- Büyükkaragöz, S. ve Çivi, C. (1999). *Genel öğretim metodları* (10. Baskı). Beta yayın Dağıtım, İstanbul.ss.280-282.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. 7. Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Çağlar, A. (2004). 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi. Yüzyılda Okulun Değişen Rolü ve Yeni Eğilimlere İlişkin İyimser Bazı Öngörüler, Oğuz O., Oktay A. Sedar Yayıncılık, ss.65-76.
- Çakır, Ö. (2013). *Profesyonel Yaşamda Kişisel İmaj*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul ss.1-54

- Çalışkan N. ve Karadağ, E. (2010). *Eğitim, İletişim ve Öğretmenin Beden Dili*. Kök Yayıncılık, Ankara.
- Çalışkan, N. ve Karadağ, E. (2006). Bir baton olarak öğretmenin elleri. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Sayı 25, Ankara, ss. 54-61
- Çalışkan, N. ve Yeşil, R. (2005). Eğitim sürecinde öğretmenin beden dili. Gazi Üniversitesi, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, ss.199-207.
- Çalışkan, N. (2003). *Sınıf Öğretmenlerinin Sözel Olmayan İletişim Davranışlarının Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum
- Çelik, A., Pasinoğlu, T. ve Kocabeyoğlu, T. (2013). Hemşirelik mesleğinin toplumdaki imajının belirlenmesi, *F.N. Hem. Dergisi* Cilt 21 - Sayı 3, ss.148-150
- Çelik, A. ve Akgemci, T. (1998). *Girişimcilik Kültürü ve KOBİ'ler*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Çelik, V. (2003). *Eğitimsel Liderlik*. Pegem A Yayıncılık, Ankara
- Çelikkaya, H. (1994). Okulda iletişim, *Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 4 ss.39-52.
- Çeliköz N. ve Çetin F. (2004). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler, *Milli Eğitim Dergisi*, S. 162, ss.136-145.
- Çetin, Ş. (2001). İdeal öğretmen üzerine bir araştırma, *Milli Eğitim Dergisi*, 2001, S. 20.
- Çalışkan, N. ve Yeşil, R. (2005). Eğitim sürecinde öğretmenin beden dili. Gazi Üniversitesi, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, ss.199-207.
- Can, A. (2014). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Pegem-A. Yayınları. Ankara.
- Can, N. (1998), *Öğretmen ve Yöneticinin Etkinliğinin Öğretimdeki Rolü*. Pegem A Yayıncılık, İstanbul
- Canöz, K ve Canöz, N. (2014). Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün kişisel imajının öğelerini belirlemeye yönelik bir saha araştırması, S.Ü. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, s.35, Konya 2014, ss. 401-428,
- Cebeci, S. (1997). *Bilimsel Araştırma ve Yazma Teknikleri*, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Celep. C. (2005). *Meslek Olarak Öğretmenlik*. Öğreti Yayınları, Ankara, ss.45-54.
- Centre for Education Research and Innovation (2001). What Works in innovation in education: The school management approaches. OECD Publications, France.
- Charles C. Moskos, Jr. (2011) The all-volunteer military: calling, profession, or occupation? (Winter 2010-11) Strategic studies institute. Army. pp. 23-31.
- Çobanoğlu, A. (2011). *Resmi ve Özel İlkokul Okullarının Okul İmajının Öğretmen ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Cohen, M.,R (2012), The Low Status Of Teachers; A Global Epidemic?
- Coşkun, M. K. (2011). Din kültürü öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları: ilahiyat-egitim dkab karşılaştırması. *EKEV Akademi Dergisi*, 15 (48), ss. 269-279.
- Creswell, J. W. (2003). *Research Design. Qualitative, Quantitative, And Mixed Methods Approaches*. Second Edition. Sage Publications Inc.
- Creswell, J. W., Plano Clark, V. L., Gutmann, M. L. ve Hanson, W. E. (2003). Hand book Of Mixed Methods İn Social & Behavioral Research. Editors: Tashakkori, A. And Tedlie, C. Sage Publications Inc.

- Cunningham, P. (1992). Teacher's Professional images and the press 1950- 1990. *History of Education* 1992, Vol 21, No-1 ss.37-56.
- Cüceloğlu, D. (2000). *İnsan ve Davranışı*. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: Spss ve Lisrel Uygulamaları*. Pegem Akademi Yayıncılık Ankara
- Darling, H., ve Youngs, P. (2002). Defining highly qualified teachers: What Does scientifically-based research actually tell us? *Educational Researcher*, 31(9), pp.13–25.
- Demir, Ö ve Acar, M. (1996). *Sosyal bilimler sözlüğü*. Ankara: Vadi Yayınları, ss155.
- Demir, K ve M.E, Arı (2013). Öğretmen sorunları-çanakale ili örneği- *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), ss.107-126.
- Demir, M. K. (2004). Sınıf öğretmeni adaylarının matematik tutumlarının incelenmesi, *Eğitim Araştırmaları*, S.14, ss.162-170.
- Demirel, Ö. (2006). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Öğretme Sanatı*. Pegem-Yayınları, Ankara.
- Dinçer, M. K. (2001). *İş Yaşamında ve Özel Yaşamda Kişisel İmaj*. Alfa Yayınları, İstanbul.
- Dinçer, M. K. (2001). Kişisel İmaj, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 3. Baskı, İstanbul
- Dökmen, Ü. (2001). *İletişim Çatışmaları Ve Empati, Sistem Yayıncılık*, İstanbul ss.28.
- Durmuşoğlu, M. C., Yanık, C. ve Akkoyunlu, B. (2009). Türk ve Azeri öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik Tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, ss.76-86.
- Durukan, E. (2010). Türkçe öğretmenlerinin iletişim becerileri üzerine bir araştırma . *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 1, ss.59-74
- EARGED. (2001). MEB. Çağdaş Öğretmen Profili
- Efendioğlu, E. (2013) *Türk Sinemasında Öğretmen İmajı*, Yüksek Lisans Tezi Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- EĞİTİM-BİR SEN (2004) *Öğretmen Sorunları Araştırması*, Ankara.
- Ekinci, A. (2010). Eğitim bilimlerine giriş. *Bir Meslek Olarak Öğretmenlik*. Töremen, F. (Ed)., İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş -Nitel Nicel ve Kuram Metodolojileri*. Anı Yayıncılık, Ankara:
- Elikesik M ve Alım, M. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin empatik becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2013 17 (3).ss.167-180
- Eraslan L., ve Çakıcı D. (2011). Pedagojik formasyon programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(2): ss.427-438.
- Erdem, A. R., Gezer, K. ve Çokadar, H. (2005). Ortaöğretim Fen-Matematik ve Sosyal Alanlar Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları. XIV. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Kongre Kitabı I. Cilt I*, Denizli ss. 471-477
- Erdem, R. A. (2010). İlkokul ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri, *Uluslararası İnsani Bilimler Dergisi* Cilt: 7 Sayı: 1 Yıl: 2010 ss. 272-285
- Erdem, R. A. (2010) sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı toplumsal sorunlar ve toplumsal sorunların performansına etkisi konusundaki görüşleri pamukkale üniversitesi, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 28, ss.147-163.

- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Alkım Yayınları, İstanbul. ss. 13-46.
- Erdoğan, B. Develioğlu., Z ve Özkaya, H. (2006). Kurumsal imajın şirketin farklı paydaşları tarafından algılanışı üzerine bir araştırma, *Dumlupınar Üniversitesi SB Dergisi*, S.15, ss.55-76.
- Ergin, A. (2010). *Eğitimde Etkili İletişim*. Anı Yayıncılık Ankara
- Ergin, A. ve Birol, C. (2000). *Eğitimde İletişim*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Ertürk, E. (2010). *Türkiye’de Öğretmenlik Mesleğinin Dönüşümü*. Buğra, A. (Der.) Sınıftan Sınıfa Fabrika Dışında Çalışma Manzaraları. İletişim Yayınevi, İstanbul
- Esen, Y. (2005). Öğretmenlerin toplumsal/mesleki kimliklerine ve rollerine ilişkin değerlendirmeleri. *Eğitim, Bilim, Toplum*, 3(11), ss.16-53.
- Eskicumalı, A. (2002). Öğretmenlik mesleğine giriş *Eğitim, öğretim ve öğretmenlik mesleği*, Özden, Y. (Ed.), Pegem A Yayıncılık, Ankara. ss.1-25.
- Dağ, E. (2010). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları İle Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etmelerinde Etkili Olan Faktörler Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü, İzmir
- Frankel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2009). *How To Design And Evaluate Research In Education* (Seventh Edition). New York: Mcgraw Hill.
- Firestone, W. A. (1996). Images Of Teaching And Proposals For Reform: Acomparision Of Ideas From *Cognitive And Organisational Research. Educational Administration Quarterly*, (32) pp.209-235.
- Conderence. (1966). Adopted by the special inter governmental conference on the status of teachers, Paris, 5 October 1966 recommend Ation Concerning The Status of Teachers
- Geçikli, F. (2002). Bireysel kariyer planlama ve geliştirmede imajın rolü, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, S.15, ss.337-354.
- Gemlik, N. ve Sığırı, Ü. (2007). Kurum imajı analizi ve bir belediye üzerindeki uygulamanın değerlendirilmesi, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:6, S:11, ss.267-282.
- Goodson, I. ve Hargreaves, A. (1996). *Teachers’ Professional Lives*. London: Falmer Press.
- Gök, A. ve Derin, N. (2014). Pazarlama bölümü öğrencilerinin meslek imajı algıları ve meslek imajını oluşturan faktörlerin belirlenmesine dair bir araştırma, *Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 28, Sayı: 2.
- Gökçe, O. (2004). Terörizm Çağında Düşman İmajları- Düşman İmajlarının, Savaş Müdahale ve Diğer Aksiyon ve Reaksiyonla Açısından Önemi
- Gökçeli, S. (2013). Lise öğrencilerinin öğretmenlerin beden diline yönelik tutumları: adana-kozan fatih anadolu lisesi. örnekleme *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, Yıl: 6, ss.546-567
- Gömlüksiz, M. N. (2004). Eğitim bilimine giriş *Öğretmenlik Mesleğinin Nitelikleri*, M. Taşpınar (Ed.), Üniversite Kitabevi. Elazığ ss. 152.
- Grbich, C. (2007). *Qualitative Data Analysis. An Introduction*. Sage Publications
- Güçlü N. (2000). Öğretmen davranışları. *Millî Eğitim Dergisi*, 147, ss.21-23.
- Güdek, B. (2007). *Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Müzik Öğretmenliği Mesleğine Yönelik Tutumlarının Öğrenciye Ait Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Doktoran Tezi, Ankara.
- Gündüz, H. B. (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş. Bir Meslek Olarak Öğretmenlik*, Karslı, M. D. (Ed). Öğreti Yayınları, 3.Baskı. Ankara

- Gündüz, V. (2011) Okul yönetiminde başarı için liderlik bir yöneticinin gözlemleri *Eğitişim Dergisi*. Sayı: 30, Nisan 2011
- Gündüz, Y. (2010). İlkokul okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin ilkökul müfettişlerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), ss 1-23.
- Gür, B. S. (2008). Öğretmenlerin Proletaryalaşması. [Http://www.Haber10.Com/Makale/5531](http://www.Haber10.Com/Makale/5531) (02.05. Şubat 2014)
- Gürbüz, S. (2008) Yönetici, Öğretmen Ve Velilere Göre Ankara İli Özel Ve Kamu İlkokul Okullarının Kurumsal İmajı. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Güven, D. (2010). Profesyonel bir meslek olarak türkiye’de öğretmenlik *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 2010: Vol 27 (2) ss.13-20.
- Güven, İ. (2003). 1940’ dan itibaren öğretmenlerin ekonomik sorunlarının tarihsel analizi, *Milli Eğitim Dergisi* Sayı: 160.
- Habacı, İ.(2013). Beden dilinin eğitim öğretim üzerine etkileri Turkish Studies - International Periodical For The Languages, *Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume 8/9 Summer 2013*, pp.1639-1655,
- Hall, D and Langton, B (2006) *Perceptions of the Status of Teachers Ministry of Education*, New Zealand isbn: 0-478-13500-9
- Hargreaves, A. (2000). Four Ages Of Professionalism And Professional Learning. *Teachers And Teaching: History And Practice*, 6, pp.151-182.
- Hargreaves, L. (2009). The Status And Prestige Of Teachers And Teaching. In. L.J. Saha And A.G.
- Hargreaves, L. (2007) *The Status of Teachers and the Teaching Profession in England: Views from Inside and Outside the Profession Evidence base for the Final Report of the Teacher Status Project University of Cambridge Faculty of Education*
- Harmancı, M. (2009), *İş’te İmaj Faktörü*. Nesil Yayınları, İstanbul.  
[Http://www.Kigem.com/Beden-Diliniz-İle-Olumlu-Bir-İmaj-Yaratin.\(02/03/2015\)](http://www.Kigem.com/Beden-Diliniz-İle-Olumlu-Bir-İmaj-Yaratin.(02/03/2015))  
[Http://www.Kisiselbasari.Com/Eğitimde-Beden-DilininÖnemi.Htm](http://www.Kisiselbasari.Com/Eğitimde-Beden-DilininÖnemi.Htm) (02/03/2015)  
[Http://www.Personalimpact.Ca/2012/05/What-İs-Personal-İmage](http://www.Personalimpact.Ca/2012/05/What-İs-Personal-İmage) (10.01.2015)
- Ingersoll, R. (2012) Beginning Teacher Induction: What The Data Tell Us. *Phi Delta Kappan* 93(8), pp.47-51 ([Http://www.Kappanmagazine.Org/Content](http://www.Kappanmagazine.Org/Content))
- Hoyle, E. (2001) Teaching prestige, status and esteem, *Educational Management Administration Leadership* April 2001vol. 29 no. 2 pp.139-152
- Ingersoll, R.M. and Merrill, E. (2011). *The Status of Teaching as a Profession*. In J. Ballantine and J. Spade (Eds.), *Schools and Society: A Sociological Approach to Education*. 4th Ed. CA: Pine Forge Press/Sage Publications. pp 185-189.
- İlhan İ. (2009). *Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009. Elazığ.
- İlhan, S (2004) Bazı temel işlevleri ve artan önemi açısından meslek, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*. 2004. ss132-137.
- İslamoğlu, A. H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Beta Yayınları. İstanbul
- Jonathan D. J. (2001) Image-ning teachers: Policy images and teacher identity in South African classrooms *South African Journal of Education*, 2001, 21(4)
- Macbeath, J. (2012). Future Of Teaching Profession, *Universty Of Cambridge Faculty Of Education*, *J Soc Psychol*. 2000 Dec;140(6) pp.740-50



- Johnson, R. B. ve Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed methods research: a research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33(7), pp.14-26.
- Judge, H. (1995). The images of teachers. *Oxford Review Of Education*, Vol. 21 N:3.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. Evrim Yayınevi. İstanbul ss.102-125.
- Kaptan, S. (1991). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Tekışık Web Ofset Tesisleri, Ankara, ss.199-205
- Kara, K. (2010) *Yüksek Lisans Tezi İlkokul Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğini Etkileyen Faktörlere Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Kahramanmaraş
- Karacaoğlu, Ö., C. (2008). *Öğretmenlerin yeterlilik algıları*. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, V(I), ss.70-97.
- Karadağ, R. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve öğretmenlik mesleğini tercih nedenleri. *E-Journal Of New World Sciences Academy*, 7 (2), ss. 44-66.
- Karaköse, T. (2007). Örgütlerde İtibar Yönetimi. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E- Dergi*, Sayı 11, Issn:1694-528x
- Karaman, T. (2009). *Öğretmenlerin Öğretme Tutkusunun Sürekliliğini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Marmara Üniversitesi, İstanbul
- Karaman, M., vd. (2013). Sakarya İlinde Görev Yapan Öğretmenlerin Gözüyle Öğretmenlik Mesleğinin Statüsü ve Saygınlığı VI. *Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı II* ss.105-110
- Karamustafaoğlu, O. ve Özmen, H. (2004). Toplumumuzda Ve Öğretmen Adayları Arasında Öğretmenlik Mesleğine Verilen Değer Üzerine Bir Araştırma. *Değer Eğitimi Dergisi*. 2 (6), ss.35-49.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Nobel Yayıncılık, Ankara, ss.74-167.
- Karslı M. D. (2005) *Öğretmenliğin Temel Kavramları*, Öğretmenlik Mesleğine Giriş Karslı, D. M.( Ed.) Öğreti Yayınları, Ankara.ss.1-25.
- Karasu, K. (2001). Profesyoneleşme Olgusu ve Kamu Yönetimi. Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları Tezler Dizisi, 11, Ankara.
- Katrancı, M. (2014). Öğretmen adaylarının konuşma becerisine yönelik öz yeterlik algıları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt 3, Sayı 2, Kış 2014 Bartın – Türkiye ss.174 - 195,
- Kavcar, C. (1999). Nitelikli öğretmen sorunu. 21. Yüzyılın esiginde türk eğitim sistemi-ulusal sempozyumu. Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekışık Eğitim Araştırma-Geliştirme Merkezi Yayınları. Ankara: ss. 267-279
- Kaya, K. (2007). *Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Sistemine İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Kayabaşı, Y. (2008). Bazı Değişkenler Açısından Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, ss. 191-212.
- Keklik, B. (2012) Öğretim Üyelerinin Dış Görünüşlerinin Öğrenciler Tarafından Algılanma Biçiminin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, C:4, S:3, ss. 129-141.
- Kelly, K. O. Et Al., (2001). Teacher Appraisal And İts Outcomes İn Singapore Primary 55. Schools. *Journal Of Educational Administration*, 46, pp.39-54.

- Kılınç, Ö. M. (2009). *Küreselleşme Sürecinin Eğitim Üzerine Etkileri ve Öğretmen Kimliği* Doktora Tezi Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, İzmir.
- Kılıçaslan, H. (2011) *İlköğretim Okullarının Kurumsal İmajına Yönelik Yönetici ve Öğretmen Algıları: Bolu İli Merkez İlçe Örneği*. Yüksek Lisans Tezi Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Anabilim Dalı
- Kıroğlu, K ve Elma. C (2009). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. Pegem Akademi Yayınları. Ankara.
- Korkmaz, G. (2009). *İlkokul Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Okul Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyleri ve Mesleki Tutumlarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Köktaş, K. Ş. (2003). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Nobel Yayınları, İstanbul ss.78-88
- Kolibova (2000). Image of an educational institute. <http://www.opf.slu.cz/vvr/akce/turecko/pdf/Kolibova.pdf>.
- Kazoleas, D., Kim, Y., Mary ve Moffitt, A. (2001) "Institutional Image: A Case Study", *Corporate Communications*, Vol. 6, İss. 4 (2001): ss. 215
- Kurtuldu, H ve Keskin, H. D. (2002). Değişen Sosyo-Kültürel Faktörlerin Kurum İmajına Etkileri", 7.Ulusal Pazarlama Kongresi, Haziran 2002, ss.334.
- Kurşun, A., T. (2011). *Okulların Kurumsal İmajının Okul Yöneticilerinin Etik Liderlik Özellikleri ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Konya
- Küçük, S. Ürker, A. Adıgüzelli., ve Y. Adıgüzelli (2013). Toplumun öğretmenlik mesleğini algılama Düzeyi, *The Journal Of Academic Social Science Studies* Volume 6 Issue 1, ss.1033-1045.
- Küçükkurt, M. (1988). Halkla İlişkilerde Araştırma Yöntemleri ve Değerlendirme". Halkla İlişkiler Sempozyumu-87. Ankara: Ankara Üniversitesi B.Y.Y.O. Ve Todae Yayınları.
- Külahoğlu, Ş. (2000). İyi öğretmenlik: yetenek mi, beceri mi? *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2, ss.52-58.
- Lankford, H., Loeb, S. Mceachin, A. Wyckoff., J (2014) Who Enters Teaching? Encouraging Evidence that the Status of Teaching is Improving, *Educational Researcher* December 2014 Vol. 43 No. 9 pp.1-56.
- Lın Ch'ing, J. (1994) *Occupational Prestige And Professional Image Of Teachers In Taiwan: A Comparison Of Three Surveys, Chinise Education And Society* November-1- 1994
- Lim VK ve Teo T. (ty ). Perceived Job İmage Among Police Officers İn Singapore: Factorial Dimensions And Differential Effects.
- Loguovoy, C. ve Huisman, D. (1981). *Traite De Relations Publiques*. Paris: Presses
- Dollof L. A. (1999). İmaging Ourselves As Teachers The Development Of Teacher İdenty İn Music Teacher, *Education Music Education Research* Vol,1 No, 2
- Maden, S. ve Durukan, E. (2011). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Empatik Eğilim Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:03, No:40, ss.19-25.
- Maraşlı, M. (2005). Bazı özelliklerine ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre lise öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri. *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, ss. 27-33
- Mcneil, J. D. (1996). *Curriculum: A Comprehensive Introduction*. New York, NY: Harper-Collins.

- MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2011). Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi, Aralık 2011.
- Meydan, C. H, Şeşen, H. (2011) Yapısal Eşitlik Modellemesi Amos Uygulamaları Detay Yayıncılık, Ankara
- Mardin, B. (1985). İmaj Noktalardan Oluşan Resim Gibidir, Halkla İlişkiler(Seçme Yazılar) içinde, Derleyen: Fermani Maviş, AÖF Yayınları, No:66,.Eskişehir ss.299-303
- Milli Eğitim Bakanlığı. [MEB] (2008). *Öğretmen Yeterlikleri: Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Alan Yeterlikleri*. Devlet Kitapları Müdürlüğü. Ankara.
- Miron, M. (1983) What makes a good teacher? Higher Education İn Europe. VIII,2 pp. 45-53.
- Mohan, R. (2007). Assessing school image perception of school, leadership style, student profile, facilities educational issues.  
Http://Educationalissues.Suite101.Com/Article.Cfm/Assessing\_School İmage
- Mohan, R.(2007). School Effectiveness, School Image, Educational Issues.  
Http://Educationalissues.Suite101.Com/Article.Cfm/School\_Effectiveness (08.03.2015)
- Morgan, C., T. (2000). *Psikolojiye Giriş*. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları. Ankara.
- Nevin, S. (2007). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Ocak G., Gündüz M., Özdemir M. A. ve Kaya Ü. (2005). Öğretmenlerde Sosyal Statü Sorunları, XIV. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde Sunulmuş Bildiri. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, Denizli. ss. 436
- Odden, A. ve Kelley, C. (2001). Paying Teachers For What They Know And Do: New And Smarter Compensation Strategies To İmprove Schools (2nd Edition). Thousand Oaks: Corwin Press, Inc.
- OECD (2006) Teachers Matters: Attracting, Developing And Retaining Effective Teachers, 2006 pp 1-11
- Ok, A. ve Önkol, P. (2007). The profile of prospective teachers in teacher education programs. *Eğitim ve Bilim*, 32 (143), ss.13-26.
- Okay, A. (2005) *Kurum Kimliği*. Media Cat Kitapları, İstanbul.
- Okçabol, R. ve Gök, F. (1998). Türkiye/De Öğretmen Yetiştirme Profili ve Öğretmen Yetiştirmede Yeni Arayışlar. VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 9-11 Eylül 1998, Konya. Selçuk Üniversitesi, Konya
- Onwuegbuzie, A. J., ve Leech, N. L. (2006). Linking Research Questions To Mixed Methods Data Analysis Procedures: The Qualitative Report, 11( 3) pp. 474-498.
- Ovalıoğlu, N. (2007) *Kurumlarda Kimlik ve İmaj Değişimi Süreci: Arçelik Firması Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Ozankaya, Ö. (2002). Çağdas toplumlarda öğretmenin yeri ve konumu. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C.3, S.3, ss.63-80.
- Özalkuş A. (2004). *Kurum İmajının Oluşumunda Pr ' in Rolü*, Yüksek Lisans Tezi, İ.Ü. Sbe Tanıtım ve Halkla İlişkiler Bölümü, İstanbul.
- Özbek, R. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde kişisel, ekonomik ve sosyal faktörlerin etkililik derecesine ilişkin algıları, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 1, ss.145-159.
- Özdemir, Ö. (2008). *Türkiye'de Öğretmen Kimliğinin Dönüşümüne İlişkin Bir Çözümleme* Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı, Ankara

- Özdemir, Ş. (2009). Doktorların Toplumsal İmajı Afyon İlinde Bir Araştırma. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 11 Sayı:1, ss.179-19
- Özdemir M. Ç. (2004). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Özdemir, Y. B. (2010). *Öğretmen Kimliği: Sınıf Öğretmenleri Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma (Malatya Örneği)* Yüksek Lisans Tezi Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde Dönüşüm Eğitimde Yeni Değerler*. Pegem A Yayınları, Ankara
- Özkan, H. (2012). Öğretmenlik formasyon programındaki öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi (SDÜ Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (2), ss.29-48.
- Özkan, R. (2004). Öğretmen Yeterlikleri Üzerine Bazı Düşünceler. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5 (58).
- Özkan, R. (2005). Birey ve toplum gelişiminde öğretmenlik mesleğinin önemi, *Milli Eğitim Dergisi*, 166, 1- 140
- Özmen, F ve Harktı, H. (2005). Denizli ilindeki ilköğretim ve orta öğretim okullarının çevresiyle bütünleşebilme düzeyleri. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı. 165
- Özoğlu, M. (2009). Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Sorunları. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı. ss. 1-30
- Özoğlu, M., Gür, B ve Altunoğlu A. (2013). Türkiye’de ve Dünyada Öğretmenlik. Eğitim Bir-Sen Yayınları. Araştırma Dizisi 10.ss-13-136
- Öztürk N. (2001). *Liselerde Bürokratikleşme Ve Öğretmenlerin Stres Düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- Öztürk, C. (2010). *21.Yüzyılın eğitimi Türkiye’de öğretmen yetiştirme*. 21.Yüzyılda Eğitim Ve Türk Eğitim Sistemi, Oğuz, O. (Ed). Ankara: Pegem Akademi, 2.Basım, ss.179-224.
- Öztürk, C. (1996). Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası. Ankara: Türk Tarih Kurumu
- Öztürk, V. (2012) *Türkiye’de 1980-2010 Yılları Arasındaki Gazete İlanlarında İmaj Kavramı: Marka Örneği Bağlamında Değerlendirilmesi* Yüksek Lisans Tezi Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Ünstitüsü
- Özpolat, A. (2002). *Sosyolojik Açından Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenlerin Toplumdaki Yeri*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Ünstitüsü. İstanbul.
- Pala, A. (2008). Öğretmen adaylarının empati kurma düzeyleri üzerine bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 23 ss13-22..
- Pallant, J. (2005). SPSS Survival Manual: A Step by Step Guide to Data Analysis Using SPSS for Windows. Australia: Australian Copyright.
- Parnell, W. (2010). Image of the Teacher in Educational Leadership. Open Stax-CNX module: m34806. <http://cnx.org/content/m> (14.02.2015)
- Partanen, A. (2011). What Americans Keep Ignoring About Finland's School Success. The Atlantic, 12. [Http://www.Theatlantic.Com/National Archive/2015/01/What-Americans-Keep-Ignoring-About-Finlands-School-Success/250564/](http://www.Theatlantic.Com/National Archive/2015/01/What-Americans-Keep-Ignoring-About-Finlands-School-Success/250564/)
- Patton, M. Q. (2014) *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. Bütün, M ve Demir, B. (Çev.) Pegem Akademi
- Pawlas, G.E. (1999). Working magic on the school image. Education Digest. 64 (9), 51.
- Peltekoğlu, B. F. (1993). Kurum İçi İletişim Ve Kurumsal İmaja Katkısı *Marmara Üniversitesi İletişim Dergisi*, S:4, ss.203.

- Peltekoğlu, B. F. (1997). "Kurumsal İletişim Sürecinde İmajın Yeri", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, S.4, ss.140-141.
- Peltekoğlu, B F. (2001). Halkla İlişkiler Nedir? (2 Baskı), Beta Yayınları, İstanbul.
- Pillay, H., Goddard, R. & Wilss, L. (2005). Well-being, burnout and competence: implications For Teachers. *Australian Journal Of Teacher Education*, Vol. 30, No.2, pp. 22–33
- Radford, L, M. (2004). Teachers Through The Looking- Glass: An Enquiry İnto The Public İmage Of Teacher Manchester Metroplotian University (United Kingdom) Dissertaion Publishing. U175959
- Recepoglu, E. (2013). Öğretmen Adaylarının Yaşam Doyumları İle Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal Of Education) Özel Sayı (1)*, ss.311-326
- Robins, K. (1999). İmaj Görmenin Kültür ve Politikası Türkoğlu N. (çev.), Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Ruan C. (2003) Promotion And Integration Of Teachers Image: A Professional Perspective Education Research 2003
- Semerci, Ç., Semerci N., Eliüşük., A., ve Kartal.,E. (2012). Öğretmenlik mesleğinin gündemine ilişkin öğretmen görüşleri (Bartın İli Örneği) *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt 1, Sayı 1, Kış 2012, Bartın-Türkiye
- Sabancıoğulları, S., Doğan, S. (2011). Profesyonel kimliğin dışa yansıyan boyutu: profesyonel imaj ve hemşirelik. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 2011; 8 (2): ss.28-37
- Sachs, J. (2005). Professional standards: quality teachers for the future. [www.teachingaustralia.edu.au/ta/\(01.03.2015\)](http://www.teachingaustralia.edu.au/ta/(01.03.2015)).
- Sağlam M. ve Çiçek A. (2005). Öğretmenlik mesleğinin maddi yönüne ilişkin genel bir değerlendirme, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), ss. 317-328.
- Sağlam, M. ve Kürüm, D. (2005). Türkiye Ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Öğretmen Eğitiminde Yapısal Düzenlemeler ve Öğretmen Adaylarının Seçimi. *Milli Eğitim*. 167, ss.53-70.
- Sampson, Eleri (1995). *İmaj Faktörü*, H. İlgün (Çev.) Rota Yay, İstanbul.
- Seçer, İ. (2013). *SPSS ve LISREL ile Pratik Veri Analizi: Analiz ve Raporlaştırma*, Anı Yayınları. İstanbul.
- Seçer, H. ř. (2009) Mesleki Yaşam Modelinin Oluşturulması Ve Mesleki Analizlerde Kullanımı, *Celal Bayar Üniversitesi S.B.E. Sosyal Bilimler Dergisi* Cilt : 7 Sayı :1, 2009
- Senemoğlu, N. (2001). Öğrenci görüşlerine göre öğretmen yeterlikleri. eğitimde yansımalar: 2000'li Yıllarda Türk Milli Eğitim Örgütü ve Yönetimi. Ss.11-13
- Singo, J., M. (2003). İnstititual İmage As An Aspect Of School Marketing Dissertation Rand Africans Üniversitesi
- Shulman, L. S. (1986). Those Who Understand: Knowledge Growth İn Teaching. *Educational Researcher*, 15(2), pp.4-14.
- Shulman, L. S. (1987). Knowledge And Teaching: Foundations Of The New Reform. *Harvard Educational Review*, 57, pp. 1-22.
- Sönmez, V. (2008). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Anı Yay, Ankara.
- Strike, K. A. (1990). Is Teaching A Profession: How Would We Know? *Journal Of Personnel Evaluation İn Education*, 4, pp. 91-117.
- Swetnam, L. A. (1992). Media Distortion of the Teacher Image. *The Clearing House*, pp. 30-32.

- Şahin, A. (2011). Öğretmen algılarına göre etkili öğretmen davranışları *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1, Sayfa ss.239-259
- Şahin, A. E. (2006). Eğitim bilimine giriş. *Meslek ve Öğretmenlik*, Sönmez, V. (Ed.) Anı Yayıncılık, Ankara. ss.265-285.
- Şimşek, H. (2005). *Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1)
- Şimşek, S. (2007). Eğitim bilimine giriş. *Eğitim İle İlgili Temel Kavramlar*, Saylan, N.(Ed.), Ankara: Anı Yayıncılık. ss.14-20.
- Şimşek, Ö. F. (2009). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş*. Temel İlkeler Ve Lisrel Uygulamaları. Ekinoks Yayınları, Ankara.
- Şişman, M. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş* Pegem A Yayıncılık, Ankara, ss.11.
- Şişman, M. (2002). *Eğitimde Mükemmellik Arayışı*. Pegem A Ankara.
- Takase M, Maude., P. ve Manias E. (2006). Impact of the perceived public image of nursing on nurses' work behaviour. *Adv Nurs*. 2006 Feb;53(3) pp.333-43.
- Taslak, S., Akın, M. (2005). Örgüt imaj üzerinde etkili olan faktörlere yönelik bir araştırma: yozgat ili emniyet müdürlüğü örneği, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:19 ss. 263-294.
- Tutkun Ö., F. ve Koç M. (2008). Mesleklere atfedilen kalıp yargılar, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2008, Cilt: 41, Sayı: 1, ss.255-273.
- Taşkın, E. ve Sönmez, S. (2005). Kurumsal imaj oluşturmada halkla ilişkilerin rolü ve bir alan araştırması, *Akademik Bakış Uluslararası Sosyal Bilimler E-Dergisi*, ss.1-8.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Nobel Yayınları, Ankara
- Taymaz., H. (1989). *Uygulamalı Okul Yönetimi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, ss.168-175
- Türk Eğitim Derneği (2009). Öğretmen Yeterlikleri Isbn 978-9944-5128- ss.6-2.
- TEDMEM (2014). Öğretmen Gözüyle Öğretmenlik Mesleği Rapor Dizisi: 3 Ankara ss.1-66.
- Telef, B. (2011). Öğretmenlerin öz-yeterlikleri, iş doyumları, yaşam doyumları ve tükenmişliklerinin incelenmesi, *İlkokul Online*, 10(1), ss. 91-108.
- Temizkan M. (2008). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3).
- Terzi, A. R.ve Tezci E .(2007). Necatibey eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 52, ss.593-614.
- Tezcan, M. (1997) *Eğitim Sosyolojisi*, Kendi Basımı, Ankara
- Tok, T. N. (1995). Türkiye’de öğretmenin statüsü. *Çağdaş Eğitim*. S. 215. ss.42-44
- Torun F. (2010). *Farklı Statülerde Çalışan Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine Bakışları (Isparta Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta
- Tunçkaşık, H. (2007). Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde Öğretmen Maaşları, Ankara: TBMM Araştırma Merkezi
- Türkkahraman, M. (2004). Günümüzün büyüğü imaj ve gerçek hayat. *Sosyoloji Konferansları*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Otuzuncu Kitap, İstanbul, ss.1-14.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 24, Pegem A Yayıncılık Ankara:ss.543-557.

- Uğurlu C. T., Ceylan., N (2013) öğretmenlerin, okullarına ilişkin örgütsel imaj algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi Ondokuz Mayıs Üniversitesi *Eğitim Fakültesi Dergisi* 2013, 32(2) ss.301-322
- Uluğ, F. (2003). Öğretmen mesleğinde statü ve kariyer düzeni. *Öğretmen Yetiştirme ve İstihdamı Sempozyumu*. Eğitim-Sen Yayınları. Ankara, ss.33- 35.
- Uygun, S. (2012). Basında öğretmen sorunları, *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:194, Bahar 2012. ss.72-90.
- Uzoğlu, S. (2001). Kurumsal kimlik, kurumsal kültür ve kurumsal İmaj, *Kurgu Dergisi*, S.6, ss 337-353.
- Ünal, S. ve Ada, S. (1999). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayın.
- Ünal, I., L. (2005). Öğretmen imgesinde neoliberal dönüşüm *Eğitim Bilim Toplum*, Cilt 3, Sayı 11,ss.4-11
- Üstüner, M. (2004). Geçmişten Günümüze Türk Eğitim Sisteminde Öğretmen Yetiştirme Ve Günümüz Sorunları. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(7).
- Varkey Gems Foundation (2013). Global Teacher Staus Index. [www.varkeygemsfoundation.org](http://www.varkeygemsfoundation.org) (21.01.2015)
- Vural, B. (2004),*Yetkin-İdeal Vizyoner Öğretmen*, Hayat Yayınları, İstanbul.
- Walhout, D. (2011-2013). The Teacher İmage of America. Links to External Content: 2011-2013. Vol. 82, No. 1 - Vol. 84, No. 5 Moving Wall: 3 years
- Williams, L. Sherly, M. ve Mary, A. (1997), Corporate image as an impression formation process: prioritizing personal, organizational, and environmental audience factors”, *Journal Of Public Relations Research*, 9 (4), ss.237-258
- Williamson, J. 2001. *Reklamların Dili*. Ütopya Yayınevi, Ankara:
- Yaman, E., Yaman, H. ve Eskicumalı, A (2001) Öğretmenlik mesleğinin sosyo-ekonomik statüsü / bu mesleğin bir bayan mesleği haline dönüşmesi durumu ve eğitim fakültesi üzerine bir araştırma, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 2- 2001, ss. 53-67
- Yetim, A., A. Ve Göktaş, Z (2004).Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri Ekim 2004 Cilt:12 No:2 *Kastamonu Eğitim Dergisi*, ss.541-550
- Yıldız, A. (2013). Türkiye’ de öğretmenlik mesleğinin dönüşümü: idealist öğretmenden sınava hazırlayıcı teknisyen öğretmene. *Eleştirel Pedagoji Dergisi*, Sayı 27.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, K. ve Altın Kurt, Y. (2014) Öğretmenlerin mesleki profesyonelliği ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması, *International Journal of Human Sciences*, 11(2), ss.332-345.
- Yılmaz, M. (2002). *İşletmelerde Kurumsal İmaj Ve Oluşumundaki Ana Etkenler Bir Bir Örnek Olay İncelemesi: Sheraton Ankara Hotel & Towers*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara
- Yiğit, B. (2005). Felsefe ve öğretmenlik. *Öğretmenlik Mesleğine Giriş* Karşlı, D. K (Ed.) Öğreti Yayınları, Ankara ss.115-135.
- Yurdakul S., Ural Ö. (2008). İletişimde giyimın yeri, *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 23, ss.44-54.
- Yüksel, G. (2001) Öğretmenlerin sahip olması gereken bir davranış olarak sosyal beceri, *Milli Eğitim Dergisi*, Mayıs 2001 Sayı 150

Yonca, O. (2011) *Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Polis İmaja Ve Bu İmaja Etki Eden Faktörler: Uygulamalı Bir Çalışma. Doktora Tezi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya





## EKLER

### EK.1. Görüşme Formu

Bu form öğretmenlerin mesleki imajlarına ilişkin görüşlerini, tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır.

Cinsiyetiniz: Bayan( ) Erkek ( )

Mesleki Kıdeminiz: 0-5( ) 5-10( ) 10- 15 ( ) 15-20( ) 20 ve üzeri ( )

Çalıştığınız Okul Türü: İlk Okul ( ) Orta Okul( ) Lise ( )

Branşınız :

Öğrenim Durumunuz: Ön lisans ( ) Lisans Eğitim Fakültesi ( ) Lisans Fen Edebiyat ( ) Lisans Diğer ( ) Yüksek Lisans( )

#### Sorular

S-1. Öğretmenlerin meslek imajı hakkındaki düşüncelerinizi belirtiniz?

S-2. Öğretmenlerin meslek imajını etkileyen faktörler nelerdir?

S-3.Öğretmenlerin meslek imajı geçmişle kıyaslandığında nasıl değerlendiriyorsunuz?

S-4. Öğretmenlerin statüsü hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

S-5. Öğretmenlerin saygınlığı konusundaki düşünceleriniz nelerdir.

S-6. Öğretmenlerin niteliği konusundaki düşüncelerinizi belirtiniz.

S-7. Öğretmenlerin iletişim becerileri konusundaki düşünceleriniz nelerdir.

S-8. Öğretmenlerin kişisel imajları konusundaki düşünceleriniz nelerdir. ( kişisel bakım, kıyafet, etkileyicilik, modayı takip etme, özgüven vs)

S-9. Öğretmenlerin mesleki imajının daha iyi seviye de olması için neler yapılabilir.

A) Öğretmenlerin yapması gerekenler,

B) Toplumun yapması gerekenler ve

C) MEB, siyasi aktörlerin yapması gerekenler nelerdir.

## EK 2. Öğretmenlik Mesleği İmaj Ölçeği

Bu çalışma öğretmenlerin mesleki imajlarına ilişkin görüşlerini tespit etmek için hazırlanmış bir ölçek çalışmasıdır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği bu form sayesinde test edilecektir. Bundan dolayı ankete vereceğiniz cevapların gerçekçi olması oldukça önemlidir. Değerli zamanınızı bizlere ayırdığınız için ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Serkan ÜNSAL

Gaziantep üniversitesi -EPÖ- Doktora Öğrencisi

- 1- Çalıştığınız İl: Kahramanmaraş Gaziantep Adıyaman  
 2- Çalıştığınız Okul : Anasınıfı İlk Okul Ortaokul Lise  
 3- Çalıştığınız Okulun Türü: Özel Resmi  
 4--Cinsiyetiniz: Erkek Bayan  
 5- Mesleki Kıdeminiz: 0-5yıl 6-10 Yıl 11-15yıl 16 Yıl ve Üzeri  
 6 -Branşınız : Sınıf Öğretmeni Anasınıfı İlkokul Ortaokul- Branş Lise -Branş  
 7- Öğrenim Durumunuz: Ön Lisans Lisans-Eğitim Fakültesi Lisans- Fen Edebiyat Fakültesi Diğer- Lisans Bölümleri Yüksek Lisans  
 8- Çalıştığınız Pozisyon; Öğretmen İdareci

Maddeler	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum
1-Öğretmenlik mesleğinin imajı diğer hizmet grubunda yer alan mesleklere göre daha iyi seviyededir.			
2-Öğretmenlik mesleğinin imajı geçmişe göre daha iyi seviyededir.			
3-Öğretmenlik mesleği toplumda olumlu bir imaja sahiptir.			
4- Öğretmenlik mesleğinin imajı toplum tarafından onaylanmaktadır.			
5-Toplumsal şartlar öğretmenlik mesleğinin imajını olumlu şekilde etkilemektedir.			
6-Öğretmenlik mesleği toplum tarafından bir uzmanlık mesleği olarak algılanmaktadır.			
7- Öğretmenlik mesleği, meslekler arasında statüsü yüksek bir meslektir.			
8-Öğretmenlik mesleği toplum tarafından takdir edilen bir meslektir.			

9-Öğretmenlik mesleğinin toplumda saygın bir yeri vardır.			
10- Öğretmenlik mesleği, toplumda en güvenilen meslekler arasındadır.			
11-Öğretmenler sosyal konumlarına uygun davranışlarda bulunmaktadır.			
12-Öğretmenlerin empati becerileri yeterli düzeydedir.			
13-Öğretmenler başkalarıyla sağlıklı iletişim kurmaktadır.			
14-Öğretmenlerin diksiyonları düzgündür.			
15-Öğretmenler iletişim kurarken sabırlıdırlar.			
16- Öğretmenler İletişim kurarken önyargılardan uzaktırlar.			
17-Öğretmenlerin ifadeleri anlaşılırdır.			
18-Öğretmenler beden dilini etkili bir şekilde kullanmaktadır.			
19-Öğretmenler eleştiriye açıktır.			
20-Öğretmenler iyi bir dinleyicidir.			
21-Öğretmenler iletişimde yönlendiricidir.			
22- Öğretmenler fiziki görünümüleriyle diğer insanlar üzerinde olumlu bir etki oluşturmaktadır.			
23-Öğretmenlerin sağlıklı bir görünümüleri vardır.			
24-Öğretmenler kıyafet seçiminde uyuma önem vermektedir.			
25-Öğretmenler kişisel bakımlarına(diş fırçalama, makyaj, tıraş vs.) özen göstermektedir.			
26-Öğretmenlerin kıyafetleri diğer insanlarda saygınlık uyandıracak düzeydedir.			
27-Öğretmenler modayı (en azından asgari düzeyde) takip etmektedir.			
28-Öğretmenlerin güven veren samimi görünümüleri vardır.			
29-Öğretmenlerin enerjik bir görünümüleri vardır.			

30-Öğretmenlerin özgüvenleri yüksektir.			
31- Öğretmenler temizlik ve düzene özen göstermektedir			



### EK.3. Dolar Bazında Öğretmen Maaşları

	Okul öncesi		İlkokul		Ortaokul		Lise				
	Başlangıç	15- Yıl Sonraki Maaşı	Başlangıç	Maaşı	15- Yıl Sonraki Maaşı	Başlangıç	Maaşı	15- Yıl Sonraki Maaşı	Başlangıç	Maaşı	15- Yıl Sonraki Maaşı
Meksika	14302	18621	14302	19621	18446	23854	*	*			
Lüksemburg	65171	95043	65171	95043	73777	10177	73777	101775			
Almanya	*	*	46456	55771	51058	61784	53963	66895			
Danimarka	41525	45257	43393	50253	43393	50253	44640	58256			
İspanya	37137	42846	31137	42846	41518	47816	42325	48818			
Belçika (FL)	31193	44076	31193	44076	31193	44076	38939	56638			
Hollanda	*	*	36861	50621	38001	61704	38001	61704			
Belçika (Fr.)	30202	42792	30202	42792	30202	42792	37736	55157			
ABD	36977	*	36858	45226	36772	45049	37267	48446			
Norveç	32041	36476	32629	35991	32629	35991	35991	38817			
Kanada	34437	54996	34443	54978	34443	54978	34588	55191			
Avustralya	34029	46318	34193	47445	34321	47445	34321	47445			
Avusturya	30812	40818	30812	40818	32236	44179	32680	45425			
İrlanda	32601	53677	32601	53677	32601	53677	32601	53677			
Finlandiya	24520	28159	29029	37455	31351	40451	32276	42809			
Eu21 Ortalaması	27960	37004	28948	38280	30202	40211	31346	42470			
Oecd Ortalaması	27541	35630	28523	37603	29801	39401	30899	41182			
Portekiz	30825	37542	30825	37542	30825	37542	30825	37542			
İsveç	28777	32927	28937	33374	29245	34481	30650	36429			
İskoçya	30207	48188	30207	48188	30207	48188	30207	48188			
İngiltere	30204	44145	30204	44145	30204	44145	30204	44145			
İtalya	27015	32658	27015	32658	29122	35583	29122	36582			
Yeni Zelanda	*	*	27719	41009	28127	42062	28535	43116			
Fransa	24334	32733	24334	32733	27184	35583	27420	35819			
Slovenya	26690	32436	26690	32436	26690	32436	26690	32436			
Kore	26238	45045	26776	46338	26670	46232	26670	46232			
Yunanistan	26583	32387	26583	32387	26583	32387	26583	32387			
Japonya	*	*	25454	44788	25454	44788	25454	44788			
TÜRKİYE	22740	24371	23130	24761	*	*	23780	25411			
İzlanda	21477	23885	24822	27930	24822	27930	22850	28103			
Şili	17820	23411	17820	23411	17820	23411	17941	24820			
Çek Cumhuriyet	12578	16527	15036	19949	14916	20217	15533	21449			
İsrail	14205	20076	17646	25181	17646	23047	13995	21009			
Polonya	9526	15186	9526	15186	10725	17300	12119	19791			
Estonya	*	*	11876	12576	11876	12576	11876	12576			
Macaristan	10257	12291	10071	13228	10071	13228	11755	15616			
Arjantin	14204	17232	15768	17041	11231	14852	11231	14852			
Slovakya	9033	10591	11028	12688	11028	12688	11028	12698			

## ÖZGEÇMİŞ

01.08.1979'da Kahramanmaraş'ta doğdu. İlk-orta-lise öğrenimini Kahramanmaraş'ta tamamladı. 2001 yılında Konya Selçuk üniversitesi fen-edebiyat fakültesi sosyoloji bölümünü bitirdi. Yüksek lisansını 2005 yılında Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Bölümünde tamamladı. 2011 yılında Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim bölümünde doktora öğrenimine başladı. Halen Milli Eğitim Bakanlığın da Felsefe Grubu öğretmeni olarak çalışmaktadır.

## CURRICULUM VITAE

He was born in Kahramanmaraş. He finished primary and secondary school in Kahramanmaraş. He graduated from Konya Selçuk University Science and Literature Faculty in 2001. He completed his Master Degree in Sütçü İmam University Social Sciences Institute, Department of Educational Sciences in 2005. He began his PhD degree at Institute of Education Science Curriculum and Instruction in 2011. He has been working as a Philosophy Teacher at the Ministry of National Education, since 2002